N;r 1. Årg. 3. 1945.

GUSTAVSBERGAREN

UTGIVEN AV
DISKUSSIONSCIRKELN
FORUM
I GUSTAVSBERG

Tredje årgången

av Gustavsbergaren påbörjas med detta nummer. Intresset för tidningen har blivit allt större. Antalet prenumeranter har stigit betydligt.

En enträgen maning riktas till de föreningar och organisationer, som bruka lämna artiklar och nyheter till Gustavsbergaren, att utse någon medlem, som vill svara för att sådana bidrag bliva skrivna och i god tid insända. Meddela oss namnet på den valde. Lämna gustavsbergsnyheterna så kortfattade som möjligt. Skriv om det väsentliga.

REDAKTIONEN.

"Den snöiga Nord är vårt fädernesland".
(J. L. Runeberg.)

ETT BREV.

DIKT AV BO BERGMAN.

Varför är du borta
så länge, kära mor?
Jag kan tala om för dig
att snart är jag stor,

fast inte riktigt så stor
som du i alla fall,
men jag når upp till fönstret
när jag står på min pall.

Du måste komma hem.
Jag hittar ingenting.
Inte hittar jag mitt hårband
och inte min ring.

Det är bara du som vet
var allting låg när du for.
Du måste komma hem.
När kommer du, mor?

Jag har så tråkigt, jag somnar
när klockan är sju,
och pappa har aldrig tid
att leka med mig som du.

Och alla gå omkring
och säga inte ett ljud.
Du kan väl skriva en gång
om hur det är hos Gud.

Vad gör du hela tiden,
vi längta så efter dig,
och är det sant att du tycker
mer om Gud än om mig?

Pappa har hjälpt mig med orden,
men allt som skulle stå
i brevet det har jag
själv hittat på.

Vi ha fått en hund som heter
Fingal och är så snäll.
Men när kommer du, mor?
Kommer du inte i kväll?

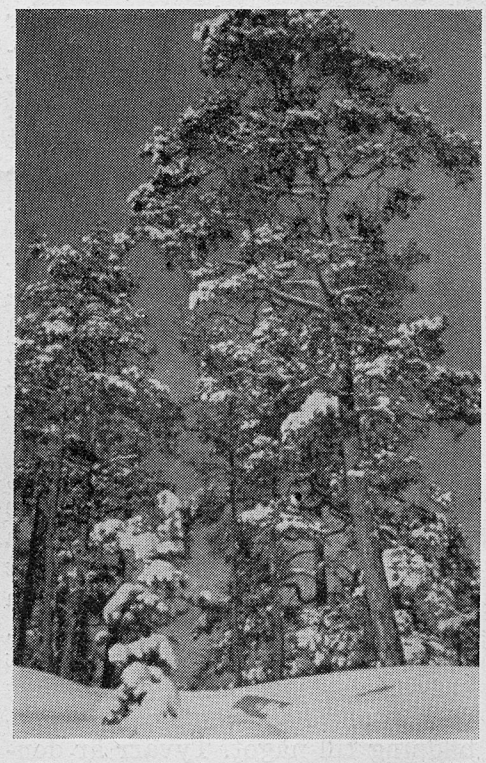

"Den svenska furan som hägnar allt".
(A. Lundegård.)

GUSTAVSBERGAREN

ÅRG. 3 FEBRUARI 1945 N:r 1

Utgivningsort och adress:
Gustavsberg

Redaktionskommitté:

Ansvarig utgivare:
Gust. Andersson, Tallåsen 6, tel. 357

Redaktörer:
O. Lövgren, Tallåsen 30, tel. 137
J. Movinger, Tvärvägen 18, tel. 264

Expedition:
H. Lindholm, Grindstug. 11, tel. 308
Postgirokonto 27 51 73

Annonsförmedlare:
G. Dahlberg, Höjdhagsv. 19, tel. 359

Prenumerationspris:
Helår 1:50. Lösnummer 30 öre.

Annonspris:
20 öre pr mm.
För särskilt begärd plats 25 öre pr mm.

PERSONLIG KULTUR.

II.

Kravet.

Personlig kultur har sin utgångspunkt i kulturarvet, i det vi äger, i de möjligheter, som står oss till buds. Vi möter detta arv redan i hem och skola. Men det är inte såsom ett sparbankskonto, som utan vidare förräntas. Arvet måste förvaltas under ansvar. Detta krav ställes på oss en och var. Vad innebär då detta?

1. Det gäller att höja själsfunktionerna: att adla tanken och stålsätta viljan. I sitt sökande och handlande får man aldrig utgå ifrån, att allt är så bra, att det inte kan bliva bättre. Det finns alltid något högre att sträva mot: sinnets renhet, tankens klarhet, fördjupade insikter och bärande tro. Ty först då själsfunktionerna genom arbete får inrikta sig mot ett mål kan personlighetens hela energi väckas till längtande liv. Men då höjes ock ett personligt krav på fortsatt bildning — vilket dock ej alltid är detsamma som utbildning till något. Tyvärr är denna livslängtan ej var mans. För alla — ung som gammal — finns möjlighet till personlighetens utbildning. Det lär väl aldrig ha funnits så många möjligheter härtill som nu. Det gäller att välja e t t område. Ty detta innebär snart orientering åt flera områden. Men det duger ej att flaxa hit och dit, att vid ett tillfälle sträva åt ett håll för att efter litet motstånd eller uppkomna svårigheter lämna det påbörjade och så kasta sig över något annat.

Bildningskravet — sökandet — uppbäres nu av ett fåtal, av en elit. (I artikeln om ABF i detta nummer angives vilka möjligheter enbart ABF kan bjuda den sökande). Utnyttjar ens 50 % av vår ungdom de rika möjligheter, som bjuds just genom kulturarvet, till bildning och utbildning? Varför inte? Av bristande insikt om värdet av själslivets utveckling. Det finns annat mer lättillgängligt. Med något måste friheten utfyllas. Sker detta ej genom målmedvetet studium, sker det mer eller mindre genom offer åt nöjesindustrin.

Men det finns ibland oss en del käckt och hurtigt folk, som stillar sin bildningshunger genom att söka utbilda sig på det område, som hör till deras dagliga gärning. Jag vet exempel på hur en sådan början lett fram till fördjupade insikter, som danat strålande personligheter. Börja gärna så! Men tröttna ej vid minsta motstånd! Inget bildningsområde får vara omgivet av lättjans och svårmodets taggtrådsstängsel. — Bildningskravet får ej heller ställas under förmyndarskap. I tvång fostras trälmänniskor. Varthän sådant leder, vet vi nogsamt. Att klavbinda sanningen är att hindra sökaren och leder ut i fördärvet. "Själva bildningsarbetet kan liknas vid förmedling av ljus, kraft och värme till alla landets bygder. Kraftverket är forskningen, och nätet är bildningsarbetets olika delar. Bägge är för all kultur oundgängliga." (A. Engberg.) Kravet gäller således bildning. Nu hör jag någon protestera. Vid talet om bildning tar nämligen mången på sig en bister min. Låt mig genast få säga, att det här inte alls är fråga om något slags snobberi, intelligenshögfärd eller pösighet. Sådant är just tecken på bristande bildning. Här gäller det själslivets utveckling och höjande. Det kan alla få vara med om. Jag har här i samhället mött handens arbetare med så klara tankar och sådana insikter om själslivets fina nyanser, att mången s. k. lärd skulle häpna. Här är det således inte fråga om, hur många sidor man kan läsa. Här frågas först, hur man tillämpar bokens och livets lärdomar till själens utveckling.

2. Man blir aldrig något utan ansträngning och uppoffring. Erfarenheten av detta men därtill ock — som ovan nämnts — bristande förmåga att inse meningen med bildningssträvandet gör, att både ideella och politiska sammanslutningar får kämpa med så stora svårigheter. Det är en allmän lag, att människans vilja av naturen följer minsta motståndets lag. För att övervinna detta fordras tålamod, eggelse och ledning. I nuvarande läge fordras ånyo ledare, som själva medvetna om svårigheterna är redo till varje försök. Livet är inte lek. Det beror ganska mycket på oss själva, hurudan omgivningen blir. Därför måste man alltid börja först med sig själv och söka få en rätt sinnesstämning. Till vårt förfogande har vi oerhörda fonder av levnadsvishet från släkte till släkte. Var och en av oss kan bli bättre. Men formlöshet, nonchalans och högmod är livets fiender. Därom skall vi tala nästa gång.

Personlig kultur utvinnes långsamt. Det gäller att skapa sammanhang mellan det forna och nuvarande. Men saknar man sinne för eller nonchalerar man traditionen och står man utan förståelse för släktets stora erfarenheter, blir allt bildningsarbete äventyrligt. Johan Movinger.

Gustavsbergaren har fått hälsningar från sin läsekrets. Då detta är första numret för året återges några:

Ingeborg Andersson, Göteborg. Gott nytt år önskas alla mina kamrater i Gustavsberg.

Georg Pehrsson, Stockholm. Med tack för alla välredigerade, trevliga nummer under år 1944.

Vi önskar "Gustavsbergaren" och dess ansvariga ett gott nytt år och tackar för det år som gått. Det har varit en trevlig stund, då tidningen har kommit och väckt barndommsminnen åter. Med hälsning.

Erik Andersson, Norrköping.

Jag tackar alla i Gustavsbergarens redaktion för de upplysningar, som de ger från den bygd, där man är född. Jag vill även tacka för det gamla året och önskar ett Gott nytt År.

Erland W. Andersson, Stockholm.

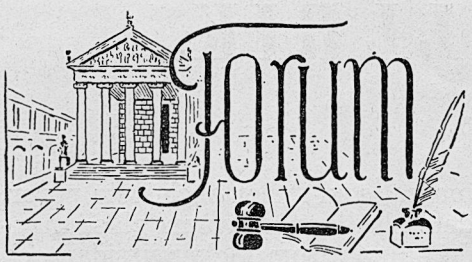

INFÖR 1945.

Vid ett årsskifte gör man gärna en blick tillbaka på det gamla året och tänker på vilka förhoppningar som infriats, och vilka som inte förverkligats. Envar vet, hur det gångna året förlupit för honom, och han ställer säkert frågan: Vad bär det nya året i sitt sköte? Men även ur det allmännas och från samhällets synpunkt kan det vara motiverat att ventilera denna fråga i Gustavsbergarens spalter.

Vi måste ha klart för oss, att vi f. n. inte lever under s. k. normala förhållanden. Världskriget, som nu fortsätter på det sjätte året, närmar sig det avgörande skedet. I krigets släptåg kommer de mest nedbrytande, förrående och tryckande förhållanden både på det moraliska och ekonomiska livets områden. Efter krigets slut kommer återuppbyggnadsarbetet och detta måste i görligaste mån planeras i förväg, så att förhållandena efter kriget bli så drägliga som möjligt. Det är mot denna mörka bakgrund, som vi i det följande talar om våra problem i Gustavsberg. Vårt samhälle är ju en del av den övriga världen.

På bostadsförsörjningens område togs ett krafttag under det gångna året genom att radhusbebyggelsen på Grindstugärde kom till stånd. Detta var ett steg i rätt riktning. Men trots detta finns stora behov. Låt oss fortsätta att planlägga, sanera och bygga för framtiden. Det större egnahemsområdet med friliggande hus bör snarast förverkligas. Hela området, som är avsett att rymma 300 hus, behöver inte byggas på en gång. Bebyggelsen kan ske etappvis, varvid bostäder till barnrika familjer dock bör byggas först och främst. Parollen är: hälsobostäder åt alla!

Ålderdomshemmet har också under det gångna året utbyggts med matsalar, personalrum, köks- och ekonomilokaler. Detta var första etappen på hemmets utbyggnad. Men frågan om fortsatt utbyggnad måste utredas. Förarbetet till gymnastikhuset har nu fortskridit så långt att fullständiga arbetsbeskrivningar och kostnadsförslag skall infordras. I huset skall inrymmas gymnastiksalar, dusch eller badrum, skolkök, bibliotek, idrottssal och sanitära anläggningar. Med samhällets utveckling och tillväxt måste frågan om våra skollokaler vara föremål för särskild uppmärksamhet.

Ett förlossningshem för Gustavsberg och angränsande kommuner har varit ett länge närt önskemål. Landstinget har också beslutat att ett dylikt hem skall förläggas till Gustavsberg. Ritningar finns färdiga och förslaget håller f. n. på att kostnadsberäknas. Det är landstingets förvaltningsutskott, som har det avgörande ordet i frågan. Vi förväntar en positiv lösning inom den närmaste tiden.

Föregående och innevarande år är jubileumsår för Gustavsbergs vidkommande. Det är 25 år sedan arbetarrörelsen fick fast fot i vårt samhälle. Fackföreningen, avd. 205 av Sv. Grov- och Fabr.-arb.-förb., bildades 1919 följd av lantarbetarnas fackförening, som bildades samma år. Konsum har också jubilerat och följes i år av Arbetarkommunen, Ungdomsklubben och ABF. Vårt samhälle visar upp en helt annan bild nu än för 25 år sedan. Det är mycket som har förändrats och förbättrats under dessa år. Det finns dock ett önskemål, som restes redan för 25 år sedan, men som ännu icke lösts. Det är ett krav, som stått att läsa på våra fanor vid 1:a maj demonstrationerna under flera år. Det är frågan: s a m l i n g s l o k a l e r ! Denna fråga har lika brännande aktualitet i dag som för 25 år sedan. De folkliga organisationerna är fortfarande hemlösa! Frågan är inte bara aktuell här i Gustavsberg. I de olika kommunerna landet runt står samma fråga på dagordningen. Riksdagen har också fattat beslut om stöd till uppförande av samlingslokaler. Meningen med detta omnämnande har inte varit att komma med en vidlyftig utredning. Vi önskar endast påpeka, att frågan är så viktig, att den helt enkelt inte får skjutas för långt in i framtiden! Alla goda krafter måste här samverka. Frågan om ett Medborgarhus i Gustavsberg måste snarast bliva föremål för en allsidig utredning!

Gunnar Andersson.

Gustavsbergaren hälsas av Ture Söderström, Norra Björke.

Redaktionen tackar och tillägger, att gustavsbergare i förskingringen även är välkomna med bidrag och gustavsbergsminnen.

Villagatan.

Översvämningarna strax före jul.

Kommunalvägen.

FRÅN LERA TILL TALLRIK.

Hur porslinet kom till Europa.

III. Kinesernas porslinsteknik.

Krukmakare och keramiker i alla länder och tider tvingas förr eller senare att ställa sig frågan: "Vad beror det på att just kineserna har lyckats åstadkomma sådana storverk inom keramiken, att de hittills aldrig kunnat överträffas eller ens tillnärmelsevis uppnås av andra länders duktiga keramiker?"

Ja, den främsta orsaken är förstås kinesernas stora fallenhet för krukmakeriet och att leror och andra material lämpliga för ändamålet har funnits inom bekvämt räckhåll. Därtill kommer, att de ha en naturlig färgbegåvning större än hos de flesta andra folk. Men även andra omständigheter har spelat in. Kineserna lyckades på ett mycket tidigt stadium uppnå en stabil och fredlig samhällsordning, som visserligen med några århundradens mellanrum störtes av vilda dynastiska krig, men som dock vid varje tillfälle varade så länge, att deras yrkesskicklighet kunde förmedlas och även utvecklas under många generationer. En annan och synnerligen viktig orsak är, att keramiken — och då i all synnerhet porslinet — alltid har omhuldats och uppskattats som ett ädelt material. Alla de stora periodernas kejsare har främjat porslinskonsten. Kinesiska stormän, mandariner och köpmän var fanatiska porslinssamlare århundraden innan porslinet nådde Europa.

"Prisa porslinet och försmå guld och silver... lär uppskatta dess utsökta elegans", skriver en Mingförfattare på 1300-talet. Ett par hundra år senare betalade kinesiska samlare 600 kronor för en liten vinkopp från Sungdynastin. Blotta innehavet av en utsökt pjäs gjorde ägaren till en person av anseende och rang, och kunde ofta utsätta honom för livsfara — om den lokale feodalherren fattade kärlek till dem. Ännu ett bevis på kinesernas uråldriga vördnad och uppskattning av porslinet är, att de redan på 1000-talet i lag förbjöd exporten av antika eller mera utsökta kvaliteter.

De största och mest berömda epokerna eller dynastierna av kinesiskt porslin kommer att behandlas i ett annat sammanhang. Här skall vi närmast sysselsätta oss med huvuddragen av den teknik, som kineserna använde vid framställningen av sitt porslin.

Porslinet, skulle man kunna säga, är uppbyggt av tre element — dels ett poröst och genomskinligt skelett, dels en genomskinlig, tät massa, som fyller skelettets porer, dels slutligen en tunn glasliknande hinna som täcker utsidan och är intimt förenad med det underliggande godset. Till skelettet användes kaolin, en vit lera som uppstått genom förvittring av fältspat. I en föregående artikel har påpekats, hur den slumpartade användningen av kaolin som material för formgivningen ledde till porslinets tillkomst. Men oblandat blir det porösa godset poröst, skört och genomskinligt. Därför fylles och sammanbindas porerna med ett glasliknande ämne, som kineserna kallar petuntse eller porslinssten, varigenom godset blir starkt och genomskinligt. Genom att i vatten blanda leran med den finkrossade porslinsstenen till en massa som sedan formades och glaserades, erhöll man efter bränningen ett hårt och tätt gods, överdraget med en motståndskraftig, glansig och genomskinlig hinna. Bränningen skedde vid så hög temperatur, att godset sintrades och blev svagt genomskinligt.

Petuntse eller riktigare pai-tuntse betyder helt enkelt "vit brikett" och har erhållit detta namn, enär det vita materialet efter bränningen krossades i vattendrivna kvarnar, varefter pulvret pressades till briketter, som le-

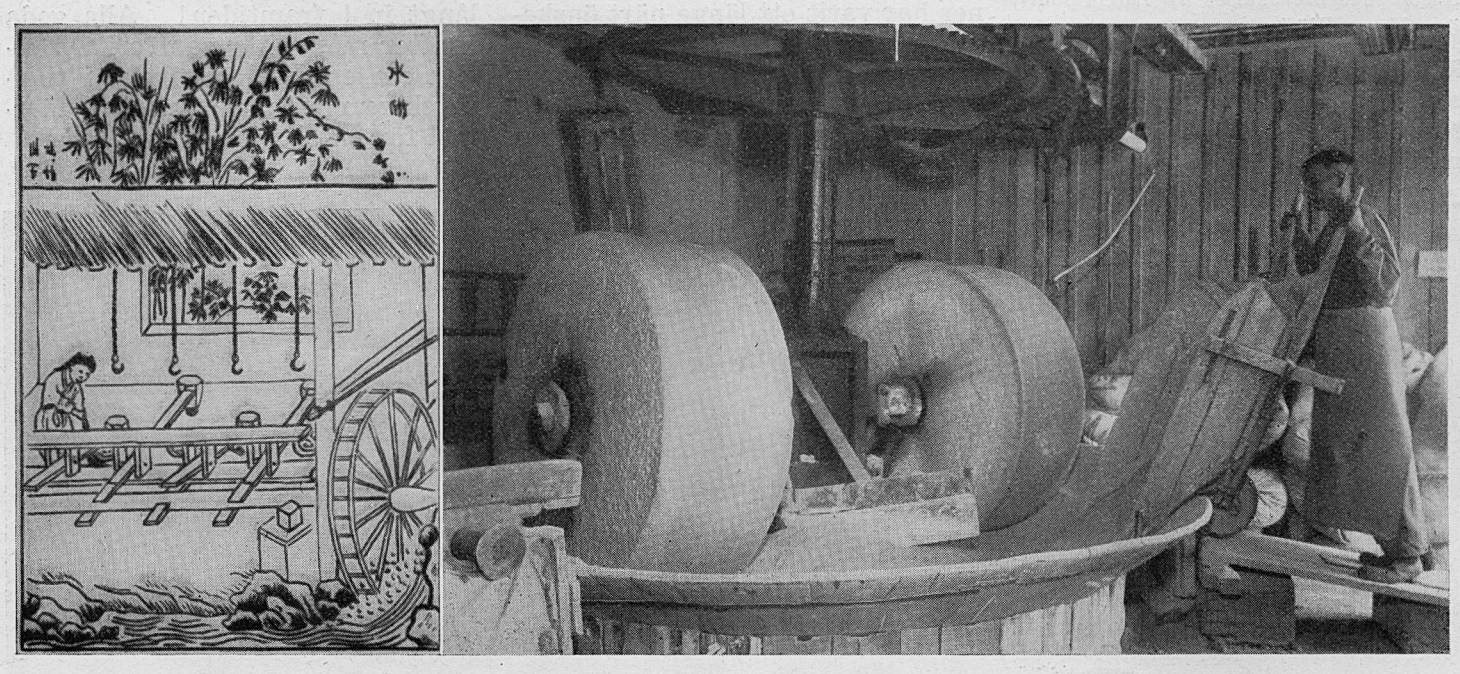

Redan de gamla kineserna använde maskiner för att pulvrisera sina hårda råmaterial. I många europeiska fabriker användas ännu kollergångar med löpare och malbana av granit för krossningsarbetet.

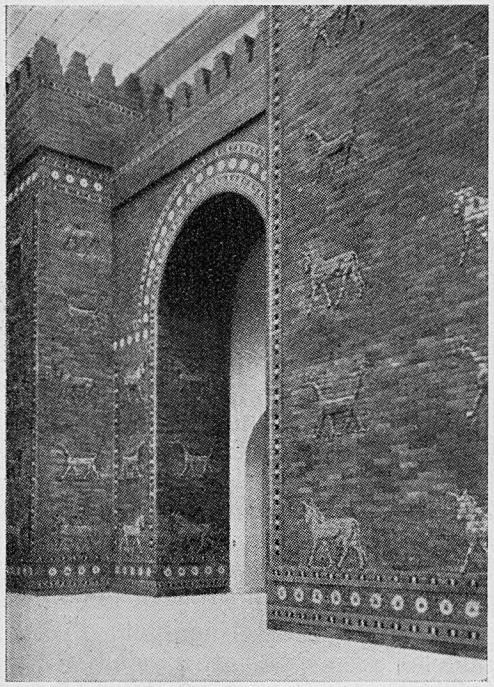

Delbild av Istar-porten (Bibelns Astarte) i Babylon. Emaljerad tegelrelief (omkring 570 f. Kr.).

vererades till fabriken. Materialet är naturligtvis ingenting annat än fältspat, men användes här under sitt kinesiska namn, enär den sällan förekom i absolut rent tillstånd och kunde variera på de olika fyndorterna. Detta ledde i sin tur till variationer i tillverkningen under de olika epokerna. Detsamma är förhållandet med kaolinet, som ofta innehöll järnoxider, med påföljd att kinesiskt porslin från vissa epoker visar en mer eller mindre svag skiftning i grönt.

Med egna resurser förmådde dock inte den kinesiska kulturen fullborda porslinet. Det tredje elementet, glasyren, fick de hämta utifrån, från Egypten. Det är någonting mer än en tillfällighet att på så sätt världens två äldsta och kanske förnämsta kulturer samverkade vid porslinets uppkomst.

Glasyrkonsten uppfanns, som tidigare framhållits, på ett mycket tidigt stadium i Egyptens historia. Redan 5,500 år f. Kr. användes i mycket stor utsträckning glasyrer för att dekorera egypternas hus. Man har i byggnader från denna tid funnit c:a 1 fot stora kakelplattor glaserade i blågrön färg använda för friser o. d. Då var med andra ord glasyrtekniken fullt utvecklad, och åtskilliga sekel måste ha passerat sedan den dag, då någon först observerade hur i träaskan under en kraftig eld några småstenar av kvarts smälte och förvandlades till glas.

Den egyptiska metoden för tillverkningen av glasyrer bestod i att först upprepade gånger upphetta stycken av kvarts tills de splittrades, varefter småbitarna krossades till ett fint pulver. Detta blandades med kalk och pottaska jämte en del kopparpermanganat. Blandningen upphettades i en panna och förvandlades till en degig, halvsmält massa. Den knådades och rostades om vartannat med upprepade färgprov. När slutligen den rätta skiftningen erhållits, bestod glasyrmedlet av en porös fritta, som kunde malas i vatten och göras till en blå eller grön färg. Tillsatt med ett flussämne användes den till glasering av olika föremål och tillsatt med gummit blev den en utmärkt färg för frescomålning.

När i sinom tid det egyptiska glasyrmedlet blev en eftertraktad exportvara formades det till kakor, och ett par århundraden före den kristna tidräkningen hade dessa glasyrkakor blivit en stor artikel överallt i västra Asien. Det skeppades till Indien, och nuvarande Kashmir tycks ha varit den förnämsta stapelstaden för de egyptiska glasyrerna. Dit sände kejsaren Wu sina agenter för att köpa den märkliga varan, som kineserna kallade för liu-li. Kinesernas behov av glacyrmedel för keramiktillverkningen bidrog till att reguljär sjöfart mellan Indien och Kina öppnades. Forts.

Från Palatset i Susa. Persisk relief i glaserad lera. Bilden föreställer Darius I:s livgarde (omkring 400 f. Kr.).

GROQUIS.

Från det iskalla novemberdugget dyker vi från den svagt upplysta gatan rätt in i ett gammalt portvalv. Tvärs över bakgården med soptunnor och spjälhus skall vi 5 trappor upp i gårdshuset. Det är gamla nötta trappor, som långsamt vindla sig uppåt, och som ge ifrån sig en sådan där obestämd lukt, som brukar finnas i gamla stockholmshus.

Vi är en liten grupp på en tio, tolv stycken, som spänstar upp för trapporna allt efter ålder och temperament. Vi nickar åt ansikten, som vi sett här år från år, och vi bespejar nykomlingarna för att se, om det är någon bekant.

Det strålande ljuset gör ett överväldigande intryck på oss, som kommer utifrån direkt in i ateljen.

Svarta Tanjas ögon blänka som eldkol, där hon ligger på en turkisk filt vid det stora fönstret. Från ett hörn, där allsköns bråte ligger, plockar vi hemvant till oss pappskivor och masonitbitar för att ha till underlag för ritblocken. Det är croquispremiär i kväll för höstsäsongen och en glad förväntan av teckningslust fyller oss.

Modellen, en glad bohusländska, har sol och västanvindar över huden men sommarbrunskan övergår tyvärr i blekare färg, där baddräkten skylt henne.

Det var då märkvärdigt, vad man blivit valhänt i croquin sen sist. Pennan går vilse i svårorienterade öknar. Den står och nöter i sekunder på samma fläck, medan ögonen i vånda försöker fasthålla synintrycket av musklernas berg- och dalbana.

Var har proportionssinnet tagit vägen? Skall jag som ritat croquis i så många år, behöva sträcka ut armen och vifta och mäta med blyertspennan, hållen mellan tummen o. pekfingret - som jag till leda sett så många "pincenetanter" göra?

Ja, modellen är kanske inte så bra, som jag tyckte i början. När pennan återkom från sin långa färd och träffar en punkt någonstans ovanför höftlinjen, där jag började, finner jag, att kroppen har svängt sig ett kvarts varv. Det är jag som ritar för långsamt.

Tio sekunder kvar till "ny ställning". Pennan löper över blocket. Blev teckningen bättre med de här slutstrecken? Det vet jag inte. Har inte tid att reflektera. Bladet blir avrivet. Modellen poserar på nytt. Jag känner mig litet lugnare nu men kan inte koncentrera mig riktigt. — Tankarna flyger och far.

Här uppe på ateljen är vi ett utvalt och trevligt sällskap, som arbetar och trivs fint med varandra. Ritarglädjen känns som ett svagt sus i luften. Men hur är det att teckna efter naken modell? Ibland får man känslan av att själv sitta avklädd inför vår Herre. Det finns inget sätt att komma undan svårigheterna. Men det är inte heller några problem. Man sätter sig ned och ritar bara och resultatet visar hur förfärligt litet man kan.

Vi tar en liten paus på tio minuter. Modellen behöver också sträcka på sina domnade lemmar och kanske söka en cigarrett. Pudeln Tanja hoppar fram ur sitt hörn och vill även ha litet uppmärksamhet. Under pausen måste jag titta på vad Lagerkvist har ritat. Han är specialist på tuschpenna, och av hans intensiva raspande under croquistimmen förstår jag, att han arbetat under högtryck.

Under första croquistimmen är ateljen uppfylld av teckningsiverns intensiva tystnad. Det påminner mig min barndoms läskvällar, då hela familjen var samlad kring fotogenlampan. I det gula ljusets trollcirkel var varje person fullt upptagen av sina tankars arbete. Där ackompanjerade lampans svaga susande sagornas flykt ut till det okända. Denna stämning återfinner jag här. Jag hör upp med ritandet någon minut och lyssnar... I ljusets trollcirkel sitter modellen orörlig. Hon fixerar en punkt på väggen, och vi är uppfyllda av skaparlust. Någon suckar djupt, någon vänder blad och byter plats, någon formerar en penna. I drömmen gnäller Tanja från sitt mörka hörn. Lagerkvist raspar forcerat. Man skulle kunna tro, att han delar hela sitt halvmeterstora ritblock i svart-vita schackrutor. Det var också en strålande teckning han gjort. Med skulptörens och kubistens ögon har han lagt upp modellen med plan och sidor, valv och väggar, ytor och djup. Jag lyfter upp teckningen med kvinnan. Det var en massiv varelse. Hon borde huggas i sten, tänker jag, i råhuggen granit och sättas upp som sjömärke vid en stormig kust.

Den andra croquistimmen är inte så lugn som den första. Modellen får byta ställningar oftare. Själva byter vi plats gång på gång. Jag lutar mig långt bakåt, kisar med ögonen och ser bekymrad ut. Så lägger jag huvudet på sned, än till höger, än till vänster. Så går jag tvärs över ateljégolvet och är alldeles säker på, att modellen är roligare att rita från andra hållet. Mästaren, som äger denna hemtrevliga atelje, är tydligen inte heller riktigt nöjd. Han knäcker lätt och ledigt modellens hals, armar och ben. Han vill få en bra pose. Flickan bjuder nervöst till men har inte fallenhet för att vara så plastisk. Resultatet blir en tillknyckad ställning. Det blir litet svårt för pennan att hitta rätt. Ja, så får väl flickan knyckla ut sig igen, ställa, sätta eller lägga sig, som hon själv vill. Det blir kanske lugnast så.

Tiden hastar iväg. Vi som skall ut till förorten, tittar på klockan då och då. Det gäller att utnyttja minuterna. Spårvagnen tar en kvart, bussen 40 minuter. Men ibland kan vi få vänta på vagnen på Norrmalmstorg 10 minuter.

En minut kvar. Ritblocket och pennorna halka ned i portföljen. Vi tackar för kvällen, kastar på oss kläderna o. rusar nedför trapporna.

En klar och kylig luft slår emot oss, när vi kommer ut. Det har blivit stjärnklart. Huttrande äntrar vi spårvagnen, som för en gångs skull kom precis.

Calle Blomqvist.

FRISÉRSALONGEN
GUSTAVSBERG
GRINDSTUGATAN 5
(invid kyrkan)

Nya, moderna lokaler. Särskild herr- och damavdelning.

Tel. 140.

Starka och välgjorda

Skoreparationer

av alla slag, utföres på kort och bestämd tid.

SIGFRID STRÖM,
Källtorp, Gustavsberg.

"HEMMET".

Gustavsbergs ålderdomshem byggdes år 1930 och kostade då 93,000 kronor. Något ålderdomshem fanns inte i Gustavsberg tidigare, men ett provisoriskt sjukhem var under några år förlagt till Mariagatan. Det nuvarande hemmet byggdes med plats för 20 pensionärer. Redan efter några år visade sig hemmet vara för litet för kommunens behov. Efter utredning och förslag från fattigvårdsstyrelsen beslöt kommunalfullmäktige under fjolåret att ställa 35,000 kr. till förfogande för tillbyggnad av hemmet. Denna tillbyggnad är nu färdig och omnämnes i ledande artikel i detta nummer av Gustavsbergaren.

Som föreståndarinna anställdes år 1924 fröken Ruth Söderberg. Hon tjänstgjorde således redan på det provisoriska hemmet vid Mariagatan. Vi ställer några frågor till husmor och undrar hur hon trivs på hemmet, med arbetsuppgifterna etc. "Detta är min första ordinarie plats", berättar hon. "När jag kom hit trodde jag aldrig, att jag skulle stanna så länge. Men jag ville vara med, när det nya hemmet skulle grundas och med hemmets tillkomst vart ju arbetsförhållandena helt annorlunda och efter den senaste tillbyggnaden och reparationen fyller hemmet högt ställda anspråk. Jag har aldrig ångrat, att jag valt denna bana, trivs bra med de gamla, och det råder ett gott förhållande".

Att också de gamla trivs betygar Johan Alfred Lundholm, som fyller 90 år till sommaren och som varit på hemmet de sista fem åren.

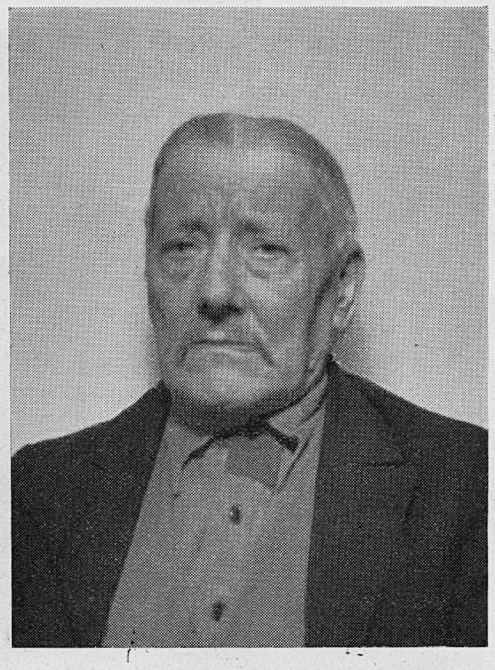

J. A. Lundholm, "hemmets" äldste.

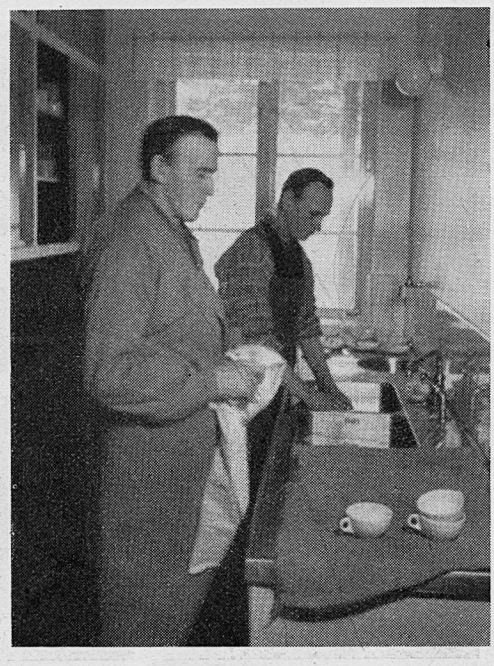

Köksministrarna.

"Här har man det lugnt och skönt", säger Lundholm. "Man får sin uppassning och bra mat". Gamle Lundholm är mästare i Fortuna tätt följd av "Isedor" och Gustav Wiström. Hemmet i Gustavsberg med den nya matsalen och samlingsrummet är vackert och trivsamt men tyvärr för litet för kommande behov. Den nya tillbyggnaden var dock redan nu ofrånkomlig.

G. A.

Den nya matsalen hade så där privat tagits i bruk redan före jul vid en del festligheter, som anordnades för de gamla. Men den riktiga invigningen ägde rum den 4 jan., då kommunalfullmäktige hade förlagt sitt första årssammanträde till "Hemmet". Till högtidligheten hade dessutom ett litet fåtal personer inbjudits, såsom repr. för fabriken, byggmästare A. Skoglund, vilken lett och övervakat tillbyggnaden, m. fl. Ordf., Gunnar Andersson, hälsade välkommen, redogjorde för tillbyggnaden och tackade särskilt byggmästare Skoglund och H. Lindholm, styrelsens v. ordf. Vid samma tillfälle hyllades varmhjärtat kommunalnämndens mångårige ordf., herr Samuel Svensson, vilken med det nya årets ingång lämnade sin förtroendepost. Herrar O. Söderberg och K. G. Svensson m. fl. kommunala förtroendemän höll tal och prisade sin gamla vapenbroder från genombrottsåren i samhället. Det blev ett verkligt gripande inslag i högtidligheten.

Sist sjöngs psalmen: Härlig är jorden.

En inbjuden.

Från den nya matsalen.

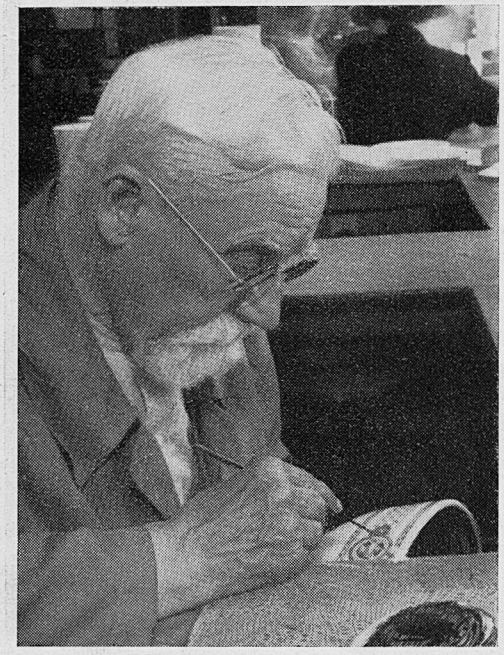

Ewaldin Pettersson 90 år.

Ewaldin Pettersson tillhör de äldre gustavsbergsprofilerna. Han föddes i Stockholm på Ladugårdslandet, nuvarande Östermalm, den 4 febr. 1855. "Det är en väldig skillnad på Stockholm när jag var barn", säger Pettersson, "och nu för tiden. Husen voro ofta envåningshus och av trä. Det var inte ovanligt, att stockholmarna på den tiden hade både höns, ko och gris."

Pettersson har alltid haft intresse för det som rör sig i livet. Han har aldrig blivit gammal till själen. Hans far var byggmästare i Stockholm. Sonen kom dock att under hela sitt liv ägna sig åt porslinsmåleriet. Han började på Rörstrand i Stockholm redan på 70-talet, flyttade sedan till Malmö. Där stannade han något år och fortsatte sedan i Köpenhamn vid de Kongl. Porslinsfabrik, där han var i flera år. Därefter flyttade han till Kristiania, där han även arbetade några år. Det blev dock Gustavsbergs porslinsfabrik, som Pettersson gav större delen av sitt liv eller 53 år. Pettersson älskade blommor. Han odlade blommor i sin trädgård vid Ekedalsvägen och han målade blommor på porslinet. Det är tusentals tallrikar och fat som dekorerats av hans konstnärliga hand.

På högtidsdagen uppvaktades Pettersson av släkt och vänner. På Boo åldersdomshem, där Pettersson f. n. bor, hade ordnats med kaffefest. Jubilaren uppvaktades bl. a. av fattigvårdsstyrelsernas ordförande i både Bo och Gustavsbergs kommuner, prästerna från båda församlingarna och av repr. för Gustavsbergs fabrik.

G. A.

FABRIKENS ÄLDSTA.

Fabrikens fotograf, herr Hilding Olsson, har på uppmaning av red. börjat att fotografera de äldsta under arbete i fabr. Undan för undan komma vi att återgiva dessa jämte några uttalanden.

Redaktionen.

Georgina Olsson.

Då jag en lördagseftermiddag knackade på vid Ekedalsvägen 7, en trappa upp, öppnade strax en liten lättrörlig dam och sade med ett vänligt leende: "Stig på, stig på. Så tråkigt, att jag just nu skulle till att baka. Jag gissar ärendet. Det gäller väl Gustavsbergaren, kan jag tro".

Så lätt gick det således att komma till tals med fröken Georgina Olsson. Hon gissade rätt. Det gällde några ord för Gustavsbergaren.

Alla frågor besvarar hon lätt och gärna. Med rörelse och kärlek berättar hon om sina föräldrar och syskon, om sin barndom och sitt arbete.

Fröken Olsson är den äldsta av dem som nu arbetar i fabriken. Nyligen fyllde hon 77 år. Hon föddes den 24 jan. 1868 i "Statbyggnaden", som stod, där nu kyrkan reser sig. I hemmet fanns inte mindre än elva syskon, vilka alla åtminstone tidvis arbetade i fabriken. År 1881 började fröken Olsson själv där — 13 år gammal. I över 63 år har fröken Olsson således arbetat där. Det var väl ibland tunga och slitsamma dagar. Men hon klagar inte utan säger tvärtom, att hon är glad över sitt arbete och att kunna arbeta. "Vad gör fröken Olsson då?" — "Titta på fotografiet. Det talar precis om vari mitt arbete består. Jag målar, och det har jag gjort hela tiden jag arbetat. Jag kom genast upp på målarsalen, där en äldre syster tog hand om mig och lärde mig konsten". Med verkligt strålande ögon konstaterar fröken Olsson, att hon inte darrar på handen det allra ringaste. Gjorde hon det, vore det inte möjligt för henne att fullgöra denna arbetsart.

"Men betalningen då?" — "Jag håller ackorden och är glad för det." — 77 år och klarar ackordsarbete!

Samtalet kommer in på förhållandena förr och nu. "Givetvis är det lättare att arbeta nu. Det hör väl med till en riktig utveckling, att det skall bli bättre. Nu får vi godset uppburet till oss. Det är en god sak det. Lokalen är varm och

Vigda:

den 11 dec. 1944 snickaren Axel Sixten Andersson, Räknäs, och barnsköt. Ulla Maria Berlin, Katarina förs.,

den 23 dec. 1944 skomakarmäst. Erik Axel Johansson, Norra Lagnö, och husförestånd. Eva Kristina Häggqvist, Norra Lagnö,

den 26 dec. 1944 byggnadsarb. Sigfrid Heribert Emanuel Johansson, Mörtnäs, och fröken Birgit Maria Sjöberg, Sofia förs.,

den 30 dec. 1944 kontrollören Nils Bertil Nordqvist, Höjdgat. 7, o. fröken Rodny Ulrika Vilhelmina Lundgren, Oscars förs.,

---

bra. Fordom uppvärmdes den med en kamin, som vi själva fick elda. Och fotogenlampan — den skulle också ha tillsyn. Sånt slipper vi nu. Fabrikationen är också bättre nu för tiden. På så där 10—12,000 tallrikar måste man fordon kassera hundratals. Nu går ett ringa fåtal till spillo".

Nå önskemål då? — "Jo, skriv upp två saker. Jag hoppas att kunna arbeta ännu några år. Säg också, att jag blev obeskrivligt glad och lycklig över alla uppvaktningarna på min 75-årsdag. Den förnäma argentapjäsen är jag mycket stolt över, och de 500 kronorna är jag tacksam för. Det är bra, att ledningen vid stora högtidsdagar så uppmuntrar de gamla arbetarna. — Synd att bullarna ej är färdiga. Vi får väl dricka kaffe en annan gång då".

Det korta besöket blir ett minne för livet för mig. En så gammal kvinna, som vid full vigör kan sköta sitt arbete och ha sitt hem prydligt som en ung husmors, kan man aldrig glömma. Jag tror, att alla med mig önskar fröken Olsson många arbetsdagar.

Tack för pratstunden.

Marianne Movinger.

den 30 dec. 1944 porsl.-arb. Karl Rune Mattson, Mariagat. 13, och kontoristen Irma Sofia Katarina Andersson, Hästhagen,

den 6 jan. 1945 åkaren Olof Georg Gustafsson, Sorunda förs., och servitrisen Karin Viola Ringström, Skeviksgat. 6,

den 27 jan. exp.-förest. Helge Gustaf Ehn, Katarina förs., och kontoristen Inga-Stina Nilsson, Strandvik,

den 3 febr. montören Erik Tage Larsson, Boo förs. och porsl.-mål. Aina Ingegerd Stoor, Höjdgat. 11.

Födda:

den 4 dec. 1944 Elin Kristina, d. t. chauffören Josef Valter Karlsson, Västra Ekedal, o. h. h. Elin Margareta Elisabet, f. Bergström,

den 13 dec. 1944 Bo Lennart, s. t. grovarb. Sven Gustaf Hjalmar Eklund, Övre Stenhuset, o. h. h. Gurli Viola, f. Norberg,

den 22 dec. 1944 Maud Viola, d. t. förmannen John Vilhelm Lundin, Gamla Vägen 3, o. h. h. Elin Maud Viola, f. Johansson,

den 26 dec. 1944 Karl-Arne, s. t. porsl.-arb. Margit Viola Liljekvist, Tallåsen 7,

den 28 dec. 1944 Karl Benny, s. t. porsl.-arb. Karl Gunnar Sjödahl, Skeviksgat. 6, o. h. h. Inga Vailet Margareta, f. Lindroth.

Döda:

den 8 dec. 1944 änkefru Fredrika Matilda Elisabet Säll, f. Seger, f. 25 juli 1881 (63 år), ä. e. slamhusarb. Gustav Robert Säll, Mörtnäs,

den 16 dec. 1944 fru Elsa Matilda Karlsson, f. Lindqvist, f. 27 maj 1892 (52 år), h. t. arrendatorn Karl Gustav Karlsson, Långsunda,

den 29 dec. 1944 änkefru Klara Johanna Tegerström, f. Fredriksson, f. 14 maj 1864 (80 år), Ålderdomshemmet, ä. e. porsl.-arb. Alexander Tegerström,

den 5 jan. 1945 änkefru Hilma Sofia Jonasson, f. Pettersdotter, f. 30 sept. 1857 (87 år), Ålderdomshemmet, ä. e. porsl.-arb. Johan August Jonasson,

den 14 jan. porsl.-arb. Karl Gösta Edvard Thelin, f. 8 april 1906 (38 år), Grindstugärdet A 7,

den 17 jan. f. d. verkmästaren Emil Gottfrid Andersson, f. 25 sept. 1890 (54 år), Norra Lagnö,

den 31 jan. änkefru Sofia Kristina Nilsson, f. Danielsson, f. 12 febr. 1859 (85 år), ä. e. jordbr.-arb. Johan Viktor Nilsson, Ålderdomshemmet.

den 4 febr. kontoristen Ulrika Gustava Fredblad, f. 29 mars 1910, (34 år), Grindstugat. 1,

den 5 febr. f. d. ugnsarb. Gustav Herman Pettersson, f. 12 mars 1865, (79 år), Ålderdomshemmet,

den 8 febr. änkefru Elma Emilia Lindbom, f. Enberg, f. 29 nov. 1864, (80 år), ä. e. porsl.-arb. Karl Alexander Lindbom, Höjden.

Folkmängden.

Under 1944 ha följande förändringar i fråga om folkmängden i Gustavsberg inträffat:

födda: 51 barn, därav 25 gossar och 26 flickor,

inflyttade: 358 personer, därav 194 män och 164 kvinnor. (Från stadsförs. ha 34 män och 45 kvinnor infl., från landsförs. 160 män och 119 kvinnor),

döda: 35 personer, därav 12 män och 23 kvinnor,

utflyttade: 262 personer, därav 145 män och 117 kvinnor. (Till stadsförs. ha 74 män och 67 kvinnor utfl., till landsförs. 71 män och 50 kvinnor).

Överlämna förtroendefullt all omsorg vid dödsfallet till

BARDELS
BEGRAVNINGSBYRÅ
Odengatan 84 Stockholm
Ring vårt ombud:
Fru LISA JOHANSSON
Tel. Gustavsberg 174
eller direkt 30 84 42 30 93 93

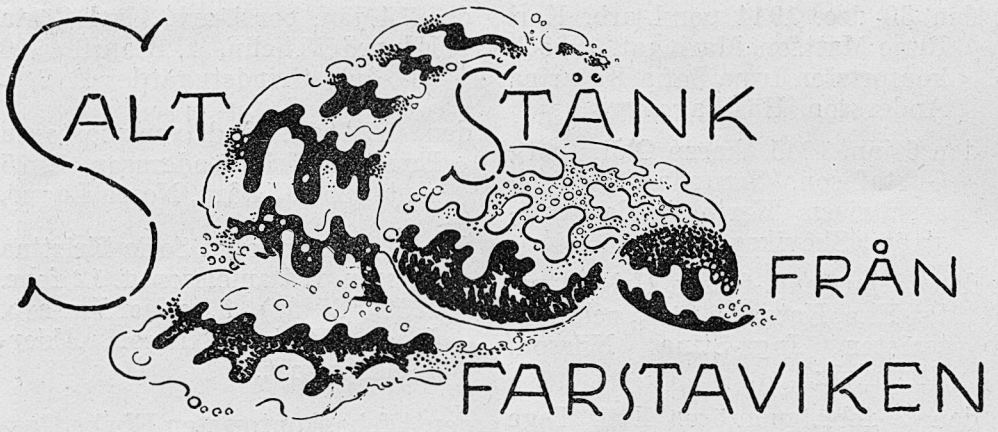

Regn, regn, regn,

var skall man få hägn, jämrade vi oss under de veckor, då våra barn räknade dagarna till jul, allt under det vattnet steg högre och högre i diken och källare. Villagatsborna hade sånär fått ro till julottan, och snubblande nära var det att de fått hjälpa julfrämmandet ur båtarna vid förstubron.

Värst utsatt

blev en av samhällets betrodda män, som intet ont anande en mörk kväll kom cyklande vägen bakom kyrkan och hamnade mitt i den sjö som vägvårdarna vecka efter vecka väntat skulle försvinna självmant. Var det inte samma kväll, så var det åtminstone en lika mörk, som floden steg vid Villagatan och dränkte bina i kuporna, kanierna i burarna och tvingade åtminstone en villagatsbo att ikläda sig badbyxorna för att ur källarens djup söka rädda sina dyrbarheter.

Lucia ha vi firat,

men är det nödvändigt att fira henne, så det står ända upp i halsen. I hemmet, skolan, jobbet, gänget, föreningen, kyrkan etc., ja överallt och allestädes skall hon vara med, och eftersom de flesta gustavsbergare höra till flera sammanslutningar — om också inte till alla 50 här verksamma organisationer — så är det nödvändigt att nästa gång börja minst en vecka tidigare eller också genomföra ransonering. Kanske vi ska gå in för samverkan.

Några lampor till,

åtminstone i trakten omkring kyrkan, skulle förgylla upp vårt samhälle. När nu den vackra julgranen är borta, känns mörkret dubbelt tyngande. Vem det nu vederbör, få vi be om ljus? Mera ljus, ty ljus över Gustavsberg, det är det vi vilja!

En vädjan

till lärare, föräldrar och målsmän att hjälpas åt med att hålla barnen inne om kvällarna har ansetts behövlig. Lärarna böra uppmana barnen att senast kl. 7 vara i hemmets omedelbara närhet och föräldrarna se till att barnen gå in senast kl. 8. Att barn i skolåldern hålla till i busskiosken och föra oväsen efter kl. 8 om kvällarna, är ju ett oskick, som vi kunna komma till rätta med.

Frukost i skolan

har under två år serverats gustavsbergsbarnen mot en avgift av 30 öre, men fr. o. m. i år är den kostnadsfri för alla barn. Undervisningen fri, läroböcker och skolmateriel fritt och fri bespisning, det innebär, att barnens uppfostran blivit en medborgarnas gemensamma angelägenhet i allt högre grad. Vi som ha barn tacka, men vad säga våra ungkarlar, ungmör och övriga barnlösa om denna utveckling? "Vi hjälpa gärna till", heter det på den kanten, "ty vi inse fuller väl vad en barnlös framtid skulle innebära även för oss". Så skall det låta!

Krönikören.

Under året ha 18 äktenskap ingåtts och 18 ha upplösts genom döden. Församlingens folkmängd, som vid nästlidna års slut utgjorde 2,468 personer (1,196 män och 1,272 kvinnor), har under år 1944 ökats med 112 personer (62 män och 50 kvinnor) och uppgick således den 31 dec. 1944 till 2,580 personer, därav 1,258 män och 1,322 kvinnor.

Församlingens äldsta medlemmar äro: änkefru Maria Holmberg, f. Olsson, som den 30 jan. fyllde 97 år, och änkefru Hilma Olivia Odelberg, f. Godenius, som den 2 dec. fyller 97 år.

Johan Movinger.

Vi önska nu genast

hyra enkelrum

för vår personal, då vi inom kort komma att till fabriken återlämna Kullen 1. Dessutom behöva vi en del extra rum för sommaren. Anmälningar och förfrågningar ställas till Konsums kontor, tel. 168.

Gustavsbergs konsumtionsförening.

Nyförvärv till ABF:s bibliotek.

I ett lånebibliotek är det ständig efterfrågan på nya böcker. Så ock beträffande A. B. F.-biblioteket i Gustavsberg. Och låntagarna äro i allmänhet väl införsatta i "nyheterna" på bokmarknaden. Det har annonser, recensioner och radio sörjt för eller också har tips erhållits från deltagare i de nu så populära läsecirklarna.

Emellertid är det inte så lätt för ett bibliotek av den storleksordning, som det här är fråga om, att tillgodose önskemålen. Därtill är anslagen för begränsade. Och böcker är ingen billig handelsvara precis. Ett vanligt skönlitterärt arbete kostar i bundet skick ofta 15—20 kr., och då är det lätt att föreställa sig, hur långt disponibla medel kunna räcka.

Att bokinköpen under sådana förhållanden kunna vara en kinkig sak, är självklart. I vårt land utkom under fjolåret bortåt 4,000 böcker. Då blir det endast en bråkdel, som kunna införlivas med de små biblioteken. En biblioteksstyrelse får således gallra mycket hårt och tillse att olika smakriktningar bliva representerade.

Under föregående år tillfördes A. B. F:s bibliotek 129 nya böcker. I jämförelse med år 1943 innebär detta en minskning med något 10-tal band. Att siffran ändå är så pass hög beror på de gåvor, som erhållits. Främst gäller det Konsum, som överlämnar ett ex. av de böcker och skrifter som utgivas av K. F:s bokförlag. (Bidrag även från andra emottagas givetvis med tacksamhet).

Vilka böcker ha anskaffats? Hur ha de fördelats på olika ämnesgrupper? Det framgår av följande:

Skönlitteratur	34	volymer
Skönlitter., utländsk i övers.	19	„
Historia (ett flertal smärre skrifter)	25	„
Samhällsvetenskap och sociala frågor	18	„
Uppfostran o. undervisning	7	„
Levnadsteckningar	5	„
Ekonomi	4	„
Skrifter av allm. o. blandat innehåll	4	„
Skön konst	44	„
Gymnastik och sport	3	„
Geografi	2	„
Religion	1	„
Språkvetenskap	1	„
Krigsmakten	1	„
Om böcker och bibliotek	1	„
S:a	129	volymer

Av detta framgår, att skönlitteraturen har en framskjuten ställning. Den är också den mest efterfrågade litteraturen. Särskilt gäller detta de senast utkomna böckerna. Men nu ligger det så till, att en ny bok inte alltid är så ny när den kommer till ett lånebibliotek. Ofta är anslagen i det närmaste förbrukade, när den s. k. bokfloden till julen kommer. Först framp på sommaren erhålles statsbidrag för det näst förflutna året, och då kan de egentliga bokbeställningarna göras. Om en bok således inte är alldeles ny för dagen, så kan den ha sitt värde i alla fall, ja, rentav vara värdefullare. Därför en maning till låntagarna: välj även bland de äldre böckerna! Gå inte tomthänt från biblioteket.

G. Ln.

A. B. F:s BIBLIOTEK

hålles öppet helgfria måndagar och torsdagar kl. 18—19. Lokal: Kommunalvägen 3.

"GUSTAVSBERGSLÅDAN".

En framställning om den tidigare sjukkasserörelsen i Gustavsberg.

Fortsättning fr. föreg. nummer.

Undersökning gjordes för att utröna om kassan i fortsättningen skulle kunna bedriva sin verksamhet med att ge endast begravningshjälp. Även här uppstod svåra problem, enär många av kassans äldre medlemmar, som enl. dess stadgar erhållit sjukhjälp i 1,500 dagar, befriats från avgifter, åter skulle få börja att på nytt erlägga sådana. På grund av medlemmarnas höga ålder skulle detta hava blivit mycket kännbart och i många fall omöjliggjort medlemskapets bevarande. Förslag till lösning av problemet framlades av kassans styrelse vid årsmötet den 27 mars 1942. Det beslöts enhälligt, att av kassans kapital, (cirka 21,000 kr.) bilda en fond, som skulle förvaltas av Gustavsbergs kommun. Räntan skulle årligen utdelas till behövande. Vid fortsatt årsmöte den 8/12 och extra möte den 22/12 1942 antogs enhälligt det av styrelsen utarbetade förslaget till reglemente för fonden, vilken har följande lydelse.

"Gustavsbergs Fabriks Arbetares Sjuk- och Begravningskassas minnesfond. (Sjukkassefonden).

Fonden har bildats av ovan nämnda kassa enligt beslut vid dess föreningsmöte den 8 och vid extra möte den 22 december 1942.

Fondmedlen skola göras räntebärande genom placering i bank, sparbank, eller i värdehandlingar, som av Gustavsbergs kommun godkännas.

Gustavsbergs kommun utser styrelse och revisorer.

Styrelsen består av tre ledamöter och tre suppleanter och väljas för en tid av 2 år.

Den 8 december varje år skall ränteavkastningen från fonden utdelas i poster om 50:— kronor, till personer som därav äro i behov.

Vid utdelning skall iakttagas, att om flera sökande finnas, skall den äga företräde som den 31/12 1942 var medlem av Gustavsbergs Fabriks Arbetares Sjuk- och Begravningskassa.

Fondens kapital får ej genom utdelning minskas".

*

Den första utdelningen från fonden företogs 8/12 1944.

Inom kommunen ha vi förut den vackra stiftelsen "Wilhelm och Hilma Odelbergs Understödsfond", från vilken ränteavkastningen med i allmänhet 25 poster per år om 300:— kr. utdelas den 25/5 och den 2/12.

Då i donationsbestämmelserna för denna fond är stadgat att utdelning skall ske "till familj, som därav är i behov", har ensamstående personer ej kunnat komma i åtnjutande av medel från denna fond. Genom Sjukkassefondens tillkomst har nu öppnats en möjlighet för dessa att erhålla ett tillskott till sin försörjning, ett tillskott, som de i någon mån själva bidragit till att skapa.

J. A. Hellqvist.

Gustavsbergs Konstförening.

"Föreningen har till ändamål att sammanföra vid porslinsfabriken anställda eller andra i Gustavsberg bosatta personer, som äro intresserade av konst", står det i första paragrafen i stadgarna för konstföreningen.

Detta är alltså huvudsyftet.

Om emellertid personer, som äro intresserade för föreningen men icke bosatta i Gustavsberg, skulle vilja ansluta sig till densamma, kan styrelsen även i sådana fall bevilja medlemskap.

Föreningen skall förverkliga sitt ändamål genom att anordna föredrag om konst och sprida lämpliga konstpublikationer, anordna besök vid samt själv ordna konstutställningar, utlotta och förmedla konstverk bland medlemmarna.

Av medlemsavgiften, kr. 1:— pr månad, skall 90 % användas uteslutande för inköp av konstverk till det s. k. "medlemslotteriet", d. v. s. de utlottningar, som medlemmarna utan särskild avgift få deltaga i. Härvid gäller dock, att man skall ha varit medlem i föreningen under de närmaste fyra månaderna före utlottningen och betalt avgift t. o. m. månaden före den, varunder utlottningen äger rum. Medlemskortet gäller då som lottsedel. Vinnare skall för att åter vara berättigad deltaga i utlottning ha varit medlem i föreningen och erlagt avgift under den period, varunder två nya utlottningar verkställts. Utlottning i "medlemslotteriet" beräknas kunna äga rum en gång i kvartalet. Ju större medlemsantalet blir, desto större möjlighet har föreningen att ordna tätare utlottningar.

Den första utlottningen i detta medlemslotteri beräknas kunna ske i april 1945. Föreningen har genom fil. d:r Gustaf Näsströms och herr Wilhelm Kåges förmedling fått löfte av konstnären Oskar Bergman, att han i samband med denna första utlottning skall utställa en del av sina tavlor på värdshuset i Gustavsberg. Han har lovat att hålla priserna på några av dessa konstverk så pass låga att föreningen, som då kommer att ha ungefär fyra månaders medlemsavgifter till sitt förfogande, skall kunna inköpa ett av dem.

Då föreningen startat så gott som utan andra tillgångar än inträdesavgifterna och medel behövs för att den skall kunna sätta i gång sin verksamhet så snart som möjligt, har även ett "gåvolotteri" planerats. Detta bör komma till stånd inom den närmaste tiden, och vinsterna utgöras av gåvor från herr Kåge, herr Stig Lindberg, fröken Tyra Lundgren, m. fl. Detta lotteri står alltså helt fritt från "medlemslotteriet". Lottpriset blir kr. 1:—. Vinsterna komma samtidigt med lottförsäljningen att utställas i någon lämplig lokal.

Meningen är dessutom att ordna ett sammanträde med medlemmarna åtminstone en gång mellan varje utlottning i "medlemslotteriet". Vid dessa sammanträden kommer säkert det gemensamma konstintresset att ge uppslag till diskussioner, och styrelsen har tänkt sig den egentliga "underhållningen" som bordssamtal under enkla och otvungna former.

Ordinarie föreningssammanträde skall hållas före februari månads utgång.

Sekr.

GAMLA ARBETSLAG.

II. RÅGODSUGNSLAG 1903.

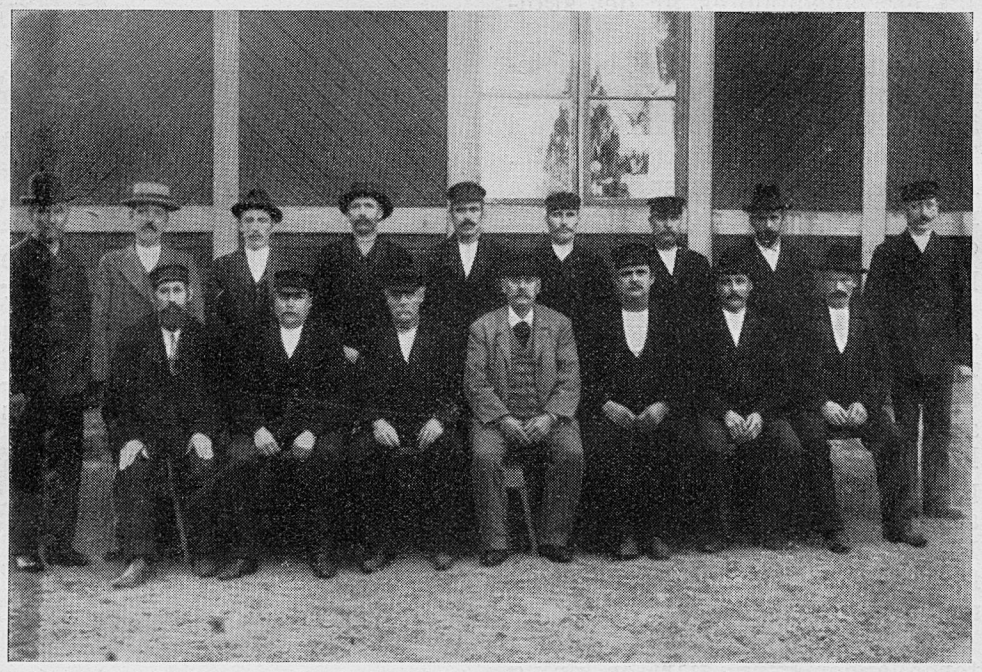

Stående från vänster: Wickman, Leonard Andersson, Lindblad, Forsberg, Fr. Jansson, Fr. Ekholm, Johannesson, Malm, Hultgren. Sittande: Sundberg, Norberg, Hj. Gustavsson, Nils Johansson, Em. Pettersson, Ösmo Andersson, Holmgren.

Porslinsfabriken utbygges och moderniseras raskt. Stora förbättringar har genomförts. Bl. a. är de gamla rundugnarnas tid förbi. Därmed har en urgammal bränningsmetod fått vika för en mera tidsenlig. Arbetet i de gamla rundugnarna var ytterst ansträngande och påfrestande. Skulle man orka med arbetet där, fordrades goda kroppskrafter. Det var också starka män, som placerades där. Förmodligen följer en beskrivning av rundugnsarbetet i annat sammanhang i Gustavsbergaren. Men i serien "gamla arbetslag" presenteras här ett rågodsugnslag från 1903. Endast två av detta arbetslag är ännu i livet.

G. Säfström.

Från ABF:s horisont

Jag stod vid en av samhällets anslagstavlor i färd med att sätta upp affischer till en av A. B. F:s föreläsningar, då en fin gammal dam kom fram och frågade, vad det skulle bli för en tillställning.

Jag berättade för henne, vad affischen gällde, och då utbrast hon med en suck: "Ja, den som ändå vore ung igen och fick börja från början. Tänk så mycket rikare man kunde leva sitt liv, när så många möjligheter finnas till ökat vetande på alla områden. När jag var ung, fanns det ingen frivillig bildningsverksamhet och därför vet man så lite nu. Var glada, ni ungdomar, att ni är unga just nu".

Därpå gick den gamla damen sin väg och jag stod länge kvar och begrundade hennes ord.

Vi som är unga, tänker inte så ofta på, att det inte alltid varit som nu med föreningsverksamhet, föreläsningar och studiecirklar. För oss är det så självklart, att det överallt i bygderna skall finnas åtminstone ett A. B. F.-bibliotek, och att A. B. F.-avdelningarna skall starta studiecirklar i skilda ämnen och anordna föreläsningar med bästa möjliga föreläsare som medverkande.

Förvisso ha vi mycket att vara tacksamma för. Den gamla damens ord återkommer ofta i mina tankar: — "Så mycket rikare man kunde leva sitt liv".

Jag vill säga detta särskilt till er unga läsare, så att ni måtte tänka efter, om ni i den utsträckning ni borde utnyttja de möjligheter, som stå till buds här i Gustavsberg.

Vår A. B. F.-avd. kan i år registrera 22 studiecirklar med omkring 325 st. deltagare. Ett till synes gott resultat. Men många av dessa 325 deltager i flera cirklar. Betänk då huru många av samhällets ungdomar och även äldre, som inte är med i någon studiecirkel alls. Någon av följande nu pågående cirklar skulle säkert vara lämplig för just Dig, eller hur?

Svenska, tyska eller engelska språket, matematik, nationalekonomi, arbetsskydd, mötesteknik, föreningskunskap, efterkrigsprogrammet, talarkurs, sång, blåsorkester, stråkorkester, amatörteater, gymnastik, manlig och kvinnlig samt heminredningskurs.

Upplysningar angående studiecirklarna lämnas av A. B. F:s ordf. H. Lindholm.

Bland vårens föreläsare kan nämnas: Helmer Vahlund, känd och uppskattad från tidigare besök i Gustavsberg. Han håller två dubbelföreläsningar i psykologi i mars.

I början av april återkommer Olof Tanning, Svenska turistföreningen. Han talar då om Turistföreningens verksamhet och ger oss semestertips till sommaren.

Från A. B. F:s sida hoppas vi, att dessa och övriga planerade föreläsningar skall samla många intresserade åhörare.

Alla äro välkomna med i vår verksamhet.

Alice Pettersson.

Ugnsarbetare bärande kapslar på huvudet. En arbetsmetod som numera ej förekommer.

Fritt Forum

Tack.

För all minnesgod hågkomst och för den hjärtliga hyllning, som kommit mig till del på min 90-årsdag vill jag till alla och envar framföra mitt innerligt varma tack. **Ewaldin Pettersson.**

Tack!

För allt vänligt deltagande vid min makes bortgång, för alla gåvor och blommor beder jag att till alla och envar få framföra mitt och barnens varmaste och innerligaste tack. Sådana bevis på vänskap lisar i sorgen. **Eva Thelin.**

Gymnastiken.

ABF har under en rad av år även haft gymnastik på sitt rikhaltiga program. Denna verksamhetsgren finansieras genom ett kommunalt anslag. Varje gymnast får dessutom erlägga en mycket låg avgift. Intresset har varit både bra och dåligt, men dock så pass stort, att f. n. fyra grupper är i farten — två kvinnliga och två manliga. Men ännu finns det plats för fler gymnaster i alla åldrar. Man måste väl ändå säga, att det är synd, att vi inte utnyttjar möjligheten och tillgodogör oss gymnastikens nyttiga kroppsövningar. I varje grupp kan finnas 30 deltagare. Vore grupperna fulltaliga, skulle det således finnas 120 deltagare. Men f. n. deltar bara ett 40-tal. En del har för sig, att de inte kan delta, enär de är för stela och oviga. Och dock förklarar vi gång på gång, att det endast är fråga om motionsgymnastik. Nu skall vi emellertid snart få visa, att vi har rätt. I samband med hälsopropagandan i slutet på februari skall gymnastikgrupperna medverka med en liten uppvisning. Då skall var och en med egna ögon få se, att de gott kan vara med nästa gång vi har motion i form av gymnastik. På så sätt hoppas vi, att vi skall få alla gustavsbergare, gammal och ung, att gå in för det gamla gymnastiska mottot: "En sund själ i en sund kropp". T. R.

Ungdomsledarkurs.

Under mars månad kommer att anordnas en ungdomsledarkurs i Gustavsberg. Föreläsare blir folkskollärare Hernfrid Bark, sekr. Hugo Heffler, soc. ungdomsförbundets ordf. Bertil Johansson, distriktsordf. för Unga Örnar Nils Ramsten, instruktör Börje Andersson och troligen redaktör Lennart Strandberg, Malmö m. fl. Avsikten med kursen är att utbilda ledare för de olika ungdomsorganisationer i Gustavsberg. Anmälan om deltagande i kursen kan ske till Harald Lindholm och fabrikens intressekontor.

Gustavsbergsnytt.

Kyrkan.

Bland höstens många och rikhaltiga gudstjänster och konserter i kyrkan må här i korthet endast högmässan på Första söndagen i Advent omnämnas. Då invigdes nämligen den länge väntade altartavlan högtidligen av teol. d:r T. Wanngård. Tavlan är som bekant målad av konstnären Einar Forseth, Ålsten. Dess motiv är bergspredikan, tillämpad på vår egen tid. Tavlans symbolik skall inte här närmare beröras. Den må f. ö. själv direkt få tala till och predika för varje kyrkobesökare. (En bild av tavlan blir det tillfälle att införa senare i Gustavsbergaren.) Tavlans förnämliga ram är förfärdigad av rammakaren Magnus Edvardsson, Stockholm.

Efter gudstjänstens slut nämnda söndag hade undertecknad kyrkorådets uppdrag att tacka skaparen till konstverket samt alla de många givarna. Tavlan har betalts med gåvor från 5 öre till tusentals kronor, barnen i skolan, lärare och lärarinnor, de gamla på "Hemmet", gåvor från kontor och fabrik, Kyrkl. arbetskretsen, Lottakåren, Röda Korset, Kvinnoklubben, Skyttet, Gillet, lantarbetarna på Farsta samt många enskilda. På tavlans baksida finns en gåvoförteckning uppklistrad. — I samband med invigningen överlämnades från Kyrkl. arbetskretsen en altarduk av finaste linne och sydd hos Libraria.

*

Kyrkliga arbetskretsen höll årsmöte den 23 jan. Till kassör omvaldes fröken Lilly Fredblad, till revisorer fröken Anna Säfström och fru Helga Bergvall.

Ur årsberättelsen må nämnas, att kretsen under 1944 anordnat två "de gamlas dag", en till Herrgårn och en vid kyrkan samt en luciafest å "Hemmet". Gåvor till missionen, sjömansvården, offermedelsfonden, inventarier och blommor till kyrkan och söndagsskolan uppgår till 1,415 kr.

I slutet av mars eller början av april anordnas försäljning. Nya medarbetare välkomnas. Syafton hålles varje tisdag kl. 19 i Studion.

*

Kamratkedjan har vid årsmöte omvalt Olle Blomqvist till ordf., fröken Karin Pettersson till v. ordf., Görel Österlund till sekr., Inger Pettersson och Marianne Östlund till kallelsesekr. samt Bengt Johansson till kurir. Under hösten gjordes besök hos de gamla på "Hemmet". De tycktes ha blivit särskilt glada över, att det unga Gustavsberg kom ihåg dem. Ett besök har även gjorts i Lagnö skola. — Liknande besök förberedas nu igen. —

F. n. arbetar vi med en både spännande och lärorik pjäs om Martin Luther. Den kommer fram på våren.

*

Söndagsskola hålles varje söndag i kyrkan kl. 10. Går Din pojke eller flicka inte i någon sådan, så vet Du väl, att de är välkomna.

*

"Till Bröders Hjälp" heter en de svenska kyrkosamfundens riksinsamling för efterkrigshjälp. Under våren kommer en särskild gudstjänst att anordnas till förmån för denna insamling.

*

Slutligen vill jag personligen tacka församlingen för all uppmuntran och allt förtroende under 1944.

Johan Movinger.

Missionsförsamlingen

höll sitt årsmöte den 28 januari. Också det nu gångna året har präglats av god sammanhållning och offervilja. Även årsmötet hade denna karaktär. Församlingen har nu 75 medlemmar. Antalet barn i söndagsskolan har ökat något och är nu 45. Årets inkomster har uppgått till 5,967:22 och utgifterna till 6,087:19. Behållningen till 1945 var 317:15. Under året har över 600 kronor insamlats till församlingens byggnadskassa. Vid årsmötet ökades denna summa med 300 kronor, varför nu 2,000 kronor finns i nämnda kassa. E. Wahlin, Sam Svenson och Karl Gustavsson, som var i tur att avgå ur styrelsen, återvaldes. Den förstnämnde av dessa är församlingens ordförande. Sedan en rad andra övliga val förrättats, uttalades ömsesidigt tacksamhetens ord för det avslutade verksamhetsåret.

Missionsförsamlingens ungdomsförening hade sitt årsmöte den 20 januari. Föreningen underhåller en skolgosse i Kongo. En studiecirkel i ämnet "Kristen livsåskådning" har varit i verksamhet. Kassan har under året omslutit en summa av 502:15. Sven Löfdal är fortfarande föreningens ordförande.

Gustavsbergs Soc.-Dem. Kvinnoklubb

höll årsmöte söndagen den 4 febr.

Av årsberättelsen framgår, att klubbens verksamhet varit livlig.

På mötena har olika frågor behandlats och diskuterats. Föreläsare har bl. a. varit landstingsman Gunnar Andersson, hälhovårdsnämndens ordf. Harald Lindholm och hemslöjdskonsulenten fru Brita Görling.

Klubben har sytt och skänkt 30 st. madrass- och kuddvar till Gustavsbergs skollovskoloni i Dalarna. Till julen anslogs 50:— kr. till behövande familjer i samhället.

Klubben har också medverkat vid insamlingen av husgeråd och kläder till Nordens folk.

Ett stort kamratmöte för kvinnoklubbarna i Stockholms län anordnades här i augusti, varvid Porslinsfabriken, Daghemmet och Ungkarlshotellet besågs.

Tillsammans med A. B. F. arrangerades en serie föreläsningar i uppfostringsfrågor. I den runt hela landet uppmärksammade heminredningskursen deltog sex kvinnoklubbister.

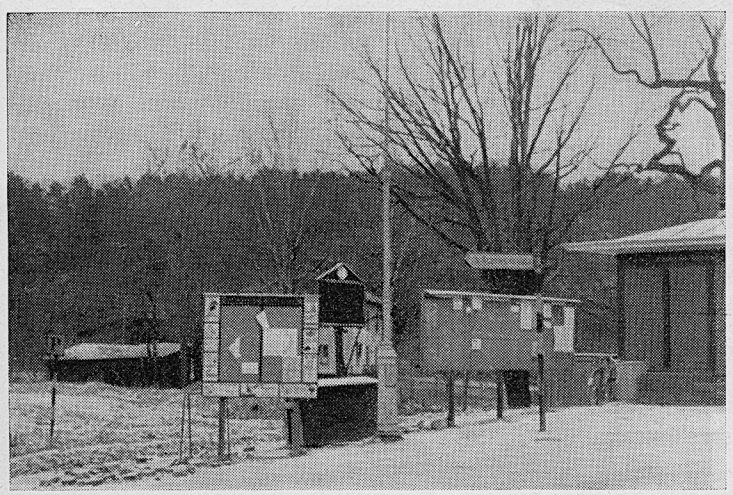

I samhällets centrum, vid den allmänna mötesplatsen och busshållplatsen träffar vi på denna vy.

En belysningsstolpe, en vägvisare, en tavla för Skevik, en tavla för "Allmänna kungörelser", en ovårdad större affischtavla, en sandlåda, en soptunna och en parkeringsskylt m. m. Kanske det vore en uppgift för samhällsarkitekten att bringa stil och reda i detta smaklösa virrvarr?

Passageraren.

Det nya året bär mycket i sitt sköte. Kvinnoklubben vill på sitt sätt hjälpa till i arbetet för vårt samhälle, för Sverige och för världen. Och vi ville gärna se flera av samhällets kvinnor deltaga i våra viktiga strävanden.

Astrid Nilsson.

Gustavsbergs hembygdsgille

har vid årsstämma den 13 jan. omvalt den avgående styrelsen, som har följande sammansättning: Gösta Dahlberg, ordf., Arvid Bergström, sekreterare, Carl Wiberg, kassör, Mary Larsson och Kerstin Berglin. Åtta nya medlemmar invaldes och ungefär samma antal beviljades av olika skäl utträde.

Det förflutna året har varit arbetsfyllt. Den av Gillet startade vävstugan i Åkerlyckan började i höstas sitt andra verksamhetsår med ett fyrtiotal deltagare. Fem vävstolar står till disposition och däri väves handdukar, mattor och konstvävnad. Såväl statliga som kommunala myndigheter ha visat stor förståelse för denna sida av Gillets verksamhet, vilken redan även uppmärksammats och med erkännande omnämnts i fackpressen. Beslut har fattats, att inköpa ännu en större vävstol. Dessutom planeras en stickningskurs, som skall ledas av instruktris från Stockholms läns- och stads Hemslöjdsförening liksom den kurs i halmslöjd, vilken anordnades under hösten.

Dansen i Klubbparken har under sommaren drivits i Gillets och Idrottsföreningens gemensamma regi. Mycken möda har nedlagts för att hålla nöjeslivet där på en hög nivå. Vid de av Gillet disponerade kvällarna ha programinslagen utgjorts av folkdansuppvisningar, sång och folklåtar.

Två sångaftnar hava i samarbete med pastor Movinger och kantor Borg anordnats i kyrkan, en under våren och en under hösten och har blivit mycket uppskattade av de närvarande. Folkdansuppvisningar och lekledningar av Gillet på olika platser i trakten ha rönt varmt erkännande.

Det nya årets verksamhet inleddes den 14 jan. med barnfest och lekstuga. I den förstnämnda deltog långt flera barn än som beräknats. Ringdanser och lekar gick med liv och lust under farbror Göstas vana ledning. Stormande jubel väckte naturligtvis den trollande jultomten liksom folkdanserna, särskilt Oxdansen. Gottpåsarna hade i år välvilligt skänkts av Konsum.

Vid lekstugan för de äldre på kvällen gick dansen och lekarna även med liv och lust. Höjdpunkten på programmet utgjorde Delsbostintans framträdande med sina alltid lika roliga historier. En särskilt varm applåd fick hennes löfte till Gillet att återkomma även nästa år. Även trollkonstnären rönte livlig uppskattning.

För den närmaste tiden planerar Gillet en dansafton på Klubben, sångaftonen "Vackra, vita vinterland" i Kyrkan, uppvisning på Ålderdomshemmet m. m.

Ett stort önskemål inom Gillet är en egen lokal, där medlemmarna kunde samlas till slöjd, studier och gott kamratskap. En önskan är också, att vi inom samhället må mötas av förståelse och uppskattning av det arbete vi nedlägga för att öka kunskap och intresse för hembygden och folkkulturen, för sund livsglädje och ett förädlande kamratskap.

Arvid Bergström.

Avd. 182 Gustavsberg

av Svenska lantarbetareförbundet höll årsmöte å Värdshuset den 13 jan.

Styrelsens verksamhetsberättelse och revisorernas berättelse godkändes, och styrelsen beviljades ansvarsfrihet. Av berättelsen framgår bl. a., att styrelsen fått medla i några tvister med arbetsledningen. Agitationsresor har företagits. En studiecirkel arbetar inom avd. Bostadskommittén har undersökt ett flertal bostäder m. m.

Till styrelse för år 1945 valdes: K. E. Larsson ordf., Edvin Nilsson kassör, Evald Porsklev sekr., Adolf Lindskog v. ordf., Hjalmar Baurelius v. sekr.

Revisorer blev: Oskar Jansson, Gustav Hellman och John Andersson.

Till ombud i ABF omvaldes Edvin Nilsson och Bertil Edlund.

Enär avd. i nov. firade sitt 25-årsjubileum med extra festligheter hade beslutats, att årsmötet skulle hållas under enklare former men att man vid detsamma skulle diskuteras det nya lantarbetareavtalet.

Förbundssekreterare Evald Jansson höll ett intressant föredrag om förutsättningarna vid avtalsuppgörelsen samt dess tillämpning. I anslutning dels till detta och dels till ett cirkulär från förbundet diskuterades avtalet.

År 1945 är ju ett försöksår. Enligt det nya avtalet skall lantarbetarna betala hyra för bostäderna, och statlönen skall slopas. I och med det upprullas ju många problem och därmed inbryter också en ny tid för lantarbetarekåren.

Evald Porsklev.

Favoriterna vann D-M 30 km. vid Saltsjöbaden.

I dagspressen hade Gustavsberg tippats som andra lag. Vi fick nöja oss med att bli trea. Söndagen den 3 febr. var en strålande vinterdag. Fyra grader kallt, sol, spännande tävlingar och mycket folk. Vad kan man önska sig mer. Ja, det skulle i så fall vara bättre placeringar för sina egna löpare. Men vi klagar inte på resultaten, ty hela Stockholms-eliten var för en gångs skull samlad till D-M i distriktet.

De bästa resultaten blevo för seniorer:

1. Helmer Karlsson, Norrviken 1.58.05, 2. Sigfrid Mattsson, Skarpnäck 2.03.41, 3. Bertil Sundberg, Hellas 2.04.52, 4. Clarence Atterday, Hellas 2.05.15, 5. Valfrid Berglund, Gustavsberg 2.07.56.

Lag: Hellas 6.23.10, Fredrikshov 6.33.52, Gustavsberg 6.36.21.

Juniorer 15 km.

1. M. Riihiabo, Hellas 1.04.04, 2. L. Norrman, Enebyberg 1.04.21, 3. L. Eliasson, Djurgården 1.04.22, 15. A. Olsson, Gustavsberg 1.07.12.

Gustavsberg blev 5:e lag.

Arvid Olsén Södertörnsmästare.

Järla IF arrangerade 1945-års Södertörnsmästerskap den 28 jan. vid sin nyuppförda sportvilla vid Nacka kvarn. Det är en förening, som kan ordna en tävling, som den skall ordnas.

Gustavsberg reste dit med den största trupp vi någonsin deltagit med, när det gäller skidtävling. Resultatet blev nog bättre än vad vi hade hoppats på. Att vi skulle belägga de båda första platserna i seniorklassen var ju storfint. Lagseger i såväl senior- som juniorklassen bevisar, att våra pojkar gott kan mäta sig med de mindre storklubbarna.

Här de bästa resultaten från tävlingen:

20 km.:

1. Arvid Olsén, Gustavsberg 1.21.06, 2. Valfrid Berglund, Gustavsberg 1.21.12, 3. Olle Blomstrand, Skuru 1.21.41, 4. Karl Bergfors, Skuru 1.21.44, 5. Erik Nordström, Järla 1.23.37.

Lag: Gustavsbergs IF 5.31.25, Skuru IK 5.39.43, Järla IF 5.49.33.

— Vilken skola skulle du vilja gå i?

— Brevskolan, för där kan magistern inte smälla en på fingrarna.

Ja, men detta är också det enda slag av personlig kontakt som inte är rådande inom Brevskolan. För övrigt upprätthålles nämligen den allra intimaste kontakt mellan eleverna och lärarna, och de sistnämnda intresserar sig personligt för varje kursdeltagare och hans problem.

Vad Ni än är intresserad för har Brevskolan säkert en lämplig kurs, och vi föreslår därför, att Ni ifyller och insänder nedanstående kupong. Ni tar därmed kanske första steget till en bättre framtid!

BREVSKOLAN

Jag är intresserad av

.....

och önskar närmare upplysningar angående lämpliga kurser.

STOCKHOLM 15

Namn .....

Bostad .....

Adress .....

rr Axel Björkman
riagatan 6
USTAVSBERG

Juniorer 10 km.

1. Sven Andersson, Nynäshamn 43.09, 2. Kurt Svedberg, Skuru 44.14, 3. Birger Andersson, Gustavsberg 44.19, 4. Kjell Andersson, Gustavsberg 45.47, 5. Göte Sterner, Tumba 46.48..

Lag: Gustavsbergs IF 2.17.01, Handens SK 2.23.15, Järla IF 2.45.48.

*

Den 18 febr. hölls här GIF:s jubileumstävlingar. (20 km.)

Start och mål var även nu vid Varmbadhuset. Samtidigt gick landskapsmatchen Stockholm—Uppland.

Lördagen den 17 febr. anordnades i samband med dessa tävlingar idrottsgudstjänst i kyrkan kl. 18,30. På programmet stod bl. a. tal av pastor J. Movinger, körsång m. m.

Söndagen den 11 febr. tävlade gustavsbergarna i Kärrgruvan i Norberg vid koop. riksmästerskapet. En trupp på 19 man reste dit. Vi återkommer till dessa tävlingar. Nu må nämnas, att vi hemförde 1 och 2 lagsegern i huvudtävlingen.

John-Pelle.

Gustavsbergs Idrottsförening

höll lördagen den 3 februari sitt 24-de årsmöte, som ägde rum på Värdshuset inför ett femtiotal medlemmar. Styrelsen, som nästan helt omvaldes, fick följande utseende: ordf. Gunnar Björk, sekr. Yngve Nyström, kassör Erik Sjökvist samt Rune Johansson, Svea Box, Fritiof Fall och Gustav Gustavsson.

Efter förhandlingarna serverades kaffe, varunder hr Albin Åhberg förrättade prisutdelning för orientering och hr Einar Olsson överlämnade priset för årets bästa prestation, som denna gång tillföll föreningens kassör Erik Sjökvist för hans goda organisatoriska arbete.

Yngve Nyström.

Gustavsbergs I. F.

har ett seniorlag och ett juniorlag i bandy som i år deltager i bandyserierna. Nedanstående resultat har nåtts.

INNEHÅLL:

Ett brev. Dikt av Bo Bergman 1
Personlig kultur. Av Johan Movinger 2
Inför 1945. Av Gunnar Andersson 3
Från lera till tallrik. Av Ges 4
Croquis. Av Calle Blomqvist 6
"Hemmet". Av Gunnar Andersson .. 7
Georgina Olsson. Av Marianne Movinger 8
Från pastorsämbetet 9
Saltstänk från Farstaviken 10
"Gustavsbergslådan". Av J. A. Hellqvist 11
Gamla arbetslag. Av G. Säfström 12
Från ABF:s horisont. Av Alice Pettersson 13
Gustavsbergsnytt 14

Bandyalliansen, seniorer:

Gustavsberg	—Swendhov	9—4
,,	—Heelas	0—4
,,	—Stureby	4—2

Juniorer:

Gustavsberg	—Hägersten	9—1
,,	—Eriksdal	1—7
,,	—Stureby	1—4
,,	—Lunda	3—1

G. An.

I dessa tider

då Europa förhärjas av en ekonomisk, moralisk och materiell kris utan motstycke i världshistorien, är det nödvändigt att vi företa en grundlig omprövning av de värden, vi länge byggt vår tillvaro på.

Sveriges värnkraft utåt och dess andliga beredskap inåt kräver en stramare livsföring av oss alla. Med allvar, ansvarskänsla och klok målmedvetenhet måste vi möta krislägets återverkan på vår ekonomi och vår moraliska hållning.

En väg kan redan nu utstakas för vår kommande livsinställning. Den vägen leder med säkerhet bort från ytliga nöjen, flärd och fåfänglighet till en ny och fördjupad upplevelse av hemmets och hemlivets värden. På det hållet har mycket fått ligga i lägervall under ekonomiskt lyckligare konjunkturer. Nu gäller det för oss att "bättra det som fordom brast" i arbetet på att göra hemmet sundare, klokare organiserat och skönare. Till sist visar sig vad vi kalla skönhet vara ett inbegrepp inte bara av de smyckande tingen i hemmet utan också av själva sundheten och den kloka organisationen. Att lägga ned ett överskott, om än aldrig så snävt tillmätt, på att göra vårt hem till en värdigare, bättre fungerande och mera stimulerande ram kring vårt dagliga liv blir därför ett led i den allmänna upprustningen mot de fiendemakter, som hota själva kärnan i vår privata livstrivsel och vår familjelycka.

Kooperativa Förbundet möter på många sätt detta strävande efter sundare och vackrare hem. Här skall endast erinras om betydelsen av Gustavsbergs porslinsfabriks insats i denna socialt värdefulla verksamhet.

Gustavsberg intar sedan ett kvartsekel tillbaka den konstnärligt ledande ställningen inom svensk keramisk produktion och tillgodoser såväl finsmakarens intresse för raffinerat stengods som den stora allmänhetens behov av prisbilliga men kultiverade prydnadspjäser och presentartiklar. Men Gustavsberg förser också marknaden med allt slags keramiskt hushållsgods för matbordet, köket och ugnen, och dess serviser ha en rationellt vacker form och för modern smak tilltalande dekor. Slutligen tillverkar Gustavsberg numera även ett sintrat sanitetsporslin, som kvalitativt sett står på toppen av den nutida världsproduktionen. Gustavsberg kan sålunda fylla hemmets hela porslinsbehov.

Bland alla bruks- och prydnadspjäser i ett hem kan keramiken sägas ha en nyckelposition därigenom att den i så hög grad ger sin karaktär åt trevnaden i hemmet. Det gäller både blomkrukorna i fönstren, serviserna för matbod och kaffevrå, vaserna och skålarna, som pryda vardagsrummet, kryddburkarna, spilkummarna och det eldfasta godset i köket och de blänkande sanitetspjäserna i bad- och toalettrum.

När vi gå att rusta upp de svenska hemmen för att hjälpa människorna att finna en samlande och stimulerande tillflykt i en hård tid, måste därför keramiken komma att intaga en central plats i hemmens förnyelse.

GUSTAVSBERG

Pris 30 öre. Umeå 1944 - Larsson & C:o Tryckeri

2. Årg. 3. 1945.

GUSTAVSBERGAREN

UTGIVEN AV
DISKUSSIONSCIRKELN
FORUM
I GUSTAVSBERG

VÅREN.

När hasseln bär hängen likt skimrande siden
och silvrade smiden,
du solmö så vän bland oss står
med högburen panna i savfyllda viden,
och trasten sin hälsning i grantoppen slår.

Du kommer ur ödemons risiga riken
vid drömspelsmusiken
i älvarnas sång.
På härskaremakt blev kung Bore besviken,
när till hans domäner du ställde din gång.

Du är mig en drömmarnas unga herdinna,
som hjärtan kan vinna
med vårväna ord.
Ditt hjärta är varmt, dina pulsar de brinna,
och kölden drar maktlös allt längre mot nord.

Mitt hjärta sig fröjdar åt blomrika fången
och vårglada sången
från ängar och lid.
Förnyat blir sinnet, när vintern är gången
och köldvågen viker i förvårens tid.

Ditt öga bär vårhimlens skiftande dager
— fast nyckfullt du drager
en slöja för solen ibland —
ty ljushylt med guldlock du kommer så fager
när böljorna frigjorda leka vid strand.

J. A. LÖFDAL.

Hur har ni det i Gustavsbergs konsum?

— Hur har ni det i Gustavsbergs konsum — ni har väl nu stökat över med distriktsmötena och årssammanträdet?

— Jodå, vi är klara med allt detta. Utdelningen av återbäringen är också klar. Så nu kan vi på sätt och vis säga, att vi börjar liksom på nytt igen, trots att räkenskapsåret begynte för tre månader sedan.

— Fick ni mycket nytt folk i styrelsen, medlemsråden och fullmäktige?

— Nej, det kan man inte säga. Någon större radikalism uppenbarade sig inte här. De två avgående ledamöterna i styrelsen — Oscar Lövgren och Helge Söderström — återvaldes enhälligt och med öppen omröstning. Övriga ledamöter i styrelsen är Harry Pettersson, Verner Lindberg och Rune Sundin. Till revisorer återvaldes J. A. Hellqvist och Anton Andersson. Förändringarna i medlemsråden och fullmäktige blev inte stor. Alla val gick faktiskt som om det varit smort. Sedan vi från och med förra året infört valberedning för valen vid distriktsmötena, går dessa val mycket snabbt och smärtfritt.

— Hade ni några större stridsfrågor och stridigheter vid distriktsmötena och årssammanträdet?

— Första distriktets möte avslutades på rekordtid. Förhandlingarna tog knappt en halv timme. Det hade gått ungefär lika-

Forts. å sid. 4.

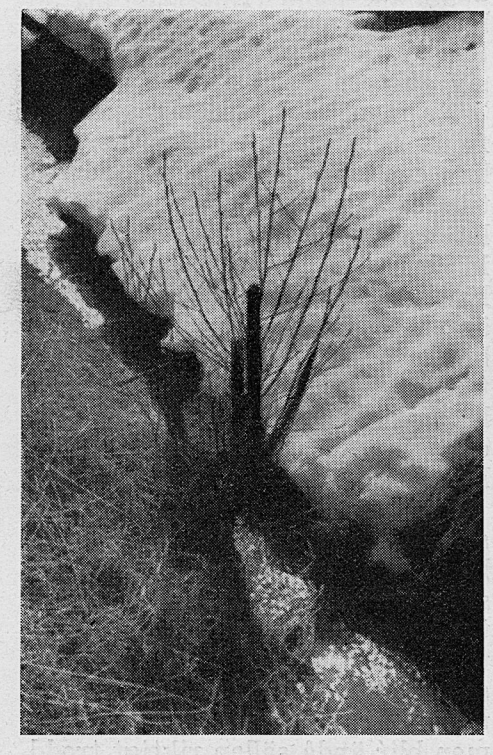

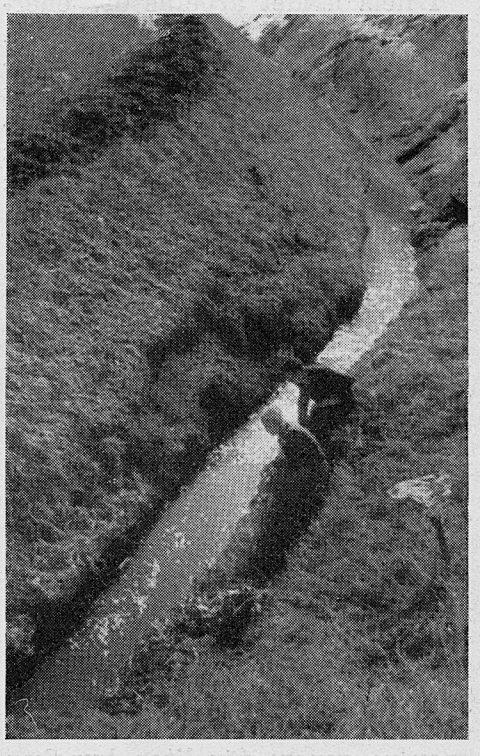

Tvenne vårbilder från Mörkdalen, Gustavsberg

GUSTAVSBERGAREN

ÅRG. 3 APRIL 1945 N:r 2

Utgivningsort och adress:
Gustavsberg

Redaktionskommitté:

Ansvarig utgivare:
Gust. Andersson, Tallåsen 6, el. 357

Redaktörer:
O. Lövgren, Tallåsen 30, el. 137
J. Movinger, Tvärvägen 18, tel. 264

Expedition:
H. Lindholm, Grindstug. 11, tel. 308
Postgirokonto 27 51 73

Annonsförmedlare:
G. Dahlberg, Höjdhagsv. 19, tel. 359

Prenumerationspris:
Helår 1:50. Lösnummer 30 öre.

Annonspris:
20 öre pr mm.
För särskilt begärd plats 25 öre pr mm.

PERSONLIG KULTUR.

III.

Fiender.

I hela landet arbetas det energiskt för ökade kunskaper på alla livsområden. Från stat och samhälle ges uppmuntrande stöd åt såväl skolor som det fria bildningsarbetet. Mer och mer har det blivit uppenbart och erkänt, att personligheten utvecklas sunt och riktigt genom ökade kunskaper i förening med praktisk livserfarenhet. Därmed ökas också dugligheten för tjänst i stat och samhälle. Men livet har många inre fiender. Dessa måste bekämpas. Då detta kommer på tal, händer det, att en och annan gör sig axelbred och säger: det där myckna pratet om kunskaper har blivit tjatigt, och människorna har inte blivit ett dugg bättre. Så många ytliga och högfärdiga människor, som det nu finns, har det väl aldrig funnits. — Det kan hända. Men jag vågar säga, att de så beskaffade människorna har blivit sådana snarare genom för liten kunskap än genom för mycken. Det förhåller sig ofrånkomligt så, att ju mera man får kunskap i och vetskap om, desto ödmjukare blir man. Man finner nämligen då, hur litet man i alla fall kan. Det gäller att med vaken kritik och självständigt omdöme kunna tillgodogöra sig det bästa och det viktiga för det inre livets utveckling. Men många har stannat i växten och blivit besvikna på sig och allt. De gav sig aldrig tid att söka förstå det positiva, det uppbyggande. Kultur och civilisation har blivit obegripliga för dem. De knorrar ständigt. Sådana har sannerligen inte mycket av personlig kultur.

Men det inre livet, personlighetslivet, har många andra fiender, riktiga små diktatorer med full utrustning. Blir dessa inte besegrade, blir man besegrad av dem och slav under dem. Låt mig av en mångfald peka på några av de vanligaste och farligaste fienderna för personlighetslivets sunda utveckling.

Högmod, uppblåsthet och skryt är tecken på själslivets enformighet och andlig stelbenthet. Människan har blivit sitt eget mått, höjd över allt betänkande och alla överväganden. Man är precis som man skall vara, färdig, strålande. Du har väl sett den högmodige? Med vilken bravur han uppträder! Så självsäker och förträfflig han är! Människorna omkring honom är till för hans skull. Tjänandets konst har han inte förstått ett dugg, än mindre praktiserat. Förlåt mig — men jag tycker uppriktigt synd om honom. Han blottar sig så oerhört.

Är man nöjd med sig själv, så finns det inte mycket kvar, som kan egga till sökande och bidraga till fortsatt utveckling. Man nedlåter sig ju inte till att tänka sig in i och söka förstå en annans tankar, känslor eller situation. Man är så upphöjd över alla. Därför bryter den högmodige lätt kontakten med andra. Han sårar och krossar, där han drager fram. Sådan är diktatorn herr Högmod. Men högmod går före fall.

Högmod har en liten syster i sitt följe: skrytsamheten. Den har hos många blivit en riktig sjukdom. Konsten att vara en naturlig och vanlig människa är inte så lätt för många. Den skrytsamme kan det inte alls. I regel uppträder han mycket bullersamt men blir ändå sällan riktigt trodd. Ty mellan skrytet och verkligheten är ett svalg befäst. Skryt är nämligen ofta uttryck för fromma önskningar eller ett tafatt försök att slå blå dunster i ögonen på folk. Men skrytet har många vassa klor och har genom sin storvulenhet många gånger rivit sönder och skrämt ett spirande själslivs unga förväntningar.

Ytligheten är en annan fiende. Ytlighet beror på dumhet och bristande förmåga att se sammanhang i livets skiften. Ytlighet är enformighet. Livet blir sammansatt av ögonblick, utan något att dröja vid, utan framtidsmål i egentlig bemärkelse. Livet blir smådelar, händelser. Det "skapas ingen historia, på sin höjd historier". Ytligheten innebär splittring i livet och bristande koncentration. Man fladdrar hit och dit och har svårt att taga något på allvar. Man ser så mycket, men inget förmår gripa och fängsla och sätta tanken i verksamhet. Ytligheten är brist på verklighetssinne. Jag känner en student, som aldrig kunde ta sin examen och således inte nå sitt mål, enär han aldrig lärt sig att skilja på dröm och verklighet. Han levde i en falsk, i en diktad värld, i en fantasivärld, där han redan ägde allt det som han skulle ha fått, om han nått sitt mål i verkligheten. Man skall kanske inte beskylla drömmaren för ytlighet. Han behöver ingalunda vara ytlig. Men däri består dock en likhet, att varken han eller den ytlige lever ett verkligt meningsfyllt liv. Det kan därför hända, att den ytlige blir ett lättköpt byte i nedbrytande krafters tjänst. Sådana exempel har vi haft många under denna kristid. Den ytlige äger ingen själens, viljans och tankens fasthet. Han har ingen personlig kultur.

Personlighetslivet har många andra lömska fiender: vrede och hat, pessimism och misstroende. Var och en av dessa skulle behöva klarläggas i en särskild artikelserie.

Det må vara nog att än en gång framhålla nödvändigheten av en medveten kamp mot personlighetslivets nedbrytande krafter. I all personlig kultur ingår såsom ett huvudmål att söka enhet och självständighet i tanke, omdöme, handling och livsstil. Det betyder inget annat än kamp mot det inre livets fiender.

Johan Movinger.

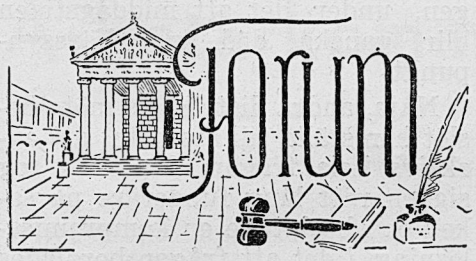

Samhörighet.

Vi lever inte på en ensam klippö i ett för övrigt tomt världshav. Runt omkring oss finns det människor, som lever ett för dem och deras förhållanden karakteristiskt liv, vare sig de nu bygger och bor närmare eller fjärmare från oss. Vi får aldrig i diskussionen om våra egna problem förbise detta förhållande. Isolationismens politik har misslyckats och är dömd att misslyckas. Detta påstående kommer att visa sig mer giltigt allteftersom trafikmedlen och samfärdseln mellan folken blir livligare.

Detta betyder att vi måste se våra egna både samhälls- och idéproblem i förbindelse med omvärlden för övrigt. Vi kan aldrig rätt förstå våra egna problem och bringa dem till lösning, om det inte sker i samsyn med världsproblemen i stort och i ett samarbete, som sträcker sig vitt ut över våra egna gränser.

Låt mig ta något exempel. Arbetstillfällen och löneförhållanden i vårt eget samhälle står ju i det klaraste och tydligaste samband med situationen för övrigt i vårt land och i världen i stort. Det vore ett alldeles oförlåtligt misstag, om vi skulle inbilla oss, att vi lever på en stormig — eller kanske en stilla — klippö, där vi har att själva reda upp våra förhållanden, varvid andra inte kan eller vill göra något varken till hinder eller till gagn för oss. Allt studium av och all diskussion i dessa problem kommer att hänga i luften och visa sig vara ganska betydelselösa, om vi blir så lokalbetonade, att vi inte sträcker oss utanför sockengränserna.

På samma sätt blir det också, om man ger sig i kast med det kooperativa problemet. Alla betraktelser, som ser enbart på gustavsbergsförhållanden, är utan tillräckligt verklighetsunderlag. Vill man som producent eller som konsument se på kooperationen utan att räkna med annat än gustavsbergsförhållanden, får man en mycket otillfredsställande och osäker bild. Det är som att studera en trädgren och tro den vara tillräckligt material för att få en rätt uppfattning av hela trädet. Det kan ju vara så — för att nu fortsätta med samma bild — att man fått fatt på en sjuklig eller föga utbildad gren. Studiet av denna blir då alldeles missvisande. Även om grenen skulle vara särskilt starkt utvecklad, leder den tanken fullkomligt vilse. Man måste studera flera trän av samma slag och även andra trädslag för att få nödigt jämförelsematerial.

Den förgrening av kooperationen, som finns i Gustavsberg, kan man inte förstå, om man inte går betydligt längre än att låta blicken fara över vad man ser från Kvarnberget eller Utsiktsberget. Vårt samhälles förtjänster och brister ser vi bättre, när vi jämför med vad andra har. Hur bristerna hos oss skall kunna avhjälpas, kan vi också få uppslag till från platser, som löst en del problem, vilka vi ännu har olösta. Den maktfaktor, som kooperationen utgör i vårt land, kan vi få en mer levande föreställning om genom att se, vad den uträttat även på andra håll.

Här skulle jag vilja kasta fram ett förslag, som kan vara värt att diskutera. Säkerligen skulle det bli till ömsesidigt gagn, om exempelvis fabriken och konsum tillsammans sände en studiedelegation, som under exempelvis fem à sex dagar fick resa till andra platser — främst sådana med kooperativa industrier — och där studera inte i första hand fabriksanläggningar och -byggnader utan även bostadsförhållanden, fritidssysselsättningar, studieverksamhet, ungdomsfrågor o. s. v. Delegationen borde också ges tillfälle att sammanträffa med någon representativ samling på de platser som komme att besökas. Grupper från andra platser kunde sedan givas möjlighet att under liknande förhållanden besöka oss. Utan tvivel skulle en sådan anordning bli till verkligt gagn.

Lika litet som vårt samhälle utgöres av en ensam ö i ett annars tomt hav, lika litet är det fråga om en värld, som i dag eller i går stigit upp ur okända djup. Vårt samhälle har sin mycket egenartade historia. Dagens företeelser och människor förstås bättre, om de ses i ljuset av gårdagens.

Det är inte ett utslag av opraktiskt sinne, om man i "gamla luntor" söker kunskap om gångna släktens liv. Som ett träd utan rot är ett folk som intet vet om sin historia. Ringaktning eller förakt för vad en gången tid utfört är oftast intet annat än bevis på okunnighet om den gångna tiden. Har man lärt känna den tid och de människor, som nu hör historien till, skall man inte endast förstå, vad de exempelvis i vårt samhälle lämnat efter sig, utan även känna tacksamhet inför deras strävanden, ty utan dessa skulle vi i dag inte vara, där vi nu är. När vi lär oss förstå vad de gamla gjorde, skall detta bli oss till inspiration i vår gärning. Det de inte lyckades med, skall vara oss en påminnelse om människans begränsning, samtidigt som det säger oss, att allt inte är slutfört och färdigt. Uppgifter väntar på oss. Vi skall också inse, att framåtskridandet inte är en trygg marsch på en välbyggd autostrada, utan hårt arbete, varvid uthålligheten även under de största påfrestningarna betyder mer än de stolta och starka orden i vissa hänförelsens ögonblick.

Så bygger vi vidare på gammal grund, i samsyn och samverkan med dem som på andra platser är i färd med att dana en ny mänsklighet och ett nytt samhälle i omstörtningarnas och nydaningarnas värld.

Oscar Lövgren.

För en avgift som alla ha råd till ....

1. Sjukpenning varje dag under två år.
2. Läkarvårdsersättning.
3. Sjukhusvårdsersättning och ersättning för intagningskostnader.
4. Moderskapshjälp.
5. Barnförsäkring utan särskild avgift.

GUSTAVSBERGS OCH INGARÖ ERKÄNDA SJUKKASSA

Tallåsen 20, **Gustavsberg.** Tel. 156
Postgiro **138630**

Exp.-tid vardagar utom lördagar 9,00—13,00. Månd., onsd. o. fred. dessutom 16,30—18,30.

GAMLA ARBETSLAG.

III. GLATTUGNSLAGET 1903.

Stående från vänster: **W. Nilsson, A. Johansson, H. Johansson, K. O. Lundholm, H. Nordqvist, H. Flodmark, Nilsson, A. P. Utter, Bo Andersson, K. Flink.** Sittande — bakre raden: **A. Johansson, Per Andersson, K. Johansson, I. Andersson, J. Engström, A. Andersson, J. A. Österberg, J. S. Hedlund.** Sittande — främre raden: **M. Qvarfot, S. A. Svensson, K. A. Svensson, K. A. Geschewindt, A. Hellkvist, K. F. Jarl, Karl Boox, O. Blomkvist.** Sittande på marken: **M. Nyström, K. A. Järnström, E. Olsson, A. Johansson, T. Karlsson, A. G. Östman.**

År 1935 byggdes de nya gastunnelugnarna i fabriken. Året därpå hade man inte längre bruk för de gamla rundugnarna. De gamla rågods- och glattugnslagen upplöstes och förelades andra uppgifter inom fabriken. De som fick stanna kvar för fyllning och bränning vid de nya ugnarna, var inte så många, att man kan kalla dem för arbetslag. Av glattugnslaget här ovan är de allra flesta döda. Ett par utflyttade redan omkring 1905.

G. Säfström.

Hur har ni det i Gustavsbergs konsum?

Forts. från sid. 1.

dant vid andra distriktets möte, om inte en fråga, som åstadkommit en del irritation och agitation, framförts. Det gällde beslutet vid extra fullmäktigesammanträde den 2 juni, att styrelsen vid lämpligt tillfälle skulle genomföra ett par tre veckors prov med en och en halv timmes middagsstängning för lunchrast och att frågan sedan — före slutligt avg. — skulle upptagas vid distriktsmötena. Styrelsen hade ansett, att den lämpliga tidpunkten för ett dylikt prov inte hade kommit och därför inte närmare sysslat med detta spörsmål. Samhällets husmödrar hade fått felaktiga uppfattningar om vad frågan gällde och hur den skulle genomföras samt satt igång en kraftig motaktion. Så stod fullmäktige på den ena sidan och husmödrarna på den andra — det var ju inte så trevligt. Frågan hade i den allmänna diskussionen onödigt tillspetsats, ty det är klart, att en sådan sak som lunchstängning i en timme eller en och en halv inte kan slutgiltigt genomföras så där utan vidare. Och ett prov i den där vägen kan ju inte komma i påsk-, midsommar- eller julveckan.

— Nå, men varför ansåg inte styrelsen den lämpliga tidpunkten vara inne nu i februari eller mars, som fullmäktige kanske förutsett?

— Styrelsen har menat, att butikerna här i Gustavsberg ännu är så få och därtill så hårt ansträngda praktiskt taget hela dagarna, att lunchstängning nu skulle inkräkta alltför mycket på kundernas möjligheter. Annorlunda blir det ju, om man har många och väl tillfagna butiker samt rusningstider på morgonen och eftermiddagen, under det att middagstiden blir ganska död ur affärssynpunkt.

Nåja, andra distriktets möte beslöt hemställa till årsmötet att avskriva hela frågan. Årsmötet tog sig en rätt lång funderare på saken och beslutade en kompromisslösning, i det att frågan bordlades till nästa årsmöte. Till dess kanske man hinner sakligt studera frågan, och det är bara bra. Förvisso har också denna fråga mer än en sida.

— Men just för tillfället var detta väl ändå inte er största fråga?

— Nej, det kan man nog inte säga. En långt större fråga är väl den, att föreningen under det gångna året ökat sin omsättning, så att den passerat tvåmiljonerstrecket, och att rörelsen givit en vinst på 95.893:47. Därav får medlemmarna 5 % ränta å insatskapitalet, eller 6.200 kronor, samt 4 % återbäring å gjorda köp, eller 78.350:— kronor. Det övriga går till fonder. Vi kan också vara glada åt att föreningen har en god ekonomisk ställning. Men detta kan du läsa om i årsberättelsen, som du kan få i vilken som helst av våra butiker.

— Tack, det ska jag inte glömma. Det kan vara rätt roligt att ta del av den. Men säg mig nu, vilka ytterligare stora frågor du tänkte på och vilka planer ni har för framtiden?

— Jo, först och främst skall vi naturligtvis fullborda affärsbygget å Grindstuplan. Vi hoppas få det klart i maj. Denna butik är väntad och kommer att bli en god tillgång för dem som bor i omgivningen. Styrelsen föreslog vidare en tillbyggnad av butiken i Grisslinge och begärde fullmakt att verkställa bygget enligt de ritningar, som styrelsen låtit utarbeta.

— Och styrelsen fick årsmötets bemyndigande?

— Fattas bara att årsmötet inte skulle vilja vara med om att förbättra allt efter den förmåga föreningen har.

Vidare begärde styrelsen uppdrag att få utreda frågan om huvudaffärens nybyggnad. Vi kan inte känna oss ens tillnärmelsevis till freds, förrän den frågan får en god lösning. Och fullmäktige var nu så rundhänta, att de inte gav endast detta bemyndigande åt sty-

Arbetarkommunen 25 år.

Harry Petterson, (till vänster), ordf.

Gunnar Florén, (till höger), kassör.

Det dröjde länge innan arbetarrörelsen fick fäste i Gustavsberg. Ännu för något mer än ett kvartssekel sedan rådde här patriarkaliska förhållanden. Fackliga och politiska föreningar fanns ej. Det saknades ett mera nyanserat föreningsliv. Tiden stod på något sätt stilla, och arbetarna hade självfallet ringa inflytande, vare sig det gällde de egna intressena eller kommunens angelägenheter. Dessa senare inte bara leddes utan också sköttes från fabrikskontoret.

Detta tillstånd var naturligtvis inte tillfredsställande. På andra håll i landet hade arbetarna med mer eller mindre framgång kämpat under flera decennier för sin sak, men här hade man inte kommit någonstans. Kanske hade det inte funnits verklig anledning. Arbetsgivaren hade ju i många stycken förståelse för sina underlydande. Men ändå! Och vem ville gå i bräschen? Riskerna vid ett sådant steg fanns där — trots allt.

Men omslaget kom, och detta torde få sättas i samband med andra händelser. Det hade skett stora omvälvningar i Europa. Och i vårt land kom författningsreformen 1918 och året därpå en provisorisk lag om 8 timmars arbetsdag. Landstingsmannavalen i mars 1919 visade en stark röstökning för vänsterpartierna, vilket hade som följd, att ytterligare reformkrav framfördes. En strömkantring hade ägt rum, och detta förefaller ha haft sin inverkan på läget i Gustavsberg.

Det har tidigare i denna tidnings spalter redogjorts för, hur genombrottet skedde. Vare här nog sagt, att fackföreningen eller avd. 205 av Sv. Grov- och Fabriksarbetareförbundet bildades den 1 juli 1919. Men fackföreningens uppgift var begränsad. Man insåg därför rätt snart, att en politisk förening var av nöden. Frågan togs upp vid fackföreningens möte i april följande år. En interimsstyrelse tillsattes, vilken hade att utföra det förberedande arbetet. Ett politiskt möte anordnades den 2 maj med Gunnar Lundberg som talare.

Den 25 maj hölls nytt möte, då Gustavsbergs arbetarekommun bildades. Ett par månader tidigare hade Branting bildat sin första socialdemokratiska regering. Auspicierna voro goda. Vid mötet talade riksdagsman Martin Andersson, som även lämnade en del praktiska råd. Det beslöts att anslutningen till arbetarekommunen skulle vara frivillig. Från och med andra kvartalet anslöt sig organisationen till partiet. Att man valde den enskilda anslutningen framför den kollektiva, betraktades som en "nödfallsutväg på grund av lokalbristen". Till styrelse valdes Oskar Söderberg, ordf., Gunnar Florén, kassör, Arvid Andersson, Hilding Jonsson och Vilhelm Andersson.

Att man anslöt sig till det socialdemokratiska partiet, torde inte ha berott på okunnighet om den dåvarande vänstersocialistiska riktningen. Detta framgår bl. a. av ett yttrande av fackföreningens ordförande Karl Möller, då frågan vid något sammanträde avgjordes: "Hör nu gubbar, vi känner alla Branting, och det är klart vi ska följa honom — och för övrigt, den som vill ha ved, så tar Ferdinand Steen upp beställningar." Mitt uppe i en viktig principfråga, glömde man inte de materiella bekymren. Senare hölls diskussionsmöten med talare från båda riktningarna, dock utan inverkan på den ståndpunkt arbetarekommunen från början intagit.

En av de första åtgärderna blev medlemsvärvningen. Att denna lyckades jämförelsevis bra framgår av, att första kvartalsrapporten upptog 122 hel- och 8 halvbetalande medlemmar. Vidare sökte man stärka kassan. Detta skedde på det sättet, att man vid varje

Demonstrationståg 1926.

---

relsen utan även gav den i uppdrag att utreda frågan om en konsumbutik i Norra Värmdö.

— Ja, då lär styrelsen kunna glädja sig åt "full sysselsättning" under det närmaste året.

— Säkert, men en styrelse som inte hade något att göra, vore väl ingenting att ha. Och en arbetande styrelse kan väl inte ha någon större glädje än att se, när det rör sig framåt.

— Du har rätt. Och lycka till då inom kooperationen i Gustavsberg.

G. Carén.

möte upptog kollekter, som inbringade vackra summor. Det ordnades också med fester, varvid särskilt sommarfesten eller "basaren" under många år gav goda resultat.

För att få arbetet på så bred basis som möjligt, sökte man vinna ungdomen. Och denna var strax med på noterna. Redan på hösten 1920 kunde en socialdemokratisk ungdomsklubb rapporteras. Det arbete denna klubb kom att uträtta, var under en lång följd av år av stort värde — främst då i agitationen. Den sörjde också för rekryteringen till arbetarekommunen.

1921 bildades en kvinnoklubb, som skulle vara de övriga organisationerna till stöd. Denna klubb nedlades emellertid efter någon tid. Först 1937 återupptogs arbetet igen.

Man kom snart underfund med, att det fanns en del svårigheter, särskilt beträffande lokalfrågan. De nya organisationerna, som av fabriksledningen inte sågs med så blida ögon, hade inga lokaler för sina möten. Det träffades visserligen en uppgörelse att få disponera lokaler, som var avsedda för andra ändamål, men detta ansågs endast som en provisorisk lösning. Det bildades därför en folketshusförening, stadgar antogs och inregistrering skedde. Detta var 1920. Ännu i denna dag är lokalfrågan inte löst på ett tillfredsställande sätt.

Men det fanns svårigheter även i andra avseenden. De nya uppgifterna förutsatte en god insikt i olika frågor. Man borde veta, efter vilka linjer arbetet skulle bedrivas. Endast ett fåtal hade någon erfarenhet därav. Att skaffa sig behövliga kunskaper var således av nöden. En grupp medlemmar började därför i K. F:s brevskola en korrespondenskurs i kommunalkunskap. För att få studiearbetet så effektivt som möjligt, tillsattes 1922 ett lokalt bildningsutskott — nuvarande A. B. F. — med uppgift att anordna kurser och bilda studiecirklar. Senare tillkom också biblioteksverksamheten.

Den kollektiva anslutningen genomfördes 1923, en anordning som sedan dess bibehållits. Detta har medfört, att arbetarekommunen kunnat uppvisa ett jämförelsevis högt medlemsantal, vilket framgår av följande siffror:

1920 176 medl., 1925 304, 1930 711, 1935 776, 1940 876, och 1944 816.

Vid landstings- och riksdagsmannavalen har socialdemokraterna, med en och annan förskjutning, erhållit de övervägande röstetalen. Detta kan på sätt och vis belysa arbetarekommunens ställning i Gustavsberg.

Sin största uppgift torde arbetarekommunen ha haft inom det kommunala livet. Vid arbetarekommunens tillkomst var, som tidigare påpekats, den kommunala förvaltningen bunden vid fabriken. Där bestämdes i stort sett också sammansättningen i nämnder och styrelser, för att inte nämna kommunalfullmäktige. Här måste alla klutar till för att få in egna representanter, som hade att bevaka rättmätiga intressen. Etappvis lyckades detta. Redan 1920 träffades överenskommelse om samlings-

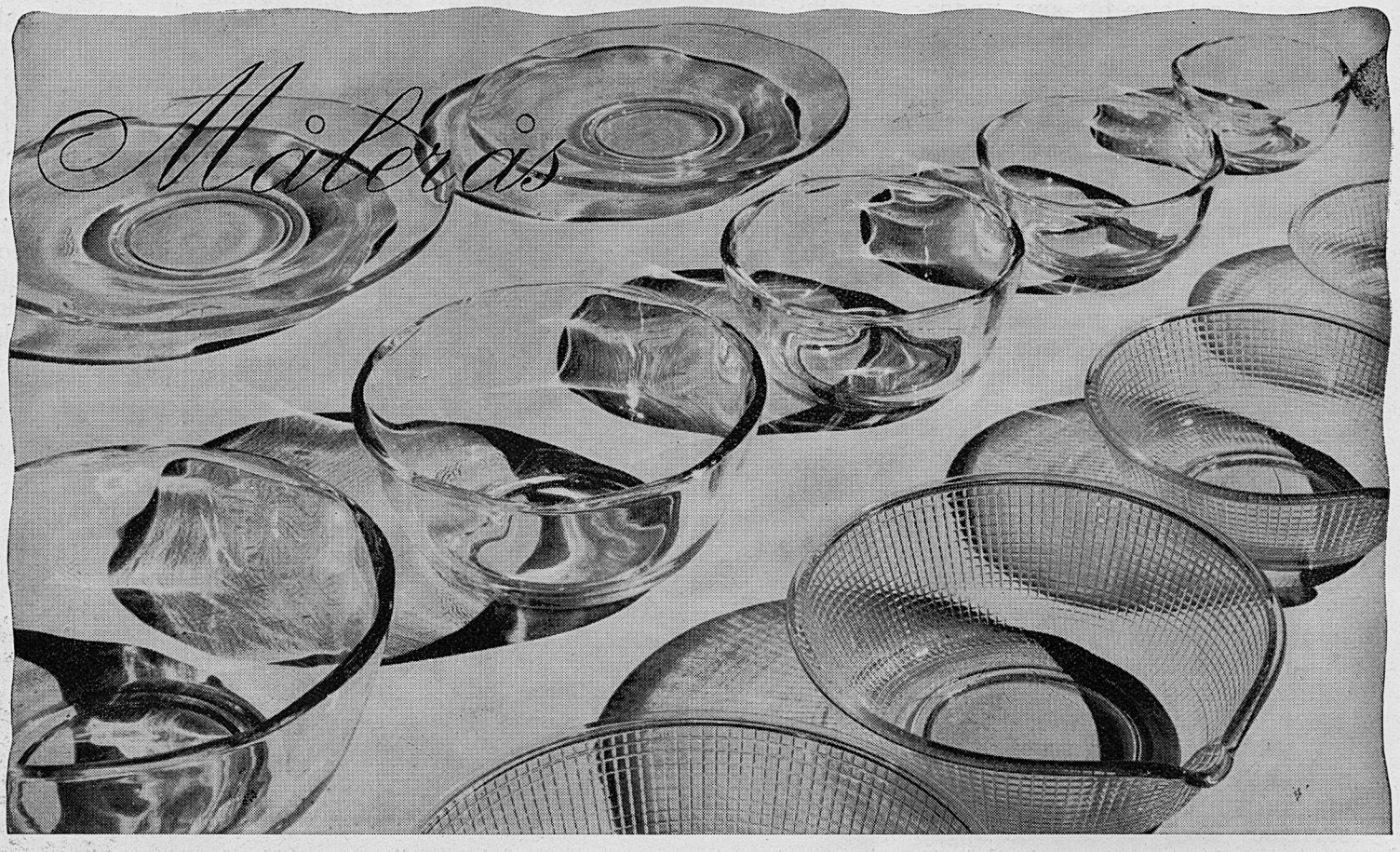

Populära artiklar i pressglas - Skålar och fat ur serien "Karriär - Karotter med pip 4-1075

Finns i Konsum och andra Kooperativa butiker.

FRÅN MIN DAGLIGA GÄRNING.

EN BUTIKSFÖRESTÅNDARE BERÄTTAR.

Att ha ansvaret för en butik och dess skötsel tillhör nog ett av de mest utpräglade yrken, där utövaren är, vad man brukar kalla, allmänhetens tjänare. Arbetet är av sådan beskaffenhet, att man alltid har allmänhetens blickar riktade på, hur det blir utfört. Och då det många gånger även medför intrång på ens privata liv, vill jag till att börja med belysa denna sida. Jag gör det genom att berätta en episod, som inträffade vid midsommartiden föregående år. Beroende på den stora kundtillströmningen och bristen på personal hade vi haft några arbetsamma dygn före helgen. Det hade inte blivit många timmars sömn, och jag vet, att jag särskilt gladde mig åt den vilodag, som skulle följa efter det jäktande arbetet. På midsommardagens morgon väcktes jag emellertid ur min välbehövliga vila av en ilsken knackning på ytterdörren till bostaden. Yrvaken rusar jag upp ur sängen, kastar en hastig blick på klockan och går ut och gläntar litet på dörren. Utanför står en ung dam, som frågar:

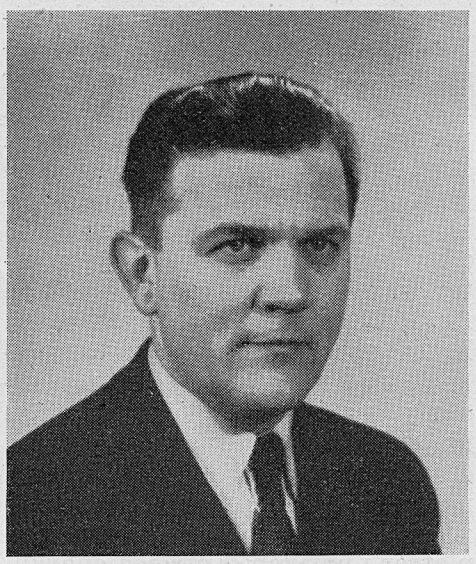

Kristian Groth.

— Har ni inte butiken öppen i dag? Mitt svar kommer genast:

— Nej, vi har inte öppet i dag, och för resten — tillägger jag med en smula ironi i rösten — så brukar vi inte någon dag ha butiken öppen klockan halv sju på morgonen.

Om nu denna episod är ett ytterlighetsfall, så är den ändock mycket belysande för, vilka fordringar vissa personer anser sig ha rätt att ställa. Särskilt utpräglad är denna tendens i butiker med ett dominerande inslag av sommarkunder.

I mitt dagliga arbete uppstår det många olika situationer, och många olika arbetsmoment förekommer. Den ena dagen är ej den andra lik, varför jag kan glädjas åt omväxling i arbetsuppgifterna. Visst finns det en del arbeten, som ständigt återkommer och som så att säga blivit rena vanesaker, men ej i sådan omfattning, att arbetet helt domineras därav. Trots att arbetet lätt blir utsatt för kritik, och friktioner av olika slag kan uppstå, bereder arbetet mig

---

lista vid valet till kommunalfullmäktige, varigenom arbetarekommunen tillförsäkrades ett visst antal platser. Det dröjde dock inte många valperioder, förrän kvalificerad majoritet ernåddes. Allt detta medförde att sammansättningen i nämnder och styrelser blev en annan än tidigare, och att arbetarekommunen tillförsäkrades förtroendeposter. Det förtjänar omnämnas att 1928 var ett betydelsefullt år. Då gjordes nämligen boskillnad mellan fabriken och kommunen, och en kommunalkamrersbefattning inrättades.

En redogörelse för vad som på det kommunala området har uträttats under de senaste 25 åren, skulle i detta sammanhang föra för långt. Det kan emellertid framhållas, att de reformer av olika slag, som ha genomförts, oftast tillkommit på arbetarekommunens initiativ och under dess medverkan. Arbetarekommunen eller dess representanter har haft ett avgörande inflytande. Därom ger protokollen besked.

Men arbetarekommunen har också haft åtskilligt annat att syssla med. Agitationen och upplysningsarbetet har varit viktiga moment. Varje 1:sta maj har i samarbete med fackföreningen, ungdomsklubben och lantarbetarefackföreningen anordnats möte med demonstrationståg och föredrag. Av någon särskild anledning — exempelvis Ådalshändelserna och alliansen mellan Sovjet och Tyskland — har hållits protestmöten. Spridningen av partipressen har varit föremål för åtgärder. Under tidigare år, då socialvården inte var utbyggd på samma sätt som nu, beviljades ett otal anslag till sjuka och behövande kamrater, ävensom till folketshusföreningar. I den av L. O. på sin tid påbjudna insamlingen till de nödlidande i Ryssland, lämnades anslag. Hembärning av tidningar, samt den nuvarande distributionen av post har tillkommit på arbetarekommunens initiativ. Mera att förtiga.

Under årens lopp har många av partiets främsta män anlitats som talare, exempelvis F. V. Thorson, Per Albin Hansson, Gustav Möller, Rikard Sandler, Ernst Vigforss, Arthur Engberg, Bernhard Eriksson, Rikard Lindström och många andra. Branting har inte hållit föredrag i Gustavsberg, men däremot någon gång före 20-talet ute vid Stockängen, nuvarande Grisslinge — detta enligt en muntlig utsaga.

Ordförandeposten i arbetarekommunen har uppehållits av Oskar Söderberg, John Lindholm, Per Lundin, Arvid Andersson, Gunnar Andersson och sedan 1942 av Harry Pettersson. Vidare förtjänar Gunnar Floréns namn att här omnämnas. Han har nämligen alltsedan arbetarekommunens tillkomst tillhört styrelsen i egenskap av kassör.

I en återblick av detta slag vore åtskilligt mera att anföra. Detta kan dock av utrymmesskäl ej komma ifråga. Det kan därför endast framhållas att arbetarekommunens verksamhet sammanfallit med de stora förändringar som skett i Gustavsberg under det senaste kvartsseklet, och många av de genomförda reformerna bär utan tvivel socialdemokratisk signatur, om också frågorna i allmänhet lösts i fullt samförstånd.

Georg Lundgren.

mycken glädje. Att få arbetet helt friktionsfritt ligger nog ej inom möjligheternas gräns. Och det skulle enligt min egen uppfattning, ej heller vara så idealiskt, som det vid första påseendet kan synas. Om inga friktioner uppkomme, kunde arbetet lätt glida in i ett tillstånd, som gjorde att uppmärksamheten och iakttagelseförmågan avtrubbades. Det är just kundernas befogade anmärkningar, som gör att man kan se problemen från kundernas synpunkt och som gör det möjligt, att inrikta arbetet efter kundernas önskningar. Vi butiksanställda är väl medvetna om, att en hel del kritik framföres mot oss. Är kritiken befogad kan ingen vara tacksammare än vi själva om den framföres genast. Men tar den sig sådana uttryck som exempelvis, att personalen är oduglig bara därför att kunden nekas att köpa en ransonerad vara, om kupongerna ej räcker till, eller att personalen göres ansvarig för att endast en apelsin säljes till varje hushållsmedlem, då kan vi inte anse att kritiken är befogad. Jag vill passa tillfället och framföra ett önskemål till läsekretsen. Har Ni något att anmärka på den egna butiken och dess skötsel, gör det direkt till den som ansvarar för butiken eller till någon av de övriga anställda (f. ö. finns ju också medlemsråden att vända sig till). Då kan saken genast klaras upp innan proportionerna blivit förstorade, som de i regel annars blir.

Den viktigaste arbetsuppgiften i butiken är kundbetjäningen, men den är också den svåraste uppgiften vi butiksanställda har. Omdömesförmågan sättes här på verkliga prov. Kunderna är till sin läggning och sitt kynne så olika, att bemötandet inte kan ske efter en uppgjord mall utan måste avpassas efter varje kund särskilt och den sinnesstämning han för tillfället befinner sig i. Vad den ena kunden anser som en god betjäning, kan av en annan anses som otillfredsställande. Flera orsaker kan vara anledning till denna olikartade uppfattning, men jag skall ej närmare gå in på dessa problem. Till en god kundbetjäning hör också, att man skall väl känna till de varor, som säljes, och om dem kunna lämna tillförlitliga upplysningar. Kan man genom dessa upplysningar vara kunderna-medlemmarna till hjälp och vägledning vid deras inköp blir tillfredsställelsen med arbetet större.

Det är en hel del andra arbeten också utöver kundbetjäningen, som ingår i butiksarbetet. Alla dessa såväl stora som små arbetsuppgifter skall jag dels själv utföra, dels fördela bland övriga anställda samt ha tillsyn över. Har man kompetent och intresserad personal, bereder ej detta några större bekymmer, vilket det kan göra i vissa fall beträffande nybörjare. Då butiken öppnas kl. 9 på morgonen skall en hel del arbeten vara undanstökade, så att de första kunderna kan tagas emot. En del varor, som exempelvis mjölken och det färska brödet, anländer ju vanligtvis till butiken före kl. 9. Dessa varor skall då tagas emot och kontroll utföras att rätt mängd erhållits. Därefter skall varorna placeras på sina respektive platser i butiken. Kött och charkuterivarorna skall även framplockas ur kylskåpet och uppläggas i butiken, så att expedieringen kan börja omedelbart.

Under dagens lopp avlöser de olika arbetsuppgifterna varandra i snabb följd. Det gäller att väl tillvarataga tiden, så att mesta möjliga hinner utföras. Telefonen utnyttjas flitigt och det är genom denna som kontakten med telefonkunder, varuleverantörer, centrallager och kontoret upprätthålles. Varulagret i en butik måste ständigt förnyas och skötas med stor omsorg. Att avpassa varurekvisitionerna så att inga större brister i varusorteringen uppkommer kan många gånger bereda svårigheter. Detta gäller särskilt färskvarorna bröd och mjölk samt kött- och charkuterivaror. Det är ingen lätt sak att avpassa rekvisitionerna på dessa varor, så att ingen i de omkring 300 sommarstugorna, som enligt uppgift finns i grisslingebutikens verksamhetsområde, blir utan. Det är så mycket svårare, då en väldig invasion kan komma den ena helgen och en betydligt mindre den andra. Det finns ju statistik på försäljningen från föregående år, men det går ej att enbart lita till denna. Andra faktorer, såsom exempelvis väderleken, måste tagas med i beräkningen.

Vid varje månads slut upprättar butiken o. kontoret var sitt exemplar av ett sammandrag av varukontrollen. Dessa jämföres med varandra, och alla sifferuppgifterna måste överensstämma. Detta för att föreningens ledning skall kunna få en fullt tillförlitlig kontroll över varje försäljningsställe. Andra förekommande arbetsuppgifter är skyltning, föruppvägning och påfyllning av varor från lager till butik samt en hel del rengöringsarbeten.

Under nuvarande förhållanden lägger även ransoneringen beslag

Ni, som till sommaren ämnar köpa

CYKEL

passa på just nu, medan vi ännu ha några kvar. Lagret kan på grund av konflikten ej förnyas.

Mans: Trim lyx i moderna färger kr. 195:—
Dam: „ „ „ „ „ kr. 202:—

KONSUM
GUSTAVSBERG

FABRIKENS ÄLDSTA. II.

Ingen tror, att Konrad Strömberg snart är 75 år. Men det är han, ty han är född den 7 aug. 1870.

Vi känner alla väl igen honom. Vi tycker, att han ser ungdomlig ut med sin spänstiga gång, raka hållning, sitt vänliga leende och friska tal. Han har goda kroppskrafter och arbetar för fullt i fabriken. Det är han också glad över att kunna. Mycket berättar han vid ett besök i hans bostad vid Skeviksgatan 4.

År 1876 flyttade hans föräldrar hit från Stockholm. Redan från första stund blev Strömberg förtrogen med fabriken. Familjen fick nämligen bo i övre våningen av den s. k. vattenkvarnen, där all glasyr och alla färger maldes.

"Men var det inte störande att bo så där?" — "Nej, vi blev så vana, att vi hörde aldrig något störande och kunde således inte störas. Och ändå bodde vi bra länge där — tills 1892, då far dog."

I juli 1883 började Strömberg själv att arbeta i fabriken såsom springpojke på modellörverkstaden. "Avlöningen var inte stor på den tiden — 60 öre per dag. Men arbetet var intressant. Knut Anderssons äldre broder — Fritz — blev min läromästare." — Med den skicklige yrkesmannens berättigade stolthet och glädje på-

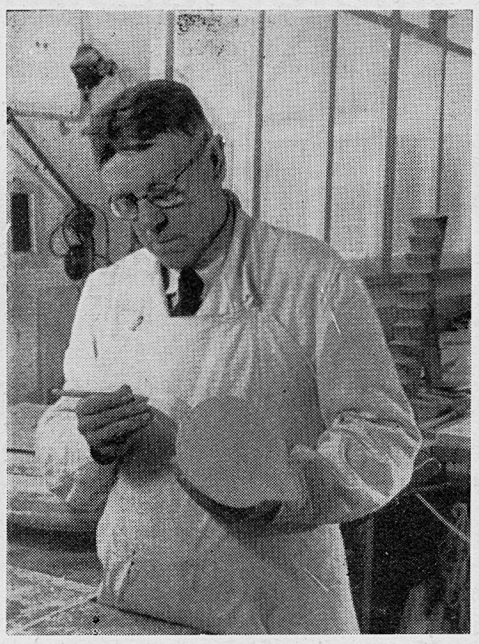

Konrad Strömberg.

pekar Strömberg, att här är det fråga om ett verkligt hantverk. Det går inte utan vidare att göra modellformar. Det fordras ingående lärdom och flitig övning. — Hela sin långa arbetsdag har Strömberg arbetat på gipsavdelningen.

"Hurudant förefaller då arbetet efter alla dessa många år?" — "Det är nöjsamt och mycket omväxlande. Därför blir det aldrig tråkigt. Att arbeta har jag tyckt om och arbetat har jag gjort. Jag har inte heller varit sjuk från 1886 till 1941, men då blev jag liggande några veckor."

"Nå, trivseln då?" — "Jo, jag har alltid trivts bra i Gustavsberg. Det har varit roligt att följa samhällets och fabrikens utveckling både under gamla och nya regimen. Då jag kom hit, fanns ungefär 1,000 personer i samhället. Jag minns fortfarande, då jag började småskolan i Övre Stenhuset. Jag slapp gå i första klassen, ty jag kunde läsa bra, innan jag hade börjat skolan. När jag vill, kan jag höra slamhusets vällingklocka ringa samman till gudstjänst. Kyrkan var då i nuvarande fabriksmuseet. Men framåt har det gått och framåt går det."

"Men fritiden då?" — "Har pastorn nån gång sett tavlan "David och Saul" på Nationalmuseum? Det är rekreation att gå och se de stora tavelsamlingarna. Och en sak till har alltid intresserat mig: forntidens historia. Tänk faraonernas Egypten. Att följa och se, huru allt går framåt. Vad arkeologerna ändå måtte vara lyckliga, som får syssla med allt sådant."

Det blev således inte bara många minnen utan också många visa ord på lördagseftermiddagen. Vi önskar herr Strömberg många lyckliga dagar både under arbetet och fritiden.

Johan Movinger.

---

på en god del av arbetstiden. Utöver kupongklistring och redovisning av alla kuponger måste man grundligt taga del av myndigheternas förordningar och tillse att dessa efterföljes. Den ena gången kan det gälla nya bestämmelser om ransoneringen, en annan gång indragning av kuponger eller också att en särskild inventering av alla ransonerade varor skall företagas. I stort sett har ransoneringen enligt min uppfattning fungerat på ett tillfredsställande sätt, och det stora flertalet av kundkretsen har även visat sig mycket förstående för de utfärdade bestämmelserna. Att det någon enstaka gång förekommit att en kunds uppfattning om ransoneringsbestämmelsernas efterlevnad varit en annan än den vi intager, vill jag framhålla. Att denna uppfattning enbart tagit sikte på det egna intresset och totalt varit i avsaknad av samhällssolidaritet är uppenbart. Flera exempel på denna inställning skulle kunna relateras men . . . men . . .

Efter butikens stängning vidtager det dagliga avslutningsarbetet. Detta består i huvudsak i, att färskvarorna plockas in i kylskåpet, att butik och lager städas upp ordentligt och att dagskassan uppräknas och införes i omsättningsrapporten.

Jag har i det föregående berört en del av de arbetsuppgifter och problem, som kan förekomma i en butik. Att det utan tvekan finnes ett flertal andra detaljer i arbetet, som vi butiksanställda har att utföra och taga ställning till, är nog läsaren medveten om. Likaledes att arbetet många gånger kan vara såväl fysiskt som psykiskt påfrestande. Detta i synnerhet till alla större helger samt vid årsskiften, då inventeringen verkställes. Det gäller därför att väl tillvarataga och utnyttja den fritid, som står till förfogande, så att man kan få den avkoppling från vardagen som är så nödvändig, för att trivseln i arbetet skall bli varaktig. Den största delen av min fritid tillbringar jag tillsammans med min familj. Studiearbetet lägger beslag på den övriga delen. För närvarande är fyra studiecirklar i verksamhet i denna del av kommunen, vilket kan vara värt att nämna för att bevisa, att även vi i Mörtnäs söker efter bästa förmåga göra oss bättre skickade att bedöma och förstå det nya som rör sig i vår tid. Att kooperationen verksamt understödjer alla förbättringar i den mänskliga samlevnaden likaväl som den intar en kritisk ståndpunkt mot inskränkningar i detta avseende, har flera gånger bevisats. Studieverksamheten öppnar inte enbart ögonen för de samhälleliga problemen. Den visar jämväl, att kooperationen är en faktor att räkna med, om ett nytt och bättre samhälle skall skapas.

Kristian Groth.

Vigda:

den 10 febr. förmannen Karl Fredrik Hjalmar Viberg, Skeviksgat. 9, och kontoristen Elsa Linnéa Lund, Värmdögat. 2,

den 10 febr. lagerarb. Lars Olof Undén, Skeviksgat. 2, och fröken Ulla Linnéa Lindgren, Katarina,

den 17 febr. snickaren Karl Emanuel Hedberg, Radhusen, och sjuksköt.-bitr. Karin Ottilia Kihlström, Grödinge,

den 3 mars charkuteristen Evert Forslund, Storkyrkoförsamlingen, o. tryckerskan Astrid Charlotta Björkman, Mariagat. 6,

den 31 mars mekanikern Johan Allan Olsson, Gustaf Vasa, och hemmadottern Sonja Linnéa Johansson, Tallåsen 29.

Födda:

den 30 jan. Christina Margareta, d. t. målaren Bror Ivar Karlsson, Mörtnäs, o. h. h. Ebba Josefina, f. Pettersson,

den 23 febr. Olof Gunnar, s. t. kantorn o. folkskollär. Gustaf Olof Folke Borg, Kantorsbostaden, o. h. h. Sara Maria Ingeborg, f. Isaksson,

---

De, som önska få gravar

skötta även i år, torde före den 1 maj anmäla detta till kommunalkamreren.

Pastorsämbetet.

den 25 febr. Ulla Cecilia, d. t. snickaren Herman Martin Lönnberg, Aspvik, o. h. h. Margareta Cecilia, f. Blomgren,

den 28 febr. Bo Lennart, s. t. vägarb. Johan Martin Ström, Mörtnäs, o. h. h. Ellen Linnéa, f. Vesterlund,

den 4 mars Ulla Birgitta, d. t. chauffören Erik Gunnar Björk, Mörtnäs, o. h. h. Ester Linnéa, f. Nordström,

den 12 mars Kerstin Laila Birgitta, d. t. div.-arb. Nils Alvar Vesterberg, Aspvik, o. h. h. Sigrid Ingeborg Magdalena, f. Lindman,

den 13 mars Sven-Erik, s. t. porsl.-arb. Erik Vilhelm Johansson, Skeviksgat. 9, o. h. h. Karin Margareta, f. Jonasson,

den 16 mars Lars Kåre, s. t. porsl.-gjut. Johan Ando Björk, Ingarögat. 5, o. h. h. Margit Ingeborg, f. Elfström,

den 22 mars Sten Ove Einar, s. t. jordbr.-arb. Fritz Einar Jansson, Farsta, o. h. h. Berta Astrid, f. Wrangell.

Döda:

den 22 febr. fru Lovisa Charlotta Bergwall, f. Eriksson, f. 1 juli 1876 (68 år), h. t. f. grovarb. Erik Ludvig Bergwall, Skeviksgat. 5,

den 22 febr. fru Augusta Larsson, f. Johansson, f. 3 mars 1873 (71 år), h. t. f. muraren Johan Richard Larsson, Ingarögat. 5,

den 1 mars f. porsl.-arb. o. kyrkovärden Johan Oscar Fall, f. 1 dec. 1878 (66 år), Skeviksgat. 2,

den 2 mars f. byggmäst. Johan Albert Johansson, f. 10 aug. 1872 (72 år), Norra Lagnö,

den 2 mars f. trädgårdsarb. Johan August Pettersson, f. 31 okt. 1859 (85 år), Norra Lagnö,

den 3 april fru Anna Maja Andersson, f. Svensdotter, f. 28 juli 1860 (84 år), h. t. gipsgjut. Karl Olov Andersson, Bergsgat. 1,

den 6 april f. affärsföreståndare Anton Rudolf Carlsson, f. 25 nov. 1890 (54 år), Nedre Stenhuset.

Johan Movinger.

Fritt Forum

Ungdomsverksamheten i stöpsleven.

Ett av de mest vitala problem, som efterkrigstiden kommer att föra med sig, är utan tvivel ungdomsverksamheten. Visserligen har den både före och under kriget ställt krav som fordrat en generellare lösning än tidigare varit fallet. En provisorisk lösning av problemen har kommit till stånd. Av allt att döma kommer det ej att dröja någon längre tid, innan vi kan hälsa freden åter. Men innan dess måste vi på något sätt veta dels ungdomsverksamhetens betydelse i ett demokratiskt samhälle, dels vilka riktlinjer vi skall följa för att nå ett mera påtagligt resultat.

När Intressekontoret och A. B. F. i samråd med representanter från de fria organisationerna här i Gustavsberg beslöt starta en ungdomsledarkurs här, så togs ett steg i rätt riktning. Kursen syftar till att ge intresserad och därtill lämpad ungdom vidare vyer, uppslag och initiativ att ge inblick i psykologiska och pedagogiska erfarenheter. Kursdeltagarna bör därmed ha förutsättningar att bli en kärntrupp i ungdomsverksamheten i vårt samhälle.

Men inte bara i ungdomsledarkursen får man bevis på ungdomens intresse för sin egen sak. Det sjuder av livslust och intresse för all verksamhet. Hos Gillet, i idrottsföreningen och i soc.-dem. ungdomsklubben. Låt vara att den antågande våren inverkar en del. Men man har alldeles som på "känn", att det denna vår och sommar kommer att hända en del, vari vi ungdomar kan ha en ganska betydelsefull insats att göra. Den som verkligen tror på ungdomen har all anledning att känna sig optimistisk. Man kan med glädje konstatera, att ungdomen här i Gustavsberg verkligen vill något, även om oövervinnliga svårigheter skulle ställa sig hindrande i vägen för stora planers genomförande.

Överlämna förtroendefullt all omsorg vid dödsfallet till

BARDELS
BEGRAVNINGSBYRÅ
Odengatan 84 Stockholm
Ring vårt ombud:
Fru LISA JOHANSSON
Tel. Gustavsberg 174
eller direkt 30 84 42 30 93 93

Ungdomens fritidsproblem.

Det har skrivits och talats mycket om tråkigheten på landsbygden. När vi här i Gustavsberg, särskilt bland ungdomen, hör om tråkigheten också här, kan det inte skada, att vi diskuterar vad den kan bero på. Beror den månne på, att det inte är bio eller dans varje kväll? Då är det inte mycket att göra åt saken, men har den sin grund i, att fritiden inte är fylld med det som kan vara till nytta och nöje och ge livet innehåll, då ställer sig saken annorlunda. Låt oss se litet på det som finns och det som fattas i samhället, när det gäller att skapa innehåll och förströelse för fritiden.

Ser vi först på det som bjuds i Gustavsberg på fritiden, så skall vi snart finna, att det är en hel del att välja på. Vill man inrikta sig på något som är till ens egen nytta, då har vi yrkesskolan och korrespondensskolorna. På brevskolan kan vi få studera många ämnen gratis. Upplysningar kan erhållas på fabrikens intressekontor. Den som är intresserad av cirkelstudier har bara att vända sig till A. B. F., som även har ett rätt rikhaltigt bibliotek för den som är intresserad av en god bok. Biblioteks- och studiemöjligheterna utnyttjas rätt flitigt här i Gustavsberg. Förenings- och samhällsfrågor har dock för liten plats i ungdomens studier. För hobbyverksamheten är det sämre ställt, där har vi bara träslöjden i slöjdstugan. Den kan inte ge plats åt alla, som önskar deltaga.

För alla dem, som inte intresserar sig för studier, har vi föreningarna och deras möjligheter till förströelser. Föreningar har vi många i Gustavsberg, så där kan allas intressen bli tillgodosedda. Det enda felet är, att de flesta föreningarna har för få aktiva medlemmar för att det skulle kunna bli verkligt innehåll i deras sammankomster. Men den saken är lätt att få en ändring på genom att ansluta sig till den förening man är intresserad av och där med liv och lust deltaga i arbetet. Då kan föreningsarbetet skänka den glädje och känsla av att uträtta det som ett riktigt föreningsarbete skall skänka sina medlemmar.

Om vi ser litet på de föreningar, som mest bör intressera ungdomen, så får vi i första rummet sätta idrottsföreningen. Idrotts- och friluftsliv i någon form är väl det som mest tilltalar ungdomen. Idrottsföreningen har många olika sektioner, som tillgodoser de olika idrottsgrenarnas intressen. Den har nu en för fritiden anställd ledare, som skall hjälpa och råda de unga på detta område. Det är bara för alla att deltaga i träningen och friluftspromenaderna. Ingen kan bli en god idrottsman utan att träna och sköta sin hälsa väl.

För den som inte vill mäta sina krafter på idrottens område utan hellre vill debattera samhällsproblem och deltaga i den kamratliga samvaro, som allt föreningsliv skänker, har vi flera föreningar att välja på. Det beror bara på vad man intresserar sig för. Ungdom som vill deltaga i den politiska debatten har sin givna plats i ungdomsklubben. Gustavsbergs S. D. U. K:s mötesprogram upptager diskussioner, samkväm och utflykter.

Tyvärr går ännu många, alltför många, utanför ungdomsorganisationerna. Hur skall man nå dem? Att vidta några som helst drastiska åtgärder skulle ej vara lyckligt. Genom propaganda och personlig påverkan kan man få med en del. Att ungdomsledarna här har en uppgift är självklart. Men fråga är, om ej stat och kommun har intresse av en effektiv lösning på detta speciella problem. Man får ju räkna med, att ungdomsledarna hör hemma i någon frivillig organisation. Den egna föreningen tar deras kraft i anspråk och de får knappast tid för arbete utöver detta.

Den grupp av ungdom jag här syftar på är den kategori, som befinner sig i åldern mellan 15—18 år. Alltså själva övergångsåldern från skolutbildningen till förvärvsverksamheten. Det är just den ungdom, som är ytterst mottaglig för miljöpåverkan. Den har nyss lämnat barndomsskolan och betraktar sig i viss mån som vuxen. Den är nyfiken på livet och tar det kanske många gånger ej så noga med de medel, varmed den tillfredsställer sin nyfikenhet. Dessutom kommer den i kontakt med individer, som kan ha ett ganska skiftande och ljusskyggt liv bakom sig. Tyvärr är det många, som inte har kraft nog att motstå inflytande från sådana ansvarslösa människor. De tjusas av spänningen i de upplevelser, som omtalas o. s. v. Att det i själva verket är lagstridigt, ägnar man ganska ringa tanke åt. Man tänker nog över huvud taget inte på det alls.

Här tror jag det vore lyckligt om stat och kommun kunde ingripa på ett så pass tidigt stadium, att det icke blir barnavårdsnämnden, som blir exekutor. Jag är medveten om att det finns yrkesskolor och ett flertal andra utbildningsmöjligheter för ambitiös ungdom. Den ungdom som utnyttjar denna fritidssysselsättning får ej mycken tid över. Och man kan vara övertygad om att den ungdom, som vill förkovra sig, inger de minsta farhågorna i valet av förströelser.

Med denna artikel skulle jag vilja fästa vederbörande myndigheters uppmärksamhet på ett problem, som länge varit aktuellt, ehuru ganska litet gjorts för att lösa problemet. I en del kommuner har man gjort trevande försök att få till stånd en lösning, men man har känt sig ganska osäker inför uppgiften. Måhända har ej problemet en mera framskjuten plats i detta samhälle, och det vore ju enbart glädjande, men vad morgondagen bär i sitt sköte, vet vi ej. Att i samverkan mellan å ena sidan kommunens styresmän och å andra sidan representanter för det fria föreningslivet diskutera fram en effektiv lösning är kanske den bästa vägen. Men att ta ställning till problemet är otvivelaktigt en nödvändighet.

Svante Lindhall.

KLUBBPARKEN.

Liksom föregående år ha vi åtagit oss att stå för sommararrangemangen 1945 i

GUSTAVSBERGS FOLKPARK

Modern dans onsdagar och lördagar. Helge Asplunds 6-mannaorkester.

Gammal dans söndagar.

Gillets spelmanslag.

I programmen inlägges musik, sång, uppvisningar, lekar m. m. Basaranordningar samt servering av kaffe och läskedrycker.

Säsongen inledes med **Valborgsmässofest** 30/4.

Stor Vårfest anordnas under Pingst.

Idrottsföreningen. **Hembygdsgillet.**

Templet Sirius av N. T. O. bedriver ett liknande föreningsliv men är politiskt neutralt. Det vill vara samlingsplatsen för den ungdom, som vill gå den absolutistiska livsföringens väg, en väg, som skänker sannare och bättre ungdomsglädje än den, där spritflaskan skall tjänstgöra som glädjespridare.

För den religiöst intresserade har vi de kristliga ungdomsorganisationerna.

Schack, skytte m. m. har ju sina speciella klubbar och föreningar.

Det enda som saknas, nu när föreningarna är så svaga att de inte själva kan bedriva amatörteater, är en amatörteaterklubb. När man tänker på, hur mycket förströelse teaterverksamheten tidigare skänkte samhällets innevånare, då det spelades teater både på klubben, i hyddan och i gymnastiksalen, kan man bara beklaga, att det inte spelas teaterpjäser nu. Det visas bara ibland någon mer eller mindre lyckad cabaré. Många uttala sig nedsättande om amatörteater, särskilt om de "folklustspel", som spelas av amatörer. Men det finns en del riktigt bra folklustspel, som har ett gott innehåll och kan ge publiken mera än ett gott skratt. Och så finns det en del andra pjäser att välja på, även om det inte är så bra ställt som önskvärt vore med pjäser för amatörer. När det gäller teaterverksamheten, så är det där, som i all föreningsverksamhet, viktigt med god ledning och intresserade medlemmar som vill offra något för saken. Ledare tror jag säkert vi har i Gustavsberg, men finns det ett tillräckligt antal ungdomar som har tålamod att lära in en pjäs? Det bör kanske tilläggas, att inom Kamratkedjan arbetar man med religiöst lagda pjäser.

Vad saknas ytterligare i samhället? Idrottsplats, samlingslokaler (medborgarhus), folkpark och samarbete mellan föreningarna. Ja, det är inte lite som fattas. Men tänker vi på, hur det ser ut i världen — krig och elände, här hemma brist på material och arbetskraft — så är det förståeligt. Det bör dock avhjälpas så snart det blir normala tider igen. Då måste idrottsplats anläggas och medborgarhus byggas så fort som möjligt. Vill vi att ungdomen skall hålla på med idrott, så fordras en idrottsplats. För förenings- och studieverksamheten behövs det ljusa, trivsamma och lämpliga lokaler, som när det gäller utseende kan konkurrera med nöjestemplen. Här måste staten, kommunen och fabriken träda emellan, när det gäller den ekonomiska sidan av saken, så att det inte blir för dyrt för föreningarna.

En folkpark kan sägas vara tillkommen därigenom att Idrottsföreningen och Hembygdsgillet i somras skötte Klubbparken. Det är bara att utbygga samarbetet, så att det omfattar alla föreningar. Ja, varför inte under tiden vi väntar på medborgarhus göra Klubblokalen till ett föreningshus? Det kan väl förenas med tanken på att skapa en folkpark.

Samarbetet mellan föreningarna kunde vara bättre. Det är dock svårt att finna en verkligt bra lösning på frågan. En god bit på väg är Forum, där medlemmar från de olika föreningarna får träffas och diskutera samhällsfrågor. Detta bidrager till att skapa samhörighet mellan föreningarna. Om föreningarna sedan sätter det målet främst i sin verksamhet att skapa dugliga samhällsmedborgare av sina medlemmar, så blir säkert samarbetet mellan föreningarna gott.

Om orsakerna till tråkigheten i Gustavsberg kan detta inlägg inte ge något uttömmande svar. Men det vill visa på de möjligheter, som redan finnas. Ett rikt och av intresserade medlemmar besökt föreningsliv är det bästa botemedlet. Det skapar samhörighetskänsla och förströelse samt fyller fritiden med ett innehåll, som inte lämnar någon plats för tråkigheten. Något av detta kan inte den känna, som bara går på bio, dans eller alltid är åskådare vid idrottstävlingar. Nöjen kan vara berättigade som omväxling i fritidslivet, men de får inte bli allt. Ungdomen måste sträva efter att vara mer än passiva åskådare. Den måste ge sig in i händelsernas mitt och försöka påverka utvecklingen. Därför skall ungdomen finnas överallt, där samhällsfrågor diskuteras, där nöjeslivet utformas, och där man mäter sina krafter på idrottsbanan. Intet får den stå främmande för, ty ungdomen skall bygga framtiden.

Elis Sander.

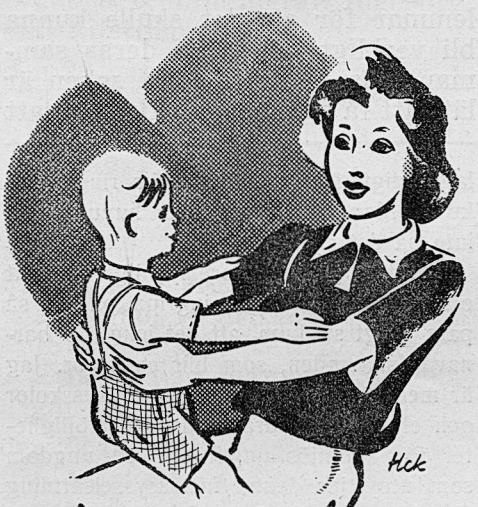

ekonomiskt

OBEROENDE...

blir inte Er familj därför att den har en livförsäkring. Men nog vore det tryggt att veta att den skulle få en ordentlig slant och därmed besparas de värsta ekonomiska bekymren, om något skulle hända Er. Varje ansvarskännande familjefader ger därför sina anhöriga ett väl avvägt livförsäkringsskydd. Begär närmare upplysningar av vårt ombud på orten eller vänd Er direkt till vårt huvudkontor, Stockholm 7.

FOLKET SAMARBETE

Saltsjöbadens Tvättinrättning

Ombud i Gustavsberg
Albert L. Carlson
Tel. 68

Årens nyheter
i
DAMKAPPOR och DAMKLÄNNINGAR
inkomna
ALBERT L. CARLSON
Tel. 68 **Gustavsberg** Tel. 68

Värmdö skeppslags Fornminnesförening

har utsänt sin årsbok för 1942—1944. Det trevliga lilla häftet innehåller en hel del, som kan ha sitt särskilda intresse för oss gustavsbergare. Gustavsberg och den närmaste trakten omnämnes flerstädes i de olika uppsatserna, såsom i Värmdö folkskolor efter 1842, två Värmdörullor från trettioåriga krigets tid samt prosten Zielfeldts dagboksanteckningar 1823—1857.

Det vore önskvärt, att ett större antal gustavsbergare ville stödja föreningen i dess strävanden att i tryck bevara så mycket som möjligt av det fagra Värmdö från äldre tider, våra förfäders liv i helg och söcken, i fredstid och örlig. Ju fler medlemmar, desto större möjlighet därtill. I de följande årgångarna är det föreningens avsikt att i tur och ordning införa uppsatser som beröra skeppslagets olika socknar. Nästa gång t. ex. Bo, därefter Gustavsberg o. s. v. En förutsättning för detta är emellertid, att medlemsantalet ökas.

Bliv medlem i hembygdens Fornminnesförening!

Årsavgiften är endast 3 kr.

Arvid Bergström.

manslutningar sina sammankomster. Men när man läser affischerna, undrar man en smula över, hur respektive sammanslutningars religionsutövning egentligen tar sig ut. Det var förvisso ett gott initiativ, när dessa nya anslagstavlor för ett par år sedan kom upp, men när man nu studerar dem, vet man inte, om man skall tro dem eller inte. Nu är det sant, att livet inte går så

tankeräta vägar,

som en del människor ibland tycks inbilla sig. Men detta blir för stora djupheter, då det nu i alla fall är vår, och saltstänket yr från Farstaviken.

Manfred.

Utnyttja fritiden!

Låt Skevik bli målet för Eder söndagspromenad! Konditoriservering, luncher och middagar i nyombyggda lokaler.

Skid- och friluftsfrämjandet.

Tel. Gustavsberg 370.

Goda prestationer.

Lennart Backman

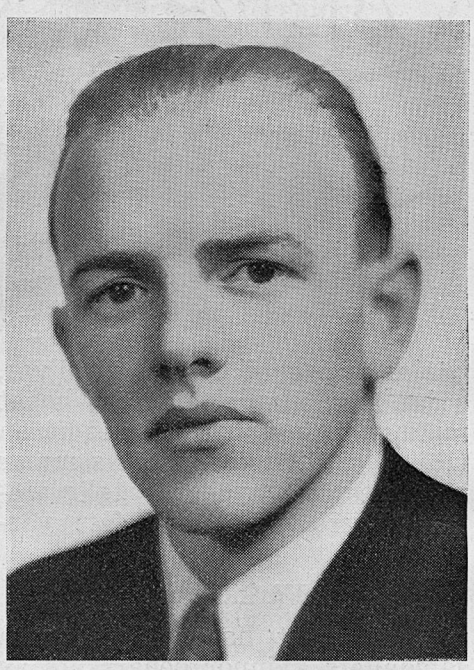

Torsten Box

Lennart Backman började den 13/8 1928 på kontoret som springpojke. Det var i denna hans funktion, som vi fingo den första kontakten med varandra. Hans snabba uppfattningsförmåga och intelligenta sätt att fullgöra sina uppgifter gjorde, att jag mycket snart önskade disponera över honom för mera krävande uppgifter. Jag lärde mig uppskatta hans stora noggrannhet och snabbhet i arbetet som min medhjälpare. Det var ett nöje att se hans utredningar. Parallellt med sitt dagliga arbete utbildade han sig i maskinskrivning och stenografi genom att på morgonen före kontorstiden gå ned till kontoret och öva sig. Även på detta område uppnådde han stor skicklighet.

Då laboratoriet upprättades, föll det sig naturligt att ge Backman möjlighet till vidare utveckling genom att placera honom där. De förväntningar vi ställde ha även infriats genom hans sega och målmedvetna arbete. Han har trots täta militärinkallelser och därav följande svårigheter genomgått Stockholms Tekniska Institut, där han avlagt examen den 22 maj 1944.

Ingenjör Backman svarar nu för tillverkningen och kontrollen av de högfrekvenskeramiska detaljerna för flyget, armén och marinen.

Torsten Box kom i företagets tjänst den 1/10 1931. Han visade redan tidigt ovanligt goda anlag inom det elektrotekniska och mekaniska facket. Stimulerad av Lennart Backmans initiativ beslöt även Box att fullfölja sin vidare utbildning. Den 17 dec. 1944 kunde han med tillfredsställelse konstatera, att han erhållit avgångsbetyg från Stockholms Tekniska Institut och därmed hade en viktig del av sin utbildning bakom sig. Ingenjör Box inträdde den 1 jan. 1945 som assistent åt ingenjör Granelli, vilken inom företaget är ansvarig för alla värme- och ventilationsfrågor.

Efter de pågående nybyggnadernas avslutande torde kostnaderna med nuvarande pris för den elektriska strömmen för ugnarna och det erforderliga bränslet för gastunnelugnarna och ångpannan komma att uppgå till c:a 750.000 kr. pr år. En procents besparing betyder alltså 7.500kr. Det vilar följaktligen ett stort ansvar på de män, som svara för att dessa utgifter hållas under noggrann kontroll.

Ingenjörerna Backmans och Box' prestationer äro berömliga. Vem av Gustavsbergs ungdomar skall bli den tredje?

Hjalmar Olson.

Konstföreningens utställning.

Gustavsbergs Konstförening öppnar den 15 april en utställning av Oskar Bergman-akvareller. Av de utställda tavlorna skall föreningen inköpa en, som sedan lottas ut bland medlemmarna. Någon av konstföreningens medlemmar kommer alltså inom den närmaste tiden att vara ägare till en Oskar Bergman-tavla. Det är väl därför ganska intressant att veta något närmare om denne konstnär. Följande är hämtat ur Otto G. Carlsunds bok om honom.

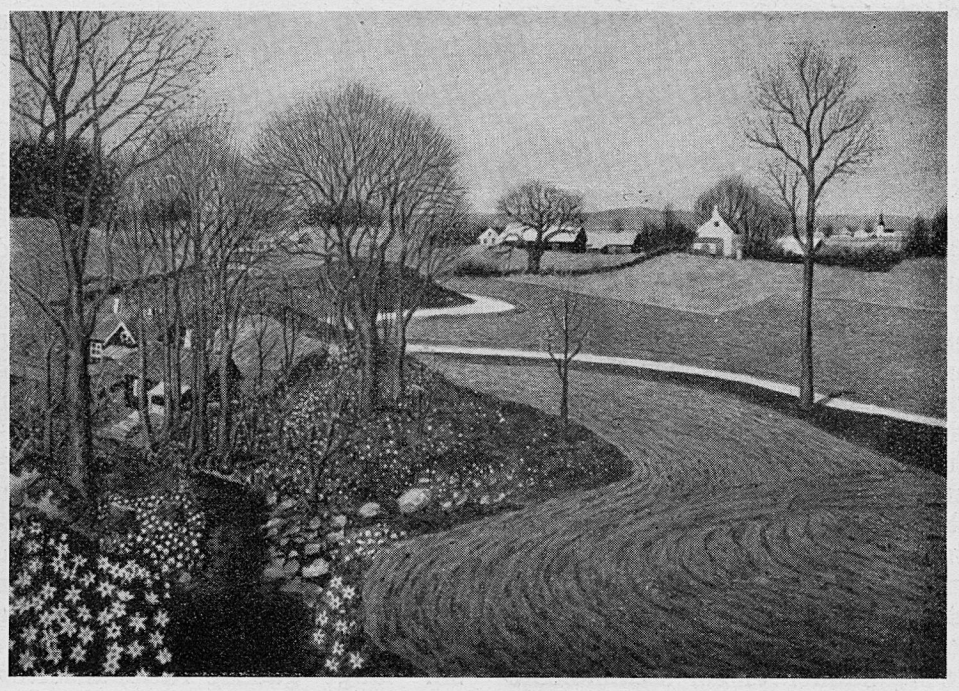

Vårlandskap: Oskar Bergman.

Oskar Bergman är stockholmare och föddes 1879. Hans far ägde ett plåtslageri på Östermalm, men om somrarna flyttade familjen ut till Fridhem vid Djurgårdsbron, och där väcktes redan tidigt den lille pojkens intresse för många underliga ting i naturen. Barkbåtar, kottar och snäckor blevo för honom leksaker, som han hade svårt att skilja sig ifrån, men ännu större värde satte han på bladen och löven från träd av alla slag. Han lärde sig skilja på de olika bladformerna. Med beundran studerade han det mönster, som bildades av dess finförgrenade nervsystem. Då familjen samtidigt med höststormarna åter flyttade tillbaka till staden, följde i smyg månget gulnat löv med.

I skolan hade han tillfälle att visa prov på sin medfödda talang i teckning och handarbete. Utan lärarinnans vetskap hade han vid något tillfälle i all korthet blivit invigd i perspektivets hemligheter och, då klassen kort därefter fick i uppgift att hemma teckna något valfritt motiv, ville han briljera med sina nyförvärvade kunskaper. Teckningen av en dubbelstege blev så fulländad i perspektivet att lärarinnan starkt misstänkte, att någon annan utfört den åt honom, och trots protester blev resultatet BC i betyg. Bänkkamraten däremot erhöll högsta betyget för ett pampigt vikingaskepp, som Oskar ritat åt honom, och därmed ansåg han sig ha fått full upprättelse. Samtidigt stärktes han i sin tro på egen förmåga.

Efter en resa till Köpenhamn kom en gång fadern tillbaka med presenter till sina barn. Brodern Axel fick en färglåda och Oskar en gubbe, som slog ihop två kastrullock, när man klämde den på magen. Det var orättvist. Varför fick inte han färgerna? Visste inte pappa, att han skulle bli målare? Det grämde honom djupt att han blivit så missförstådd. Han beklagade sig, tills hans gudmor varkunnade sig över honom och gav honom en färglåda. Samtidigt gav hon honom rådet att spotta på färgerna, när han skulle måla. Oskar spottade men tyckte till slut, att det blev ett alltför strävt och obekvämt lösningsmedel. För övrigt tog spotten slut. Då fann han på sitt livs Columbi ägg. Han tog vanligt vatten i ett glas, doppade penseln, målade, fann det bra, och har sedan dess alltid gjort likadant.

Då Oskar var åtta år dog fadern, efterlämnande en trettiorig hustru och fyra barn. Plåtslageriet såldes, och för pengarna satte modern upp en cigarraffär, vilken gav änkan och barnen en nödtorftig försörjning.

Äntligen tog skolan slut, och Oskar måste se sig om efter ett arbete. Efter sex månaders ihärdigt sökande fick han anställning som springpojke hos en skräddare

— *Vilken skola skulle du vilja gå i?*
— *Brevskolan, för där kan magistern inte smälla en på fingrarna.*

Ja, men detta är också det enda slag av personlig kontakt som inte är rådande inom Brevskolan. För övrigt upprätthålles nämligen den allra intimaste kontakt mellan eleverna och lärarna, och de sistnämnda intresserar sig personligt för varje kursdeltagare och hans problem.

Vad Ni än är intresserad för har Brevskolan säkert en lämplig kurs, och vi föreslår därför, att Ni ifyller och insänder nedanstående kupong. Ni tar därmed kanske första steget till en bättre framtid!

BREVSKOLAN

Jag är intresserad av

.....

och önskar närmare upplysningar angående lämpliga kurser.

STOCKHOLM 15

Namn .....

Bostad .....

Adress .....

FRÅN LERA TILL TALLRIK.

Forts. fr. föreg. n:r

Men det dröjde inte länge, förrän kineserna själva tillverkade sina egna glasyrer. De första gröna glasyrerna under Handynastin var otvivelaktigt efterapningar av den importerade varan, men under den efterföljande perioden började de experimentera med porslinsglasyrer av en annan art än egypternas, tills de så småningom lärde sig framställa ett så gott som oändligt antal olika färger och skiftningar. Redan 300 e. Kr. hade de tio olika varianter av liu-li nämligen skär, vit, svart, grön, gul, blå, purpur, himmelsblå, röd, rödbrun.

Från Mingperioden (1368—1644) känner vi till sammansättningen av en del lågbrännande glasyrer. Så t. ex. framställdes turkos genom en blandning av gammalt koppar och salpeter, ljusgult åstadkoms genom att blanda 32 gr. antimon med 455 gr. pulvriserat bly. Ljusgrönt gjordes av 40 gr. pulvriserad koppar, 127 gr. kvarts och 455 gr. bly. Purpur erhölls från 28 gr. järnhaltig manganmalm, 127 gr. kvarts och 455 gr. bly. Dessa glasyrer smälter vid en lägre temperatur än vad som krävdes för att sintra godset och kunde därför inte användas på annat än biscuit, d. v. s. gods som redan bränts en gång.

Tillverkningen av porslin blev i Kina redan på ett mycket tidigt stadium en storindustri, som var lokaliserad huvudsakligen till två centra, varav det ena, Ching-tê Chên, grundades 1004 på särskild befallning av den dåvarande kejsaren för att förse hovet med porslin. Staden blev med tiden världens största keramiska metropol med en befolkning på över en miljon människor, som uteslutande livnärde sig på porslinstillverkning. Här framställdes så gott som allt det porslin, som från 1600-talets början skeppades till Europa.

Produktionen vid de kejserliga fabrikerna påminner i stora drag om modern porslinstillverkning i sin långt gående rationalisering och tempoteknik. Fabriken var uppdelad i 23 avdelningar, varav nio var sysselsatta med att framställa emballage o. d. En avdelning framställde eldfasta kapslar, en annan tillredde porslinsmassan. Fem olika avdelningar formade rågodset, som därefter dekorerades i fem andra avdelningar.

Varje pjäs passerade genom 70 olika arbetstempon och lika många arbetare, innan den var färdig. Dekoreringen exempelvis var uppdelad så, att konturteckningen utfördes på en avdelning och ifyllningen av figurerna på en annan. En synnerligen noggrann driftskontroll var genomförd. På dekoravdelningarna samlades alla målarna i daggryningen och fick sig tilldelade färgen för dagens arbete. Ett par av dem utvaldes att måla ett par prover. Färgåtgången bestämdes noga, innan pjäserna brändes. Om resultatet blev tillfredsställande, användes de två pjäserna som modeller för dagens arbete, och samtliga målare måste åstadkomma samma resultat med samma kvantitet färg.

En del av råmaterialen för tillverkningen i Ching-tê-Chên — och då framför allt kaolinet och petuntsen — hämtades från olika permanenta fyndorter i provinsen. "Glasyrjorden" eller råmaterialen till de olika glasyrerna däremot importerades från mera avlägsna platser. Färgen till Mingporslinets blå dekor hämtades från Indien.

På tillverkningen av de varor, som var avsedda för hovet, nedlades mycken tid och stor omsorg. Hovets konstnärer leverade skisserna till fabriken, där de samlades i mönsterböcker. Då pjäserna hade formats, kunde det hända, att de lämnades att torka under ett helt år, innan de putsades på drejskivan.

Större delen av produktionen dekorerades och glaserades emellertid omedelbart efter formningen, medan godset ännu var relativt mjukt. Arbetet fordrade därför

---

mot tre kronor i veckan. Ett och ett halv år därefter tog han anställning som kontorselev hos en kaffegrossist, som en dag överraskade honom just då han var sysselsatt med att rita av utsikten genom fönstret. Den ursinnige chefens "konstkritik" hade så när stoppat en lovande konstnärsbana. Hos grosshandlaren stannade han dock ett år, varefter han började hos en målarmästare, där han trodde sig få tillfälle att lära sig måla tavlor. I verkligheten blev han hantlangare, och först så småningom fick han utbildning i plankstrykning och även dekorationsmålning. Samtidigt bevistade han under fyra år ritkurserna vid Tekniska Aftonskolan.

Sedan han våren 1901 utfört en del dekorationsarbeten i Visby, reste Bergman — så gott som utan medel — till Tyskland. I konstmuseerna lärde han känna och livligt uppskatta den gammaltyska konsten. Hans beundran för den tyska renässansens störste konstnär, Albrecht Dürer, har sannolikt avsatt spår i hans egen konst.

Pengarna togo slut, och efter en kort tids arbete på ett varv i Stettin, där han sattes att måla räddningsbåtar, återvände han till Sverige. En vändpunkt i hans liv. Hans beslut att bli en fri konstnär var definitivt. Konstmecenaten bankir Thiel hjälpte honom till studier i Frankrike och Italien. Efter hemkomsten sammanträffade han med Arosenius, Arvid Jacobsson och Gerhard Henning, och den 1 okt. 1905 öppnades deras gemensamma utställning i Konstnärshuset. Redan första dagen sålde Bergman för 700 kronor.

Utställning har följt på utställning. Ibland har försäljningen givit glänsande resultat, ibland sämre. Kritiken har också växlat. Den har inte alltid varit välvilligt stämd, tvärtom, men ingen skapande konstnär kan väl undgå att bli föremål för skiftande omdömen.

Bland dem som äro ägare till Oskar Bergmans viktigare verk kan nämnas: Nationalmuseum, Thielska Galleriet, Stockholms Stadsmuseum, Göteborgs Konstmuseum, museerna i Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Lund, Karlstad, Östersund, Västerås o. Hamburg samt H. M. Konungen, H. K. H. Kronprinsen, Herman Gotthard, Carl Milles, Ludvig Nobel och Ernest Thiel.

—o—

synnerligen stor försiktighet och vaksamhet. Särskilt stor omsorg nedlades på glaseringen. Det var nödvändigt, att den blev jämn. Uppstod någon defekt i bränningen, bortslipades glasyren och pjäsen glaserades om. Så kunde man hålla på, tills glasyren blev perfekt.

Glaseringen skedde på olika sätt. Vanligen doppades godset i en balja med glasyrvälling. Men glasyren kunde även påmålas med en pensel eller sprutas på med ett bamburör, vars mynning var försedd med ett stycke välsträckt väv.

Ett av de sista arbetstempona bestod i att putsa foten och ditsätta fabriksmärket. Fotens utseende var f. ö. av stor betydelse — är så alltjämt — ty därav bedömdes till stor del varans kvalitet. Under foten ligger godset som en smal oglaserad ring, och här kan kännaren bedöma varans vithet, och hur stor omsorg som har nedlagts på malningen, blandningen och den övriga behandlingen av de i massan ingående råmaterialen.

Med undantag för vissa lågbrännande glasyrer brukade föremålen brännas endast en gång. I de vedeldade ugnarna varierade temperaturen ganska betydligt, och bränningen var en högt uppdriven konst. Genom att placera godset på olika ställen i ugnen kunde de kinesiska porslinsbrännarna bränna gods vid höga sintringstemperaturer samtidigt som de glattbrände biscuit med lågbrännande blyglasyrer.

Ovanstående högst summariska skildring av tillverkningen i Ching-tê-Chên härrör sig från Mingdynastin, men det finns ingen anledning betvivla att i stort sett samma metoder, fastän kanske i mindre skala, användes vid tillverkningen av åtminstone Sungdynastins porslin. Då den kinesiska porslinsindustrin och — med få undantag — de flesta europeiska fabriker än i dag tillämpar samma teknik och organisation av tillverkningen, kan man tryggt påstå, att här föreligger i sanning ett ouppnåeligt världsrekord.

Indisk drejskiva med ekrar, en urgammal typ.

IV. Drejskivan omvandlar världen.

Det är ett banalt påstående, som dock förtjänar att ytterligare påpekas, att det sista århundradets uppfinningar har skapat helt och hållet nya livsförhållanden både för individen och samhället. Den revolution som de senaste generationerna genomlevat har varit så omskakande och försiggått så snabbt, att det är svårt att få ett klart begrepp om vad som egentligen har skett. Så mycket är dock klart, att drivfjädern till vad som har hänt under de senaste hundra åren har varit människornas nyvunna förmåga att lösgöra och tillgodogöra sig de oerhörda krafter, som sedan urminnes tider legat förborgade och outnyttjade i fossila bränslen, vattnets fallkraft och gasernas expansion.

Därigenom har åstadkommits någonting alldeles nytt, någonting unikt i livet här på jorden. Muskelkraften förlorade sin ekonomiska betydelse. Enbart detta faktum skulle ha varit tillräckligt att förändra människornas livsbetingelser.

Vad ångkraften påbörjade har fortsatts av den elektriska kraften och explosionsmotorn. Ju mindre, smidigare och starkare de kraftalstrande maskinerna har blivit, desto större har deras produktionskapacitet och arbetsområde blivit. Avstånden har krympt samman, och gemene man har i allt större utsträckning blivit delaktig av vad maskinåldern kan producera.

Man får gå mycket långt tillbaka i historien, innan man kan påträffa en liknande epok, då uppfinningar i samma utsträckning omgestaltade individens livsföring och medförde revolutionerande ekonomiska och politiska förändringar i samhälls- och statsbildningen. Ja, fråga är om man inte i sitt sökande får gå tillbaka ända till historiens gryning, då konturerna av människornas dagliga liv ännu döljes av de tidiga morgondimmorna. Den tid, med andra ord, då plogen, hjulet och drejskivan uppfanns.

Det är troligen ingen överdrift att påstå, att dessa tre uppfinningar åstadkom större och mera vittomfattande förändringar i människornas dagliga liv än vad våra maskiner har gjort. Ty dels medförde de att männen blev produktiva krafter i samhället, från att dessförinnan ha inskränkt sin verksamhet till att vara jägare och krigare, dels medförde hjulets aptering till drejskiva att en produktiv arbetsfördelning uppstod inom samhället. Drejskivans uppfinning ledde till uppkomsten av den professionelle krukmakaren, den förste yrkesutövare som inte var beroende av sitt eget jordbruk för att överhuvudtaget kunna leva, utan var istånd att kunna byta till sig livsförnödenheter mot tillverkade produkter. Sett i årtusendenas perspektiv var detta utan tvivel en av de viktigaste händelserna i kulturhistorien.

Dessförinnan var jordbruket liksom krukmakeriet kvinnornas uppgift. Från denna allmänna regel har man ännu inte lyckats finna något undantag någonstans på jordklotet. Hos alla folk, i alla

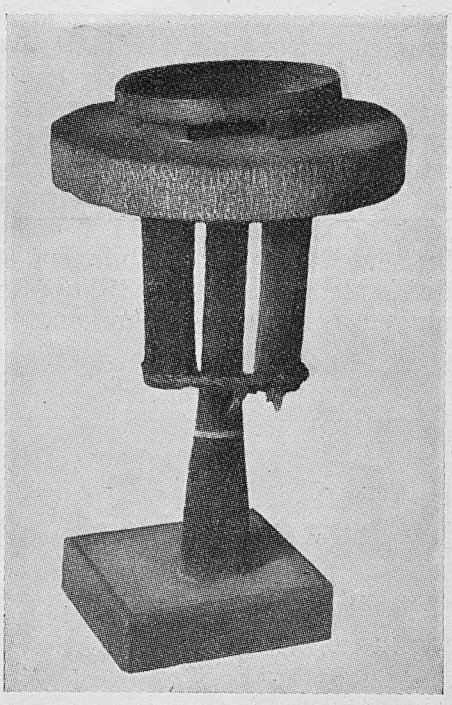

Kinesisk drejskiva av sten. Skivan, som härstammar från en krukmakarverkstad utanför Peking, har en diameter av 60 cm.

Soliga spalten.

Framstående.

— Berg har på sistone blivit en mycket framstående person.

— Framstående — det har jag inte hört något om.

— Men du har väl s e t t det. Ser han inte framstående ut med sin stora kalaskula?

---

världsdelar, där man inte känt till den oxdragna plogen eller drejskivan, har kvinnorna varit sysselsatta att med en hacka som enda primitiva redskap bereda den lilla jordbit, som skulle förse deras familjer med föda. Och under dessa primitiva jordbruksförhållanden föll det även på kvinnornas lott att själva förse sig med de kok- och förvaringskärl de behövde.

Lerkärlet anses därför otvivelaktigt vara en kvinnlig uppfinning, en av de få verkligt stora uppfinningar som gjorts av kvinnor. Mannen-jägaren hade inte något behov av lerkärl, ty han kunde av sitt jaktbyte erhålla alla de säckar och påsar han behövde för förvaringsändamål. Inte så med kvinnan — för att koka det vatten hon absolut behövde för att tillreda den vegitabiliska föda, som hon med så mycket svett och möda dragit upp på sin jordplätt, var hon tvungen att skaffa sig behållare av annat slag än vad männen kunde förse henne med. Detta oundgängliga behov ledde henne till att använda av lera formade kärl, först soltorkade och sedan brända. Kärlens användning på elden ledde helt naturligt till uppfinningen av bränningstekniken.

Forts. i nästa nummer.

Gustavsbergsnytt.

Diskussionscirkeln Forum

har hållit årsmöte, varvid styrelse- och revisionsberättelserna behandlades och godkändes.

Under föregående år hölls 12 protokollförda sammanträden. Bland diskussionsämnena märkes, humanismen, fackföreningsrörelsen efter kriget, sysselsättningsproblemet efter kriget, våra plikter mot krigets offer, militärväsende och socialpolitik, Nordens enhet, ny fostran — ny värld samt aktuella lokala frågor. Medlemsantalet har under året utökats till 19. Utgivningen av tidskriften Gustavsbergaren har skett med ett nummer varannan månad. Medeluppiagan har uppgått till 993 exemplar. Inkomster och utgifter ha balanserat på kr. 3.226:21. Ett underskott av kr. 292:09 har uppkommit under verksamhetsåret.

Till styrelse och redaktionskommitté omvaldes Gustav Andersson, Joh. Movinger, Oscar Lövgren, Harald Lindholm och Gösta Dahlberg. S e k r.

Ungdomsledarekursen,

arrangerad av Gustavsbergs A. B. F.-avd. och Intressekontoret, samlade ett 30-tal deltagare från 9 olika föreningar. Föreläsare har varit folkskollärare Hernfrid Bark, Riddarhyttan, som talade om Psykologi och pedagogik i ungdomsarbetet, journalist Elis Flodh, Stockholm, Sundare nöjen — sundare ungdom, konsulent Sven A. Rydberg, Stockholm, Hemmet och hembygden, fil. mag. H. Wahlund, Stockholm, Några drag i ungdomens beteende och uppträdande, sekr. Arne Brunndell, Stockholm, Ungdomen och samhället, herr K. Allén, Turistföreningen, Stockholm, Resor och semester, och distriktsordf. Nils Ramsten, Stockholm, Ungdomsledaren i arbete. Programmet har även upptagit samkväm. Kursen har visat, att den verkligen fyllde ett behov, och det är meningen att i höst fortsätta på den inslagna vägen. Föreläsningarna för hösten är planerade att omfatta fysisk fostran, hobbyverksamhet, sexualproblem och lokala frågor m. m. H. L.

Templet 137 Sirius

av N. T. O. hade årsmöte söndagen den 11 mars.

Av verksamhetsberättelsen framgick, att medlemsantalet minskat och verksamheten inte är så bra som önskvärt vore.

Till styrelsen för år 1945 omvaldes Elis Sander, ordf., Märta Malm, sekr., Wega Johansson, kassör, samt Ellen Sander, Gunvor Sander och Carl Hedberg. Revisor blev som förut Hans Möller och Clarens Larsson.

Mötet avslöts med samkväm, varvid kaffe serverades.

Under vintern har två av templets medlemmar erhållit veteranmärke för 50-årigt medlemskap, nämligen fru Hulda Pettersson och fru Charlotta Hellqvist.

E. S.

Arbetarkommunens årsmöte

hölls på värdshuset den 8 mars. Verksamhets- och revisionsberättelserna upplästes och godkändes utan anmärkning. Därav framgick att medlemsantalet under året ökat från 736 medlemmar till 818. Kommunens utgifter och inkomster har balanserat på kronor 3.366:13. Till styrelse för 1945 valdes Harry Petersson, ordf., Anton Andersson, sekr., Gunnar Florén, kassör, samt Gustav Andersson och Kurt Sävström. Till revisorer valdes Karl Nilsson, Erik Wadström och Evert Andersson.

Som arbetarkommunen i år firar 25-årsjubileum beslöts uppdraga åt styrelsen att utforma programmet för dess högtidlighållande. Efter mötet visades A. T:s film "Snudd på sekunden", varvid vi fick vara med om att se hur en tidning kommer till.

Värmdökretsen av N. T. O.,

som består av templet Sirius i Gustavsberg och templet Viking i Vik, hade årsmöte i Vik den 11/2. Förhandlingarna leddes av instruktör G. Ahnberg från Stockholm.

Av årsberättelsen framgick att medlemsantalet minskats och att verksamheten under året varit obetydlig. En ungdomskurs i förenings- och samhällsfrågor hade anordnats under hösten med goda föreläsare, men tillslutningen var ringa.

Till styrelse för år 1945 valdes Elis Sander, Gustavsberg, ordf., Ellen Sander, Gustavsberg, sekr., Sven Sundberg, Värmdö, kassör, st. l. Marta Stelin, Mörtnäs och u. l. Anna Bohm, Vik. Revisorer blevo Thure Karlsson, Hemmestavik och Hans Möller, Gustavsberg.

Därpå följde en diskussion om vad som

Av östra Dalarnas erkänt högklassiga virkesproduktion tillverkas

HÖGVÄRDIGA BOSTÄDER, DALAHUS.

Våra konstruktioner och standardtyper äro utarbetade i samråd med Statens Byggnadslånebyrå.
Vi ordna för Edert byggnadsföretag erforderliga lån m. m.
Begär katalog! Ensamförsäljare:

ERNST OCH BERTIL NORDKVIST
Dalahus, Linghedsågverks A.-B.
Götgatan 96 Stockholm. Tel. 44 22 00, 44 22 01.

kan göras att förbättra föreningarnas verksamhet. Mötet avslöts med folklekar.

E. S.

"Närkingarna".

Teater förekommer inte ofta i Gustavsberg. Det var därför välkommet, när templet Sirius och Gustavsbergs S. D. U. K. anordnade teateraftnar på klubben den 7 och 8 febr., varvid den nystartade teaterklubben framförde Närkingarna. Närkingarna är ett trevligt folklustspel i den gamla stilen med brukspatron, nackstyv bonde och oppositionell ungdom. Där finns kärlek mellan den fattiga, föräldralösa vallflickan och den rike bondsonen, och allt annat som tillhör ett gammalt hederligt folklustspel. Sång och dans förekom rikligt. Ungdomarna i de olika rollerna spelade bra, och sången var välklingande. Hembygdsgillets danslag utförde de olika danserna på ett förtjänstfullt sätt. Samtliga medverkande voro väl maskerade och vackert klädda i folkdräkter. Detta gjorde att pjäsens framförande blev vårdat och stilfullt. Några större anmärkningar kan inte göras mot rollinnehavarna, ty man får tänka på att det för flera av ungdomarna var första gången de uppträdde på scenen.

De medverkande avtackades av den fulltaliga publiken med starka applåder. Teaterklubben är välkommen åter med nya pjäser. Och det är att hoppas att allmänheten skall stödja ungdomarna i deras arbete att åstadkomma omväxling i Gustavsbergs nöjesliv.

E. S.

Gustavsbergs schacksällskap

började sin säsong den 2 okt. i fjol. En talrik publik hade infunnit sig då sällskapets ordf. V. Veimark öppnade mötet och hälsade de närvarande välkomna. A. Andersson höll därefter en intressant och lärorik demonstration av olika slags ställningar i slutspel, varefter deltagarna fick tillfälle att sins emellan pröva sin spelstyrka.

Den 20 okt. höll sällskapet sitt årsmöte. Till styrelse valdes V. Veimark ordf., H. Bergsköld v. ordf., B. Andersson, klubbmäst, E. Andersson kassör, och P. Karlsson sekr.

Under säsongen har sällskapet deltagit i en korporationsserie mellan de kooperativa företagen K. F., Luma, Tre Kronor och Gustavsberg. Varje lag omfattar 15 man och mötas två gånger. Därvid ha vi slagit Luma med 10—5 och Tre Kronor med 9½ poäng mot 5½. Mot K. F. slöt den första matchen oavgjort 7½—7½ medan returmatchen blev en seger för K. F. med 9½—4½. Ett parti återstår här för avdömning.

Den 20 nov. spelades den årligen återkommande matchen mellan Norr—Söder, vilken vanns av Söder med 7½—3½. En match mellan Gamla och Nya fabriken spelades den 26 jan. Vardera laget mönstrade 13 man och resultatet blev en överlägsen seger för Gamla med siffrorna 10—3. För att ge respektive Norr och Nya fabr. tillfälle att ta revansch komma dessa två matcher att återupprepas.

En korporationsmatch mellan sju av fabrikens avdelningar har spelats under vintern. Varje lag ställde upp med fyra spelare och resultatet blev: 1) packboden lag 1 23 poäng. 2) packboden lag 2 21 poäng. 3) gasugnen 18 p. 4) utearbetarna 15½ p. 5) sanitetsavd. 12 p. 6) gipsgjuteriet 11 p. 7) dekoravd. 3½ p.

Till våren är vidare planerad en vänskapsmatch mot Boo schackklubb samt en kupturnering. Denna igångsättes så snart tillräckligt antal anmälningar om deltagande erhållits.

Spelkväll är varje helgfri tisdag och fredag kl. 19,30. Lokal är dagrummet å "Tretton". I syfte att öka det schackliga intresset inbjudes även utanför klubben stående personer att närvara vid spelkvällarna eller att deltaga i de inom orten arrangerade korporationstävlingarna.

P. K.

Friska tag på brottningarna.

Förlust mot Väsby IF.

Den 25 februari utkämpades en spännande och livlig kamp i gymnastikhuset mellan Väsbys och Gustavsbergs brottare. Av de fjorton matcherna, som stod på programmet, vann Väsby nio och GIF fem. Samtliga slutade med fallsegrar, vilket visar att det inte var någon långtråkig tillställning.

Den första matchen gick i fjädervikt och där brottades Sven Johansson bra som vanligt. Efter fyra minuter hade han lagt sin motståndare till rätta.

Alf Nilsson gick två matcher och vann båda dessa. Han brottas mycket tekniskt och bra.

De två övriga gustavsbergssegrarna svarade Harry Dahlgren och Sture Johansson för. Harry gick två matcher men förlorade den ena på eget grepp.

Efter tävlingen inbjöds Gustavsberg till revanschmatch i Väsby.

Oavgjort GIF—BK Athén, Stockholm.

"Vilken sydländsk publik ni har här i Gustavsberg, det är ju värre än JM i boxning" yttrade en av Athéns brottare, och det var ingen överdrift, för det var en verklig fläkt i gymnastiksalen söndagen den 18 mars, när Gustavsberg och Athén möttes.

Särskilt när "Sture" uppträdde på mattan och med en ovanligt djärv brottning lyckades vinna båda sina matcher på fall, bröt ovationerna ut för fullt. Men det gick nästan väl långt, när han låg och nickade åt de unga damerna vid sidan, medan han sakta men säkert pressade ned sin motståndares brygga.

Av de sexton matcherna, som avverkades, vann de båda lagen åtta var. Endast två gick tiden ut.

Stämningen steg redan i första matchen, då lille Stig Edin var framme och vann på fall. Därefter fallbesegrade Sven Jo-

Bilder från folklustspelet "Närkingarna".

r Axel Björkman
lagatan 6
JSTAVSBERG

hansson sin motståndare och Alf Nilsson vann på bättre arbete 3—0 över Athéns lovande brottarämne 16-åringen Lars Bergström. Sin andra match vann "Affe" på fall genom "parad på lindena".

Den jämnaste kampen gick i veltervikt mellan Lennart Nelsson och Allan Karlsson, Athén. I sista minuten slog Nelsson på ett vackert kast men lyckades ej få fall, men det bidrog säkert en hel del till hans seger, som han klarade med domarrösterna 2—1.

I sin andra match segrade Nelsson på fall efter 2 min. och 25 sek.

Arne Lindberg, Sören Lindholm och Rune Johansson förlorade sina matcher. De är ännu för orutinerade för tävlingsbrottningen, men går de på som hittills, kommer de snart att visa andra takter.

Klubbmästerskap.

KM i brottning hölls torsdagen den 22 mars i gymnastikhuset. I resultaten, som följer, är klubbmästaren nämnd först i respektive klass.

Bantamvikt: 1. Stig Edin. Fjädervikt: 1. Sven Johansson. Lättvikt: 1. Alf Nilsson. 2. Arne Lindberg. Veltervikt: 1. Lennart Nelsson. 2. Harry Dahlgren. 3. Sven Andersson. 4. Sture Johansson. Mellanvikt: 1. Evert Nordström. 2. Sören Lindholm. 3. A. Lindman. Lätt tungvikt: 1. Rune Johansson.

Yngve.

INNEHÅLL:

Våren. Dikt av J. A. Löfdal 1
Hur har ni det i Gustavsbergs konsum. Av G. Carén 1
Personlig kultur. Av Johan Movinger 2
Samhörighet. Av Oscar Lövgren 3
Gamla arbetslag. Av G. Säfström 4
Arbetarkommunen. Av G. Lundgren 5
Från min dagliga gärning. Av Kristian Groth 7
Fabrikens äldsta. Av Johan Movinger 9
Från pastorsämbetet 10
Ungdomens fritidsproblem. Av Elis Sander 11
Saltstänk från Farstaviken 13
Goda prestationer. Av Hjalmar Olson 14
Konstföreningens utställning 15
Från lera till tallrik. Av Ges 16
Gustavsbergsnytt 18

Pris 30 öre

Inte bara diska, städa, stoppa strumpor...

Landets största yrkesgrupp har ett arbete som ställer höga krav på kunnighet, uppfinningsrikedom och organisationsförmåga. Men som det nu är ger husmödrarnas krävande yrke sällan möjlighet till avkoppling och återhämtning.

Sköta barn, laga mat, diska, städa, tvätta, stoppa strumpor: hur viktigt detta än är, får det dock inte vara det *enda* innehållet i en husmors liv. Hon, om någon, borde få ta sig en vilostund då och då ... koppla av med en god

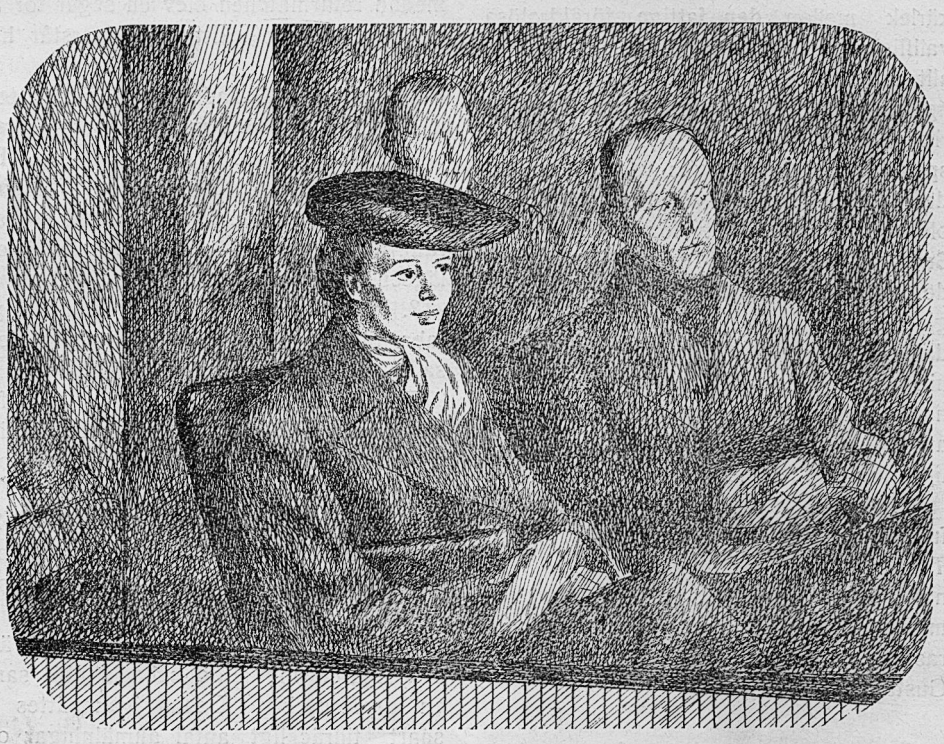

bok ... delta i studier och diskussioner kring vår tids problem ... ta en stärkande promenad eller unna sig ett litet nöje någon gång, när lusten faller på.

Att verka för bättre förhållanden för hundratusentals arbetstyngda, jäktade husmödrar i stad och på land — dit syftar, bland mycket annat, den kooperativa verksamheten.

Något har redan gjorts: t.ex. tillhandahållandet av vissa bättre och billigare arbetsredskap, upprättandet av andelstvättstugor, initiativet till Husmodersrådet med rationalisering av hushållsarbetet på sitt program, husmodersgymnastik, studieverksamhet i hemekonomiska och sociala ämnen.

Genom aktiv medverkan i kooperationen — hemmens egen folkrörelse — kan husmödrarna åstadkomma än mer längs dessa linjer. I dubbel måtto kan de uppnå förbättringar genom kooperativt samarbete:
bättre tid genom rationalisering av hemarbetet;
bättre råd genom kooperativ varuanskaffning,
som gör pengarna dryga.

konsum/kooperativa

ODLA även i år potatis och grönsaker. Låt inte en enda jordbit ligga obrukad. Väl använd ger den hushållet ett gott tillskott, bidrar till landets försörjning och hjälper oss att hjälpa våra grannländer.

Kristidsnämnden Gustavsberg-Ingarö-Nämdö.

Umeå 1945 - Larsson & C:o Tryckeri

N:r 3. Årg. 3. 1945.

GUSTAVSBERGAREN

UTGIVEN AV
DISKUSSIONSCIRKELN
FORUM
I GUSTAVSBERG

Nordens flaggor

O fladdren ut från syskonriken
i tidens stormar, korsets fanor!
Om frihetens förbund prediken!
Om tron, som välvde våra banor

till ett gemensamt
öde inför världen!
Korstecknet ensamt
skall besegra svärden.

Se, genom Danmarks rosengård
vävs sagans liljevita bård!

I Finlands vita hjältesnö
det blånar glans, som ej skall dö!

På Islands frostblå himmelsfält
sig Nordens tecken blodrött ställt!

Och Norges längtan ljushöljd står
som fjäll i stormens röda vår!

O syskon, Sverige hälsar Er
med solguld, som ur djupblått ler!

Hell Nordens fanborg! Ovan svärden
dig lyft inunder stjärnetälten!
När våldets stormvind skövlar världen
så värna kring de tysta fälten,

där brödraskapen
folken sammanringa!
Där andens vapen
ljusa segrar bringa!

Lars-Erik Essén.

(Dikten är skriven för konserten i Gustavsbergs kyrka den 5/6 1945)

—o—

DEN 7 MAJ 1945.

Denna dag gick fredsbudskapet ut över ett sargat och lidande Europa. Det spreds med hast från man till man. Det framkallade ett jubel utan like. Världen skulle gå mot en ny vår. Det skulle snart bliva en folkens sommartid. Norden skulle åter känna frihet och leva i frihetens gemenskap.

Den 7 maj 1945 kan ingen av vår generation någonsin glömma. Så överväldigande var dagens budskap. På något sätt borde vi årligen fira den dagen. Aldrig förr har världen genomlidit något så vanvettigt, som allt detta onda under detta krig. Därför fyllde fredsbudskapet oss alla med befrielsens lättnad och glädjens tacksamhet. Vi svenske jublade. Hur mycket mer skulle man då icke göra det i de länder, där barbariet övat förtryck och terror.

Alla hade vi länge väntat på denna dag. Och ändå kom den plötsligt. Många ha sagt, att de icke bära på några djupare minnen och intryck från fredsdagen 1918. Kanske beror detta på, att vi själva icke levde med nöden och våndan så alldeles inpå oss som nu. Kanske ock därpå, att det andra världskriget har vida överträffat det förra i fråga om gräsligheter.

Ett par timmar efter radiomeddelandet fick jag ett samtal med fjärdingsmannen, kyrkofullmäktiges ordf., Oscar Söderberg. Han föreslog, att vi skulle fira dagen på något värdigt sätt. Genom fabrikens högtalare borde man lätt kunna få ut meddelandet härom. Efter en kort stund hade vi ett program färdigt.

Det må i korthet här få återgivas. Strax före kl. 19 skedde en

Fredsdagens glädjetåg.

GUSTAVSBERGAREN

ÅRG. 3 JUNI 1945 N:r 3

Utgivningsort och adress:
Gustavsberg

Redaktionskommitté:

Ansvarig utgivare:
Gust. Andersson, Tallåsen 6, tel. 357

Redaktörer:
O. Lövgren, Tallåsen 30, tel. 137
J. Movinger, Tvärvägen 18, tel. 264

Expedition:
H. Lindholm, Grindstug. 11, tel. 308
Postgirokonto 27 51 73

Annonsförmedlare:
G. Dahlberg, Höjdhagsv. 19, tel. 359

Prenumerationspris:
Helår 1:50. Lösnummer 30 öre.

Annonspris:
20 öre pr mm.
För särskilt begärd plats 25 öre pr mm.

I SAMVERKAN.

Den kooperativa rörelsen har samverkan som motto för sin verksamhet. Samverkan mellan konsumenter och säljare. Samverkan förekommer väl också inom den konsumentkooperativa rörelsen. Genom den intressegemenskap, som måste föreligga, då köpare och delägare i rörelsen är samma personer. Inom en konsumtionsförening kan också medlemmarna på distrikts- och årsmöten göra sin stämma hörd. De kan här såväl framföra kritik mot de ledande inom föreningen som bestämma dess vidare utveckling.

Detta gäller om den konsumentkooperativa rörelsen. Men när denna också installerar sig som producent blir förhållandena annorlunda. Då bortfaller medlemmarnas omedelbara inverkan på rörelsen. Det blir vederbörande i ledningen för kooperativa förbundet och respektive företags chefer, som blir de bestämmande. Visserligen kan man mot detta anmärka, att kongressen här blir den som skall föra medlemmarnas talan. Men var och en måste ju förstå att valda ombud till en kongress knappast kan känna till vad som gäller för de olika företagen. Nej, här borde det i stället vara representanter för de anställda som kunde träda i medlemmarnas ställe. Dessa är ju i de flesta fall medlemmar inom konsumentkooperationen, de har också som anställda inom företaget ett naturligt intresse av detsamma. Av det kooperativa företaget begär väl kooperatörerna, att det skall vara ett mönsterföretag. Det skall skötas rationellt och riktigt, och det skall vara mönsterarbetsgivare.

Hur har vi det nu på Gustavsberg i detta hänseende. Är det som de flesta har tänkt sig att ett kooperativt företag skall vara beskaffat. Råder här den harmoni och

Forts. å sid. 8.

samling vid musikpaviljongen. Redan dit hade ett överväldigande antal gustavsbergare mött upp. Blåsorkestern spelade. Hemvärnet, manskören och skolbarnen med flaggor i händerna stodo i leden. Marschen gick mot torget. Där slöto lottor och ett stort antal civila ytterligare till. Marschen gick vidare till kyrkvallen. Manskören sjöng grannländernas nationalsånger. Efter ps. 124 talade undertecknad om denna vår gemensamma högtidsdag. Herr Söderberg utbringade ett leve för Sverige, Norden och freden. Efter vår egen nationalsång ringde kyrkklockorna. Vem kan glömma dess jubelklang!

Man har beräknat, att bortåt 1,700 gustavsbergare hade infunnit sig, den största samling på en gång i samhällets historia.

Djupt rörda män och kvinnor hade på ett värdigt sätt firat dagen.

Efter högtiden på kyrkvallen fortsatte unga och gamla till Klubben, där Gösta Dahlberg ledde lekar och allsång.

Den 8 maj ringde man i landets kyrkklockor mellan kl. 8—8,30. På överlärare Gezelius' förslag hade skolan gemensam morgonbön i kyrkan omedelbart efter klockringningen. Det blev en gripande högtidsstund i vår kyrka. Många föräldrar hade också infunnit sig till denna morgonandakt.

Kl. 18,30 samma dag hade Gustavsbergs idrottsförening anordnat en festlighet på Idrottsplatsen till förmån för Norge-hjälpen. Blåsorkestern och manskören medverkade. Det blev en verklig upplevelse att se föreningen med fanborg defilera och marschera upp mitt på planen i V-formation.

Samma kväll beslöt Kyrkliga Arbetskretsen vid sitt sista arbetsmöte för säsongen att sända 300:— kr. till frihetsgåvan till Norge samt 300:— kr. till "Till bröders hjälp".

På ett i allo värdigt sätt firade vi budskapet av den 7 maj 1945.

Johan Movinger.

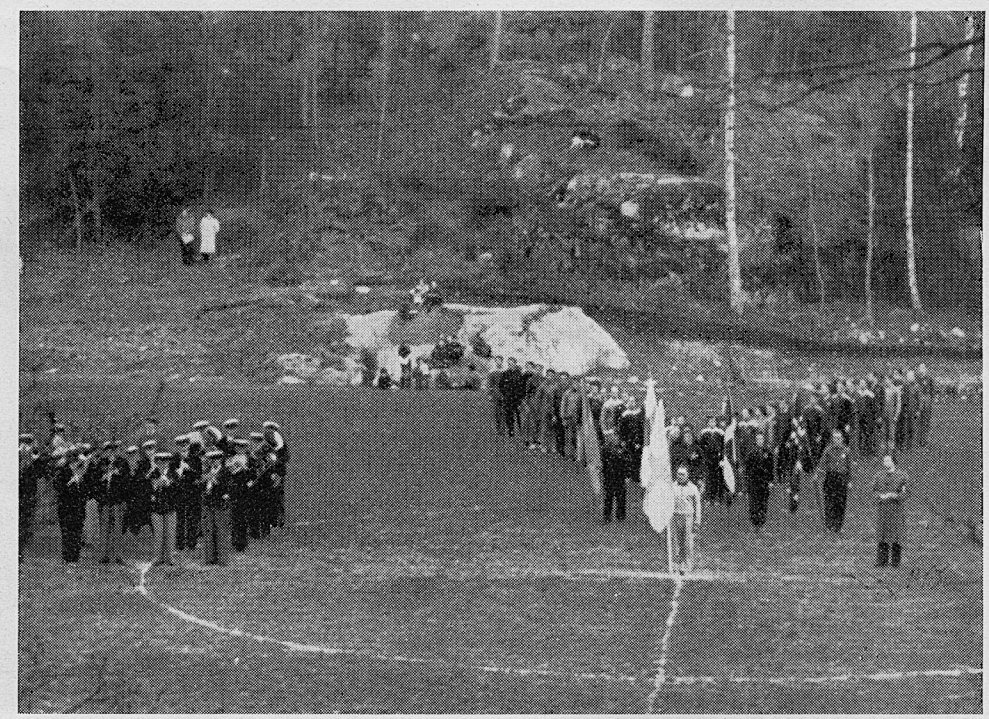

Idrottsföreningens V-formation.

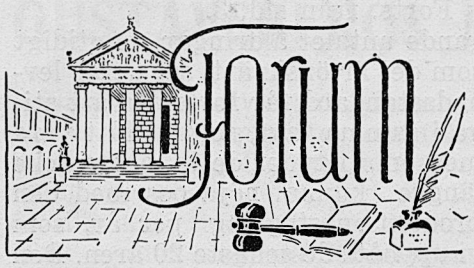

Inför framtiden.

De närmaste åren ha även vi svenskar många problem, som vi i inbördes samverkan måste söka lösa.

Det lyckades oss under de senaste åren att införa för c:a 800—900 milj. kr. varor mera per år än vi exporterade. Under 1944 förändrades dock situationen. Importen upphörde. I stället ha vi nu fått åtaga oss en betydande export, särskilt efter Tysklands kapitulation. Främst gäller detta leverans av matvaror till Norge och Finland. Genom sänkning av våra egna ransoner kunna vi göra detta. Men dessutom ha vi till dessa länder genomfört betydande leveranser av för oss själva mycket värdefulla industriråvaror. När vattenvägarna åter öppnas måste vi ställa en betydande del av vår handelsflotta till förfogande för den internationella sjöfartspoolen och kunna endast disponera en del av den för eget bruk. De förenade nationernas krigs- och handelsflottor komma att vara engagerade i Japankriget och kunna tills vidare icke göra nytta för det mellanfolkliga varuutbytet inom vår hemisfär. För våra exportvaror måste vi lämna kredit. De mottagande länderna ha endast i mycket begränsad omfattning möjlighet att lämna oss varor i stället. Men skola vi kunna leverera våra varor till andra länder, är det nödvändigt, att vi få in en hel del olika industriråvaror och först och främst bränsle. Men detsamma behöva icke blott de ännu krigförande länderna utan även de förut ockuperade. Få de icke detta, kunna de icke driva sina egna industrier. Svårigheterna äro betydande. Följden synes därför bli, att det ännu rätt länge kommer att råda bristhushållning.

Vi ha från en synpunkt sett ett mycket gott utgångsläge. Vår industri har förblivit oskadad, dess kunniga personal finnes i behåll. Underhåll och moderniseringar torde ha genomförts i den utsträckning tekniska och ekonomiska möjligheter förelegat. Företagen ha konsoliderat sig mycket bättre än efter det förra kriget och kunna därför bättre tåla en påfrestning.

Det finnes dock några betydelsefulla faktorer, som mana till vaksamhet. I Amerika liksom i England ha under kriget betydande erfarenheter vunnits inom produktionstekniken. Vi ha icke varit i tillfälle taga del av dessa. När därför dessa båda länder omedelbart efter krigets upphörande komma att med hela sin energi söka tillförsäkra sig exportmarknader, kommer den svenska industrin att stöta på betydande svårigheter. Erfarenheterna från krigsfabrikationen komma att omsättas i en tillverkning av konsumtionsvaror och kapitalvaror i stora serier och till mycket låga kostnader. Dessa länder komma att utnyttja sin politiska maktställning för att säkra sin exportindustri, enär detta är förutsättningen för dem för att kunna betala importen. England har kriget gjort betydligt fattigare. Det har icke som förut möjligheter att betala importen genom tillgodohavanden och inkomster från utländska placeringar. Kolonierna liksom de sydamerikanska staterna ha skapat en industri under kriget. Vårt välstånd är i hög grad beroende av vår export. Det är därför icke säkert, att vår nuvarande tekniska nivå kommer att räcka till, så att vi kunna hävda oss på den sålunda uppkomna världsmarknaden. Säkerligen måste vi lära oss att tillverka våra produkter billigare. Som ett näraliggande exempel kan nämnas, att Atlas-Diesel nyligen företagit en undersökning för försäljning av tryckluftaggregat till Sydamerika. Därvid visade det sig, att deras priser lågo c:a 20 % högre än de amerikanska fabrikernas!

Vi ha länge levat i den självklara föreställningen, att våra svenska malmfält och våra skogar äro outtömliga. Det har visat sig vara en illusion. Våra förnämsta malmfält i mellansverige, varpå våra kvalitetsstålverk äro grundade, beräknas icke räcka mera än c:a 70—75 år. Våra skogar hade redan före 1939 i viss omfattning överavverkats på sådant virke, som användes i förädlingsindustrin.

Det största problem, som möter oss, är dock våra befolkningsproblem. Vi bygga för närvarande 45,000 lägenheter pr år. Om två år behöva vi icke bygga mera än c:a 20,000. För att hålla byggnadsindustrins 150,000 man i arbete måste vi riva mellan c:a 25,000—30,000 lägenheter pr år av det sämsta bostadsbeståndet i tätorterna, en svår uppgift, som kommer att kräva mycket av oss. Inflyttningen från landsbygden kommer att stagnera. Jordbruken komma att bli större och en kraftig mekanisering måste ske för att den minskade lantbruksbefolkningen skall kunna framställa samma mängd livsmedel som förut. Antalet personer, som komma att inträda i de arbetsföras led, kommer att minska mycket kraftigt de närmaste 15 åren. Och hur blir det sedan? Det veta vi ej. Födelsetalet har kraftigt gått upp de senaste åren. Men detta beror ej på att barnantalet per familj ökats utan därpå att äktenskapens antal ökat. Dels hade vi åren närmast före förra världskriget stora barnkullar, vilka nu gift sig, dels har även bland de högre åldrarna giftermålsfrekvensen stigit väsentligt.

Kvar står dock det faktum, att under de närmaste femton åren kommer tillgången av unga arbetsföra människor att kraftigt minskas. Skall Sverige i fortsättningen kunna bibehålla eller långsamt öka sin folkmängd, måste dessa unga familjer ha flera barn per familj. Detta kommer att betyda, att de utom en ökad kostnad för ett större barnantal även måste räkna med att få ett större antal åldringar att taga hand om.

Vi äro nog alla överens om, att våra strävanden skola mynna ut i att kunna höja den materiella levnadsstandarden, skapa större trygghet åt människorna och därmed också lägga grunden för ett rikare andligt liv. Vi kunna nog också vara överens om det självklara men tyvärr lika ofta bortglömda förhållandet:

ett stegrat välstånd kan endast uppnås, om vi per individ producerar mera varor,
andra länder måste vara villiga att taga emot varor från oss och ge oss sina produkter i utbyte.

Om den unga generation, som nu kommer, skall taga på sig ökade bördor för barnen och det sti-

Forts. å sid. 4 spalt 3.

GAMLA ARBETSLAG.

IV. TRYCKERILAG 1903.

I början av detta århundrade pågick i fabriken en nybyggnadsverksamhet, som kan jämföras med den nu pågående. Nya verkstäder och ugnar byggdes, nya maskiner anskaffades och driften rationaliserades. Den unge ingenjör Odelberg var den drivande kraften i detta nydaningsarbete. Fabriken utökades, och dess kapacitet blev härigenom mer än dubbelt så stor som tidigare. Bland nyanskaffningarna märktes också tryckmaskiner. Förr hade all tryckning skett i handtryckningspressar. Fabriken ägde ett 25-tal sådana. Dessa slopades nu. Men därmed blev också de gamla "tryckargubbarna" överflödiga. På bilden ser vi en del av den gamla tryckeripersonalen från år 1903. Den enda kvarlevande av dessa "gubbar" är Axell. Men vi har en annan gammal tryckare — Algot Johansson — bland oss. Han flyttades från de gamla pressarna och sattes att sköta de nya maskinerna. Detta arbete hade han ända till 1934.

G. Säfström.

Stående: A. Gehlin, J. Olsson, A. Fransson, V. Karlsson, G. Gustavsson ("Borgmästaren"), G. Andersson, K. Axell. Sittande — bakre raden: J. Hammarström, E. Karlsson, A. Håkansson-Nyström, H. Flink, S. Andersson, M. Johansson. Sittande — främre raden: E. Lindgren, M. Stoor, L. Olsson, H. Örtengren, G. Jansson, R. Andersson, M. Pettersson.

Ett tryckeri från 1890-talet.
Från vänster: Elin Hammarström, Malmstedt, W. Fredblad, Tekla Severin, Algot Johansson, Gunhild Olsson, Jenny Hammarström, Maria Söderström, Maria Lennström-Karlsson.

Forts. från sid. 3.

gande antalet åldringar, samtidigt som det är önskvärt, att deras levnadsstandard får fortsätta att stiga i samma takt, som vi fått vara med om, betyder detta, att vi icke längre kunna nöja oss med den produktionsstegring per år, som vi uppnått de senaste 20 åren. Den måste stegras ytterligare.

Hur skall detta gå till? Jo, genom att skapa bättre tekniska hjälpmedel, bättre organisation inom företagen, billigare varudistribution, ökad sparsamhet med råmaterial. Men för att göra detta kräves flera kunniga människor, som kunna skapa hjälpmedlen och organisera verksamheten. Vi måste ha kunnigare och skickligare människor, som använda hjälpmedlen. Förutsättningen för en produktionsstegring är därför, att vi söka spåra upp och hjälpa alla begåvningar. En del kunna kanske lämpa sig för forskning, andra för rent teknisk-konstruktiv verksamhet, andra åter för driften antingen som ledare eller skickliga yrkesarbetare.

När jag i februari 1943 lämnade en redogörelse för "Gustavsberg under och efter kriget", visade jag även i stora drag, hur ombyggnaden av hushållsporslinsfabriken var tänkt. Under mellantiden har ett intensivt arbete bedrivits för att finna tekniskt goda lösningar på en del problem. Vi beräkna att till hösten kunna framlägga en fylligare redogörelse i form av föredrag.

Varje avdelning, som kommer att beröras av omflyttningen, kommer sedan att erhålla en speciell information. Avsikten är att söka få kritik och förbättringsförslag, innan de definitiva åtgärderna genomföras.

Vid det ovannämnda föredraget meddelade jag även, att när den stora ombyggnaden genomförts och vi kommit in i normala arbetsformer, skall en organisation skapas inom företaget, som skall giva var och en möjlighet att inkomma med förbättringsförslag. Granskningen kommer att ske i samråd med en kommitté, där såväl företagsledningen som övriga anställda kommer att vara representerade. Goda förslag komma att belönas. Meningen är att härigenom skapa ett effektivt och smidigt organ, som skall ombesörja att alla goda uppslag och idéer komma fram till behandling. Me-

GUSTAVSBERGS MJÖLKFÖRSÄLJNINGSFÖRENING - 25 ÅR.

När vi nu blivit anmodade att lämna några uppgifter om Gustavsbergs Mjölkförsäljningsförening, ber vi er följa med oss 25 år tillbaka i tiden till den 24 aug. 1920 — den dag, då föreningens grundsten lades.

Anledningen till G. M. F:s bildande var, att gustavsbergarna reagerade kraftigt mot det godtyckliga förfarande som då var rådande vid mjölkdistributionen, i samhället. Man ansåg, att detta förfaringssätt var fullständigt ohållbart, och att något måste göras för att få en rättvisare fördelning av mjölken.

Det var den 5 aug. 1920, som det första mötet kom till stånd. Mötet utannonserades på samhällets anslagstavlor och bevistades av c:a 150 pers. Här redogjordes, varför mötet hade kommit till stånd och ordf. och sekr. valdes. Man diskuterade olika förfaringssätt för mjölkdistributionen och enades om att ingå till fabriksledningen med anhållan, att man därifrån även i fortsättningen skulle sköta distributionen av mjölk, att försälja mjölken per kontant i därför lämpliga lokaler — helst på två ställen i samhället.

Vid ett nytt möte den 16 aug. 1920 redogjorde ordf. i korthet för det svar, som erhållits från fabriksledningen på den inlämnade anhållan av den 5/8. Svaret var följande. Om ej konsumenterna ville bilda en sammanslutning för mjölkförsäljningen, skulle bolaget utarrendera denna åt en privat person.

Förslag väcktes då av herr Karl Backman att bilda en förening. En interimstyrelse på 10 pers. tillsattes. Den fick i uppdrag att upptaga anteckningar på andelar samt uppgifter på, hur många liter mjölk varje hushåll ansåg sig förbruka.

Den 24 aug. 1920 anordnades ett nytt möte med dem som tecknat andelar för bildandet av en mjölk-

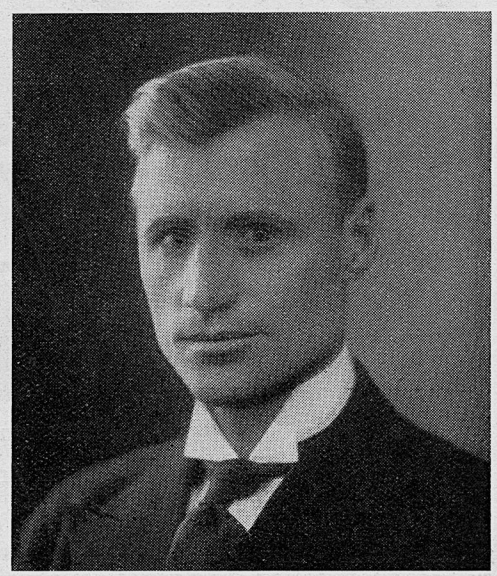

Föreningens nuv. ordf. Georg Boox.

försäljningsförening. Mötet öppnades av J. A. Hellqvist, vilken även blev vald till ordförande för den nya föreningen, vilken fick namnet G. M. F. u. p. a.

Föreningen började sin verk-

---

toden har en stor fördel. Den giver var och en tillfälle att taga upp just det problem, som intresserar honom, och i den takt, som han funnit lämplig. För ett företag av Gustavsbergs storlek räcker detta dock ej. Det bör också varje år finnas några, som via skolutbildning gör sig skickade att taga större ansvar. Det är för oss ytterst betydelsefullt, att alla, som ha begåvning och kraft nog att utbilda sig, också sättas i tillfälle att göra detta. Därför böra alla, som tro sig vara lämpliga till sådan utbildning, söka kontakt med sin närmaste chef. Han skall omedelbart föra denna fråga vidare. Under vilka former företaget kan hjälpa till, bör sedan diskuteras med var och en enskild, så att stödet kan göras så effektivt och lämpligt som möjligt.

I allt vårt arbete måste vi minnas, att förutsättningen för att ett av konsumenterna själva ägt företag skall kunna göra dem nytta är, att detta arbetar minst lika effektivt och billigt som andra företag. Sker ej detta, blir det egna företaget som en black om foten. I skydd av högre kostnader och därav betingade högre priser kan ett bättre skött enskilt företag taga ut högre förtjänst, än vad det kanske skulle göra i fri och öppen konkurrens.

Gustavsberg torde om ett år ha skapat de yttre tekniska förutsättningarna för en rationell fabrikation. Om vi skola lyckas riktigt, måste alla arbetsplatser vara upptagna av människor, som finna en mening i sitt arbete och trivas med det. Om dessa förutsättningar kombineras med teknisk, administrativ och kommersiell skicklighet, kunna vi vara tillfredsställda.

Före kriget var den utländska konkurrensen utomordentligt hård. Hur den kommer att gestalta sig i framtiden, veta vi icke. Sannolikt äro de keramiska fabrikerna relativt oskadade, men behovet av husgeråd i de krigshärjade länderna är enormt. Under alla förhållanden är den viktigaste förutsättningen för oss, att vi arbeta med minsta möjliga antal minuter på varje föremål, att vi förbruka mindre bränsle och ha mindre kassation än andra företag. Vi ha då möjligheter att stå oss i konkurrensen. En stor tillgång är, att vår inomlandsmarknad för hushållsporslin är större än de svenska porslinsfabrikernas tillverkningskapacitet. Vi böra därför, mänskligt att döma, ha möjlighet till större arbetstrygghet än många andra företag.

Våra mest aktuella svårigheter gälla bränslet och de keramiska råmaterialen. Bränslesituationen inom landet är sådan, att den svenska industrin efter den 1 juli i år får räkna med c:a 20—35 % sänkt tilldelning. Vi befinna oss givetvis i ett bättre utgångsläge än landets övriga porslinsfabriker och den övriga industrin, eftersom huvuddelen av vår bränning sker med elektrisk ström. De keramiska råmaterialen räcka gott och väl detta år. Vi göra för närvarande stora ansträngningar att få in material så snabbt som möjligt. Förhandlingarna med våra gamla engelska förbindelser påbörjades redan för c:a 1½ år sedan, och de ha lovat göra allt de kunna för oss.

De problem, som stå i samband med befolkningsfrågans utveckling och den därav betingade nödvändigheten av en fortsatt rationalisering liksom rationaliseringsbärande grundtankar, äro för oss alla så viktiga att lära känna, att dessa frågor skola upptagas till separat behandling i några kommande artiklar.

Hjalmar Olson.

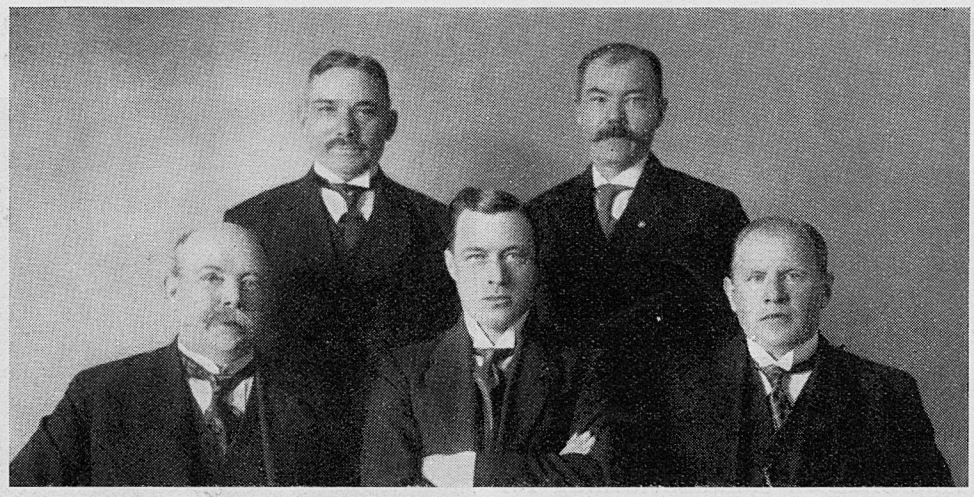

Styrelsen 1920—23.

Från vänster: C. B. Svärd, Gustav Eriksson, J. A. Hellqvist, C. G. Engström, Rudolf Carlsson.

samhet den 1/10 1920 i en därför förhyrd lokal i Nedre Stenhuset.

Som föreståndare anställdes Rudolf Carlsson och öppethållande av butiken bestämdes till vardagar kl. 8—11 fm., 12—14 em. och 17—20 em. Sön- och helgdagar 8—11 fm. och 18—20 em.

Omsättningen för de första 3 månaderna blev 41,723 kr., vilket betyder att 85,516 liter mjölk såldes. Priset per lit. var då 44 öre. Det visade sig, att föreningen blev högt uppskattad av konsumenterna, och att mjölk anskaffades till samhällets fulla behov.

De första åren hade föreningen icke endast Farsta gård som leverantör. Då den icke kunde leverera tillräckligt stora kvantiteter, måste föreningen även söka leverantörer från utgårdarna runt samhället. Men så småningom ökade Farsta gård sin mjölkproduktion så kraftigt, att den blev större än den konsumtion, som behövdes för samhället.

Nu började de första mörka molnen segla in över föreningen. Det var nämligen så kontrakterat med fabriksledningen, att föreningen var skyldig att ta all mjölk som Farsta gård kunde producera, och det visade sig snart, att det blev alldeles för mycket av det goda.

Resultatet blev, att föreningens personal måste på bästa sätt tillvarata den mjölk, som icke gick att sälja, och försöka få ut det mesta möjliga av den. Man separerade och fick både smör och skummjölk. Smöret gick bra att sälja men skummjölken ville ingen ha trots det billiga priset av 3 öre pr liter (i dag 15 öre). Det var bara att tömma ut den i Farstaviken.

Det visade sig snart, att så kunde det icke få fortgå. Då skulle föreningens ekonomiska förhållanden bliva mycket dåliga. Efter flera förhandlingar med fabriksledningen lyckades föreningen att träffa överenskommelse om leverans av så många liter den kunde försälja. För den fortsatta verksamheten betydde detta oerhört. Föreningen har under åren 1920—1944 sålt 8,075,000 l. mjölk.

Föreningen, som genom sin försynte föreståndare, Rudolf Carlsson, snart kunde betjäna sina kunder även med andra varor, har rönt stor framgång. Försäljningslokalen flyttades och moderniserades och omsättningen ökade.

Den 30 sept. 1944 slutade R. Carlsson sin anställning. Som föreståndare efter Carlsson anställdes D. Fredricsson, som redan visat mycket goda resultat. Våra lokaler, som vi nu har vuxit ur, hoppas vi i en snar framtid kunna få utökade och moderniserade för att på ett bättre och ändamålsenligare sätt kunna betjäna våra kunder.

Omsättningen ökar oavlåtligen. Vi tillhandahåller nu inte bara mjölk, grädde och smör utan allehanda konserver, bakverk, konfektyrer, läskedrycker m. m. Vi för också goda kaffesorter. Allt detta har gjort, att omsättningen ökat. Det har också stimulerat föreståndarna till nya förslag. Det har varit glädjande för styrelsen att se, hur från en ringa början en stor affär vuxit fram. Men därför måste vi givetvis i första hand tacka föreningens medlemmar och många kunder. Det är deras förtroende och enighet som gjort, att vårt företag lyckats så bra. Utvecklingen i samhället tycks för närvarande vara mycket snabb, både vad bostadskultur och butikskultur beträffar. Vi blir tvungna att söka följa med. För styrelsen och kundkretsen är det därför en trygghet att veta, att affären nu efter vår duglige förre föreståndare kommit i en ung, driftig mans händer. Vid sin sida har han nu sex anställda.

Föreningens nuvarande styrelse består av följande: K. Backman, A. Eriksson, K. Nilsson, E. Nyström och undertecknad, ordf. Föreningens revisorer är: G. Wallius och C. Pettersson.

Då det är föreningens medlemmar och kunder, som gestaltar framtiden för affären, hoppas vi, att tjugofemåringen alltfort skall vara innesluten i kundkretsens förtroende. Vi lovar att göra vårt bästa för en fortsatt utveckling.

G. Boox.

Gustavsbergs Mjölkförsäljningsförening
U. P. A.

MJÖLK, GRÄDDE och BRÖD.

STOR SORTERING I KONSERVER.

SPECERIER.

FRISÉRSALONGEN
GUSTAVSBERG
GRINDSTUGATAN 5
(invid kyrkan)

Nya, moderna lokaler. Särskild herr- och damavdelning.

Tel. 140.

FRÅN MIN DAGLIGA GÄRNING.

EN HUSMOR BERÄTTAR.

Eftersom jag blivit ombedd att berätta om en husmors dagliga gärning, vill jag försöka göra det. Jag tycker ju, att jag är så ung och har inte så stor erfarenhet som många andra. Men jag har ju mina fem barn och har därför en hel del att sköta. När man är ung och stark, tycker man ju det bara vara roligt, även om man inte hinner tänka så mycket på sig själv eller vara ute så mycket, som många andra.

Min arbetsdag börjar kl. 5,30. Då väcks jag av lillpysen, som är 3 mån. Han vill ha sitt morgonmål och torrt och rent på sig. Under tiden jag sköter honom, vaknar de andra barnen, pigga och livliga. De överröstar varandra för att väcka min uppmärksamhet. "Mamma får jag de'". "Mamma jag vill ha en bulla". "Jag vill ha kola". Så ropas det.

Men mamma och pappa skall ha sitt morgonkaffe först. Sen blir det barnens tur.

Lillpysen ligger där så nöjd i sin säng och fäktar med sina små armar 2-, 4- och 6-åringarna få nu te och bröd. Vilken aptit, vilken åtgång.

Nu är det dags för far att gå till sitt arbete. Sen skall skolflickan väckas. Det är inte alltid så lätt, men med småsyskonens intensiva hjälp går det dock till slut. Väl uppe, dricker hon också te och tittar kanske ett slag i sin läxa, innan hon går till skolan. Under tiden har jag klätt på småbarnen och skickat ut dem, ty det är naturligtvis vackert väder i dag.

Sedan vidtager dagens grovsysslor. Sex bäddar fördelade på de tre rummen skall vädras och bäddas. Det tar en dryg stund bara det. Sen skall golven sopas och mattorna skakas. Och babytvätten, som återkommer varje dag, måste skötas omsorgsfullt.

Efter lillens frukost vid halv 10-tiden är det dags att gå ut för att göra uppköp, som ju tar både lång tid och är besvärligt. Ni känner ju alla till butiksförhållandena, ransoneringen och dess svårigheter. Ja, det är sannerligen en hel liten vetenskap att räkna ut matsedeln för min stora familj. Utgifterna måste bli så låga som möjligt, men kosten ändå riklig och närande.

Karin Johansson.

Innan jag går att handla, kommer barnen in för att få var sin smörgås. Sexåringen är sedan en duktig liten barnpiga, medan jag är i Konsum. Jag kan lita på henne. Nu har klockan hunnit bli 11. Det är tid att laga middagsmaten. Kl. 12 skall bordet vara dukat med fem tallrikar, ty alla barnen äter själva, så gott det går. De är duktiga att stoppa i sig. Mamma och pappa får turas om att tjata om bordsskick, ty ibland kan det bli nästan för livligt. Kräm till efterrätt är barnens förtjusning, och jag är glad åt vår lilla trädgård, som ger oss bär och frukt om hösten. Det är gott att ta till och förbilligar också hushållet. Efter middagen vill jag knappast titta åt diskbänken, där det vuxit upp ett helt berg av tallrikar och fat. Men det är bäst att hugga i, så att disken är avklarad, innan lillen skall ha sitt middagsmål.

Och samtidigt som lillen skötes kommer största flickan hem från skolan. Hon får taga sig mat själv. Den har stått i spisen för att hålla sig varm.

Ja, vad skall jag nu ta mig för under eftermiddagen för att göra mesta nyttan. För något nyttigt måste det vara. Att ta en ljuvlig promenad e. d. är ingen vardagsmat för mig. Nej, i dag tror jag, att jag skall baka något gott. Det är snart en högtidsdag i familjen. Och medan kakorna gräddas, syr jag Lillemors examensklänning. Allt emellanåt får jag också kasta en blick ut till lillen, som ligger ute i sin vagn.

Och nu ljuder fabrikspipan och förkunnar, att det är kaffedags. Efter kaffedrickningen ger lillpojken högljutt tillkänna, att han vill bli omskött. Nu skall han göras i ordning för natten. Och så kommer de andra småbarnen in trötta och sömniga. De skall ha sin kvällsmat och tvättas, vilket aldrig går utan en hel del konflikter, ty tvättning är ju inte barns förtjusning precis. "Mamma slipper jag tvätta fötterna". "Mamma tvätta bara händerna", hörs det i ett. Men så får jag dem i säng. Det blir lugnt och skönt. Men nu är det dags att börja med kvällsmaten. Efter maten skulle man helst vilja slöa till ett tag, men det är bäst att rycka upp sig, ty nu väntar en disk igen. Och så skall barnens kläder ses över. Alltid är det någon strumpa, där en tå eller en häl måste stoppas. På något annat plagg syns det tydliga spår efter åkning på bergen. Det är bara att sätta igång med stoppning och lappning. Men är det en bra

Forts. från sid. 2.

trevnad som man kan önska sig. Klart är då att man inte kan uppnå ett tillstånd där alla är nöjda. Inom ett företag finns alltid vissa särintressen, grupper som strider mot varandra och söker erhålla egna fördelar. Men dessa måste man bortse ifrån. Här måste företaget bli det centrala, det som alla måste sträva till att effektivisera. Det som för de anställda är det viktigaste är lönen. Om denna är god, betraktas i de flesta fall arbetet som gott. Men för att lönen skall kunna bli god, fodras det, att företaget arbetar effektivt. Och för att företaget skall kunna bli effektivt, fodras det alla anställdas medverkan. Men denna medverkan får inte bli sådan, att vissa bestämmer och andra endast arbetar, här måste alla kunna få göra sina erfarenheter gällande.

När det gäller Gustavsberg brukar man göra jämförelser mellan vad som råder nu och vad som var förut. Klart är då, att mycket har förbättrats. Genom de större ekonomiska möjligheter som kooperationen har till sitt förfogande har stora nybyggnader kommit till stånd. Det kapital som nedlagts på fabrik och samhälle är säkert mycket betydande. Men detta kapital skall också förräntas, det skall sätta spår efter sig i form av bättre möjligheter i porslinstillverkningen. Men kommer det att göra detta utan allas medverkan, och kan man begära allas positiva medverkan, när de som producerar inte har någon talan i planläggningen.

Det är kanske heller inte riktigt rättvist att göra jämförelser mellan förr och nu, ty utvecklingen har gått framåt på alla platser. Det är kanske bättre att jämföra Gustavsbergs förhållanden med vad som gäller på andra platser. Har vi då nått längre än dessa? Har vi i genomsnitt bättre löner än andra? Har vi bättre sociala institutioner? Är våra fritidsanordningar i det skick de borde vara? På dessa frågor kan vi säkerligen svara, att vi inte ligger framför andra platser av Gustavsbergs storlek. Vi saknar i stället sådana anordningar som samlingslokaler och idrottsplats, vilkas ordnande varit aktuella i ett kvartssekel.

Det görs mycket väsen av Gustavsberg, om till nytta eller skada är svårt att säga. Genom att kooperationen är medansvarig i utvecklingen härute är hela den svenska folkrörelsen intresserad av, hur utvecklingen kommer att gestalta sig. Vart man kommer, där organisationsfolk från skilda orter i vårt land träffas, är man intresserad av förhållandena här. Man tar det som en given sak, att där kooperationen är med, där sker också något beundransvärt. Men för att inte denna tro skall rubbas fordras praktiska åtgärder, av långt större format än nu, åtgärder som för anställda och övriga samhällsmedlemmar bevisar riktigheten av denna sats. Det går kanske inte i längden att mest genom vackra ord söka innevånarnas lojala medverkan, här måste också komma till praktisk handling i många viktiga samhällsfrågor.

Gustavsberg har stora möjligheter att bli ett trivsamt samhälle. Men om detta skall ske, fordras än större insatser än vad som hittills gjorts. Här måste från såväl fabrikens som samhällets sida alla krafter inriktas på att skapa ett mönstersamhälle. Vi enkla medlemmar inom konsumentkooperationen har i densamma alltid sett möjligheterna att lyfta småfolket såväl ekonomiskt som andligt. Vi ser i det kooperativa programmets förverkligande en väg till detta. Gustavsberg är kooperativt, juridiskt sett, i största möjliga utsträckning. Om den djupare kooperativa idéen i större utsträckning fick göra sig gällande i härvarande företag skulle också mycket vara vunnet. Att skapa i samverkan är en stor sak, men man gör det inte utan vidare, det fordras att den rätta kooperativa andan skall genomsyra alla parter. Att vara kooperatör, det är inte bara att vara anställd i ett kooperativt företag eller att handla i en kooperativ affär, det är också att omfatta kooperationens ideella grundsatser.

Erik Wadström.

---

pjäs eller något annat bra program på radio, så går det så lätt. Ja, så kl. 10 är det lillpysens tid igen — det sista målet för dagen. Klockan blir bortåt 11, innan jag kommer i säng. Om jag hinner, innan jag somnar, brukar jag kasta en blick i tidningen.

Nu har jag berättat om en dag i vår familj, när allting går sin gilla gång. Men det kan ju hända en hel del oförutsett. Barnen blir sjuka. Blir en sjuk, blir nästan alltid alla de andra det ock. Då blir det ju alltid besvärligare. De blir kinkiga och griniga och vill bara, att jag skall passa på dem.

Så går den ena dagen efter den andra. Alla dagar är varandra lika. Men det blir ändå aldrig enformigt, när man har med levande material att göra, när man får se, hur barnen växer upp från små, små pyren till stora människor.

Karin Johansson.

Fira Din semester med friluftsliv
och camping! Lämplig utrustning
köpes bra och billigt i

Konsum
GUSTAVSBERG

FABRIKENS ÄLDSTA. III.

Den 16 juni var det precis 60 år sedan Knut Andersson på allvar började i fabriken. Redan flera år dessförinnan hade A. på eftermiddagarna efter skolans slut arbetat i fabriken. Han formade då hänklar. För ett engelskt dussin (= 36 st.) betalades 2 öre. Varje lördag var ledigt från skolan. Då följde A. sin fader kl. 5,30 på morgonen till arbetet. Genom flit och regelbundenhet kunde förtjänsten för detta pojkarbete bli 6—7 kr. pr mån. "Det mesta jag som pojke förtjänade på en mån. var 10:20. Men den gången var jag både glad och stolt".

Knut Andersson är infödd gustavsbergare. Han föddes den 19 juni 1872 i den s. k. "statbyggningen". Fadern var porslinare, d. v. s. porslinsformare.

Det är alltid roligt att prata med Knut Andersson. Han har ständigt så mycket att berätta. Och vilket minne sen. Ibland anger han både data och klockslag för händelser, som inträffat för massor av år sedan. Nu skall han få giva oss ett litet axplock minnen från fabriken.

Den 15 juni 1885 slutade A. skolan. Dagen därefter började han som springpojke på fabriken åt sin 5 år äldre broder Hjalmar, vilken formade äkta tefat. Men snart nog flyttades A. till den tyske modellören Anton Wetter. Det var en mycket besvärlig herre att ha att göra med. Han fick inte heller pojkarna att stanna hos sig. Han kunde vara både råbarkad och oförskämd. Därför blev han så illa omtyckt av alla. Men även han hade en stark sida. Han var nämligen en utomordentligt skicklig modellör. Vistelsen hos honom blev därför en riktig skola. "I 5½ år stannade jag hos honom. Ett par gånger hade jag förgäves begärt förflyttning. Sista gången saken var på tal inför brukspatron, lär verkmästare Forsberg ha sagt: 'Låt Knut stanna, tills han själv går. Vi kan inte sätta vem som helst hos Wetter'. Så blev det. Men en vacker dag härdade jag inte ut längre. Jag tog min rock och sa': Nu får det vara slut. Nu går jag." A. gick.

Efter denna händelse fick A. börja hos den blide och vänlige modellör Pettersson. "Där var det

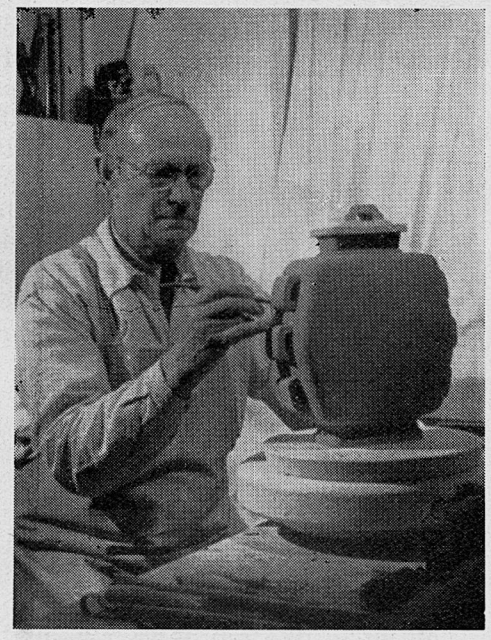

Knut Andersson.

ett rent himmelrike att vara". Men efter 1½ år står A. åter hos den föga omtyckte Wetter. Där stannade han så länge W. levde. En dag kom mäster Barlow in till A. Att han hade något särskilt att säga syntes på honom. "Knut, har du hört, att han i går slutade. Det kändes bra underligt. Hemsk kunde han vara, men skicklig var han".

År 1897 fick A. börja på parianverkstaden, där Karl Ekberg — fader till Gunnar Ekberg — blev hans läromästare. Med värme och tacksamhet talar A. om denna lyckliga tid. Allt blev så lätt och roligt. "Det stod med ens klart för mig, att människors sätt att vara mot varandra betyder mer än man kanske ofta menar. Lika väl som en enda kan göra arbetet på en avdelning nästan outhärdligt, lika väl kan en god man liksom höja stämningen och stegra arbetsintresset. Det kunde Ekberg. Det gick lätt att samarbeta med honom. Alltid skall jag minnas honom — parianmästaren, vännen, kyrkovärden.

Många tusen pjäser har vandrat genom Anderssons händer. Åtta parianmakare har lärts upp hos A., som fick överta verkstaden efter Ekberg. Bland de många figurerna må ett par nämnas:

Thorvaldsens Kristus,
Qvarnströms Fiskargossen,
Sergels Amor och Psyke.

A. tycker, att de två förstnämnda ha varit de tacksammaste att gjuta. Betraktar man dem en stund, kan man gott förstå Anderssons förkärlek för just dessa figurer. Solrosen av Ebbe har aldrig någon annan än A. gjutit.

Men pariantillverkningen har numera upphört. År 1930 sattes A. som gjutare åt konstnären Kåge. Sjuttiotreåringen håller dagligen på med detta arbete. Bilden här bredvid vittnar gott om hans prestationer. Att han finner glädje i arbetet och känner tillfredsställelse, förråder hans tonfall, då han berättar om sin dagliga gärning.

Det är något obeskrivligt befriande att få sitta och prata med sådana gamla trygga och glada trotjänare som A. och höra deras syn på tingen förr och nu. "Det var på något vis fridfullare att leva förr och i varje fall före 1914. Sen dess har det aldrig varit riktigt bra i världen".

Lönerna var låga. Men utgifterna var ju också lägre. I nuvarande prästgårn bodde förr en skräddare. Honom betalade A. en gång 75 öre i sömlön för ett par byxor. Jag råkar fråga om skatterna. A. drager ut en byrålåda, där allt ligger fullkomligt mönstergillt ordnat och tar fram en packe gamla skattsedlar. Jag drar ett par ur bunten och läser: år 1900 kommunalskatt 4,17, kronoskatt 5,20. För något år stod visst antecknat 1,50.

Fritiden då? En titt på en välskött och välordnad trädgård talar sitt eget språk. "Jag har alltid tyckt mycket om att fiska. Förr hade jag fiskvatten. På Torsbyfjärden har jag dragit upp många knippen fisk. Och att ströva omkring i skog och mark! Det är som en god predikan. Predikan ja, kyrkan har alltid varit en fast punkt för mig. Det blir ingen söndag, om jag inte fått vara där."

En sak slår en genast, då man lärt känna A.: hans förmåga att alltid hjälpa, hans vänlighet, hans öppenhet, hans trofasta vänskap.

Vi hoppas, att herr Andersson skall få många goda arbetsdagar än. Vi önskar det.

Johan Movinger.

—o—

Vigda:

den 14 april affärsbitr. Karl Håkan Leonard Arvidsson, Kullen 3, och postbitr. Kerstin Elisabet Berglin, Höjden,

den 21 april ingenjören Sven Fredrik Johansson, Strandvik, och kontoristen Rut Astrid Vera Andersson, Posthuset,

den 21 april porsl.-arb. Eskil Mauritz Westin, Mariagat. 13, och porsl.-arb. Svea Linnéa Sjöbom, Skogsbo,

den 21 april pors.-arb. Evert Gunnar Bergwall, Skeviksgat. 5, och porsl.-arb. Elsa Ottilia Håkansson, Kullen 4,

den 28 april elektrikern Bror Malte Fast, Boo förs., och porsl.-mål. Iris Elisabet Olsson, Villagatan 6,

den 29 april porsl.-arb. Knut Sigvard Alrik Åkerblom, Sofielund, och porsl.-arb. Maj Hillevi Otter, Sofielund,

den 1 maj hem.-äg. Johan Elon Eriksson, Edsbro förs., och hembitr. Elsa Anna Viola Haga, Prästgården,

den 5 maj kontoristen Karl Torsten Vilhelm Lorang, Kom.-väg. 5, och affärsbitr. Majken Ingegärd Wikberg, Katarina förs.,

den 19 maj martinarb. Sven Mattias Sundin, Hofors förs., och porsl.-mål. Ing-Britt Linnéa Ling, Skogsbo,

den 19 maj snick. Nils Erik Hedberg, Boo förs., och bitr. Göta Viola Sofia Hansson, Ålderdomshemmet,

den 20 maj målaren John Henning Sigvard Dahlqvist, Enskede, och kontoristen Gunborg Kristina Johansson, Posthuset,

---

Kyrkorådet

vädjar till allmänheten att icke beträda kyrkvallens gräsmattor.

den 20 maj tjänstem. Karl Harry Björklund, Skuggan, och telefonisten Ingrid Johanna Elisabet Hedin, Skuggan,

den 20 maj ingenjören Nils Lindell, Enskede, och kanslibitr. Rut Dagmar Pettersson, Konsum,

den 20 maj furiren Nils Gunnar Andersson, Boo förs., och pors.-arb. Elin Ingrid Maria Berglund, Farsta,

den 20 maj div.-arb. Karl Torvald Hamberg, F. 38, och hembitr. Inez Elisabet Jägbeck, Höjdgat. 5,

den 20 maj bussför. Karl Oskar Arne Holm, Mariagat. 11, och kontoristen Mary Viola Larsson, Sofia förs.,

den 26 maj porsl.-arb. Knut Uno Armas Wik, Mariagat. 13, och sortererskan Dagmar Maria Elisabet Nelson, Tallåsen 12.

Födda:

den 4 april Ingrid Margareta, d. t. finsnick. Alf Fridolf Eriksson, Mariagat. 4, o. h. h. Verna Alexandra Vilhelmina, f. Svahn,

den 20 april Maud Inger Kristina, d. t. snick Karl Johan Frithiof Johansson, Norra Lagnö, o. h. h. Dagny Teresia, f. Johansson,

den 5 maj Lars Lennart Sixten, s. t. snick. Axel Sixten Andersson, Räknäs, o. h. h. Ulla Maria, f. Berlin,

den 26 maj Ulla Margareta, d. t. snick. Karl Einar Sjögren, Kullen 8, o. h. h. Alma Elvira Margareta, f. Gustavsson.

Döda:

den 11 april änkefru Kerstin Jansson, f. Mattsdotter, f. 10 dec. 1856 (88 år), ä. e. arb. Toms Anders Jansson, Mariagat. 11,

den 12 maj änkefru Elin Lovisa Karlsson-Nyström, f. Nykvist, f. 23 juni 1874, (70 år), ä. e. porsl.-arb. Viktor Matteus Karlsson, Grindstugat. 10,

den 18 maj fru Anna Sofia Österberg, f. Wahlberg, f. 20 febr. 1864 (81 år), h. t. skepparen Karl Gustav Österberg, Ålderdomshemmet,

den 28 maj änkefru Anna Lydia Nyström, f. Jonsson, f. 9 nov. 1862 (82 år), ä. e. porsl.-arb. Lars Erik Nyström, Kullen 4.

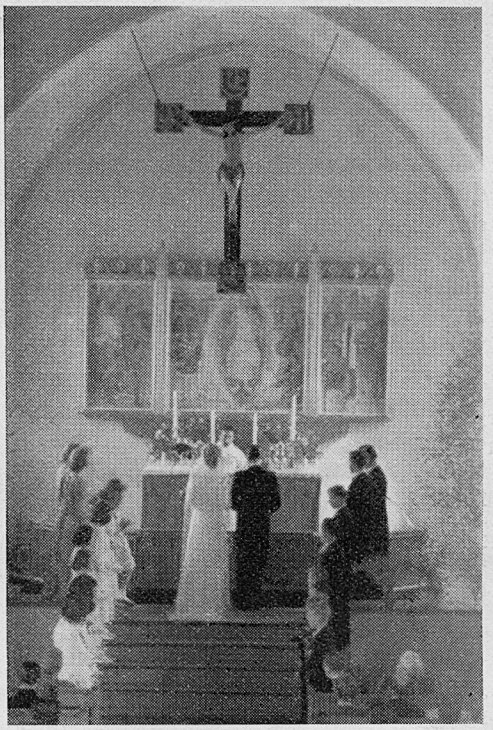

Pingstdagen 1945.

Konfirmerade

den 19 maj:

Bengt Johansson, Höjdhagsv. 4.
Svante Johansson, Mörtnäs,
Jan Larsson, Mörtnäs,
Lars Pettersson, Tallåsen 31,
Ingvar Scholtzé, Värmdögat. 2,
Lennart Thelin, A. 7,
Inga-Maria Lindahl, 2 Tvärv. 1,
Marianna Linde, E. 31,
Ulla-Britt Modin, Kullen 2,
Berit Lithander, Skeviksgat. 10,
Iris Lithander, N. Stenhuset,
Kerstin Norinder, Anneberg,
Marianne Pettersson, Höjdgat. 1,
Sonja Viberg, Skeviksgat. 4,
Gun Åkerblom, Sofielund,

den 26 maj:

Johan Erik Eklund, ö. Stenhuset.

Kyrkan hålles öppen alla vardagar kl. 9—19.

Johan Movinger.

Överlämna förtroendefullt all omsorg vid dödsfallet till

BARDELS
BEGRAVNINGSBYRÅ
Odengatan 84 Stockholm
Ring vårt ombud:
Fru LISA JOHANSSON
Tel. Gustavsberg 174
eller direkt 30 84 42 30 93 93

Gustavsbergsstudion utställer stengods.

Gustavsbergsstudion hälsade freden med en utställning av stengods i N. K:s ljushall. Av många tecken att döma kommer den att få intressanta återverkningar inom hela den svenska konstindustrin under de närmaste kritiska åren.

Men innan vi går vidare kan det vara skäl att först utreda a) vad är Gustavsbergsstudion och b) vad är stengods? Studion utgör ett slags konstnärligt laboratorium, en idéverkstad, där fabrikens konstnärer i full frihet kan få koppla av från vardagens enahanda och ge sin fantasi och konstnärliga skaparkraft utlopp utan alla de produktionshämningar, som annars vidlåder konstnärens arbete i industrin.

Det är ju så, att en modern, effektiv produktionsapparat för att kunna fungera kräver ett ganska stort mått av underkastelse av alla de olika kategorier människor, arbetare, tjänstemän och ledning, som får sitt levebröd från den. Tempoarbete, arbetsstudier, försäljningshänsyn och mycket annat är det pris, som varje person, engagerad i modern produktion, måste betala för att komma i åtnjutande av de ekonomiska fördelar, bättre lön, ordnade arbetsförhållanden, förbättrad yrkeshygien o. s. v., som den nutida industrin ger sitt folk. Detta är ett slags lag som alla måste underkasta sig. Men när det gäller konstindustri som i en porslinsfabrik uppstår emellertid ett problem, som ingen arbetsstudieman hittills lyckats lösa — hur skall man bära sig åt för att arbetsstudera konstnären? Hur många timmar, minuter och sekunder skall man ge en konstnär för att komponera t. ex. en ny servis, som inte endast skall kunna säljas i tillräckliga kvantiteter för att fabriken skall bereda sysselsättning åt sina anställda utan därtill möta alla de kostnader och något därutöver som kräves för framställningen.

Svaret är naturligtvis — det går inte. Goda idéer skapas inte på kommando, och skulle en konstnär underkastas samma rationaliseringsteknik som andra inom industrin bleve resultatet antingen att han inte förmådde åstadkomma någonting av värde, eller att han ögonblickligen gav sig ifrån industrin — d. v. s. om han är en god konstnär.

Det är för att försöka lösa detta hart när olösliga problem som studion har kommit till. Inom den del av fabrikens produktion som kan hänföras till den egentliga s. k. nyttokonsten måste konstnärerna underordna sig produktionshänsyn och försäljningssynpunkter. Ty gjorde de inte det, skulle det snart se illa ut för företagets ekonomi. Men vid sidan därav har ordnats möjligheter för fabrikens idéarbetare att utan alla hänsyn ge fantasin fritt utlopp på vad som för tillfället intresserar dem. Studion är det grönbete, som fabriken bereder sina skapande krafter, och där de kan få tumla om efter behag.

Alltemellanåt får de dock redovisa för vad som åstadkommits under denna arbetsstudietekniskt okontrollerade verksamhet. Det blir i gengäld en prövning, som inga andra inom produktionen blir underkastade. Vad som åstadkommits på studion utställes för offentligheten och inbjuder till fri kritik från var och en, som av yrkesmässiga eller andra skäl tar sig anledning att yttra sig om studions arbete. På en sådan utställning utsätter sig konstnären figurativt talat att slitas i stycken av landets främsta kritiker, att tigas ihjäl eller, kanske värst av allt, "förbannas med artigt beröm". Men den offentliga granskningen kan naturligtvis utfalla annorlunda: kritiken kan uppmuntra till nya ansträngningar, den kan sätta mästerskapstecknet — med allt vad därtill hörer — på den deltagande konstnären.

Första gången Gustavsbergsstudion framträdde offentligt var för ett par år sedan med utställningen "Fajanser målade i vår". Med denna utställning avsåg studions keramiker, Wilhelm Kåge och Stig Lindberg, att visa vilka möjligheter den gamla italienska fajansen besitter för en konstnärlig behandling i modern anda. Utställningen mottogs välvilligt inte endast av Stockholmskritiken utan också av konkurrenterna som allt sedan dess satt in all sin energi på att travestera Gustavsbergsfajansernas idévärld.

Vid studions andra framträdande i slutet på april i år var det emellertid stengodset som var föremål för studions intresse. Och därmed är vi framme vid den andra frågan — vad är stengods?

Det finns överallt i världen folk som tappar all besinning vid blotta namnet s t e n g o d s. Det finns

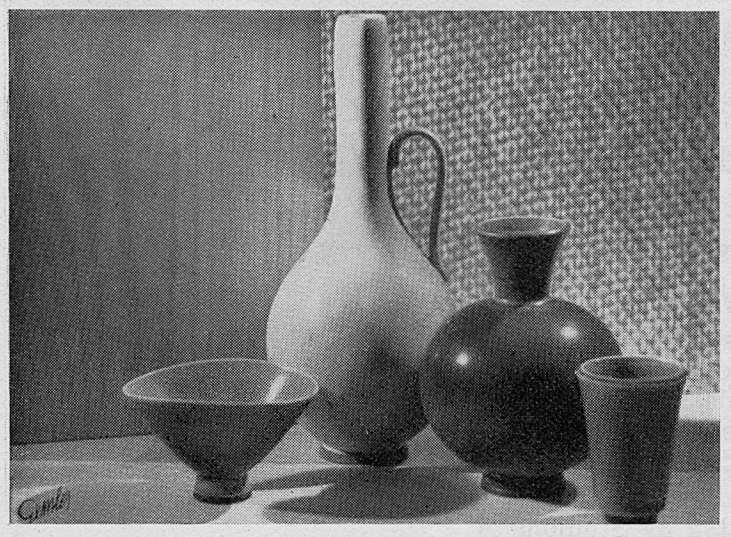

Stengods av Berndt Friberg.

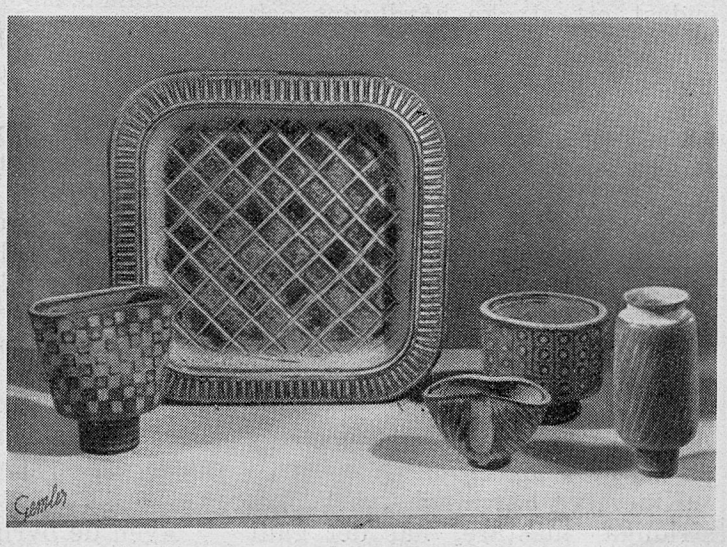

"Farsta rost" av Wilhelm Kåge.

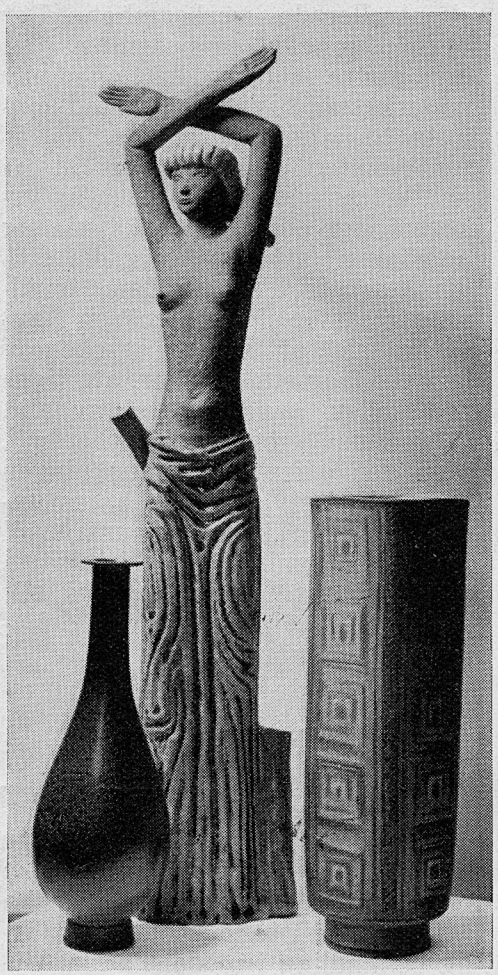

Skulptur av Stig Lindberg.
Vas i "Farsta rost" av Wilhelm Kåge.
Stengodsvas av Berndt Friberg.

fanatiker som utan ett ögonblicks tvekan skulle utsätta maka och barn för svält och umbäranden för att bli i stånd att förvärva ett stycke stengods som de förälskat sig i. Ty ingen konst skänker en sådan ren sinnesnjutning som denna. Den appellerar till synen, hörseln och känseln . . .

Fysiskt sett är en stengodspjäs endast ett stycke hårdbränt och glaserat lergods. Men vad som i alla tider fascinerat samlare är att varje pjäs är unik. På grund av den höga bränningstemperatur (Gustavsbergsgodset bränns vid c:a 1300°), som fordras för att sintra godset, kommer tillfälligheten att spela in: godset krymper, glasyrerna utfaller olika och rinner ibland på annat sätt än vad keramikern har beräknat. När det vill sig riktigt väl kan det bli en keramisk fullträff, som får både konstnärens och samlarens puls att slå i snabbare takt.

Kineserna har hittills varit obestridliga mästare, när det gällt stengods. Under Sungepoken (960—1279 e. Kr.) framställdes pjäser — skålar, vaser och andra enkelt formade föremål — som samlare under århundradens lopp betalat oerhörda summor för att få äga.

Det är därför ganska naturligt, att varje keramiker värt sitt salt förr eller senare önskar mäta sina krafter med Kinas stora mästare. Men det är egentligen inte förr än under senare år som europeiska keramiker lyckats uppnå sådana resultat, att de i högre grad intresserat mera kräsna experter på denna specialitet.

Bland svenska keramiker är det främst Wilhelm Kåge som intresserat sig för stengodset och lyckats uppnå nya effekter i såväl form som glasyr. Han har arbetat med kända massasammansättningar och han har uppfunnit nya. Bland hans uppfinningar är det väl främst Farstagodset, ett tungt, bruntonigt gods, överdraget med halvt genomskinliga, tjockflytande glasyrer i kraftiga, maskulina färger, som hittills mest tjusat kritikerna och samlarna.

Den här gången hade han en ny överraskning i beredskap för dem — "Farsta rost". Det är som framgår av namnet ett järnbrunt gods men av en annan sammansättning än Farstagodset och ganska besvärligt att bränna. Det har en mäktig, ursprunglig verkan på alla som betraktar det för första gången. Det sätter fantasin i rörelse på folk, som när de skall beskriva, vad de känner inför det, talar om "stenåldermässig kärvhet", eller "uppgrävt ur en skogstjärn" eller "tungt primitiva former som minner om naturfolkens keramik . . ."

Detta märkligt ensartade intryck på alla som sin plikt likmätigt måste i ord ge uttryck för sina känslor inför trycket av Kåges konstnärspersonlighet ger en god värdesättning på hans senaste verk. Till detta är endast upplysningsvis att tillägga, att "Farsta rost" i allmänhet uppträder med en ristad ornering med enkla och ursprungliga mönster, vari glasyren fått ligga tjockt, medan den gnidits bort på de släta ytorna. Denna arkaiska dekor står i fullt samspel med godsets tunga och kärva karaktär.

Även de övriga två av Studions deltagande konstnärer, Stig Lindberg och Berndt Friberg, möttes med stor förståelse och uppmuntran av Stockholmskritiken. Stig Lindberg fascinerade samtliga genom sin "blommande keramiska fantasi". Han är representanten för den yngre generation, som medvetet och systematiskt bygger upp någonting nytt. Han är den ende skulptören bland de tre utställarna. Särskilt hans surrealistiska skulpturer, inspirerade av litterära fantasiskapelser, tilldrog sig såväl kritikernas som vernisagepublikens stora intresse.

När det gäller stengods brukar man gärna tala om "eviga former", mest förstås av slentrian men troligtvis beroende på att de allra flesta stengodsföremål formas genom handdrejning. Och det ligger helt enkelt i drejningens natur, att dess symmetriska formskala inte går att variera så mycket utan att formen blir lidande. Berndt Friberg, Gustavsbergs skånske mästersdrejare, är den fjärde generationen av en gammal drejarsläkt och för honom är det fullt naturligt att ge sina vaser och skålar s. k. klassiska former. Även hans mättade glasyrskala är klassiskt sober och är — medvetet eller omedvetet — inspirerad av Sungdynastiens stengods.

För de deltagande Gustavsbergskeramikerna blev utställningen inte endast en stor konstnärlig succé. Även ur kommersiell syn-

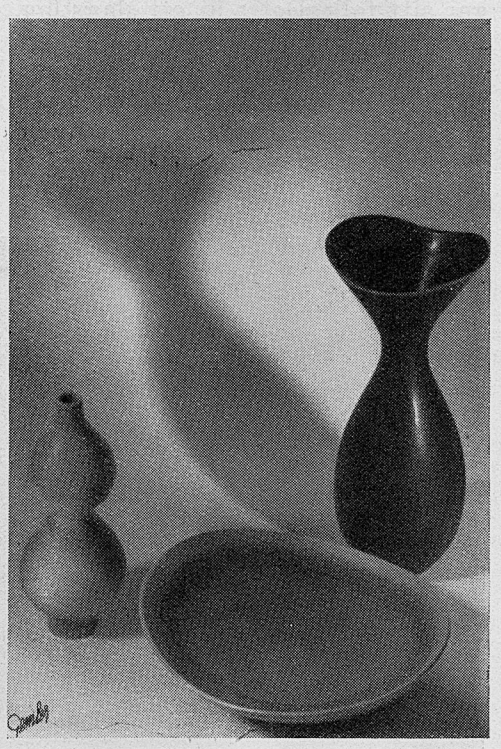

Stengods av Stig Lindberg.

Vandra min väg...

Det är en strålande söndagsmorgon i maj. Jag går min väg från Mariagatan nedför Wassbergs backe eller "Kalle i back", som det heter nuförtiden, svänger upp till höger, där Åkerlyckan ligger så tyst och morgonstilla i solljuset, omgivet av den vackra gräsmattan med buskar och träd. Inte ens "Macke", vaktmästaren, är vaken.

Jag tar vägen över Kapellslätten, som nu ledsamt nog blivit vandaliserad med en stor skräptipp med porslin och lera och sten och tjära.

Jag kommer fram till Ösbyån. Av gammal vana går man alltid särskilt försiktigt fram, då man närmar sej ån. Men inte tillräckligt i alla fall. Ett par änder lyfta plötsligt med brakande vingslag från åmynningen och styr färden bort mot Rutens träsk. Några abborrpinnar försvinner under trädrötterna nedanför forsen. Av gammal vana går man fram och gungar på rötterna, så att aborrarna ånyo måste ut i strömmen. Jag går fram till slånbärsbusken och tittar om sädesärlan även i år har sitt bo på samma ställe som förr. Mycket riktigt, det ligger redan flera ägg i boet. Även talgoxen i den gamla alstubben litet längre upp bor kvar i år, annars brukar den boplatsen vara tom vartannat år. Ja, här stod en gång den gamla kvarnen och de glattslipade stenhällarna vittna än i dag om, var hjulet hade sin plats och av grundstenarnas placering, kan man sluta sej till kvarnens storlek.

Endast en murknad stubbe återstår nu av den björk, som i sin förvuxna näver bar texten: "Kvarn här 1858".

På den solbelysta backsluttningen ser man grunden av Snickartorpet. Förvildade vin- och krusbärsbuskar och kring källargrunden klättrande humle talar sitt språk om tider som gått och som aldrig komma åter. Här bodde tydligen en gång hantverkare, som både skötte skvaltkvarnen, som skötte skvaltkvarnen, när det behövdes och snickrade likkistor, när koleran så krävde, och dessutom kanske gjorde dagsverken vid huvudgården.

Men jag fortsätter min vandring stigen upp mot Vilan. Man förnimmer alltid en befriande känsla, när man kommer dit. Det är kanske det som gjort, att våra fäder givit platsen vid Ösbyträsket det vackra namnet.

Denna morgon blev ej som förr av den anledningen, att platsen blivit förstörd av en mängd byggnadsmaterial och en påbörjad bastu, som inkräktar på friden och platsens karaktär. Nej, en bastu är nog bra, men den hade man kunnat placera i det "Vita huset vid Bagarns träsk". Det bär renlighetens tradition inom sej. — Hur det är utanför, ska vi ej nämna i detta sammanhang!

Jag följer stigen till Ösby. Några stolpar i sundet mellan träsken vittnar om den spång, som man förr hade som förbindelseled med Ösbytorpet på den andra sidan träsket.

Jag nalkas nu Ösby, som har gamla anor. Gården omtalas på 1500-talet och ägdes av Olof i Ösby (F. de Brun: Värmdö skeppslags historia) från 1535 till 1553. Han kallades också länsman. Gården har troligen legat närmare träsket än vad den gör nu och flyttades möjligen, när Värmdövägen byggdes. Det var på den tiden den enda vägen från Stockholm till Värmdö kyrka.

Nu är det emellertid så lugnt och stilla här denna morgon. Gamle Mäster Andersson har slutat att bulta läder och pligga skor, och nu rullar han ej längre sin skottkärra mellan Gustavsberg och Ösby eller tar söndagspromenaden till kyrkan. Men fru Andersson är pigg och kry och kommer med kopparhinken från källan. Hur många gånger har man ej som barn varit inne i den trevnad stugan och druckit friskt källvatten ur tennskopan på bänken innanför dörren!

Jag fortsätter nu till gravhögarna, som ligger cirka 100 meter SO om Ösby. Dessa högar äro typiska järnåldersgravar och ha ett vackert läge vid träsket, som vid denna tid var en om ock på sina ställen grund farled mellan Torsbyfjärd och Jakob Bagges fjärd. Namnet Betsede tyder ju också på möjligheten därav.

Under en av dessa järnåldersgravar ligger enligt vad jag från sakkunnigt håll inhämtat en ännu äldre grav, troligen från bronsåldern. Dess stenformation synes

---

punkt blev den en fullträff. De flesta av de utställda exemplaren snappades nämligen upp redan under de första timmarna, och i trängseln bland ivriga köpare lade man märke till sådana internationella samlare som den amerikanske och kinesiske ministern. Även kronprinsen, vår förnämste samlare och stengodskonstnär tog tillfället i akt att införliva en hel del föremål till sina med kräset urval hopbragta samlingar av denna ädla och bestående konst.

G. E. S.

Tord Erik Gustavsson

har antagit släktnamnet

SELIN.

Av Östra Dalarnas erkänt högklassiga virkesproduktion tillverkas

HÖGVÄRDIGA BOSTÄDER, DALAHUS

Våra konstruktioner och standardtyper äro utarbetade i samråd med Statens Byggnadslånebyrå.
Vi ordna för Edert byggnadsföretag erforderliga lån m. m.
Begär katalog! Ensamförsäljare:

ERNST OCH BERTIL NORDKVIST
Dalahus, Linghedsågverks A.-B.
Götgatan 96 Stockholm. Tel. 44 22 00, 44 22 01.

bäst från sydsidan. Men låt oss ej störa deras tusenåriga frid en sån här vacker morgon.

Jag följer nu den gamla Värmövägen mot Gustavsberg och kommer så till den plats, där Ösby gamla grindar förr spärrade vägen. Där tar jag av till höger upp mot Ösby norrgärde. Någon älgfamilj brukar alltid hålla till däruppe i gläntorna, men sedan skjutbanan kom till, har de uppträtt mera sparsamt.

Jag hade emellertid tur denna gång, ty tre rådjur betade lugnt invid skogskanten. Bocken fick snart vittring av mej, slog framfötterna i marken och kastade sej i vilt språng snett över åkern in i skogen, följd av de andra två. Deras vita bakdelar försvann mellan granarna.

Tvenne fiskgjusar svävade litet längre norrut på en plats över skogen. Troligen kretsade de över sitt bo i den gamla tallen i Skeviksskogen. Jag visste ju förut var boet var beläget så jag hade ingen svårighet att gå rakt på det. Under tallen låg en mängd tumstjocka grenar, som gjusen tydligen kasserat. Nu kom den ena av gjusarna med en kaja tätt efter. Gjusen flög lugnt, men kajan var tydligen uppretad av någon anledning och anföll gjusen uppifrån precis som ett jaktplan. Gjusen undanmanövrerade, men kajan var snabbare i vändningarna och slet plötsligt åt sej en stor stjärtfjäder från gjusen. Denne vände sej då mot kajan i ursinnigt raseri. Kajan dök ned mellan träden, där gjusen ej hade någon chans med sina stora vingar. Så upprepades striden på nytt flera gånger, och än flera fjädrar fick gjusen släppa till innan kajan tröttnade och försvann.

Så fortsatte jag till Klosterberget eller Björnberget, som det rätteligen heter. Har ni hört sägnen om det stora klippblocket, som bildar grottan. Jo, det berättas, att på den tiden, då det fanns riktiga troll, så bodde det just ett trollpar här i berget, och de hade tre riktiga trollungar. En dag när trollungarna lekte nedanför berget, ville de bygga en grotta åt sej och bad därför föräldrarna om hjälp. Därav kom det sej, att trollgubben och trollgumman tog ett ordentligt klippstycke och släppte ned det till de tre trollungarna, som skulle ta emot det. Men klippstycket blev för tungt för de små. De krossades under blocket, och när föräldrarna såg detta, blev de så ledsna, att de dog av sorg. Så nu finns det inga såna troll mera.

Den nuvarande åkern framför berget var förr ett träsk, kallat Björnträsket, vars vatten drev en liten kvarn, som det ännu finns rester efter. Det lär även finnas lämningar efter en gråstensmur inne i grottan, som möjligen varit ett kloster. Det finns kanske anledning att antaga, att namnen Munkmoraberget och Munkmoraängen härleda från ett sådant kloster och att Murkdalen, oavsett hur det nuförtiden stavas, kanske har hetat Munkdalen. Fonetiskt är ju förstavelsen riktig. Växlingen mellan två bokstäver förekommer ju t. ex. även i namnet Mölnvik. Förstavelsen betyder kvarn. Detta har man numera glömt. Nu säger man rätt och slätt Mörnvik.

Medan dessa tankar snurrar runt, börjar kyrkklockorna ringa, och jag vänder hemåt den gamla välkända stigen. När jag kommer till Murkdalskällan, möter mej nu ett nytt perspektiv. Det är radhusbebyggelsen, som härifrån ger ett nytt inslag i bilden. Ingen "älvalek" av grå rök dansar över de ljusröda tegeltaken, utan en klarblå sommarhimmel välver sej denna dag över dem.

Jag går nu bakom Skeviksgatan och upp på Grindstuberget. Här uppe finns det, som förmodligen de flesta gustavsbergare känner till, lämningar efter en ringmur av kullerstenar, som skall ha varit ett skydd åt befolkningen under osäkra tider. Av muren återstår nu inte så mycket, då den kanske fått tjäna som byggnadsmaterial både till prästgården och Skeviksgatan och en hel del skyddsrum på sista tiden. Det skulle dock vara intressant att veta dess kulturhistoriska betydelse. Vandra min väg, om inte annat så i tankarna. Och så träffas vi på nytt i Gustavsbergaren med våra olika synpunkter i dessa frågor.

A. Björkman.

Jag sökte.

Jag sökte bland skära koraller,
i musslornas tillslutna skal,
vid sjötångens brungröna galler,
i världshavets blånande sal.

Jag sökte en ädelstenspärla,
när Orions guldstjärna brann.
I arla jag sökt liksom särla
med tankarnas löpande spann.

Jag sökte i månsken och drömmar,
legender och helgonaskrin;
jag sökt i de stridaste strömmar
och tegarnas blånade lin.

Jag sökte vid näckrosens krona,
i häggens och lindarnas blom,
där bikupans svärmar sig gona,
men ständigt min ränsel var tom.

Jag sökte i rosornas riken,
jag sökte i liljornas hov,
men gick liksom förut besviken
i skogarnas dunkla alkov.

Jag lyste med diktarens fackla,
men pärlan jag där icke fann.
Mitt hopp därför började vackla,
när allt blott till aska förbrann.

Ett svar på den längtan jag kände,
en lykta för snavande fot,
en svalka, när pulsslagen brände,
ett hjärta att luta mig mot

jag fann i Betaniens lunder,
där Mästaren talar till mig
och avslöjar tillvarons under
och visar mig levnadens stig.

Ty pärlan är gudsordet klara,
som utgår av Mästarens mun.
Ej vilse skall sökaren fara,
som har evangelium.

J. A. LÖFDAL.

Ärade kunder!

Gunnar Floréns

CYKELVERKSTAD

är flyttad till Grindstugärde C 16, Gustavsberg, tel. 218. Cyklar, däck och slangar säljes. Reparationer utföras.

ANLITA

vid transporter av alla slags gods

John Svenssons

ÅKERI

Gustavsberg. Tel. 276.

I enig uppmarsch på kyrkvallen

tackade vi för krigets upphörande i Europa. Vi greps alla av ett spontant behov att få känna samhörighet med alla gustavsbergare och att få jubla högt över den återvunna friheten i Norden. Det var en vacker kväll med hänförd sång, inspirerat tal, varma tankar och värdighet. Är det förhävelse, om vi tycker, att det var stil över vår första fredskväll jämförd med stockholmarnas kungsgateyra.

Vid en rundvandring

i Höjdhagen så här års erinrar man sig allt styggt, som sagts om de litet hur som helst utslängda "kaninburarna". Den skall vara underligt skapt, som inte nu måste medge, att de låga, hemtrevliga husen naturligt och vackert inpassats i skärgårdshagens säregna miljö. Området börjar helt enkelt bli en tjusig idyll.

Ett oskrivet blad

är ännu Grindstugärde. Det kan helt säkert bli stilfullt och populärt, men ännu är bara en sak viss. Området är inte byggt för normalfamiljer med 3—4 barn. För nygifta och barnlösa med eller utan inneboende bör det kunna bli trivsamt. Ett trängande behov är det alltså fortfarande, att ett verkligt egnahemsområde med det snaraste kommer till stånd. Det kanske bör betonas, att byggnation inom detta område måste medgivas utan alltför snäv begränsning med avseende på anställningsförhållanden.

Väl värt pengarna

var nog allmänna meningen om den stora idrottsfesten, som hölls en vacker men kylig kväll in dem wunderschönen Monat Mai. Det var sjunde klassen och skollovskolonien, som skulle få välbehövlig förstärkning till reskassorna. De fick 230 kr. vardera och allmänheten sitt lystmäte på skratt.

Ett stjärnprogram

är det ingen överdrift att tala om i samband med K. F. U. M:s elitgymnaster och fribrottarna Westergren och Frändfors. Skämtstafett mellan pojkar och gubbar har alltid sin tjusning, och fotbollen mellan outsiders från fabriken och kommunen vill man inte gå miste om. När så det hela får lämplig inramning genom medverkan av blåsorkestern och manskören samt en påpasslig och spirituell speaker, så måste arrangören Einar Olsson ha en dunk i ryggen för fullträffen. Fråga är, om inte fjolårets toppnotering med Arne Andersson och krubba-pojkarna överträffades.

Inspirerat och målsuget

kämpade fabrikens lag från första stund, men något målkalas kunde det inte bli tal om, då samhällets bur vaktades av själva fjärdingsmannen, och prästen i försvaret med liv och själ gick in för att bryta udden av Bodelssons och driftschefens alla onda anslag. Resultatet 2—1 till fabrikens lag kändes ju särskilt bittert för kommunens yttrar, landstingsmannen och bagarn, som formligen vätte planen med svett och för effektive Lorang, men vad kunde uträttas mot långarmade Sundin i mål och dribblern Dahlberg för att inte tala om profsen Forslund och blixtsnabbe byggarn Göransson längst ut. Målgörare var Dahlberg med fint skott ur sned vinkel, Borg med tur- och returskott och Möller efter bortfintning av back och målvakt.

Med de ljusaste förhoppningar

väntar vi nu på nya konsumaffärens öppnande. Man har naturligtvis som de flesta ondgjort sig över den yttre skepnaden men väl inomhus är all kritiklusta som bortblåst. Överallt är det rymligt, ljust och ändamålsenligt. Affärschefen blir rent lyrisk, när han demonstrerar alla finesser. Och vem undrar på det? Åtminstone inte

Krönikören.

Näsets Livsmedel

Aspvik, Gustavsberg

Rekommenderas

Anders Bonnevier

SADELMAKERI

och

TAPETSERI.

Tel. 341.

För en avgift som alla ha råd till....

1. Sjukpenning varje dag under två år.
2. Läkarvårdsersättning.
3. Sjukhusvårdsersättning och ersättning för intagningskostnader.
4. Moderskapshjälp.
5. Barnförsäkring utan särskild avgift.

GUSTAVSBERGS OCH INGARÖ ERKÄNDA SJUKKASSA

Tallåsen 20, **Gustavsberg.** Tel. 156
Postgiro **138630**

Exp.-tid vardagar utom lördagar 9,00—13,00. Månd., onsd. o. fred. dessutom 16,30—18,30.

Smånytt från Porslinsfabriken

Båtarna har börjat sina sommarturer och nu kan gustavsbergarna göra den vackra färden till Stockholm och tillbaka för 1:25. I övrigt är priserna för enkel resa 1:75, tur och retur 3:—. Till Stockholm går båten på vardagar kl. 7,40 och 15,00, på söndagar 16,00 och 18,30.

Elsa Brändström gästade Gustavsberg på själva 17 maj. För såväl den äldsta i fabriken som treåringen i Höjdhagen var det nog en upplevelse att få trycka en verklig människas hand.

Från **England** hade vi för några veckor sedan besök av trenne arkitekter, som skall förmedla inköp av svenska trähus till England. Från **Amerika** kom någon tid därefter ett par socialattachéer jämte en radioman från ett av de större radiobolagen i USA. En vacker dag kanske vi få en intervju mellan USA och Gustavsberg per radio. För Tretton och Radhusen hade man idel lovord och konstproduktionen intresserade alldeles särskilt.

I studiesyfte besöker så den ena gruppen efter den andra vårt samhälle. Arkitekter och byggmästare med Olle Engkvist i spetsen var här den 23 maj. Representanter från Saltsjöbanan, Stockholms stads trädgårdsstäder, en grupp egnahemsarkitekter gjorde rundvandringar några dagar senare. Elever från Hantverksinstitutet kom den 31 maj. Hela skolklasser gör nu resan ut till Gustavsberg, som börjar bli alltmer namnkunnigt.

Frihetsgåvan till Norge startade med en spontan insamling till 17 maj och gav i en- och tvåkronor 1.058:—, som insändes med följande vers:

"Norge fritt, Quisling slagen, jubel högt
för frihetsdagen!
Lycka till i fredligt värv, önska vi med
denna skärv."
Arbetarna vid Gustavsbergs Porslinsfabr.

I pressläggningen förmäles att en ännu större aktion är igång för Norgehjälpen.

Fotbollsserien mellan avdelningarna väcker stort intresse och det är spännande matcher som går på idrottsplatsen om onsdagarna. En verkligt bra match gjorde Sanitets och Tjänstemännen den 30 maj. För att inte tala om "gubbmatchen" vid festen för skolkolonien, då "Bodelsson spöa prästen med 2—1".

Gymnastik under arbetet har prövats och fortgår 10 min. varje dag å Målarsalarna. Tora Severin leder uppmjukningsrörelserna, medan arbetslokalen också luftas ut.

"Så ska vi ha't" heter en broschyr, som redigerats av Kaj Andersson i Slöjdföreningen, och som på ett mycket trevligt sätt redogör för Gustavsbergscirkelns studier i heminredning fram till utställningen i Radhusen. Cirkeln fortsätter sin studieverksamhet och har fått i uppdrag att inlämna förslag till inredning av gustavsbergarnas egen friluftsgård vid Aspvik.

Träslöjdskursen i Tretton avslutades för säsongen den 18/5. Intresset har varit livligt och ett varierande antal slöjdmodeller ha sett dagens ljus, såsom sybord, bokhyllor, gunghästar, soffbord, musikinstrument m. m. Från Tretton har deltagit 8, från Pojkhemmet 10 och från samhället i övrigt 10 personer. De som gått i giftastankar har ovedersägligen varit flitigast.

Elektriska strömmen utbygges i samhället till 220/380 volt. I radhusen är detta genomfört och Höjdhagsområdet är i dagarna överkopplat till ny transformator. På grund av konflikten och ransoneringsbestämmelser blir arbetet fördröjt men i sinom tid kan alltså ledningarna klara en större belastning och ge bättre belysning — även till gatorna. Det torde ej vara klokt att nu köpa dammsugare eller apparater för 127 volt.

Vattenförsörjningen kommer också att bli effektivare. Just nu håller snabbfilter på att uppsättas vid reningsverket och en ny vattenreservoir är under uppförande.

Gösta Dahlberg.

Till

Danmark och Norge

Er öppna skål blev långsamt fylld till randen
av lidandet som sändes över landen.

I kampen mot de män och år som härjat
blev godset av den bittra drycken färgat.

Nu lyftes högt i glädjens ljus symbolen:
av sällsamt djupnad lyster skimrar skålen.

A. HALD.

FRÅN LERA TILL TALLRIK.

Forts. från föreg. n:r.

Den primitiva krukmakarkonsten hörde således helt och hållet till kvinnans värld. Varje kärl som framställdes var ett verk av kvinnohänder. Hon samlade leran och bar hem den på sin rygg. Hon rengjorde och knådade den. Hon rullade ut den till tunna strimlor som hon sedan omsorgsfullt och systematiskt staplade upp ovanpå varandra, tills hon hade byggt upp sitt kärl. Hon dekorerade det med ett tandat mönster och brände det i en öppen eld. Och sedan slet hon ut det i hushållsarbete. Under stenåldern och den tidiga bronsåldern var i sanning krukmakarkonsten ett kvinnligt monopol.

Allt detta ändrades med införandet av drejskivan. Men denna är naturligtvis ingenting annat än ett hjul som snurrar horisontalt kring sin axel istället för vertikalt som på en kärra. I själva verket består tamilernas drejskiva alltjämt av ett primitivt kärrhjul med fyra klumpiga ekrar och har fortfarande identiskt samma utseende som det första primitiva kärrhjulet.

Uppfinningen av drejskivan byggde således på hjulets användning som transportmedel, och överallt i de stora kulturområden, där drejskivan kommit till användning har också hjulet varit känt och spelat sin stora roll i kulturutvecklingen. Men även om de kulturer som begagnat sig av hjulet och drejskivan är vidsträckta, är de dock geografiskt begränsade till ett visst område på jorden. De har endast funnits i den Gamla världen och omfattar Egypten, Medelhavsländerna, de västasiatismiska länderna, Indien och Kina, Drejskivan är inte endast ett tecken på en högre kultur, uppfinningen därav är det första och nödvändiga steget till en högre kultur. Däri ligger dess oerhörda betydelse.

Uppfinningen av hjulet och därefter drejskivan skedde relativt sent i Egypten. Sannolikt tillkom de som en utveckling av den symbol för solcirkeln, som prästerna begagnade sig av i sina riter. Just när detta hände, har inte exakt kunnat bestämmas, men det sammanföll med den period då egypternas byggnadskonst var fullt utvecklad. Detta ursprungliga religiösa sammanhang har för resten aldrig brutits. Drejskivan har alltid varit en symbol för naturens skaparkraft. Hos judarna såväl som hos kineserna blir drejaren och hans drejskiva ett uttryck för Skaparen.

Drejskivan var en mannens uppfinning, och kom så att säga från en annan värld. Den saknade varje förbindelse med vad som förut hade använts inom krukmakeriet och infördes, när mannen övertog detta arbete från kvinnan för att omedelbart göra ett självständigt yrke av det. Drejandet blev ett manligt yrke. I alla de stora keramiska länderna. Indien och Kina, upprätthålles än i dag en sträng uppdelning mellan krukmakare, som slår leran i form, och drejare, som drejar den. Indiska drejare får inte gifta sig med kvinnliga krukmakare som arbetar med formar eller framställer avbildningar. Överallt där lera drejas är drejaren manlig — aldrig kvinnlig.

I Kina och de gamla kulturländerna vid Medelhavet och västra Asien var förhållandena enahanda, vilket inte förvånar när man betänker att den forntida kinesiska kulturen var uppbyggd på samma grund som de västliga civilisationerna. Liksom kineserna årtusenden senare erhöll sitt glasyrkunnande från Egypten, erhöll de även drejskivan därifrån. Och samtidigt som drejskivan introducerades i det kinesiska krukmakeriet, övertog männen arbetet på fälten bakom den samtidigt introducerade oxdragna plogen. Bonden och krukmakaren blir med ens medvetna om sin betydelse, och det är inte en tillfällighet när sagorna om den kinesiske hjältekejsaren Shun (2258—2206 f. Kr.) berättar om hans i ungdomen fenomenala skicklighet som jordbrukare, fiskare och drejare.

G. E. S.

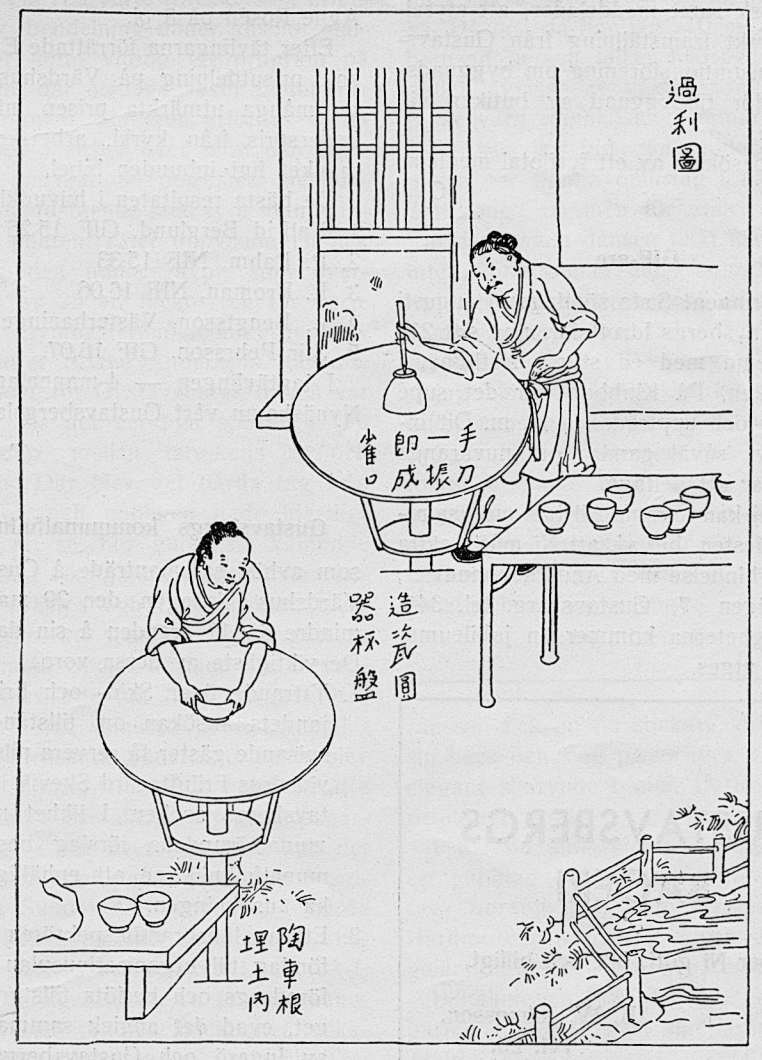

Porslinsdrejning i en kinesisk fabrik på 1700-talet.

Gustavsbergsnytt.

Mörtnäs fastighetsägareförening

avhöll den 26 april ordinarie årsmöte i Lillienhoffska huset vid Medborgarplatsen i Stockholm.

Styrelsen beviljades tacksam ansvarsfrihet för det gångna verksamhetsåret. De avgående styrelseledamöterna, försäljningschefen G. Janestål, direktör M. Statlander och notarien Th. Dahlgren, omvaldes enhälligt. Till suppleant efter herr Edv. Andersson valdes herr H. Ytterberg, Mörtnäs, och herr Edv. Ericsson omvaldes som suppleant.

På dagordningen förekom bl. a. fråga om avgifter till Grisslingebadet. Årsavgiften i föreningen sänktes från 8 till 5 kr., i stället infördes en säsongavgift för badet om 3 kronor per familj. Vidare beslöts att föreningen skulle uppföra ett antal badhytter för uthyrning.

Ett förslag om anläggande av avloppsnät föranledde livligt meningsutbyte, men mötet beslöt att föreningen f. n. ej borde engagera sig i saken utan uppdrog åt styrelsen att till vederbörande myndighet anmäla eventuellt sanitära olägenheter.

Slutligen framfördes bl. a. önskemål om telefonkiosk samt meddelades, att styrelsen tillstyrkt framställning från Gustavsbergs konsumtionsförening om byggnadstillstånd för tillbyggnad av butiken vid Grisslinge.

Mötet besöktes av ett fyrtiotal medlemmar. G.

GIF-are.

i förskingringen! Sista söndagen i augusti firar Gustavsbergs Idrottsförening sitt 25-års jubileum med en större festlighet i Klubbparken. På Klubben blir det supé med dans och uppträdande m. m. Dit inbjuder vi såväl gamla som nuvarande medlemmar att deltaga.

Då vi ej kan komma till tals med samtliga före festen, ber vi, att Ni måtte sätta Eder i förbindelse med Anders Bonnevier, Ekedalsvägen 7, Gustavsberg, tel. 341. Till festligheterna kommer en jubileumsskrift att utges.

Vik denna dag för ett besök i Eder hemtrakt och Eder idrottsförening.

Kommitterade.

Södertörnsmästerskapet

i terräng gick i Gustavsberg söndagen den 29 april med GIF som arrangör. Den 2,000 m. långa banan var lagd av Acke Eriksson. På grund av den rikliga nederbörden blev den tyvärr ganska tungsprungen.

I huvudklassen startade 22 man. Vi höll givetvis på vårt eget nyförvärv, Valfrid Berglund, den bäste löpare vi haft sedan Bror Söderling. Berglund svek oss inte. Han vann överlägset före Rahm, Nynäshamn. Det var ett verkligt nöje att se B. löpa i mål, överlägsen i stil och nästan oberörd av den ansträngande löpningen. — En överraskning var Stig Pehrssons 5 placering. Endast 2 sek. skilde honom från 3 pl.

Juniorsegrare blev Stig Tullberg, Stuvsta. Bäste gustavsbergare blev Kurt Johansson på 7 pl.

Ungdomsklassen vanns av Hans Axelsson, Skuru. Bäste gustavsbergare blev Agne Rosén på 8 pl.

Efter tävlingarna förrättade Ejnar Ohlsson prisutdelning på Värdshuset. Bland de många utmärkta prisen märktes ett hederspris från kyrkl. arbetskretsen, en mycket fint inbunden bibel.

De bästa resultaten i huvudklassen:

1. Valfrid Berglund, GIF 15,26
2. R. Rahm, NIF 15,33
3. R. Broman, NIF 16,06
4. L. Bengtsson, Västerhaninge 16,07
5. Stir Pehrsson, GIF 16,07.

I lagtävlingen — 4-mannalag — slog Nynäshamn vårt Gustavsbergslag.

T. Rolf.

Gustavsbergs kommunalfullmäktige,

som avhöll sammanträde å Gustavsbergs Värdshus tisdagen den 29 maj hade ej mindre än 17 ärenden å sin dagordning. De viktigaste av dessa voro:

1. Yttrande över Skid- och Friluftsfrämjandets ansökan om tillstånd, att till spisande gäster få servera pilsnerdricka vid dess Friluftsgård Skevik inom Gustavsbergs socken. I likhet med kommunalnämndens förslag beslöt kommunalfullmäktige att enhälligt tillstyrka ansökningen.
2. Ett av länsbrandinspektören upprättat förslag till organisationsplan för länet föredrogs och beslöts tillstyrka förslaget, evad det angick sammanslagning av Ingarö och Gustavsbergs socknar till en brandrote.

Berglund leder före Rahm.

3. En till kommunalfullmäktige av herr K. V. Svensson ingiven motion angående uppförandet av samlingslokaler i Gustavsberg resulterade i, att fullmäktige tillsatte en kommitté av 5 personer, vilka ha att företaga en allsidig utredning av frågan. Till kommitterade utsågos: herrar Axel Öhlund, Harry Pettersson, Gösta Dahlberg, Gunnar Andersson och Harald Lindholm med herrar Karl Nyman och Erik Sjökvist samt fru Alice Margareta Pettersson som ersättare.
4. Gustavsbergs systuga beviljades ett anslag av 100 kr. till innev. års verksamhet.
5. Bifölls folkskolestyrelsens förslag om att hos Kungl. Skolöverstyrelsen begära reglering av en tjänst i kvinnlig slöjd och hushållsgöromål vid folkskolan, fortsättningsskolan och yrkesskolan i Gustavsberg.
6. Uppdrogs åt kommunalnämnden att företaga utredning rörande möjligheterna för utvinnande av flera bostadslägenheter i Norra Lagnö skola genom

Hos

GUSTAVSBERGS BAGERI

köper Ni gott, bra och billigt.

K. W. Johansson.
Tel. 25.

GUSTAVSBERGS BILSTATION

Karl Skånberg.

Personbilar dygnet runt.

Tel. 39.

reparation och omändring av nämnda fastighet.

7. Fullmäktige, som beretts tillfälle avgiva yttrande över länsstyrelsens förslag till valkretsindelning för val av landstingsmän, beslöt enhälligt anhålla, att föreslagen indelning betr. valdistrikt IV ej bör fastställas. Fullmäktige ansåg, att Värmdö skeppslag, Nacka socken och Saltsjöbadens köping borde utgöra en valkrets, då dessa socknar geografiskt höra samman och samarbete i skol- och andra frågor bedrives inom nämnda område.
8. Beslöts ingå till H. Maj:t Konungen med ansökan om tillstånd att få teckna borgen för tertierlån med 135.000 kronor under tiden intill 1946 års utgång.
9. Dagens sammanträde avslutades av ordföranden, vilken påminde om den fred, som nyligen avslutats i Europa och erinrade om de uppgifter, som åvila nationerna och varje individ i samhället under de år som stunda i strävan att återuppbygga, vad kriget skövlat och slutade ordföranden sitt anförande med orden:

"NU SKÖNJES LJUS ÖVER FRAMTIDEN".

V. F g n.

VÄLKOMNA

till

Midsommarfest

i Klubbparken

Midsommarafton 17—19, 20—1

Midsommardagen kl. 16—18, 20—23,30

Dans, lekar kring majstången

Tombola Rosengård Fiskdamm

Chokladspel Skjutbana Pilkastning Porslinskrossning

DANS till Helge Asplunds orkester

Skytteföreningen Lottakåren

Idrottsfest.

Fredagen den 25 maj hade GIF anordnat en fest på idrottsplan till förmån för skolbarnens skolresa. Den här gången hade Ejnar Olsson och c:o åstadkommit ett verkligt stjärnprogram. Eller vad sägs om följande: uppvisning i fribrottning mellan två sådana storhejare som Frändfors och Vestergren, Sveriges två bästa fribrottare, KFUM:s elitgymnaster, som bidrogo med en av de flottaste uppvisningar man kan få se. Vidare medverkade blåsorkestern och manskören, fotbollslag och stafettlöpare.

Brottarna inledde. De fällde varandra i alla tänkbara lägen och använde alla tänkbara grepp. Efter c:a 10 min. uppvisning lämnade de mattan genomsvettiga trots kylan.

Sedan var det KFUM-truppens tur. Den svängde elegant och taktfast in på plan och började med ett fristående program, där man främst imponerades av den absoluta samtidigheten, samt att alla voro "bergis" på varje rörelse, som utfördes, t. ex. bendelning under absolut stillhet. Efter detta vidtog ett program på bommarna, där otroliga saker genomfördes av truppen. Slutligen utfördes varierande hopp i ström över plint och häst. Publiken uppskattade nog mest överslaget efter handstående med fyra man samtidigt på plinten. Efter uppvisningen fick KFUM-truppen minnesgåvor, som överlämnades av 25 st. flickor, en för varje gymnast. Gymnasternas ledare, den 70-årige kamrer Sixten Andersson, tackade med ett leve för Gustavsbergs IF. Så var det klart för det verkliga spexet — en fotbollskamp mellan fabrikens lag och samhällets. Där blev det hårda tag från båda sidor, och publiken hade hjärtligt roligt åt att se, hur gubbarna kämpade med verkligt vikingahumör. Samhället hade både prästen och fjärdingsman med. Det bevisar, att man verkligen gått in för att vinna. Spelet började lite trevande. Det blev inte full fart, förrän Gösta Dahlberg i 6:e minuten petat en boll i mål förbi utrusande Söderberg. Detta blev halvtidsresultatet. I andra halvtid satte Movingers gossar allt på ett kort. Bagarkalle låg i för livet och drog upp det ena anfallet efter det andra, men Nordgren och Sundin höll rent hus. I fjärde minuten fick emellertid Borg en fin stickare och han sköt den säkert i mål, 1—1. Fabriken igångsatte nu en formlig kanonad, men med tur och skicklighet lyckades Söderberg freda målet, ända tills Göransson fick en fin stickare, dribblade av sin back och slog på en lyra, som Möller elegant skarvade i mål. Detta blev slutresultatet, 2—1.

I halvtid slog sjunde klassens pojkar ett gubblag i kurirstafett, trots att Gustav Lorang gick som självaste Verner Hardmo och August Eriksson slet som en galärslav med Dahlberg på en skottkärra.

Behållningen blev 428 kr. Gustavsbergarna har alltså givit skolbarnen en god hjälp.

T. Rolf.

Fritt Forum

Kyrkbacken.

Det är säkert många med mig som tycker det vara bra och riktigt, att kyrkan hålles öppen. Vi kan själva få gå in och se, hur vackert allt är, när vi vill. Och vi kan få visa våra gäster, vilken modern och fin altartavla kyrkan har. Det gillar både vi och våra gästande vänner.

Men skulle vi gustavsbergare inte också kunna komma överens om att efterfölja de där gröna anslagens uppmaning att inte beträda kyrkbackens gräsmattor vi måtte väl ändå ha tillräckligt många andra backar att sträcka ut oss på! Ett vänligt påpekande till främlingar, som tar sig friheten att rasta på kyrkbacken bör säkert ej heller missförstås av dem. Låt det bli lugnt och prydligt även omkring kyrkan. Det önskar och hoppas

En tacksam gustavsbergare.

Klubbparken.

Har gästat Klubbparken vid den moderna dansen på lördagar och onsdagar och den gamla dansen på söndagar. I stort sett går det trevligt och städat till men några avarter skulle jag vilja påpeka. Då och då har jag sett en och annan berusad person lulla omkring. Skall inte dylika avvisas av vakterna även om de råkar vara samhällsmedlemmar?

Så såg jag vid den moderna dansen några par flänga omkring i någon slags "jitterbug" till men för andra dansande. Vid den gamla dansen tillät man däremot inte någon annan dans än den påbjudna! Förbjud "jitterbugen" eller låt den dansas separat som sådan, vederbörande till spe, androm till varnagel.

Jag har också lagt märke till att friluftscenen behöver renoveras eller ombyggas för friluftsteater! Skall parken bli folkpark måste man också undvika att omgärda den med sopor och avfall i tipp och träsk. Men annars är det bra, parken vacker, kaffet gott, musiken fin och personal och publik trevliga.

"Tack för titten."

rr Axel Björkman
riagatan 6
USTAVSBERG

Ungdomsläger.

En ansenlig skara ungdomar hade samlats till Värmdö söndagen den 10 juni till en skärgårdens egen ungdomsdag. Prosten predikade. I skolans gymnastiksal drack vi kyrkkaffe och hörde föredrag. Vi såg modellflyg och hade tid för lekar. Det hela var som en liten upptakt till vårt efterlängtade ungdomsläger i Aspvik den 12—15 juli. Vi gustavsbergare står för anordningarna. Vi skall också göra det bästa

Det blir ett synnerligen rikt och omväxlande program. Ett utförligt programhäfte utkommer om några dagar. Lottorna lovar att sörja för att vi får rikligt av detta livets goda.

Huvudföredragen blir:

"Nu gäller det", av pastor I. Ström,

"Unga hjärtan", av pol. mag. Birgit Johnsson,

"Hembygden", av överl. V. Gezelius, o. s. v.

Alla gustavsbergare inbjudas till vårt lägerbål fredagen den 13 juli. Försumma ej detta tillfälle. Gustav Forsman sjunger visor till luta. Ragnar Israelsson berättar om humor och allvar, o. s. v.

God tid är anslagen till fotbollsturnering och friluftsliv. Vi väntar många deltagare från Gustavsberg och hela skärgården.

Väl mötta till vårt första läger.

Johan Movinger.

INNEHÅLL:

Nordens flaggor. Dikt av Lars-Erik Essén 1
Den 7 maj. Av Johan Movinger 1
I samverkan. Av Erik Wadström 2
Inför framtiden. Av Hjalmar Olsson.. 3
Gamla arbetslag. Av G. Säfström 4
Mjölkförsäljningsföreningen. Av G. Boox 5
Min dagliga gärning. Av Karin Johansson 7
Fabrikens äldsta. Av Johan Movinger 9
Från pastorsämbetet 10
Gustavsbergsstudion utställer stengods. Av G. E. S. 11
Vandra min väg. Av A. Björkman.. 13
Jag sökte. Dikt av J. A. Löfdal 14
Saltstänk från Farstaviken 15
Smånytt från porslinsfabriken 16
Från lera till tallrik. Av G. E. S. 17
Gustavsbergsnytt 18

Pris 30 öre.

Klipp ur uppsatser om bävern.

"När bävern ska fälla träd, gnagar han som en riktig skogshuggare".

"När man ser en bäver, som fällt ett träd, ser den ut som en pennudd".

"Då det blir vinter, så fäller han träden på hösten."

—o—

Misstänkt.

— Har du hört något nytt från kopparslagare Pettersson, han som reste till Afrika i fjol?

— Nej det sista man hörde från honom var att han lagat en kokgryta åt en kanibalhövding.

*

Alltid något.

— Fick du något med av de 100.000 kr. som din sister vann på lotteri?

— Ja, en svåger.

*

Hemmets problem — —och samhällets...

● För hundra år sen var det en revolutionerande tanke att ge kvinnan en fullmyndig ställning i samhällslivet. Men för de kooperativa pionjärerna var det dock något självklart, att det icke skulle göras skillnad mellan kvinna och man i fråga om demokratiskt inflytande.

Demokrati förutsätter vetande. Kvinnornas studiearbete inom kooperationen har nått en omfattning som kanske ingen annanstans. Över 25.000 kvinnor deltar i de kooperativa gruppernas och kvinnogillenas studiearbete, där hemmets problem liksom samhällets diskuteras.

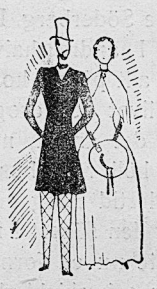

Uppriktigt samarbete mellan kvinna och man utmärker det goda hemmet. Kooperation är just ett dylikt samarbete — ett samarbete mellan hemmen för samhällsgagnande mål. Det kräver kvinnornas aktiva medverkan.

Bliv medlem!

konsum/kooperativa

Umeå 1945 - Larsson & C:o Tryckeri

N:r 4. Årg. 3. 1945.

GUSTAVSBERGAREN

UTGIVEN AV
DISKUSSIONSCIRKELN
FORUM
I GUSTAVSBERG

En torpardräng.

I slankveckan städja tog Johan i Klangtorp
hos torparen Matsson vid Brohamra gård.
Det köpslogs om lönen, fastän den var liten
och tjänsten i trakten var känd såsom hård.

Pistol-okets kolvar höll stutarna samman,
när Johan dem tämde med hornhank och töm.
Och glad som en lärka han sjöng efter harven,
fast tolvtimmarsdagen ej gick som en dröm.

Med stutar på trädan han mullskopan svängde
i sänkorna ut under dryga beting.
En dag för ett hölass de började krångla
och stack ut i myren vid bromsarnas sting.

Med matsäck på ryggen till herrgården gick han,
där rättarn befallde med tordönets ton.
Som strykpojke drängen ej lät sig behandlas;
han räddes ej säga ifrån åt patron.

Med oxparet Färdig och Flink han sig kände
så fri, när från oket han oxarna löst.
De tre var nu fria från lördag till måndag,
när drängen till brädden har vattkaret öst.

På lindan togs livtag i middagens timma.
Därtill var den skapad, hans kraftiga bog.
Att "bryta en stubbe" att "tämja två stutar"
tills tidgivningsklockan till arbete slog.

Ej någon bar tunnan så lätt ifrån logen,
ej någon tog bredare slag uppå äng,
ej någon plöjt rakare fåror med plogen
än Johan i Klangtorp, en torpares dräng.

J. A. LÖFDAL.

ASPVIKSLÄGRET.

I det kyrkliga ungdomsarbetet har under sommaren en nyhet förekommit i vårt stift. På ett prostkonvent föreslogs, att man kontraktsvis skulle söka anordna läger för ungdom och konfirmander. Bland prästerna utsåg sedan biskopen i varje kontrakt ett ombud, som i samråd med sin prost bl. a. skulle planlägga och anordna sådana läger. I vårt kontrakt fick undertecknad detta uppdrag.

Kontraktets präster möttes i Gustavsberg den 18 april. Då framlades och godkändes 2 förslag: 1. en ungdomsdag skulle förläggas till Värmdö kyrka den 10 juni. 2. ett ungdomsläger skulle anordnas den 12—15 juli vid Aspvik.

Ungdomsdagen fick stor tillslutning. Den fattades som en upptakt till lägret. — "Blir det några deltagare på lägret?" Så frågades ofta. Det var ju första gången och således ett experiment.

Kamratkedjan var optimistisk. Det skulle väl komma åtminstone 100 deltagare. I en del kontrakt hade av olika anledningar lägren inte varit överbefolkade. Men vi arbetade med förberedelserna för fullt. Fabriken upplät till vår stora tacksamhet gärna Aspvik. En bättre förläggning kunde vi inte få. Lottorna lovade omedelbart att hjälpa oss och stå för kosthållet. Därför kunde vi ock sätta lägeravgiften så låg som 8 kr. Vilken lättnad! Tack, lottor! Fröken Anna Larsson satte upp gardiner, placerade blommor i fönstren o. s. v. Det restes flaggstång på den gamla gårdsplanen. Det anlades en provisorisk brygga. Det sopades. En äng stegades. Den skulle användas som idrottsplats. Man körde ut bord, stolar och bänkar och

Fritidsgården vid Aspvik.

GUSTAVSBERGAREN

ÅRG. 3 AUGUSTI 1945 N:r 4

Utgivningsort och adress:
Gustavsberg

Redaktionskommitté:

Ansvarig utgivare:
Gust. Andersson, Tallåsen 6, tel. 357

Redaktörer:
O. Lövgren, Tallåsen 30, tel. 137
J. Movinger, Tvärvägen 18, tel. 264

Expedition:
H. Lindholm, Grindstug. 11, tel. 308
Postgirokonto 27 51 73

Annonsförmedlare:
G. Dahlberg, Höjdhagsv. 19, tel. 359

Prenumerationspris:
Helår 1:50. Lösnummer 30 öre.

Annonspris:
20 öre pr mm.
För särskilt begärd plats 25 öre pr mm.

allt annat, som hör till ett riktigt läger. Ett utförligt programhäfte utsändes. 130 anmälningar inkom. Vårt läger skulle därmed bli kanske stiftets största.

Torsdagen den 12 juli var inne. De kom i skaror — de unga. Från Gustavsberg, Boo, Vaxholm, Värmdö, Nämdö, Ingarö och några från Stockholm. Det var grant att se dem sitta bänkade kring lägrets första middagsbord. Vår spänstige, glade och hjärtlige prost öppnade lägret, talade allvarsord om lägrets mening och hälsade alla. Så började vårt första ungdomsläger.

Varje dag började med korum och avslutades med aftonbön. Föredragen var många och givande. Överlärare Gezelius talade om hembygden. Härom hade han mycket att säga, som många varken visste eller hade tänkt på. Pastor Lars Arwén talade fängslande och uppfordrande om hemmet. Pol. mag. Birgit Johnson tolkade ungdomens kamp, mening och mål i sitt föredrag om "Unga hjärtan". Gripande talade kyrkoherde Joh. Jellinek om sina österrikiska bönder i fjällbygden. Efter hans föredrag begrep vi bestämt bättre än förr, vad som menas med dagligt bröd. Han skildrade bl. a. sina vänners dagliga kamp för uppehället. Pastor Ingemar Ström kunde konsten att i kärnord över ämnet: "Nu gäller det" sammanfatta bl. a. meningen med ett ungdomsläger.

På fredagskvällen hade allmänheten inbjudits till en lägerafton. Några hundra gustavsbergare gästade oss. Vi har fått många uppmuntrande ord från de besökande för denna afton. Lägerdeltagarna fick visa, att man med enkla medel kan göra god och förnäm underhållning. Kamratkedjan framförde ett par akter från ett spel om Luther. Kandidat Gustaf Forsman sjöng sig allt fastare in i våra hjärtan genom sina folkvisor på svenska, tyska, italienska och ryska. Pastor Magnusson föredrog några dikter.

Vid lägerbålet fängslade kantor Ragnar Israelsson oss med sin strålande framställning om humorns gudagåva och allvarets nödvändighet. På ett suveränt och mästerligt sätt ledde sedan Gösta Dahlberg lekarna. Det var en fröjd att se. När vi sedan som avslutning sjöng "Härlig är jorden", blev det en verklig allsång.

Vid ett mindre lägerbål på lördagskvällen berättade dr T. Wanngård om Samuel Ödman — präst, jägare, fiskare.

Kontraktet hade 7 av sina yngre präster närvarande vid lägret. En god arbetsfördelning kunde således genomföras. Till bad och idrott fanns god tid. Fotbollsturneringen, ledd av Vidar Hedin, slutade med seger för Boo. Staffan Hedblom hade på ett finurligt sätt anlagt en bana för hinderlöpning m. m.

Så kom söndagen — lägrets sista dag. Vi cyklade till Gustavsberg och med fana i täten marscherade vi in i kyrkan till högmässan. F. sjömanspastorn, kyrkoherde Sven Hellqvist, predikade. Från sin rika erfarenhet hade han många goda råd till oss. Intrycken från ett läger som vårt ville han likna vid en hand, av Mästaren fylld med korn, som skulle utsås i kamratkretsar och bland vänner till uppmuntran och fortsatt arbete.

En lägerledare får alltid många intryck och önskemål. Lika roligt som det är att planera och organisera upp et läger lika vemodigt är det att bryta det. Arbetet bland och för de unga är alltid medryckande. Vi blev också bra glada, då en efter en före lägrets avslutning på söndagseftermiddagen kom med sin undran: "Kan vi inte få stanna ett par dar till? Det blir väl säkert ett sådant läger även nästa år?" — Tack skall ni ha allesamman. Det blir säkert läger nästa sommar också!

Johan Movinger.

Vakna och studieintresserade ungdomar.

ha även i år möjlighet att få deltaga i de kvällskurser, som anordnas av Gustavsbergs yrkesskolor. Lärlingskurser planeras för porslinsarbetare, porslinsmålare, kontors- och handelsanställda samt i hushållsgöromål. Kurserna äro avgiftsfria. Anmäl dig till Gezelius eller Dahlberg. Upprop 1 sept. 1945, kl. 19,30 i Folkskolan.

Ungdomslägret på marsch.

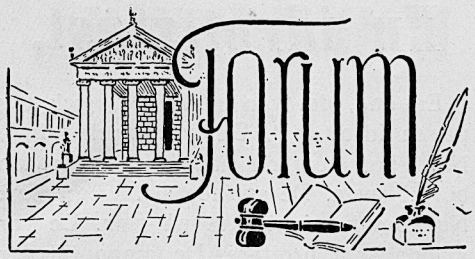

Fritidsgården.

Sommarens härliga tid är snart tilländalupen. De flesta människor har fått koppla av sitt dagliga arbete för ett par veckor och njutit en välbehövlig rekreation. Man är säkert överens om att av de senare årens reformer är lagen om folksemester en bland de mest viktiga och betydelsefulla. Många har rest och stiftat bekantskap med nya nejder, andra har valt att stanna hemma. När man reser och ser nya områden som tjusar ögat och träffar andra människor än man är van vid, får man nya uppslag och vidare vyer. Man kan t. o. m. komma underfund med att det kan finnas en hel del av värde även i ens egen hemort. Gustavsberg med omgivningar har åtskilligt att bjuda av naturens håvor.

Skrivaren av dessa rader hade glädjen att delta i en A. B. F:s kurs, som förlagts till Östhammar under midsommarveckan. Kursen hölls på en av godtemplarna anlagd hembygds- och fritidsgård, som är enastående i sitt slag. Man hade anlagt stigar, trappor och terrasser men ändå behållit den vackra och ursprungliga naturen. Ett väldigt arbete har nedlagts, det mesta på frivillighetens väg. I Gammelhus, huvudbyggnaden, finns ett modernt kök, matsal och samlingssal inrymt. I parken finns bl. a. en golfbana som är livligt frekventerad. Man har även uppfört en gammal väderkvarn i parken. (I Gustavsberg hade vi en gång i tiden en dylik kvarn på det s. k. Kvarnberget. Vi önskar slopa de otäcka tornen på Kvarnberget och återuppbygga kvarnen. Det blir en prydnad som kommer att synas vida omkring — nu är det missprydnad.)

Hembygdsgillet i Gustavsberg hade söndagen den 8 juli anordnat utflykt till Kulturella Folkdansgillets gillestuga, Solsäter, Tyresö. Det var en verklig upplevelse för deltagarna i utflykten att få ta del av vad dessa folkdansare kunnat åstadkomma. Huvudbyggnaden uppfördes redan 1922 efter ritningar av arkitekt Rudehag. Ett större markområde kring huvudbyggnaden har inköpts av äldre medlemmar av gillet. Detta område har döpts till Soltäpporna. Alla som sett detta vet att det gör skäl för namnet. Soltäpporna tjänstgör som livvakt för huvudgården. Här har ett storslaget verk skapats av frivilliga krafter.

Vi har pekat på ett par hembygdsgårdar, som vi stiftat bekantskap med på sista tiden — en bekantskap som kunde vara nyttig för lite var. Betydelsen av att gemensamt arbeta för ett hem, en gård, där man trivs, kan knappast överskattas. Fritidshem, semesterhem, hembygdsgårdar m. m. har en väldig aktualitet i vårt land. På många platser är man i färd med att lösa dessa frågor. Det finns ingen fastställd modell eller patentlösning. Varje plats löser frågan efter dess egna förutsättningar. Det alltmer tempobetonade arbetslivet, jäktet och hetsen sliter på nerverna. Arbetstiden har förkortats men takten har ökat. Genom att fritiden blivit längre, har också den blivit ett problem. Vi måste koppla av och då koppla av ordentligt. Att få till stånd ett fritidshem är ett av medlen för omväxling och rekreation. Vi gustavsbergare är säkert överens om att något måste göras även på detta område. Vid en konferens under fjolårets med representanter för föreningarna i Gustavsberg, varvid även kommunalfullmäktigeordf. och kommunalnämndens ordförande inbjudits, meddelade företagsledningen att Aspviks gård, c:a 4 km. från Gustavsbergs samhälle, skulle ställas till samtliga gustavsbergares förfogande för att användas till fritidsgård. Aspviks gård är ett gammalt herresäte med anor från 1500-talet, då Johan III:s sekreterare Erik Mattsson Körning och hans släkt bodde där. Senare har släkten Lantingshausen och Heijkenskjöld m. fl. släkter varit ägare av gården och bebott den. Gustavsbergsbolaget förvärvade Aspvik år 1939.

Huvudbyggnaden på Aspvik har under vintern undergått en genomgripande restaurering. Ännu återstår att iordningställa och iståndsätta mycket. Trädgården med 100-talet fruktträd kan ge god skörd om den skötes. Hur ska då Aspvik disponeras och drivas, frågar någon. Ytterst kommer detta att bero på oss själva. Ska vi lyckas måste vi lägga ned ett verkligt arbete och intresse på Aspvik. Vi kan lyckas om vi vill. Kommitterade, som tillsats för att utreda dessa frågor, föreslår att en förening bildas, att så många som möjligt blir medlemmar för en årsavgift på 1 à 2 kr., att styrelse snarast tillsättes och att denna i sin tur får vidare planlägga arbetet. Gården ska bliva ett gustavsbergarnas fritidshem, där enskilda, föreningar och grupper ska få vila och rekreation, anordna fester och samkväm. Heminredningscirkeln i Gustavsberg har anmodats att inkomma med förslag till möblering och inredning. Golf-, krocket- och badmintonbanor ska anläggas. Allmänheten i Gustavsberg har vid ett par tillfällen på inbjudan av kommitterade besökt Aspvik. De kyrkliga ungdomarna från Gustavsberg och grannförsamlingarna har haft ett synnerligen lyckat läger vid gården.

En fritidsgård för gustavsbergare är inom räckhåll. Låt oss visa att vi kan, om vi vill. Vi vill!

Gunnar Andersson.

Bara en bagatell

Just denna dag, då trasiga, grå åskmoln döljer oss för solens eld, och ger oss andrum och sval vila efter en hetsande värmebölja, just då minns jag en annan låga, en som icke brände och plågade utan fyllde och värmde som en stor ömhet, som helar och levandegör.

Det händer oss ibland så förunderliga ting, så små ting, men så betydelsefulla ändå. Vi går där med våra leende läppar och förtvivlat tomma händer och tycker, att livet på sin höjd är uthärdligt. Vi går där bara med halv synförmåga, förblindade av slentrian och tristess och ser plötsligt en stråle levande ljus i en medmänniskas pupill. Gustavsbergare, vet du var detta hände mig senast, jo i Konsum, en trappa upp, i manufakturavdelningen. I många år har jag, med oförklarligt sjukt samvete och alltid av absolut trängande skäl, smugit mig fram genom den långa rad av husmödrar, som utökat sin ansträngande arbetsdag i fabriken med en eller annan tim-

GAMLA ARBETSLAG.

V. TALLRIKS- och TEFATSFORMARE på 1880-talet.

Stående från vänster: Fritz Gustavsson, A. Vickman, Undén, R. Fredblad, A. Ström, Hj. Andersson. Sittande från vänster: V. Gustavsson, Rundblad, L. Säfström, G. Gustavsson, Blom, K. Andersson.

Formning av tefat och tallrikar tillgick annorlunda förr än nu. Då användes en s. k. schablon av porslin, som formaren höll med händerna för att utforma fotringen och fatets eller tallrikens undersida. Den förste, som lär ha formatmed järnstegschablon, var min fader. Denna uppgift har jag från den maskinist, som filade "stegen".

Trots hakskägget är ingen av "gubbarna" här på bilden över 35 år. Det var modernt med skägg på den tiden.

Gerhard Säfström.

---

mas väntan i Konsum. Denna dag, då detta hände mig, gällde mitt ärende vit sytråd n:r 40 och champoneringspulver med violdoft. Naturligtvis var det många kunder före mig. Något annat skulle icke vara möjligt, och jag lutade mig slött mot trappräcket i väntan på tur. Det stod en mor med en mycket liten flicka vid handen framför mig. De hade just handlat färdigt och gick förbi mig mot trappan. Den lilla flickan började en mödosam nedstigning. Hon roade mig ofantligt genom att försiktigt ta ett trappsteg i taget. Fötterna placerade hon med så betydelsefullt allvar, att man frestades tro, att endast den fläck, där de sattes ned, dugde att stiga på. Hela den lilla varelsens uttryck berättade för mig, om hur viktigt detta var för henne att övervinna ett hinder i taget, samvetsgrant och omsorgsfullt. Plötsligt, som om någon rört vid henne, stannade hon och såg upp i mitt ansikte. Jag höll andan inför detta forskande, prövande allvar. Vägd, tänkte jag, med andra mått än de vanliga. Då förvandlade sig allvaret till ett leende, som kom inifrån och bortifrån. Så sänkte hon blickan och återtog vandringen, medan hon sade, som till sig själv, med en röst fylld av beskyddande ömhet: "Lilla tant".

Ännu undrar jag, vad det var för ett högre väsen, som klappade mig på huvudet i Konsumbutiken. Så överseende och förlåtande, så fyllt av godhet över allt förstånd. Jag fick ingen sytråd, inget champoneringspulver med violdoft, jag bara gick, stillsamt och försiktigt, för att icke släcka ljuset, som brann så stilla och levande i mitt hjärta.

Edla Emanuelsson.

En idrottsfest.

En dag, det var en fredag, gick jag på en idrottsfest. Det var mycket folk. När jag kom dit hade musiken redan börjat spela. De spelade sista marschen. Nu kom två karlar ut på plan. De var klädda som brottare. De gingo till var sitt hörn av brottarmattan. Så gingo de emot varann och hälsade. Sedan hukade de sig och började ta bentag. De kastade iväg varann så de flög långt ut på mattan. När brottningen var slut, och de skulle kläda om, tittade jag på deras muskler och jag tyckte de var fyrkantiga.

Nu började K. F. U. M.-gymnasterna sin uppvisning. De började med armsvängningar. Sedan tog de fram bommar. De hoppade upp på bommarna och gjorde frivolter och alla möjliga konster.

När det var gjort blev det fotboll mellan två gubblag, pastor Movingers lag och kassör Bodelssons lag. Nu blåste domaren och matchen började. Pastor Movingers lag låg över. En gång när pastorn var riktigt nära den plats där jag stod kom bollen och rullade mitt framför honom. O hej, skrek några farbröder. Men det var ingen idé för han missade bollen och en annan farbror kom och tog den. Det såg ut som pastorn blev arg ty han rusade så fort hans ben bar honom rätt emot farbrodern som tagit ifrån honom bollen. Denne sparkade men bollen träffade mitt i magen på pastorn. Nu blåste domaren halvtid. Under halvtid blev det stafett. Det var mellan 7:e klassens pojkar och några gubbar. Några personer hjälpte till med att ta fram två skottkärror. Det blev Gösta Dahlberg och Alf Rosen som fick åka på dem. Dahlberg kunde inte hålla balansen utan åkte utav. 7:e klass segrade. Så blåste domaren och fotbollslagen marscherade ut. På något konstigt sätt kom bollen till magistern som höll på att missa men lyckades träffa och få den i mål. Kassör Bodelssons lag segrade med två mål mot ett. Sedan gick jag hem och lade mig.

Festen hade ordnats för att få pengar till sommarkolonin och till 7:e klassens skolresa.

Martin Appelqvist, 10 år.

——o——

Uppåt väggarna.

— Allt som den där karlen gör är rakt uppåt väggarna.
— Men hur kan det gå i längden?
— Det går bra, för han sätter upp tapeter.

UNGDOMSKLUBBEN — 25 ÅR.

Återblick.

År 1920 var det livligt inom organisationsarbetet i Gustavsberg. Nya vindar blåste efter förra världskrigets slut, och de nådde även vårt samhälle. Den ena föreningen efter den andra bildades. Det har redan skildrats i Gustavsbergaren, hur fackföreningen följd av Konsum och Arbetarkommunen bildades. Dessa följdes sedan av ungdomsklubben, vars genombrott och första år här skall skildras.

Om det tidigare gjorts något försök att i Gustavsberg bilda någon ungdomsklubb med orientering åt arbetarrörelsen, känner vi inte till. Det socialdemokratiska ungdomsförbundets tidning Frihet såldes som lösnummer under 1918 av en gesäll Gottfrid Norrbäck, som var anställd hos skomakaremästare K. V. Pilman, Ålstäket. När fackföreningen och arbetarkommunen kommit igång med sitt arbete, uppstod dock diskussioner med ungdomarna om bildandet av en soc.-dem. ungdomsklubb. Det var inte tal om mötesleda vid denna tid, utan arbetslusten och hänförelsen var stor. Arbetarkommunen hade den 17 juli 1920 offentligt möte, varvid red. Nils Karleby talade i Bleksäng. Den 3 aug. var ett möte för intresserade ungdomar anordnat i Kapellet. Där talade Robert Olsson och inskrivning av medlemmar företogs.

Det var dock den 26 augusti som en interimsstyrelse för klubben tillsattes, varför denna dag kan anses som klubbens födelsedag. Till interimstyrelsen valdes Erik Hj. Johansson, Gunnar Nilsson, Per Lundin, Oskar Johansson och Karl Möller. Johansson och Möller var flitigt engagerade första tiden i klubbarbetet och de presiderade växelvis vid de första sammankomsterna. Den 26 september hölls föredrag av Axel Vahlgren, som talade om en ungdomsklubbs uppgifter och ändamål. Mötet var fåtaligt besökt, men några vänstersocialister hade infunnit sig och begärde diskussion, vilket beviljades. Diskussionen varade över en timme och rörde sig om, vilka vägar arbetarrörelsen skulle gå för att nå det samhällsskick, som eftersträvades — den parlamentariska eller utomparlamentariska vägen. Kalle Möller slog fast: nu hade vi gjort vårt val, och då gällde det att arbeta vidare och nå positiva resultat. Vid möten den 6 och 14 oktober var det Erik Johansson som presiderade. Vid det sista av dessa möten valdes Oskar Olsson till ordförande i klubben. Olsson var klubbens förste ordförande och det var också han, som var den verkliga ledaren under de första åren. Dessutom var han den förste studieledaren. Gunnar Nilsson var klubbens förste sekreterare och tillhörde banbrytarna för ungdomsrörelsen i Gustavsberg. De första revisorerna blev Gottfrid Engström, Karl Axel och Asta Vickman. Som förste kommissionär för Frihet valdes Verner Andersson. Mötet den 14 okt. avslutades med att kamrat Möller läste "Våran prost" och "Skvallerhistoria" av Fröding. Att Oskar Olsson ävenså var solosångare framgår av protokollen.

Vid 10-årsjubileet.

Studiefrågan fördes genast fram i förgrunden. Oskar Olsson nedlade hela sitt intresse i klubbarbetet och fick en god medhjälpare i John Lindholm, som också övertog studieledarskapet. Den 1 december hölls möte, varvid studieledare Harald Olsson talade om folkbildningsarbetet. Olsson rådde ungdomarna att börja studiearbetet med att läsa skönlitteratur. Redan samma dag bildades en studiecirkel och denna var den första inom klubben. Vid ett möte i Mörkdalen den 12 maj 1921 meddelade Lindholm att ett litet bibliotek hade nedlagts vid Vik å Värmdö och detta kunde klubben få övertaga. Biblioteket överfördes till Gustavsberg, och boklånen blev omedelbart livliga. Tjugo kronor anslogs för inköp av böcker. I landstingsanslag erhölls trettio kronor, varför man inköpte böcker för dessa pengar. Detta bibliotek, som grundades av ungdomsklubben, övertogs sedermera av A. B. F. och har för närvarande omkring 2.100 band. Den 15 augusti talade Joel Ljungkvist om aktuella studieuppgifter inom förbundet och John Lindholm försålde vid detta tillfälle Ragnar Jändels bok "Vägledaren". Lindholm blev också initiativtagare till A. B. F:s lokalavdelning, som till en början kallades bildningsutskottet.

Klubbmöten höllos mycket ofta under de första åren. En sångkör bildades med Karl Backman som ledare. Denne efterträddes av H. Wallius, som senare ersattes med Oskar Ullberg. Sångkören drev sin verksamhet under många år och deltog livligt vid möten, fester och utflykter till klubbar i Stockholms omgivningar.

Den första konferensen, där klubben var representerad, skildras ingående i en rapport av Gottfrid Engström. Vid denna konferens valdes Oskar Olsson till ledamot av distriktets styrelse och be-

Brasilienfebern i Gustavsberg på 1890-talet.

I början av 1890-talet förekom en ganska betydande utvandring från Gustavsberg till Brasilien. Genom att studera in- och Utflyttningsboken för Värmdö pastorat från denna tid får man en ganska god föreställning beträffande omfattningen av denna emigration från trakten. Under tiden 4 juli—9 sept. 1890 uttogs flyttningsbetyg för följande 67 personer:

Karl Johan Blom med hustru och två barn, Frans Viktor Andersson med hustru och sex barn, Clæs Edv. Andersson med hustru och son, Carl August Lundkvist med hustru och två barn, Per Elof Andersson med hustru och dotter, Amanda Pettersson, August Jonsson med hustru och dotter, Fredrik Rudén med hustru och tre barn, Carl Oskar Johansson, Joel Gårdman med hustru och fem barn, Lars Gustaf Andersson (kallad "Bleka Andersson") med hustru och fyra barn, Johanna Andersson, Karl Alfred Andersson med hustru och tre barn, Er. Aug. Lannerdal med hustru och två barn, Otto Alfred Gummesson med hustru och två gossar, Johan Otto Larsson Skog med hustru och en son, Carl Axel Sundby, Carl Au-

---

kantskap stiftades med Rickard Lindström, Adolf Wallentheim och Seved Apelqvist m. fl. klubbister, som senare blivit kända inom rörelsen. Genom sin verksamhet fick ungdomsklubben kontakt med omvärlden och representerades vid internationella ungdomsdagar. Med ungdomsklubbarna i Stockholm, Skuru, Saltsjöbaden, Bo och Värmdö hölls intimt samarbete. Ställningen till skytte-, idrotts-, nykterhets- och fackföreningsrörelserna samt militärfrågan och kooperationen m. fl. frågor återkom på dagordningen, likaså skol- och kommunala frågor. Klubbisterna blev alltmer engagerade i olika styrelser och nämnder.

Efter Oskar Olsson blev Bertil och Gunnar Andersson valda till ordförande. Därmed är vi framme vid år 1925 och den första strejken under modern tid samt Hjalmar Brantings död. Vid dennes begravning representerades klubben av Gunnar Andersson, arbetarkommunen av John Lindholm och Gunnar Florén samt fackföreningen av K. V. Svensson. Per Lundin och Sven Eugen Eriksson var fanbärare.

Efterträdare i distriktsstyrelsen blev Oskar Johansson och senare Erik Nilsson. Till studieledare valdes Anna Lindgren, som efterträddes av Anton Andersson. Inom klubben bildades också teateramatörsällskap och vandrarlag. På senare år startades även Unga Örnar. Det högsta medlemsantalet nåddes år 1930 med 150 medlemmar.

Inför ungdomsklubbens 25-årsjubileum har vi givit några glimtar från dess första år. Att klubben haft och i fortsättningen har en stor uppgift att samla och skola arbetarungdomen torde vara klart för en var.

Gunnar Andersson.

I DAG.

Efter denna återblick på de tider som gått, kan det vara på sin plats att nämna något om det för dagen aktuella. Olika styrelser har under åren lett ungdomsklubbens arbete. I dag sitter som ordförande Svenning Göth, kassör Svante Lindhall, sekreterare Lars Håkansson samt Kjell Persson och Arne Åslund i styrelsen. Studieledare är Bertil Pettersson. Antalet medlemmar är 54.

Vad sysslar vi med inom ungdomsklubben? I den ungdomsledarkurs, som började i våras, deltog åtta klubbister. Dessutom deltog klubbister som representanter för N. T. O., Idrottsföreningen, Kamratföreningen Tretton m. fl. organisationer. Vi har klubbister, som deltagit i cirklar i nationalekonomi, engelska språket, mötesteknik o. s. v. Våra mötesprogram har innefattat föreläsningar och diskussioner av aktuellt slag. Kontakten med Arbetarkommunen och A. B. F. har varit mycket god. Styrelsen har vid skilda tillfällen kallats till sammanträde med båda dessa organisationer, när det gällt mera vittgående frågor. Vi har också med glädje tyckt oss märka att klubbens röst mer och mer gör sig hörd inom samhället.

Ett minus i vårt arbete är den utflyttning av ungdom, som alltid sker i semestertid. Många av de medlemmar, som blivit ungdomsklubbister här, är nu på andra platser. Det är emellertid att hoppas, att de i fortsättningen blivit våra ideal trogna. En annan avigsida är också något, som vi kallar hemlöshet. Vi får hålla våra möten på Värdshuset, Grindstudion, eller var vi eljest kommer åt. Hade vi tillgång till en egen klubblokal, som vi efter bästa förmåga finge smycka, skulle trivseln vara större. Vi är dock inte ensamma i vår "hemlöshet". Det är likadant för de andra föreningarna också, om man undantar de religiösa sammanslutningarna. Därför är vi mycket intresserade av att ta del av det betänkande den av kommunalfullmäktige utsedda kommittén kommer att avge.

Inom ramen av föreningslivet tar vi verksam del av de samhälleliga problemen, särskilt då de sociala. Vi har kommit därhän, att vi ansett det nödvändigt att offra en del av vår fritid till att tränga djupare in i de kommunala spörsmålen. Ett gott stöd i denna uppgift lämnas oss av Gunnar Andersson, Harald Lindholm, Alice Pettersson för att nu nämna några.

Till sist vill vi, som i dag har ledningen inom ungdomsklubben, rikta ett varmt tack till pionjärerna här på platsen. De som startade organisationen är tyvärr icke tillfinnandes i Gustavsberg, men vi hoppas, att vårt tack på ett eller annat sätt skall nå dem. En del finns dock bosatta här. Vi vill, med det ansvar som ligger i årens tyngd, fortsätta vårt arbete. Vi vill bringa arbetarungdomen politisk fostran, dem själva till heder och samhället till gagn.

Svante Lindhall.

FRISÉRSALONGEN
GUSTAVSBERG
GRINDSTUGATAN 5
(invid kyrkan)

Nya, moderna lokaler. Särskild herr- och damavdelning.

Tel. 140.

gust Viktor Jonsson med hustru och en son samt slutligen August Johansson.

Samtliga dessa var från Gustavsberg. Dessutom reste också Johan Brygelsson Stål, Ålstäket, med hustru och två barn samt Sofia Karolina Sundberg från Aspvik.

I mitten av mars 1891 flyttade ytterligare åtta personer från Gustavsberg, nämligen Per Teodor Svensson, Emma Maria Jonsson och Carl Johan Jonsson med hustru och fem barn.

Vid samma tid skedde betydande utflyttningar från Gustavsberg till Amerikas Förenta stater, men det hör inte till detta sammanhang att ta upp denna fråga. Däremot måste vi här ta upp spörsmålet, varför dessa många utflyttningar skedde och särskilt varför så många just vid denna tid gav sig iväg till Brasilien.

Redan före 1880-talet förekom en betydande immigration till Brasilien från Europa. Framför allt var det italienare, spanjorer och portugiser, som begav sig dit. Men även tyskar kom i stort antal. För omkring 15 år sedan beräknades det, att cirka 300.000 tyskar fanns i landet. Efter det slaveriet 1888 hade fullständigt upphört, gjorde den brasilianska staten stora ansträngningar för att ersätta den så förlorade arbetskraften. En livliv propaganda fördes i de europeiska länderna och då även i Sverige. Agenter var allestädes i verksamhet. Immigranter till Brasilien skulle få fri resa på den brasilianska statens bekostnad. Utan ersättning skulle de sedan få bli ägare till goda jordområden i det nya landet.

I Gustavsberg gick folk och strävade under en ganska hård disciplin. Bostäderna var dåliga. Inkomsten var knapp. Smeden Viktor Jonsson t. ex. hade kr. 1:25 pr dag. Särskilt svårt var det ju för dem som hade stora familjer. När man nu i bokstavlig mening lovades jord och gröna skogar, måste detta verka lockande, framför allt på dem som hade barn och kunde räkna med egen arbetskraft för jordbruket. Brukspatron Odelberg varnade, men för den uppgiften var han givetvis inte den rätte mannen.

En av dem, som från Gustavsberg var med bland brasiliensfararna hösten 1890, lever ännu. Det är fru Emelia Jonsson, Mariag. 5, änka efter smeden Viktor Jonsson. Vi har tillfrågat henne angående resan och förhållandena i det nya landet.

— Hur kändes det att ge sig ut på denna långa och äventyrliga resa?

— Det var tråkigt, mycket tråkigt. Men vi trodde ju, att vi skulle få det bättre. Vi fick sälja av allt vi hade och så ge oss iväg. Själva fick vi betala resan bara till Malmö. Sedan bekostades den av brasilianska staten. Vi for över Köpenhamn till Bremen, där vi stannade ett par dagar. Resan fortsattes med ångaren Bremenhof, som gick enbart med emigranter. Flera tyskar och italienare fanns ombord men även åtskilliga svenskar, utom oss från Gustavsberg. Det var dåligt med utrymmet. Britsar hade placerats över varandra. Några fick sin plats i potatiskällaren.

Vi gick direkt till Brasilien. Resan över tog 21 dygn. Det blev långsamt och tråkigt. Många var sjuka. En av Gummessons två pojkar dog på havet. Vi låg ute på redden i Rio de Janeiro men fick inte gå i land. I stället fortsatte vi till "Blommornas ö", där det fanns en emigrantkoloni, och sedan med färjor till Santos. Från Santos hade vi en dagsresa till Jaho (uttryckt schahå), en mindre stad eller köping.

— Hur kunde ni under resan klara er med språket, då väl ingen var hemma i det?

— Överallt var det tolkar som mötte oss och tog hand om oss. Min man lärde sig sedan en del av språket men inte jag. Vår pojke lärde det fortast.

— Fick ni gustavsbergare stanna på samma plats?

— Nej då, vi skingrades åt olika håll och träffades inte sedan. Min man arbetade först i en smedja i Jaho, sedan i de s. k. kaffemyllorna, där dom tröskade kaffet. Det var ganska bra förtjänst. Men bostaden var dålig. Den var visserligen byggd av tegel men saknade ordentligt tak. Stora träluckor fick ersätta fönstren. Maten bestod huvudsakligen av ris och bönor. Något kött och fläsk fick vi ju också.

Vi stannade i Jaho ungefär ett år. Sedan kom vi till Kapinas, där min man fortsatte i smedyrket. På grund av gula feberns härjningar lämnade vi denna plats och kom ut på landet till en tysk herrgård, där mannen arbetade dels som gårdssmed, dels på kaffeplantagerna.

— Kände ni er tillfredsställda med de nya förhållandena?

— Nej, vi insåg snart nog, att vi begick ett stort misstag, då vi reste dit ut. Vi fick ju egentligen förlora allt vi hade och så fara illa dessutom. Ett särskilt lidande var de dåliga bostäderna. Vi bodde nu i en dålig hydda, gjord av kluvna palmstammar. Där fanns inga eldstäder och inga fönster. Golvet bestod av tilltrampad jord. Myror och andra djur hade fri passage genom huset. En dag, då vi satt och åt middag, tog en lång orm, gul över ryggen, sin väg rakt igenom huset. Den var visserligen inte giftig, men det kändes kusligt ändå. Åskan gick ofta så hårt att allt murbruket föll ned från väggarna. En annan plåga var ett slags jordloppor, som lade sina ägg innanför huden. Ur dessa utvecklade sig maskliknande larver, som kunde bli ganska stora.

De flesta av de gustavsbergare, som reste ut till Brasilien dog där ute. De som bara var på gårdar kunde aldrig få ihop så mycket pengar att de tog sig hem igen. Min man hade dock så pass bra inkomst att vi efter tre år kunde undersöka möjligheterna för hemresa. Vi kunde dock inte resa hem på samma gång. Jag reste före och kom vägen över Lissabon, Lybeck och Hamburg. Det var revolution i Brasilien och min man hade mycket svårt att komma därifrån. Men då den svenske konsuln gav honom intyg, att han skulle hem för att hämta sin familj, lyckades de att ordna saken.

Fru Jonsson berättar till slut att hon i Brasilien 1892 födde sin andre son, John Fransisco. När han växt upp, återvände han till sitt födelseland men har inte hörts av sedan 1916.

I Värmdö församlings In- och Utflyttningsbok söker man förgäves under 1890-talet efter inflyttningar från Brasilien till Gustavsberg. De flesta som flyttade ut återvände ju aldrig till hemlandet. De få som återvände var först bosatta i någon annan svensk församling, innan de återkom till Gustavsberg. Så kom familjen Jonsson 1894 från Maria församling i Stockholm till Gustavsberg, där mannen avled 1934.

FRÅN MIN DAGLIGA GÄRNING.

ÖVERLÄRAREN HAR ORDET.

Det finns ett yrke — lärarens — som menige man känner väl till på grund av mångårig, intim kontakt. Med eller mot sin vilja har allt folket i en ålder, då intryck bli djupa och bestående, lärt känna detta yrkes mål och medel samt utövarnas mer eller mindre hårdhänta metoder. Ty det mesta av lärarens gärning försiggår inför öppen ridå. "Det minns man väl, hur det var då", lyder ofta inledningen till hårresande skildringar från skolans värld. "Man skulle ha blivit lärare" och "Jag skulle då inte stå ut en dag med det jobbet" är också två ofta hörda men ganska motstridande känsloutbrott inför minnet av lärarens avundsvärda om ock prövande kall.

Men hur ter sig yrket från katedern sett? Ja, den saken skulle nu belysas i denna spalt.

I enlighet med undervisningsplanen för rikets folkskolor och gammal god tradition börjar skoldagen med psalmsång och bön, och punkt efter det gemensamma arbetet sättes på samma sätt i dag som på farfars fars tid. Till den givna ramen hör 5 45-minuters lektioner skilda åt av 10-minuters raster och en halv timmes frukost.

Äventyrlig och fylld av spänning ter sig skoldagen för nybörjaren, antingen han sitter bakom katedern eller i pulpeten, och denna känsla inför skolarbetet följer mången livet ut, det må nu gälla läraren, eleven eller målsmannen. Läraren planlägger sitt arbete men ställes ideligen under dagens lopp inför oförutsedda situationer, som kräver omläggning, anpassning och nyorientering. Eleven i pulpeten känner nog skoltiden ut en viss osäkerhet inför det oundvikliga förhöret, inför spörsmålet hur mycket han där framme i katedern tål och en viss undran hur betyget kan komma att se ut.

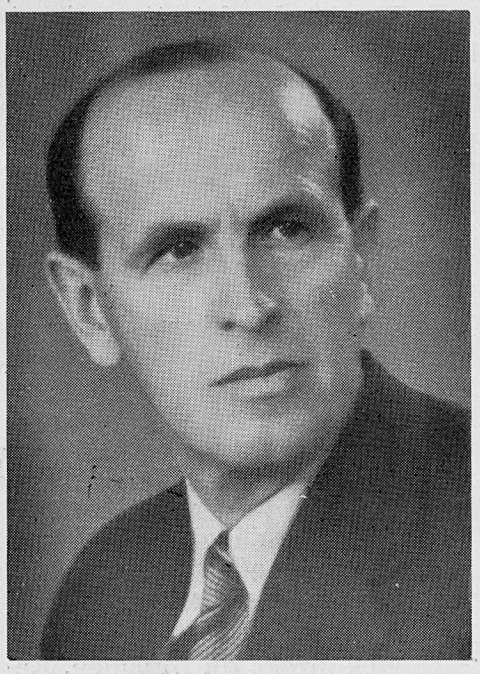

Vilhelm Gezelius.

Målsmannen där hemma är väl också i ständig spänning med avseende på den unge telningens prestationer, lärarens förmåga till rättvis bedömning och kamraternas hårda uppfostringsmetoder.

Att sitta bakom katedern eller gå mellan bänkraderna i en skolklass är i mångt och mycket detsamma som att ha ansvaret för växtlighetens ans och vård i en trädgårdsanläggning. Det förekommer många stilarter inom trädgårdsodlingen. Så ock inom pedagogiken. I båda fallen kan man få känna en fläkt av vildparkens tjusning och häpna inför det hårt tuktade, regelrätta, linjeraka, som både trädgårdsmästare och pedagog tidvis aktat så högt.

Arbetet i en stor klass påminner också om affärsbiträdets. Allt skall gå som smort, ty tiden är dyrbar, kunderna behandlas var efter sin art, så att de trivas och prima varor skall tillhandahållas i lockande förpackning. Tvånget till splittrad uppmärksamhet, träning av förmågan att se och höra, ja, på obestämbart sätt förnimma vad som väntas av en är gemensam dygd för läraren och affärsbiträdet.

En lektionstimme kan vara lång och är det väl ofta för eleverna, men den kan också svinna hän med hisnande fart. Att väcka elevernas intresse, skapa förutsättningar för arbetsiver, är ju en av lärarens förnämsta uppgifter och aldrig känner han sig mera aktiv än då klassen i susande stillhet arbetar med att lösa förelagda uppgifter.

Lärarens dagliga gärning är inte slut, då han lämnar klassrummet. Det förstår var och en som något följt med utvecklingen på skolans område. Rättning av skriv- och arbetsböcker tar sin tid och är ingen stimulerande syssla. Myndigheternas benägenhet att tillföra skolschemat nya ämnen ställer läraren inför nödvändigheten av fortsatt utbildning. Här några exempel från senare år: undervisning i trafikvett, luftskydd, friluftsverksamhet, yrkesvägledning och omfattande prov i vissa klasser för standardisering av betygssättningen.

Trötthet under arbetet känner läraren sällan. Det kommer efter, ofta med kraftig reaktion. Botemedel: annan sysselsättning. Läraren löper lätt risken att bli inkrökt i sig själv och sin gärning. Han behöver vara med i det kommunala arbetet och umgås med andra yrkesutövare.

Till lärarens gärning hör också att stå i kontakt med hemmen. Då och då kommer en ledsen mamma eller uppretad pappa och vill ha upplysning om och snar rättelse av förmenta missförhållanden rörande egna barn och andras ungar. Fel och brister måste rättas till,

---

Den frihetslängtan och strävan till oberoende, som vid 1890-talets början tog sig uttryck i emigrationen till Brasilien, nådde aldrig sitt mål. Men den är dock en företeelse av intresse även för eftervärlden. Kanske tedde sig för vaknasinnen situationen i Gustavsberg så förtvivlad, att man måste göra ett yttersta försök för att förbättra sina förhållanden. Kanske hade man alltför mycket låtit sig ledas av ovederhäftig propaganda, som fött överdrivet romantiska förväntningar. Dessa och andra liknande frågor kan väl aldrig till fullo besvaras. Huru som helst — de som känt lockelsen att fara men inte gjort det kunde glädjas över, att de stannat hemma. De som reste fick själva en dyrköpt lärdom, som förvisso kommit även andra till del.

Oscar Lövgren.

FABRIKENS ÄLDSTA. IV.

"Vem har målat den tavlan?" — "Josef Ekberg! Är den inte förträfflig! Men se på den här då. Den målade han vid 16 års ålder". — Hans tavlor är konst. I oerhört många hem finnas en eller flera målningar av Ekberg. Många gustavsbergare är inte lite stolta över dem. "Ekberg är en samhällets egen son". — Med känsla och smak har Ekberg vetat att välja sina motiv. Från vår bygd må nämnas tavlor med motiv från Farstaviken, Kajen, Kattholmen, Kyrkan o. s. v. I bra många hem finns en tavla med en Ekbergskyrka.

En vacker sommardag hälsar vi på hos Ekberg i hans hem vid Haga. Det första man där märker är tavlor. Man ville så gärna plocka med sig den och den. — Så börjar vi samspråka om konst och konstarter och kommer så in på gammalt och nytt.

Med tacksam glädje talar E. om sin fader och tar med varsam hand fram och visar hans betyg på organist- och kyrkosångarexamen, daterat i Stockholm den 11 juni 1842. Fadern arbetade i fabriken men var dessutom organist och klockare i gamla kyrkan — nuvarande museet. Där konstruerade han och byggde själv orgeln. Alldeles nyligen har jag fått tre av dessa gamla ritningar, vilka kommer att förvaras i kyrkan.

Den 18 febr. 1877 föddes Josef Ekberg. Den 1 sept. 1889, 12 år gammal, började han på målarsalen. Det dröjde inte så värst länge, förrän han på egen hand fick börja måla egna små saker: väggfat och brödfat med landskapsmotiv. Målning och teater har alltid varit hans stora intresse. Förr i tiden fanns det en målarskola i Gustavsberg. Den fick man besöka, tills man fyllt 20 år. Två kvällar i veckan kl. 7—8,30 fick man där under en herr Meders ledning lära sig måla efter gipsmodeller.

Josef Ekberg.

I fabriken fann Ekberg snart en god och trofast vän i Gunnar Wennerberg. Denne föreslog en gång brukspatron Odelberg, att man skulle låta Ekberg fortsätta och ingående studera konst. Men brukspatron svarade kort: "Nej, då vill han också snart ha mer betalt. Låt honom hållas och experimentera bäst han vill här". — Så blev det. Ekberg fick hållas och experimentera. "Det är bra annorlunda nu", tillägger E., "nu hjälper fabriken fram dem som kan och vill".

Från 1898 började Ekberg utarbeta tekniken till sgrafitto. En gång fick Wennerberg besök av prins Eugén. Ekberg nedkallades också. Då visade prinsen ett gammalt brunt glacerat fat. Det var efter denna händelse, som man på allvar sökte få fram en fullgod sgrafitto. Vari låg själva svårigheten? Jo, givetvis i själva glaceringen. I stum beundran sitter man och lyssnar till E:s berättelse om många misslyckade och lyckade försök. Man ser bakom allt detta oerhört arbete, stor idérikedom och okuvlig energi. Då experimenten avslutat, ville brukspatron, att man skulle göra sgrafitton till en lönande masstillverkning. För detta var varken Wennerberg eller Ekberg riktigt hågade. Men sgrafitton blev i alla fall en stor artikel. "Jag skall aldrig kunna glömma Wennerberg. Det var han som förde sgrafitton ut i affärskretsarna. Ej heller skall jag glömma året 1900, då vi hade en gemensam, lyckad utställning i Paris".

År 1924 upphörde sgrafittotillverkningen. En ny konsttillverkning — den med lyster — påbörjades. "Hur kom herr Ekberg på denna idé?" — "Jo, jag satt i en gammal kyrka och tittade på en gammal ljuskrona. Plötsligt tog dess undre del formen av en vas — och se, jag såg framför mig modell efter modell. — Men sen kom de många svåra försöken, ända tills jag lyckades få fram den nya till-

Forts. å sid. 12.

---

missförstånd klaras upp och framför allt gäller det att få båda parter att tyda allt till det bästa. Ty råder fred och samförstånd i skolans lilla värld och mellan hemmen och skolan, då kan skolan fylla den förnämsta av sina många uppgifter: fostrandet av fridsamma, samarbetsvilliga medborgare.

Vigda:

den 10 juni furiren Stig Harald Frisk, Mörtnäs, och sömmerskan Sonja Margit Frideborg Johansson, Spånga,

den 16 juni snickaren Erik Valfrid Millström, ö. Stenhuset, och hemmadottern Johanna Back, Djura förs.,

den 23 juni porsl.-arb. Rurik Eugen Smedslund, G:la Kontoret och porsl.-arb. Karin Margareta Danielsson, Skuggan,

den 24 juni gravöreleven Nils Roland Fröberg, B. 9, och husföreståndinnan Lilly Alexandra Örwald, B. 9,

den 14 juli porsl.-arb. Torsten Yngve Gustav Nordblom, ö. Stenhuset, och husföreståndinnan Märta Elisabet Karlsson, ö. Stenhuset,

den 14 juli montören Karl Erik Lennart Johansson, Högalid, och porsl.-målarinnan Märta Linnéa Gustavsson, Mariag. 7,

den 21 juli bagaren Karl Reinhold Valdemar Karlsson, Bageriet, och bageribitr. Mere Riwke Blumenau, Enskede,

den 21 juli porsl.-gjut. Gösta Nils Eugén Berglind, Tallåsen 11, och porsl.-arb. Gurli Magda Irene Karlsson, Skogsbo,

den 23 juli porsl.-arb. John Emanuel Norberg, Tallåsen 25, och Edit Linnéa Dorotea Martinsson, Engelbrektsförs.

Födda:

den 31 maj Anne-Christine, d. t. snick. Karl Georg Valdemar Lindroth, Villagat. 6, o. h. h. Ester Kristina, f. Karlsson,

den 1 juni Per-Olov, s. t. åkaren Georg Olof Gustavsson, Sorunda förs. o. h. h. Karin Viola, f. Ringström, Skeviksgat. 6.

den 8 juni Christina Maria, d. t. ing. Lars Erik Nyström, Tvärväg. 20, o. h. h. Irma Maria, f. Wallberg,

den 14 juni Kjell Arne, s. t. jordbruksarb. Nils Åke Bergström, Farsta, o. h. h. Saga Eleonora, f. Haglund,

den 22 juni Börje Helmer, s. t. snick. Johannes Helmer Johansson, Mörtnäs, o. h. h. Svea Maria Cecilia, f. Svensson,

den 22 juni Hans Erik, s. t. porsl.-gjut. Karl Birger Pettersson, Skeviksgat. 4, o. h. h. Signe Margareta, f. Nordström,

den 26 juni Karin Marie-Louise, d. t. Ing. Nils Torsten Box, 1 Tvärv. 1, o. h. h. Karin Elisabet f. Sandström,

den 29 juni Lars Olov, s. t. grovarb. Ernst Rudolf Samuelsson, Dalv. 5, o. h. h. Engla Maria, f. Svanberg,

den 13 juli Rolf Lennart Mauritz, s. t. porsl.-arb. Eskil Mauritz Westin, Skeviksgat. 7, o. h. h. Svea Linnéa, f. Sjöbom,

den 23 juli Håkan Sven-Arne, s. t. affärsbitr. Karl Håkan Leonard Arvidsson, Mörtnäs, o. h. h. Kerstin Elisabet, f. Berglin.

Döda:

den 22 juni gipsgjut. Eskil Samuel Pettersson, f. 3 nov. 1885 (59 år), Höjdgat. 5,

den 23 juni fru Edit Elisabet Svensson, f. Nilsson, f. 6 nov. 1897 (47 år), h. t. lagerarb. Karl August Vilhelm Svensson, Villagat. 8,

den 27 juni änkefru Hilma Emilia Odelberg, f. Godenius, f. 2 dec. 1848 (96 år), ä. e. brukspatron Oscar Vilhelm Odelberg, Farsta,

den 10 juli porslinsbrännaren John Erik Vilhelm Andersson, f. 14 maj 1894 (51 år), Bergsgat. 3 B,

den 2 aug. f. lantbruk. Lars Larsson, f. 9 jan. 1869 (76 år), Mörtnäs.

Kyrkan hålles öppen alla vardagar kl. 9—19.

Johan Movinger.

Överlämna förtroendefullt all omsorg vid dödsfallet till

BARDELS
BEGRAVNINGSBYRÅ
Odengatan 84 Stockholm
Ring vårt ombud:
Fru LISA JOHANSSON
Tel. Gustavsberg 174
eller direkt 30 84 42 30 93 93

Glimtar från Bommarsbo.

Neej, nästa sommar spar jag mig och låter barnkolonien sköta sig mig förutan!

Jag är hemma igen, och det är, som om en slamrande motor plötsligt stannat, då barnens stoj och larm inte längre hörs. Jag har fått sova ut på morgonen efter att föregående dag ha haft det ganska arbetsamt med hemresan. Kvavt var det i en dåligt ventilerad järnvägsvagn, och när man så till på köpet helt plötsligt får packa ihop barn och 40-talet resväskor och flytta till en annan vagn, blir man just inte glad. Tur att gruppen består av hyggliga pojkar och flickor, som man vågar släppa ut på vagnens plattform, då det blir för tryckande varmt inne. Förut ha de fyra veckorna just inte bjudit på någon överflödig värme, ganska blåsigt och just inte inbjudande till bad alla dagar. Och så har vi ju haft "röda hund", som löpt från den ena till den andra och nästan varje dag hållit någon i säng.

Åjo, alldeles utan sol och värme har vi väl inte varit. Midsommaren var underbar. Den står kanske som det ljusaste minnet från den första perioden däruppe i år.

Kl. 5 på midsommaraftonens morgon smög sig en liten pojkskara med "magistern" i spetsen ner till fiske. Och det blev 21 abborrar, som, egenhändigt rensade och tillagade av migstern, åts med välbehag på kvällen. Om någon sett magistern linka litet illa i sommar, så är det ett minne efter den fisketuren. Ja, doktorn fick t. o. m. komma till oss ett tag på eftermiddagen, inte direkt för fotens skull, men för en besvärlig böld på en av pojkarna.

Och under tiden plockade vi andra löv och blommor, underbara ängsklockor, tjärblomster och smörblommor för att pryda majstången. Och sannerligen, var det inte nätt opp den grannaste stång vi sett, då den var färdig.

Nu måste de allra finaste klädningarna och hårbanden fram ur packningen, och det blev toalettbestyr som till en amaranterbal. T. o. m. pojkarna skrudade om. Sannerligen hade inte Ingvar bytt ut

Forts. å sid. 13.

MED 19,000 TÄNDSTICKOR.

Sedan den 13 juni pågår i Missionshusets lilla sal en utställning, som har sina särskilda poänger. Det är porslinssvarvaren och missionshusvaktmästaren Sven Lövdal, som är 19.000-konstnär och utställare.

Största intresset tilldrar sig de tvenne tändstickstavlor, som för övrigt syns på bilden här bredvid. Som framgår också av bilden, föreställer den ena Gustavsbergs kyrka, den andra Skurubron. Tavlorna är gjorda helt och hållet av tändstickor, vilka använts dels obearbetade, dels avskurna i önskad längd eller rostade till lämplig färg. Också ramarna är på framsidan helt belagda med tändstickor. Dessa tavlor är sannerligen intet kladdverk. Deras upphovsman har fått en stil och rymd över dem, som gör att man inte går dem likgiltigt förbi.

Gustavsbergarens representant tar en titt på utställningen och frågar herr Lövdal, hur han kom på idén att göra tavlorna.

— Jo, svarar han, det var under min tid som inkallad. Jag skötte då en ångpanna och hade en del lediga stunder, dessutom en del fritid och vissa fridagar. Jag tog itu med den lilla tavlan först efter att ha sett en tändstickstavla, som en av kamraterna gjort. Dess motiv var från Gamla stan.

— Hur lång tid gick det åt för att fullborda den stora tavlan?

— Fyra och en halv månad ungefär. Men samtidigt gjorde jag också en del andra saker såsom mellanstick. Det var litet läderplastik och en del arbeten med "trollknutar" eller "timmermansknuta". Men dom har jag ju sysslat med tidigare också.

— Hur stor är Skurubro-tavlan och hur många tändstickor gick det åt till den?

— Den är 85×121 cm. Jag har använt 19.000 tändstickor för den. Av dessa har väl något hundratal gått till spillo under arbetet, men många har delats i två eller flera bitar, så det torde nog vara 19.000 bitar i tavlan och ramen. För fastsättningen av bitarna har det gått åt ett kg. kallim.

— 19.000 tändstickor — det blir många askar.

— Ja, det motsvarar 380 askar. När jag gjorde den första tavlan köpte jag vanliga tändsticksaskar och tog bort tändsatsen. För den stora tavlan skaffade jag tändsticksämnen från Jönköpings tändsticksfabrik — 19.000 kostade bara 3:40.

Sven Lövdal och hans utställning.

— Dom här knåp- och knepknutarna har du inte börjat med nu?

— Nej, dom första gjorde jag för många år sedan. Jag har gjort kopior av fyra andra, som jag fått fatt på. Själv har jag komponerat sex stycken.

Vi tittar bl. a. på ett vackert klot, som vid närmare undersökning visar sig består av 26 likformade bitar. En trekantig pyramid är sammansatt av 50 olika bitar, en kub av 21 o. s. v. Låsknuten, som har fem finurliga lås inuti, är särskilt svår att öppna.

— Hur har det varit med intresset för utställningen?

— Det har varit bra. Ganska många har varit här och då visat ett stort intresse. Det var förresten andra, som föreslog mig den här utställningen. Redan innan den kom till stånd, kom det nu och då folk, som ville se mina arbeten, och de blev ju lättare tillgängliga på det här sättet. Är det ytterligare någon som vill se utställningen, finns det möjlighet därtill någon av de två sista tisdagarna i augusti, kl. 19,30. Därefter slås den igen.

Behållningen från utställningen, som när detta skrives uppgår till kr. 76:—, går oavkortad till underhåll av missionsförsamlingens fadderbarn i Norge.

Det skulle säkert vara både intressant och gagneligt, om här, liksom på flera andra platser, en allmän hobbyutställning anordnades. Där skulle redan intresserade få impulser av varandra, och en del nu oföretagsamma skulle få trevliga och jämväl nyttiga uppslag för sin fritidssysselsättning.

G. Carén.

Av östra Dalarnas erkänt högklassiga virkesproduktion tillverkas

HÖGVÄRDIGA BOSTÄDER, DALAHUS.

Våra konstruktioner och standardtyper äro utarbetade i samråd med Statens Byggnadslånebyrå.
Vi ordna för Edert byggnadsföretag erforderliga lån m. m.
Begär katalog! Ensamförsäljare:

ERNST OCH BERTIL NORDKVIST
Dalahus, Linghedsågverks A.-B.
Götgatan 96 Stockholm. Tel. 44 22 00, 44 22 01.

Saltstänken

fröjdar nu unga och gamla, sedan en härlig sandplage formats vid Skräddarviken, inramad av planerade gräsmattor och med ny brygga fram till trampolinen — allt lagom färdigt som en överraskning för hemvändande semesterfirare. Under de hetaste dagarna i juli verkade det nästan Solvik, med massor av badgäster. Vattnet lär enligt kungl. medicinalstyrelsen vara bättre hos oss. Med tiden skall det väl också bli renare. Nu vore det väl underligt om inte idrottsföreningens simsektion får litet vatten under fenorna och om inte gustavsbergarna till nästa års simborgarvecka hämtar skäppan full med märken.

Kaskader

av ljud når örat, när man en kväll före semestern slår sig ned under tallen, vid vars rot ens bo är fästat, som Havamal säger. Från Höjden hörs vacker sång, uppburen av en klar kvinnoröst. Det är missionsförsamlingen som anordnar friluftsmöte. Från Värdshusets terrass klingar en sprittande marsch — blåsorkestern ger kvällskonsert. Hejaropen ekar i fjärran från idrottsplatsen, där finalmatcherna går i avdelningsserien i fotboll. Saxofon och trumpet från Klubbparkens dansbana blandar sig i leken. Och den evinnerliga vedsågen sätter i med sin fräsande låt.

Det sjuder

av liv i vårt lilla samhälle. Ljuden samlar sig till en fanfar för fritiden, för aktiviteten, för livsbehoven, för gemenskapen och trevnaden. Och en tid senare ger de tysta semesterdagarna en lika intensiv känsla av naturlig vila. Bygd och folk anpassar sig i en lugnare rytm och sakta kluckar vågorna mot stranden vid Farstaviken.

Vattnet

i den djupa gropen vid 8:an i Skeviksgatan har försvunnit, till lättnar för alla mammor med småbarn. Det var en farlig plaskdamm, som vi väl får hoppas blir ersatt med en officiell och riktig anordning för de allra minsta någonstans, någon gång. Med rekordfart har där i stället vuxit upp ett modernt kollektivhus för flickor till fabriken. 4 rum i varje plan verkar trivsammare är korridorsystemet. Men var ska man ta flickorna från?

Svallvågor

från Aspvik minner om de härliga dagar som bygdens ungdomar upplevde vid ungdomslägret. De blev en bejakelse av de andliga värdena och ett erkännande åt fritidens möjligheter till trivsel både i allvar och gamman. För en lekman var det en upplevelse att se kyrkans män med liv och lust svänga om i ringlekarna. Det bådar gott för framtiden. Med sitt initiativ visade också Kyrkan oss gustavsbergare hur Aspvik bör nyttjas.

Uppfriskande

och sval blev äntligen fruntimmersveckan efter de föregående Afrikadagarna över hela landet, med 37 grader vid själva Polcirkeln. Vill man nu erfara värme, så kanske det snart kan ordnas vid friluftsbastun vid Vilan, där idrottspojkarna slagit om till spurt med bygget, som skall göra gubbarna till pojkar, driva bort träningsvärken och få folk att trivas på ett särdeles sätt. Måtte det bli upplysning — om bastuns nytta — och på vägen fram till Vilan!

Som böljor

vaggar sädesfälten och lantfolket tycker att vetet är alldeles särskilt vackert i år. Höet bärgades och inkördes i önskeväder. I trädgårdarna blir fruktskörden medelmåttig, ärtor och bönor prima. Att vi nalkas konserveringstider kan man förstå av alla dem som smugit sig ut i arla för att plocka korgarna fulla av de rikliga skogsbären. Kollektivpotatisen bortom Skogsbo inger ljusare förhoppningar än fjolårets vid Södersved. Det blir fredsskörd! Och augustimåne — kräftor! För alla och envar alltid något att glädjas åt.

Svalkande

var det att läsa en stor annons i bladet, när värmen var som mest tryckande. Där stod: "Jultomtar till salu!" Det var alltså inte fråga om några j u l i-tomtar, som man ville sälja billigt. Snälla redaktören! Det är kanske säkrast att börja planlägga Gustavsbergarens julnummer.

Lekaren.

Forts. från sid. 9.

verkning." — För närvarande arbetar E. mest och helst med starkeldsgods.

De minnesrikaste resorna då? —" Resan till Paris 1925. Tänk att i lugn och ro få besöka de stora museerna och titta på franska och engelska mönster. Och den 1910 till Danmark och Tyskland, det blev en resa med idel konststudier. Men här hemma i Sverige tycker jag mest om att resa till skärgården och till Öland. Vilka motiv man kan få där".

Sedan blir det tal om teaterhobbyn. Oskar Severin och E. brukade ibland som barn leka teater och ge föreställningar för kamraterna. Kökssoffan fick fungera som scen. Då E. var 14 år målade han sina första kulisser till klubben. 1910 gjorde han en ny scenanordning där och vid invigningen gavs "Svärfar" av Heidenstam med Ekberg i huvudrollen. Han myser belåtet vid tanken på alla glada minnen från föreställningarna i klubben. Han nämner en rad gustavsbergare såsom goda skådespelarförmågor. På klubben finns mängder av Ekbergskulisser, stora och präktiga saker, som ännu användes.

Önskemålen då? "Jo, att få krafter att fortsätta med min målning". I den önskan instämmer vi gustavsbergare av allt hjärta.

Johan Movinger.

FRÅN LERA TILL TALLRIK.

Industrispionage avslöjar porslinets hemlighet.

Vi har i de föregående artiklarna uppehållit oss vid den kinesiska porslinstillverkningen, och detta av ganska naturliga skäl. Ty dels är den kinesiska metoden grundläggande för all modern porslinstillverkning, och det är f. ö. häpnadsväckande hur de tekniska detaljerna och arbetets organisation påminner om modern tillverkning. Dels påstår kräsna porslinskännanare med en viss överdrift, att efter Ming och K'ang-hsi (d. v. s. till fram på 1700-talet) har intet porslin framställts värt att slösa trycksvärta på!

Men innan vi går vidare till europeisk porslinstillverkning (och då framför allt produktionen vid Gustavsberg), kan det ha sitt intresse att dröja kvar ännu en stund i Kina och i allra största korthet behandla någonting som i porslinets historia kallas för Pére d'Entrecolles brev. Och detta av två orsaker: 1) maken till ett mera intressant och värdefullt industrispionage har väl sällan eller aldrig förekommit, 2) förekomsten av dessa brev ställer alla gamla idéer om porslinets upptäckt i Europa på huvudet. Vi skall i en senare artikel påvisa, hur den tyske apotekarlärlingen och alkemisten Böttger, som hittills i allmänhet ansetts vara avslöjaren av den kinesiska porslinshemligheten, helt enkelt baserade sin upptäckt på dessa brev.

Père d'Entrecolles var en fransk jesuit. Han verkade som missionär i den kinesiska provinsen Kiang-si under de första åren av 1700-talet. Jesuiterna hade nämligen erhållit tillåtelse av kejsaren K'ang-hsi, som gett sitt namn åt den sista stora porslinsepoken, att missionera i Kina. Det slumpade sig så, att man överallt i Europa med alla medel sökte upptäcka tillverkningshemligheten av dåtidens mest eftertraktade vara, porslinet, kulminerade porslinskonsten i Kina. De stora kejserliga fabrikerna i Ching-tê-Chên med sina miljoner arbetare leddes av en av historiens främsta porslinsexperter Ts'ang Yung-hsüan, vars produktion av världens främsta kännare allmänt anses vara det absolut högsta som någonsin åstadkommits inom porslinskonsten. Man får ett begrepp om det plan varpå detta porslin ligger, när man får veta att en liten ingefärskruka av hans produktion redan för femtio år sedan inbringade ett pris av 120.000 kr. Under det sista halvseklet har dess ekonomiska värde stigit ytterligare.

Det var således i vad man skulle kunna kalla det psyokologiska ögonblicket som jesuiten Pére d'Entrecolles satte sig ner och skrev sina brev till sin chef, Pére Orry, biskop för de indiska och kinesiska missionerna. Första brevet skrevs den 1 sept. 1712 och börjar:

Forts. från sid. 10.

sin rosafärgade älsklingströja mot en ren och fin skjorta och tagit på sig skor!

Och så började midsommardansen. Pojkar och flickor, koloniens och andra, lärare och kökspersonal, vänner och bekanta från trakten — alla ställde upp och dansade av hjärtans lust. Kaffe för de äldre och läskedrycker och bullar och kakor för barnen, det smakade sen. För att inte tala om kolan, som Maj, rund och och glad, sålde från sin "kiosk".

"Så går en dag än från vår tid", ljöd psalmsången därutifrån plan, och kl. 10 sov små trötttdansade ungar i sina halmbäddar. Sängarna hann inte knarra och gnälla lång stund den kvällen. Eljest var det ganska svårt att sova, när kvällen kom. Man hade ju sovit middag, och så lägga sig kl. 8! Det är väl mycket begärt. Inte går det att sova då, även om "fröken" läst en stund i en spännande bok. Alla somnar inte så lätt som Karin, och Ingrid och Berit skulle helst vilja ligga och prata och viska ännu en stund, men detta är nu en gång förbjudet på koloni. Man är här för att äta och sova och må gott och öka i vikt. Och de äter sannerligen! Man häpnar över vad barn kan konsumera, när det finns mat att ta av. Det vill till att ha fått licenser till allt som behövs, och så att ha kokerska, som förstår att laga till både tillräckligt och gott för barnmunnar. Den saken har vi haft tur med alla år. När sista kvällen kommer och vägningen, visar det sig också, att det är ökning över lag, ända upp till 3 kg.

Men hur ska det gå med packningen till hemresan? Solen förmörkas just som vi ska ta itu med den. Nå ja, det ena först och det andra sen. Vi sotar glas och näsor och fingrar. Den sista resten av majstången får t. o. m. tjänstgöra som teleskop. Och sen blir det packning, inte just så prydlig, som när mamma gjorde den i ordning därhemma, men får man bara allt med hem, får man vara nöjd.

Det tasslas om kuddkrig till natten. Det hör nu till sista natten på koloni. Men det blev inget. Fröken hade för långa öron, och vad är det för nöje med kuddkrig, när fröken är beredd på det. Och när jag så lovade att skriva i Gustavsbergaren och tala om, vilka lydiga barn de var, så inställdes fientligheterna. Och detta har jag talat om nu, så nu kan pennan vila.

Men ännu en sak måste jag berätta. Då vi ätit pannkakan sista dagen strax före avresan, reser sig Gösta och utbringar ett fyrfaldigt leve för fröken Lindholm och så för tant Ingrid och tant Olga i köket. På tåget litet senare kommer han och sätter sig bredvid mig och säger: — Tyckte inte fröken det var bra, det jag sa i morse? — Jovisst, tack ska du ha! — Ja, jag skulle ha sagt mer, men jag kom av mig. — Nå, vad skulle du då ha sagt? — Jo, så här: Ett hjärtligt tack till fröken Lindholm för den här tiden från alla kamraterna. — Och jag förstår honom och är lika glad åt de orden nu förstås.

Ja, barn är barn. Stimma och stoja kan de, men de kan också vara rara och öppenhjärtliga, och aldrig blir de i skolan så, som de är på kolonien, då inget tvång läggs på dem, utan allt bara är liv och lust. Så vem vet! När sommaren kommer på nytt, kanske lusten kommer igen.

Clary Lindholm.

"Alltemellanåt har jag vistats i Ching-tê--Chên för att hjälpa mina diciplar tillrätta med sina andliga problem, och medan jag var där har jag intresserat mig för tillverkningen av detta vackra porslin som är så högt skattat och sändes till alla delar av världen. Ingenting annat än min nyfikenhet har sporrat mig till mina undersökningar, men det förefaller mig som om en detaljerad beskrivning av allt som rör detta arbete borde på något sätt vara av värde i Europa.

Förutom vad jag själv skådat, har jag fått lära mig många detaljer från mina lärjungar, som arbetar med porslinet eller handlar med det. Jag har kontrollerat sanningen om vad de har berättat för mig genom att studera kinesiska böcker om porslin, så jag tror att jag har tillägnat mig en ganska god kännedom om allt vad som rör denna vackra konst..."

d'Entrecolles fortsätter så inledningsvis att beskriva staden och trakten samt övriga städer i Kina, där porslin tillverkades, och fortsätter:

"Porslin består av två slags leror, den ena kallad Pe-tun-tse (= fältspathaltig sten) och den andra Kaolin... Pe-tun-tse är helt enkelt pulvriserad sten hämtad ur stenbrott och därefter pressad till tegelformade stycken. Vilken sten som helst duger inte, annars vore det inte nödvändigt att hämta den 40—50 km. in i nästa provins. Den riktiga stenen, säger kineserna, är svagt grönaktig. Stenarna slås först i stycken med slägga och krossas därefter till pulver i en stor mortel med hjälp av en slags stånghammare med järnbeslaget stenhuvud. Dessa stånghammare arbetar oavbrutet antingen för hand eller med vattenkraft. Pulvret hälles därefter i en stor behållare fylld med vatten och omröres kraftigt med en järnspade. När det fått stå några minuter bildas ett slags skum, fyra eller fem fingrar tjockt. Detta skummas bort och hälles i ett annat vattenfyllt fat. Blandningen i det första karet omröres flera gånger och varje gång borttages skummet som bildas på ytan, tills ingenting återstår än de grövre partiklarna, som sjunker till botten. Dessa tas upp och males ytterligare.

Det andra fatet får stå tills en slags massa har bildats på botten, och när vattnet klarnat hälles det bort utan att bottensatsen störes. Massan hälles därefter i en form av trä med en botten bestående av jämnsatta tegel. Över tegelbädden och utefter formens sidor sträcker man sedan en grov duk, som fylles med massan, varpå man täcker den med ännu en duk. På denna placerar man ett jämnt lager av tegel sida vid sida, och på detta sätt kan man krama ut vattnet snabbare och utan att förlora någonting av porslinsmaterialet, som snart hårdnar och antar tegelform..." (Här har vi alltså filterpressen omnämnd 150 år tidigare än den började användas i Europa.)

Forts. i nästa nummer.

Ett stycke svenskt näringsliv

I DIN HAND

• Det är för Er skull — liksom för alla andra varuförbrukares — som varor produceras och förmedlas. Konsumtionen är det yttersta målet för all produktion. Men är Ni säker på att all hänsyn verkligen tas till just Era intressen som varuförbrukare?

I den del av näringslivet, som konsumenterna själva äger, föreligger den säkerheten! Där bestämmer varuförbrukarna själva i demokratisk ordning. Över 800.000 hushåll äger och kontrollerar de svenska konsumtionsföreningarna och deras centralorganisation, Kooperativa förbundet — d.v.s. 6.000 butiker med en omsättning av närmare 900 milj. kr. och ett hundratal produktionsanläggningar med ett produktionsvärde på 420 milj. kr.

Ett stort stycke svenskt näringsliv i konsumenternas ägo — och samtidigt ett medel i deras hand att påverka den ekonomiska utvecklingen i stort!

Ni kan som medlem och delägare i en Konsumtionsförening vara med och bestämma över detta. I praktisk, demokratisk samverkan med andra varuförbrukare ur alla samhällsgrupper gör Ni därmed en samhällsgagnande insats för ett utvidgat konsumentinflytande i det ekonomiska livet. Bliv medlem i

konsum/kooperativa

GUSTAVSBERGS UTSTÄLLNING av sintrat sanitetsporslin hos AB Svensk Byggtjänst, Kungsgatan 32, Stockholm.

Välkommen *till vår utställning*

GUSTAVSBERG

Detta märke är en garanti för tekniska kvalitetsfordringar enligt svensk standard

Vi har nyligen öppnat en centralt belägen utställning av vårt sintrade sanitetsporslin hos AB. Svensk Byggtjänst, Kungsgatan 32, Stockholm. Där kommer tid efter annan våra nyheter att presenteras liksom värdefulla tips för planering och inredning av toaletter och badrum. Både fackmän oeh byggnadsintresserad allmänhet har nytta av att regelbundet besöka utställningen och alla hälsas hjärtligt välkomna.

AB GUSTAVSBERGS FABRIKER • GUSTAVSBERG

Herr Axel Björkman
Mariagatan 6
GUSTAVSBERG

Gustavsbergsnytt.

Kyrkan.

Torsdagen den 26 juli anordnade kyrkl. arbetskretsen sin årligen återkommande "de gamles dag". Med Gustavsberg V reste de 150 deltagarna till Tollare. Vädret var utmärkt — inte för kyligt och inte för varmt. Det syntes redan vid starten, huru glatt förväntansfulla de gamla var. Det kändes vid återkomsten, att de var mycket belåtna med resan.

På gårdsplanen till Tollare gård sjöng vi psalmen "Härlig är jorden". Deltagarna hälsades välkomna och bjöds stiga in i festvåningen, där ett utomordentligt gott kaffe och rikligt med dopp serverades vid småbord, som var smakfullt smyckade med rosor vid varje kuvert. Det goda kaffet uppskattades av alla. Ola Woxström och Roland Fröberg underhöll med gammal känd musik. Under båtresan ut och hem sparade Fröberg inte heller sitt dragspel.

Nöjda och belåtna efter kaffekalaset samlades vi sedan i storstugan. Pol. mag., fröken Birgit Johnson, sjöng några vackra sånger och talade sedan rättfram och gripande om "Lysande människor". Hennes ord och berättelser kommer vi länge att minnas. — Med psalmen "Jag lyfter mina händer" avslutades samvaron på Tollare. Före uppbrottet framförde Isidor Olsson varmt och innerligt de gamlas tack till kretsens medlemmar och medarbetare.

Många med mig tyckte, att timmarna på Tollare rusat i väg. Är inte det ett gott bevis för, att vi alla trivdes gott. — På kajen hemma blev det kraftiga hurrarop för "Femmans" kapten, styrman och besättning.

"De gamlas dag" är en av de vackraste och roligaste på hela året. I år blev den alldeles särskilt god. Och nu börjar vi återigen längta till nästa års utflykt. Väl mötta igen, ni kära alla gamla.

Johan Movinger.

A. B. F:s lokalavdelning

har haft årsmöte. Av verksamhetsberättelsen framgick att 21 cirklar varit i arbete i följande ämnen under det gångna året: Musik 2, (blås- och stråkorkestern), efterkrigsproblemen 2, föreningskunskap 1, matematik 1, gymnastik 4, talarkurs 1, sång 1, arbetarskyddslagstiftning 1, svenska språket 1, engelska 1, tyska 1, amatörteater 1, mötesteknik 1, nationalekonomi 1, heminredning 1, samhällsproblem (Forum) 1. Antal deltagare i cirklarna 349 varav 87 kvinnor.

Föreläsningar ha hållits av fil. lic. Olof Thanning: om vandring på jämtländska fjällstigar, förbundssekreterare G. Mohlne: Arbetarskyddslagstiftning, dr. G. Berndtsson: Våra vanligaste folksjukdomar, teol. dr. Th. Wanngård: Gustavsbergs kyrkas nya altartavla, samt 7 föreläsningar i samband med ungdomsledarkursen. En resa till Stockholm, varvid gamla stan besågs under ledning av fil. lic. H. Alm, hade även anordnats. Biblioteket hade vid årets slut ett bokbestånd av 2.058 band. Den avgående styrelsen beviljades ansvarsfrihet och omvaldes. Den består av H. Lindholm, Alice Pettersson. Biblioteksstyr. består av G. Lundgren, E. Sander, G. Bengtsson, Bertil Pettersson och Curt Säfström. Bibliotekarier äro Gustaf Bengtsson och Curt Säfström. Trots krigsberedskapen har det gångna året varit ett toppår. Lokalavdelningens kassa har en omslutning på 2.754:61. Bibliotekets 1.203:83.

H. Lindholm.

INNEHÅLL:

En torpardräng. Dikt av J. A. Löfdal 1
Aspviksläget. Av Johan Movinger .. 1
Fritidsgården. Av Gunnar Andersson 3
Bara en bagatell. Av Edla Emanuelsson 3
Gamla arbetslag. Av G. Säfström .. 4
En idrottsfest. Av Martin Appelqvist 4
Ungdomsklubben. Av Gunnar Andersson och S. Lindhall 5
Brasilienfebern i Gustavsberg på 1890-talet. Av O. Lövgren 6
Min dagliga gärning. Av V. Gezelius 8
Fabrikens äldsta. Av Johan Movinger 9
Från pastorsämbetet 10
Glimtar från Bommarsbo. Av Clary Lindholm 10
Med 19.000 tändstickor 11
Saltstänk från Farstaviken 12
Från lera till tallrik 13
Gustavsbergsnytt 16

Saltsjöbadens Tvättinrättning
Ombud i Gustavsberg
ALBERT L. CARLSSON
Tel. 68

Sommarnytt

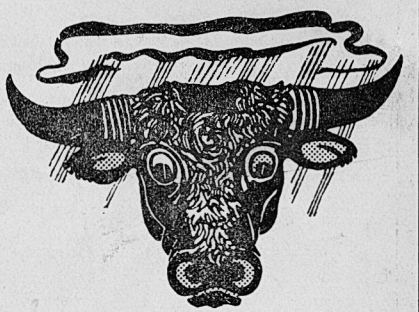

Estniska sagor och sägner

Tolkade av Anna-Lisa Grängberg och Elisabeth Pähn-Palm. Förord av Greta Wieselgren.

Här äro estniska variationer av gamla sagomotiv, och många sägner om vandrande sjöar och förtrollade källor, som erbjuda en svalkande läsning i sommarvärmen... Gammal hednisk tro framträder i några myter, som andas en utsökt poesi.

Boken ansluter sig till KF:s serie nordiska antologier.

3:75

Stjärnklara firmamente...

En reserapsodi.

Av Åke Claesson.

Rapsodin skildrar en turné med Bellman i "Staterna" 1939. Den ger bl. a. intressanta glimtar från svensk-amerikanernas liv.

"Claesson är inte bara en utmärkt Bellmanstolkare utan en underhållande berättare med förstklassig iakttagelseförmåga och fallenhet för saltade reflexioner."

B. Bernholm i Expressen.

4:75

KF:s bokförlag

Pris 30 öre

Umeå 1945 - Larsson & C:o Tryckeri

N:r 4. Årg. 3. 1945.

GUSTAVSBERGAREN

UTGIVEN AV
DISKUSSIONSCIRKELN
FORUM
I GUSTAVSBERG

En torpardräng.

I slankveckan städja tog Johan i Klangtorp
hos torparen Matsson vid Brohamra gård.
Det köpslogs om lönen, fastän den var liten
och tjänsten i trakten var känd såsom hård.

Pistol-okets kolvar höll stutarna samman,
när Johan dem tämde med hornhank och töm.
Och glad som en lärka han sjöng efter harven,
fast tolvtimmarsdagen ej gick som en dröm.

Med stutar på trädan han mullskopan svängde
i sänkorna ut under dryga beting.
En dag för ett hölass de började krångla
och stack ut i myren vid bromsarnas sting.

Med matsäck på ryggen till herrgården gick han,
där rättarn befallde med tordönets ton.
Som strykpojke drängen ej lät sig behandlas;
han räddes ej säga ifrån åt patron.

Med oxparet Färdig och Flink han sig kände
så fri, när från oket han oxarna löst.
De tre var nu fria från lördag till måndag,
när drängen till brädden har vattkaret öst.

På lindan togs livtag i middagens timma.
Därtill var den skapad, hans kraftiga bog.
Att "bryta en stubbe" att "tämja två stutar"
tills tidgivningsklockan till arbete slog.

Ej någon bar tunnan så lätt ifrån logen,
ej någon tog bredare slag uppå äng,
ej någon plöjt rakare fåror med plogen
än Johan i Klangtorp, en torpares dräng.

J. A. LÖFDAL.

ASPVIKSLÄGRET.

I det kyrkliga ungdomsarbetet har under sommaren en nyhet förekommit i vårt stift. På ett prostkonvent föreslogs, att man kontraktsvis skulle söka anordna läger för ungdom och konfirmander. Bland prästerna utsåg sedan biskopen i varje kontrakt ett ombud, som i samråd med sin prost bl. a. skulle planlägga och anordna sådana läger. I vårt kontrakt fick undertecknad detta uppdrag.

Kontraktets präster möttes i Gustavsberg den 18 april. Då framlades och godkändes 2 förslag: 1. en ungdomsdag skulle förläggas till Värmdö kyrka den 10 juni. 2. ett ungdomsläger skulle anordnas den 12—15 juli vid Aspvik.

Ungdomsdagen fick stor tillslutning. Den fattades som en upptakt till lägret. — "Blir det några deltagare på lägret?" Så frågades ofta. Det var ju första gången och således ett experiment.

Kamratkedjan var optimistisk. Det skulle väl komma åtminstone 100 deltagare. I en del kontrakt hade av olika anledningar lägren inte varit överbefolkade. Men vi arbetade med förberedelserna för fullt. Fabriken upplät till vår stora tacksamhet gärna Aspvik. En bättre förläggning kunde vi inte få. Lottorna lovade omedelbart att hjälpa oss och stå för kosthållet. Därför kunde vi ock sätta lägeravgiften så låg som 8 kr. Vilken lättnad! Tack, lottor! Fröken Anna Larsson satte upp gardiner, placerade blommor i fönstren o. s. v. Det restes flaggstång på den gamla gårdsplanen. Det anlades en provisorisk brygga. Det sopades. En äng stegades. Den skulle användas som idrottsplats. Man körde ut bord, stolar och bänkar och

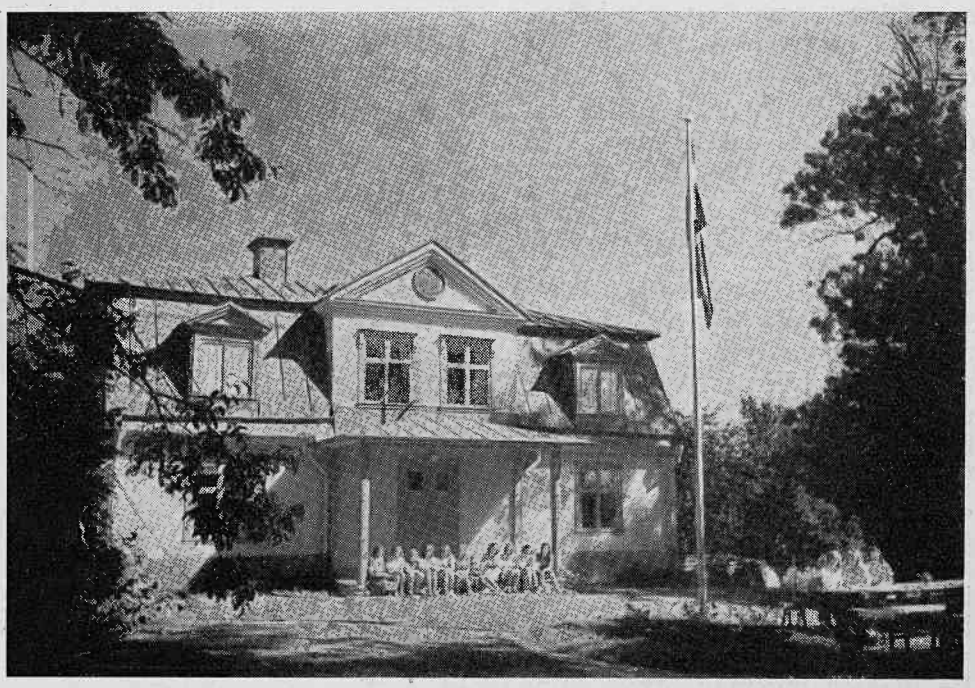

Fritidsgården vid Aspvik.

GUSTAVSBERGAREN

ÅRG. 3 AUGUSTI 1945 N:r 4

Utgivningsort och adress:
Gustavsberg

Redaktionskommitté:

Ansvarig utgivare:
Gust. Andersson, Tallåsen 6, tel. 357

Redaktörer:
O. Lövgren, Tallåsen 30, tel. 137
J. Movinger, Tvärvägen 18, tel. 264

Expedition:
H. Lindholm, Grindstug. 11, tel. 308
Postgirokonto 27 51 73

Annonsförmedlare:
G. Dahlberg, Höjdhagsv. 19, tel. 359

Prenumerationspris:
Helår 1:50. Lösnummer 30 öre.

Annonspris:
20 öre pr mm.
För särskilt begärd plats 25 öre pr mm.

allt annat, som hör till ett riktigt läger. Ett utförligt programhäfte utsändes. 130 anmälningar inkom. Vårt läger skulle därmed bli kanske stiftets största.

Torsdagen den 12 juli var inne. De kom i skaror — de unga. Från Gustavsberg, Boo, Vaxholm, Värmdö, Nämdö, Ingarö och några från Stockholm. Det var grant att se dem sitta bänkade kring lägrets första middagsbord. Vår spänstige, glade och hjärtlige prost öppnade lägret, talade allvarsord om lägrets mening och hälsade alla. Så började vårt första ungdomsläger.

Varje dag började med korum och avslutades med aftonbön. Föredragen var många och givande. Överlärare Gezelius talade om hembygden. Härom hade han mycket att säga, som många varken visste eller hade tänkt på. Pastor Lars Arwén talade fängslande och uppfordrande om hemmet. Pol. mag. Birgit Johnson tolkade ungdomens kamp, mening och mål i sitt föredrag om "Unga hjärtan". Gripande talade kyrkoherde Joh. Jellinek om sina österrikiska bönder i fjällbygden. Efter hans föredrag begrep vi bestämt bättre än förr, vad som menas med dagligt bröd. Han skildrade bl. a. sina vänners dagliga kamp för uppehället. Pastor Ingemar Ström kunde konsten att i kärnord över ämnet: "Nu gäller det" sammanfatta bl. a. meningen med ett ungdomsläger.

På fredagskvällen hade allmänheten inbjudits till en lägerafton. Några hundra gustavsbergare gästade oss. Vi har fått många uppmuntrande ord från de besökande för denna afton. Lägerdeltagarna fick visa, att man med enkla medel kan göra god och förnäm underhållning. Kamratkedjan framförde ett par akter från ett spel om Luther. Kandidat Gustaf Forsman sjöng sig allt fastare in i våra hjärtan genom sina folkvisor på svenska, tyska, italienska och ryska. Pastor Magnusson föredrog några dikter.

Vid lägerbålet fängslade kantor Ragnar Israelsson oss med sin strålande framställning om humorns gudagåva och allvarets nödvändighet. På ett suveränt och mästerligt sätt ledde sedan Gösta Dahlberg lekarna. Det var en fröjd att se. När vi sedan som avslutning sjöng "Härlig är jorden", blev det en verklig allsång.

Vid ett mindre lägerbål på lördagskvällen berättade dr T. Wanngård om Samuel Ödman — präst, jägare, fiskare.

Kontraktet hade 7 av sina yngre präster närvarande vid lägret. En god arbetsfördelning kunde således genomföras. Till bad och idrott fanns god tid. Fotbollsturneringen, ledd av Vidar Hedin, slutade med seger för Boo. Staffan Hedblom hade på ett finurligt sätt anlagt en bana för hinderlöpning m. m.

Så kom söndagen — lägrets sista dag. Vi cyklade till Gustavsberg och med fana i täten marscherade vi in i kyrkan till högmässan. F. sjömanspastorn, kyrkoherde Sven Hellqvist, predikade. Från sin rika erfarenhet hade han många goda råd till oss. Intrycken från ett läger som vårt ville han likna vid en hand, av Mästaren fylld med korn, som skulle utsås i kamratkretsar och bland vänner till uppmuntran och fortsatt arbete.

En lägerledare får alltid många intryck och önskemål. Lika roligt som det är att planera och organisera upp et läger lika vemodigt är det att bryta det. Arbetet bland och för de unga är alltid medryckande. Vi blev också bra glada, då en efter en före lägrets avslutning på söndagseftermiddagen kom med sin undran: "Kan vi inte få stanna ett par dar till? Det blir väl säkert ett sådant läger även nästa år?" — Tack skall ni ha allesamman. Det blir säkert läger nästa sommar också!

Johan Movinger.

Vakna och studieintresserade ungdomar.

ha även i år möjlighet att få deltaga i de kvällskurser, som anordnas av Gustavsbergs yrkesskolor. Lärlingskurser planeras för porslinsarbetare, porslinsmålare, kontors- och handelsanställda samt i hushållsgöromål. Kurserna äro avgiftsfria. Anmäl dig till Gezelius eller Dahlberg. Upprop 1 sept. 1945, kl. 19,30 i Folkskolan.

Ungdomslägret på marsch.

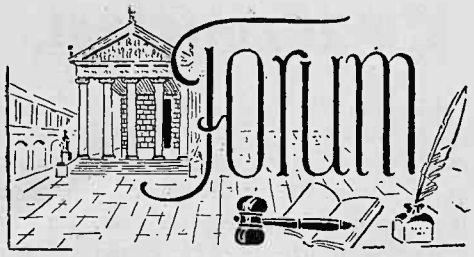

Fritidsgården.

Sommarens härliga tid är snart tilländalupen. De flesta människor har fått koppla av sitt dagliga arbete för ett par veckor och njutit en välbehövlig rekreation. Man är säkert överens om att av de senare årens reformer är lagen om folksemester en bland de mest viktiga och betydelsefulla. Många har rest och stiftat bekantskap med nya nejder, andra har valt att stanna hemma. När man reser och ser nya områden som tjusar ögat och träffar andra människor än man är van vid, får man nya uppslag och vidare vyer. Man kan t. o. m. komma underfund med att det kan finnas en hel del av värde även i ens egen hemort. Gustavsberg med omgivningar har åtskilligt att bjuda av naturens håvor.

Skrivaren av dessa rader hade glädjen att delta i en A. B. F:s kurs, som förlagts till Östhammar under midsommarveckan. Kursen hölls på en av godtemplarna anlagd hembygds- och fritidsgård, som är enastående i sitt slag. Man hade anlagt stigar, trappor och terrasser men ändå behållit den vackra och ursprungliga naturen. Ett väldigt arbete har nedlagts, det mesta på frivillighetens väg. I Gammelhus, huvudbyggnaden, finns ett modernt kök, matsal och samlingssal inrymt. I parken finns bl. a. en golfbana som är livligt frekventerad. Man har även uppfört en gammal väderkvarn i parken. (I Gustavsberg hade vi en gång i tiden en dylik kvarn på det s. k. Kvarnberget. Vi önskar slopa de otäcka tornen på Kvarnberget och återuppbygga kvarnen. Det blir en prydnad som kommer att synas vida omkring — nu är det missprydnad.)

Hembygdsgillet i Gustavsberg hade söndagen den 8 juli anordnat utflykt till Kulturella Folkdansgillets gillestuga, Solsäter, Tyresö. Det var en verklig upplevelse för deltagarna i utflykten att få ta del av vad dessa folkdansare kunnat åstadkomma. Huvudbyggnaden uppfördes redan 1922 efter ritningar av arkitekt Rudehag. Ett större markområde kring huvudbyggnaden har inköpts av äldre medlemmar av gillet. Detta område har döpts till Soltäpporna. Alla som sett detta vet att det gör skäl för namnet. Soltäpporna tjänstgör som livvakt för huvudgården. Här har ett storslaget verk skapats av frivilliga krafter.

Vi har pekat på ett par hembygdsgårdar, som vi stiftat bekantskap med på sista tiden — en bekantskap som kunde vara nyttig för lite var. Betydelsen av att gemensamt arbeta för ett hem, en gård, där man trivs, kan knappast överskattas. Fritidshem, semesterhem, hembygdsgårdar m. m. har en väldig aktualitet i vårt land. På många platser är man i färd med att lösa dessa frågor. Det finns ingen fastställd modell eller patentlösning. Varje plats löser frågan efter dess egna förutsättningar. Det alltmer tempobetonade arbetslivet, jäktet och hetsen sliter på nerverna. Arbetstiden har förkortats men takten har ökat. Genom att fritiden blivit längre, har också den blivit ett problem. Vi måste koppla av och då koppla av ordentligt. Att få till stånd ett fritidshem är ett av medlen för omväxling och rekreation. Vi gustavsbergare är säkert överens om att något måste göras även på detta område. Vid en konferens under fjolårets med representanter för föreningarna i Gustavsberg, varvid även kommunalfullmäktigeordf. och kommunalnämndens ordförande inbjudits, meddelade företagsledningen att Aspviks gård, c:a 4 km. från Gustavsbergs samhälle, skulle ställas till samtliga gustavsbergares förfogande för att användas till fritidsgård. Aspviks gård är ett gammalt herresäte med anor från 1500-talet, då Johan III:s sekreterare Erik Mattsson Körning och hans släkt bodde där. Senare har släkten Lantingshausen och Heijkenskjöld m. fl. släkter varit ägare av gården och bebott den. Gustavsbergsbolaget förvärvade Aspvik år 1939.

Huvudbyggnaden på Aspvik har under vintern undergått en genomgripande restaurering. Ännu återstår att iordningställa och iståndsätta mycket. Trädgården med 100-talet fruktträd kan ge god skörd om den skötes. Hur ska då Aspvik disponeras och drivas, frågar någon. Ytterst kommer detta att bero på oss själva. Ska vi lyckas måste vi lägga ned ett verkligt arbete och intresse på Aspvik. Vi kan lyckas om vi vill. Kommitterade, som tillsats för att utreda dessa frågor, föreslår att en förening bildas, att så många som möjligt blir medlemmar för en årsavgift på 1 à 2 kr., att styrelse snarast tillsättes och att denna i sin tur får vidare planlägga arbetet. Gården ska bliva ett gustavsbergarnas fritidshem, där enskilda, föreningar och grupper ska få vila och rekreation, anordna fester och samkväm. Heminredningscirkeln i Gustavsberg har anmodats att inkomma med förslag till möblering och inredning. Golf-, krocket- och badmintonbanor ska anläggas. Allmänheten i Gustavsberg har vid ett par tillfällen på inbjudan av kommitterade besökt Aspvik. De kyrkliga ungdomarna från Gustavsberg och grannförsamlingarna har haft ett synnerligen lyckat läger vid gården.

En fritidsgård för gustavsbergare är inom räckhåll. Låt oss visa att vi kan, om vi vill. Vi vill!

Gunnar Andersson.

Bara en bagatell

Just denna dag, då trasiga, grå åskmoln döljer oss för solens eld, och ger oss andrum och sval vila efter en hetsande värmebölja, just då minns jag en annan låga, en som icke brände och plågade utan fyllde och värmde som en stor ömhet, som helar och levandegör.

Det händer oss ibland så förunderliga ting, så små ting, men så betydelsefulla ändå. Vi går där med våra leende läppar och förtvivlat tomma händer och tycker, att livet på sin höjd är uthärdligt. Vi går där bara med halv synförmåga, förblindade av slentrian och tristess och ser plötsligt en stråle levande ljus i en medmänniskas pupill. Gustavsbergare, vet du var detta hände mig senast, jo i Konsum, en trappa upp, i manufakturavdelningen. I många år har jag, med oförklarligt sjukt samvete och alltid av absolut trängande skäl, smugit mig fram genom den långa rad av husmödrar, som utökat sin ansträngande arbetsdag i fabriken med en eller annan tim-

GAMLA ARBETSLAG.

V. TALLRIKS- och TEFATSFORMARE på 1880-talet.

Stående från vänster: Fritz Gustavsson, A. Vickman, Undén, R. Fredblad, A. Ström, Hj. Andersson. Sittande från vänster: V. Gustavsson, Rundblad, L. Säfström, G. Gustavsson, Blom, K. Andersson.

Formning av tefat och tallrikar tillgick annorlunda förr än nu. Då användes en s. k. schablon av porslin, som formaren höll med händerna för att utforma fotringen och fatets eller tallrikens undersida. Den förste, som lär ha formats med järnstegschablon, var min fader. Denna uppgift har jag från den maskinist, som filade "stegen".

Trots hakskägget är ingen av "gubbarna" här på bilden över 35 år. Det var modernt med skägg på den tiden.

Gerhard Säfström.

---

mas väntan i Konsum. Denna dag, då detta hände mig, gällde mitt ärende vit sytråd n:r 40 och champoneringspulver med violdoft. Naturligtvis var det många kunder före mig. Något annat skulle icke vara möjligt, och jag lutade mig slött mot trappräcket i väntan på tur. Det stod en mor med en mycket liten flicka vid handen framför mig. De hade just handlat färdigt och gick förbi mig mot trappan. Den lilla flickan började en mödosam nedstigning. Hon roade mig ofantligt genom att försiktigt ta ett trappsteg i taget. Fötterna placerade hon med så betydelsefullt allvar, att man frestades tro, att endast den fläck, där de sattes ned, dugde att stiga på. Hela den lilla varelsens uttryck berättade för mig, om hur viktigt detta var för henne att övervinna ett hinder i taget, samvetsgrant och omsorgsfullt. Plötsligt, som om någon rört vid henne, stannade hon och såg upp i mitt ansikte. Jag höll andan inför detta forskande, prövande allvar. Vägd, tänkte jag, med andra mått än de vanliga. Då förvandlade sig allvaret till ett leende, som kom inifrån och bortifrån. Så sänkte hon blickan och återtog vandringen, medan hon sade, som till sig själv, med en röst fylld av beskyddande ömhet: "Lilla tant".

Ännu undrar jag, vad det var för ett högre väsen, som klappade mig på huvudet i Konsumbutiken. Så överseende och förlåtande, så fyllt av godhet över allt förstånd. Jag fick ingen sytråd, inget champoneringspulver med violdoft, jag bara gick, stillsamt och försiktigt, för att icke släcka ljuset, som brann så stilla och levande i mitt hjärta.

Edla Emanuelsson.

En idrottsfest.

En dag, det var en fredag, gick jag på en idrottsfest. Det var mycket folk. När jag kom dit hade musiken redan börjat spela. De spelade sista marschen. Nu kom två karlar ut på plan. De var klädda som brottare. De gingo till var sitt hörn av brottarmattan. Så gingo de emot varann och hälsade. Sedan hukade de sig och började ta bentag. De kastade iväg varann så de flög långt ut på mattan. När brottningen var slut, och de skulle kläda om, tittade jag på deras muskler och jag tyckte de var fyrkantiga.

Nu började K. F. U. M.-gymnasterna sin uppvisning. De började med armsvängningar. Sedan tog de fram bommar. De hoppade upp på bommarna och gjorde frivolter och alla möjliga konster.

När det var gjort blev det fotboll mellan två gubblag, pastor Movingers lag och kassör Bodelssons lag. Nu blåste domaren och matchen började. Pastor Movingers lag låg över. En gång när pastorn var riktigt nära den plats där jag stod kom bollen och rullade mitt framför honom. O hej, skrek några farbröder. Men det var ingen idé för han missade bollen och en annan farbror kom och tog den. Det såg ut som pastorn blev arg ty han rusade så fort hans ben bar honom rätt emot farbrodern som tagit ifrån honom bollen. Denne sparkade men bollen träffade mitt i magen på pastorn. Nu blåste domaren halvtid. Under halvtid blev det stafett. Det var mellan 7:e klassens pojkar och några gubbar. Några personer hjälpte till med att ta fram två skottkärror. Det blev Gösta Dahlberg och Alf Rosen som fick åka på dem. Dahlberg kunde inte hålla balansen utan åkte utav. 7:e klass segrade. Så blåste domaren och fotbollslagen marscherade ut. På något konstigt sätt kom bollen till magistern som höll på att missa men lyckades träffa och få den i mål. Kassör Bodelssons lag segrade med två mål mot ett. Sedan gick jag hem och lade mig.

Festen hade ordnats för att få pengar till sommarkolonin och till 7:e klassens skolresa.

Martin Appelqvist, 10 år.

——o——

Uppåt väggarna.

— Allt som den där karlen gör är rakt uppåt väggarna.
— Men hur kan det gå i längden?
— Det går bra, för han sätter upp tapeter.

UNGDOMSKLUBBEN — 25 ÅR.

Återblick.

År 1920 var det livligt inom organisationsarbetet i Gustavsberg. Nya vindar blåste efter förra världskrigets slut, och de nådde även vårt samhälle. Den ena föreningen efter den andra bildades. Det har redan skildrats i Gustavsbergaren, hur fackföreningen följd av Konsum och Arbetarkommunen bildades. Dessa följdes sedan av ungdomsklubben, vars genombrott och första år här skall skildras.

Om det tidigare gjorts något försök att i Gustavsberg bilda någon ungdomsklubb med orientering åt arbetarrörelsen, känner vi inte till. Det socialdemokratiska ungdomsförbundets tidning Frihet såldes som lösnummer under 1918 av en gesäll Gottfrid Norrbäck, som var anställd hos skomakaremästare K. V. Pilman, Ålstäket. När fackföreningen och arbetarkommunen kommit igång med sitt arbete, uppstod dock diskussioner med ungdomarna om bildandet av en soc.-dem. ungdomsklubb. Det var inte tal om mötesleda vid denna tid, utan arbetslusten och hänförelsen var stor. Arbetarkommunen hade den 17 juli 1920 offentligt möte, varvid red. Nils Karleby talade i Bleksäng. Den 3 aug. var ett möte för intresserade ungdomar anordnat i Kapellet. Där talade Robert Olsson och inskrivning av medlemmar företogs.

Det var dock den 26 augusti som en interimsstyrelse för klubben tillsattes, varför denna dag kan anses som klubbens födelsedag. Till interimstyrelsen valdes Erik Hj. Johansson, Gunnar Nilsson, Per Lundin, Oskar Johansson och Karl Möller. Johansson och Möller var flitigt engagerade första tiden i klubbarbetet och de presiderade växelvis vid de första sammankomsterna. Den 26 september hölls föredrag av Axel Vahlgren, som talade om en ungdomsklubbs uppgifter och ändamål. Mötet var fåtaligt besökt, men några vänstersocialister hade infunnit sig och begärde diskussion, vilket beviljades. Diskussionen varade över en timme och rörde sig om, vilka vägar arbetarrörelsen skulle gå för att nå det samhällsskick, som eftersträvades — den parlamentariska eller utomparlamentariska vägen. Kalle Möller slog fast: nu hade vi gjort vårt val, och då gällde det att arbeta vidare och nå positiva resultat. Vid möten den 6 och 14 oktober var det Erik Johansson som presiderade. Vid det sista av dessa möten valdes Oskar Olsson till ordförande i klubben. Olsson var klubbens förste ordförande och det var också han, som var den verkliga ledaren under de första åren. Dessutom var han den förste studieledaren. Gunnar Nilsson var klubbens förste sekreterare och tillhörde banbrytarna för ungdomsrörelsen i Gustavsberg. De första revisorerna blev Gottfrid Engström, Karl Axel och Asta Vickman. Som förste kommissionär för Frihet valdes Verner Andersson. Mötet den 14 okt. avslutades med att kamrat Möller läste "Våran prost" och "Skvallerhistoria" av Fröding. Att Oskar Olsson ävenså var solosångare framgår av protokollen.

Vid 10-årsjubileet.

Studiefrågan fördes genast fram i förgrunden. Oskar Olsson nedlade hela sitt intresse i klubbarbetet och fick en god medhjälpare i John Lindholm, som också övertog studieledarskapet. Den 1 december hölls möte, varvid studieledare Harald Olsson talade om folkbildningsarbetet. Olsson rådde ungdomarna att börja studiearbetet med att läsa skönlitteratur. Redan samma dag bildades en studiecirkel och denna var den första inom klubben. Vid ett möte i Mörkdalen den 12 maj 1921 meddelade Lindholm att ett litet bibliotek hade nedlagts vid Vik å Värmdö och detta kunde klubben få övertaga. Biblioteket överfördes till Gustavsberg, och boklånen blev omedelbart livliga. Tjugo kronor anslogs för inköp av böcker. I landstingsanslag erhölls trettio kronor, varför man inköpte böcker för dessa pengar. Detta bibliotek, som grundades av ungdomsklubben, övertogs sedermera av A. B. F. och har för närvarande omkring 2.100 band. Den 15 augusti talade Joel Ljungkvist om aktuella studieuppgifter inom förbundet och John Lindholm försålde vid detta tillfälle Ragnar Jändels bok "Vägledaren". Lindholm blev också initiativtagare till A. B. F:s lokalavdelning, som till en början kallades bildningsutskottet.

Klubbmöten höllos mycket ofta under de första åren. En sångkör bildades med Karl Backman som ledare. Denne efterträddes av H. Wallius, som senare ersattes med Oskar Ullberg. Sångkören drev sin verksamhet under många år och deltog livligt vid möten, fester och utflykter till klubbar i Stockholms omgivningar.

Den första konferensen, där klubben var representerad, skildras ingående i en rapport av Gottfrid Engström. Vid denna konferens valdes Oskar Olsson till ledamot av distriktets styrelse och be-

Brasilienfebern i Gustavsberg på 1890-talet.

I början av 1890-talet förekom en ganska betydande utvandring från Gustavsberg till Brasilien. Genom att studera in- och Utflyttningsboken för Värmdö pastorat från denna tid får man en ganska god föreställning beträffande omfattningen av denna emigration från trakten. Under tiden 4 juli—9 sept. 1890 uttogs flyttningsbetyg för följande 67 personer:

Karl Johan Blom med hustru och två barn, Frans Viktor Andersson med hustru och sex barn, Clæs Edv. Andersson med hustru och son, Carl August Lundkvist med hustru och två barn, Per Elof Andersson med hustru och dotter, Amanda Pettersson, August Jonsson med hustru och dotter, Fredrik Rudén med hustru och tre barn, Carl Oskar Johansson, Joel Gårdman med hustru och fem barn, Lars Gustaf Andersson (kallad "Bleka Andersson") med hustru och fyra barn, Johanna Andersson, Karl Alfred Andersson med hustru och tre barn, Er. Aug. Lannerdal med hustru och två barn, Otto Alfred Gummesson med hustru och två gossar, Johan Otto Larsson Skog med hustru och en son, Carl Axel Sundby, Carl Au-

---

kantskap stiftades med Rickard Lindström, Adolf Wallentheim och Seved Apelqvist m. fl. klubbister, som senare blivit kända inom rörelsen. Genom sin verksamhet fick ungdomsklubben kontakt med omvärlden och representerades vid internationella ungdomsdagar. Med ungdomsklubbarna i Stockholm, Skuru, Saltsjöbaden, Bo och Värmdö hölls intimt samarbete. Ställningen till skytte-, idrotts-, nykterhets- och fackföreningsrörelserna samt militärfrågan och kooperationen m. fl. frågor återkom på dagordningen, likaså skol- och kommunala frågor. Klubbisterna blev alltmer engagerade i olika styrelser och nämnder.

Efter Oskar Olsson blev Bertil och Gunnar Andersson valda till ordförande. Därmed är vi framme vid år 1925 och den första strejken under modern tid samt Hjalmar Brantings död. Vid dennes begravning representerades klubben av Gunnar Andersson, arbetarkommunen av John Lindholm och Gunnar Florén samt fackföreningen av K. V. Svensson. Per Lundin och Sven Eugen Eriksson var fanbärare.

Efterträdare i distriktsstyrelsen blev Oskar Johansson och senare Erik Nilsson. Till studieledare valdes Anna Lindgren, som efterträddes av Anton Andersson. Inom klubben bildades också teateramatörsällskap och vandrarlag. På senare år startades även Unga Örnar. Det högsta medlemsantalet nåddes år 1930 med 150 medlemmar.

Inför ungdomsklubbens 25-årsjubileum har vi givit några glimtar från dess första år. Att klubben haft och i fortsättningen har en stor uppgift att samla och skola arbetarungdomen torde vara klart för en var.

Gunnar Andersson.

I DAG.

Efter denna återblick på de tider som gått, kan det vara på sin plats att nämna något om det för dagen aktuella. Olika styrelser har under åren lett ungdomsklubbens arbete. I dag sitter som ordförande Svenning Göth, kassör Svante Lindhall, sekreterare Lars Håkansson samt Kjell Persson och Arne Åslund i styrelsen. Studieledare är Bertil Pettersson. Antalet medlemmar är 54.

Vad sysslar vi med inom ungdomsklubben? I den ungdomsledarkurs, som började i våras, deltog åtta klubbister. Dessutom deltog klubbister som representanter för N. T. O., Idrottsföreningen, Kamratföreningen Tretton m. fl. organisationer. Vi har klubbister, som deltagit i cirklar i nationalekonomi, engelska språket, mötesteknik o. s. v. Våra mötesprogram har innefattat föreläsningar och diskussioner av aktuellt slag. Kontakten med Arbetarkommunen och A. B. F. har varit mycket god. Styrelsen har vid skilda tillfällen kallats till sammanträde med båda dessa organisationer, när det gällt mera vittgående frågor. Vi har också med glädje tyckt oss märka att klubbens röst mer och mer gör sig hörd inom samhället.

Ett minus i vårt arbete är den utflyttning av ungdom, som alltid sker i semestertid. Många av de medlemmar, som blivit ungdomsklubbister här, är nu på andra platser. Det är emellertid att hoppas, att de i fortsättningen blivit våra ideal trogna. En annan avigsida är också något, som vi kallar hemlöshet. Vi får hålla våra möten på Värdshuset, Grindstudion, eller var vi eljest kommer åt. Hade vi tillgång till en egen klubblokal, som vi efter bästa förmåga finge smycka, skulle trivseln vara större. Vi är dock inte ensamma i vår "hemlöshet". Det är likadant för de andra föreningarna också, om man undantar de religiösa sammanslutningarna. Därför är vi mycket intresserade av att ta del av det betänkande den av kommunalfullmäktige utsedda kommittén kommer att avge.

Inom ramen av föreningslivet tar vi verksam del av de samhälleliga problemen, särskilt då de sociala. Vi har kommit därhän, att vi ansett det nödvändigt att offra en del av vår fritid till att tränga djupare in i de kommunala spörsmålen. Ett gott stöd i denna uppgift lämnas oss av Gunnar Andersson, Harald Lindholm, Alice Pettersson för att nu nämna några.

Till sist vill vi, som i dag har ledningen inom ungdomsklubben, rikta ett varmt tack till pionjärerna här på platsen. De som startade organisationen är tyvärr icke tillfinnandes i Gustavsberg, men vi hoppas, att vårt tack på ett eller annat sätt skall nå dem. En del finns dock bosatta här. Vi vill, med det ansvar som ligger i årens tyngd, fortsätta vårt arbete. Vi vill bringa arbetarungdomen politisk fostran, dem själva till heder och samhället till gagn.

Svante Lindhall.

FRISÉRSALONGEN
GUSTAVSBERG
GRINDSTUGATAN 5
(invid kyrkan)

Nya, moderna lokaler. Särskild herr- och damavdelning.

Tel. 140.

gust Viktor Jonsson med hustru och en son samt slutligen August Johansson.

Samtliga dessa var från Gustavsberg. Dessutom reste också Johan Brygelsson Stål, Ålstäket, med hustru och två barn samt Sofia Karolina Sundberg från Aspvik.

I mitten av mars 1891 flyttade ytterligare åtta personer från Gustavsberg, nämligen Per Teodor Svensson, Emma Maria Jonsson och Carl Johan Jonsson med hustru och fem barn.

Vid samma tid skedde betydande utflyttningar från Gustavsberg till Amerikas Förenta stater, men det hör inte till detta sammanhang att ta upp denna fråga. Däremot måste vi här ta upp spörsmålet, varför dessa många utflyttningar skedde och särskilt varför så många just vid denna tid gav sig iväg till Brasilien.

Redan före 1880-talet förekom en betydande immigration till Brasilien från Europa. Framför allt var det italienare, spanjorer och portugiser, som begav sig dit. Men även tyskar kom i stort antal. För omkring 15 år sedan beräknades det, att cirka 300.000 tyskar fanns i landet. Efter det slaveriet 1888 hade fullständigt upphört, gjorde den brasilianska staten stora ansträngningar för att ersätta den så förlorade arbetskraften. En livliv propaganda fördes i de europeiska länderna och då även i Sverige. Agenter var allestädes i verksamhet. Immigranter till Brasilien skulle få fri resa på den brasilianska statens bekostnad. Utan ersättning skulle de sedan få bli ägare till goda jordområden i det nya landet.

I Gustavsberg gick folk och strävade under en ganska hård disciplin. Bostäderna var dåliga. Inkomsten var knapp. Smeden Viktor Jonsson t. ex. hade kr. 1:25 pr dag. Särskilt svårt var det ju för dem som hade stora familjer. När man nu i bokstavlig mening lovades jord och gröna skogar, måste detta verka lockande, framför allt på dem som hade barn och kunde räkna med egen arbetskraft för jordbruket. Brukspatron Odelberg varnade, men för den uppgiften var han givetvis inte den rätte mannen.

En av dem, som från Gustavsberg var med bland brasiliensfararna hösten 1890, lever ännu. Det är fru Emelia Jonsson, Mariag. 5, änka efter smeden Viktor Jonsson. Vi har tillfrågat henne angående resan och förhållandena i det nya landet.

— Hur kändes det att ge sig ut på denna långa och äventyrliga resa?

— Det var tråkigt, mycket tråkigt. Men vi trodde ju, att vi skulle få det bättre. Vi fick sälja av allt vi hade och så ge oss iväg. Själva fick vi betala resan bara till Malmö. Sedan bekostades den av brasilianska staten. Vi for över Köpenhamn till Bremen, där vi stannade ett par dagar. Resan fortsattes med ångaren Bremenhof, som gick enbart med emigranter. Flera tyskar och italienare fanns ombord men även åtskilliga svenskar, utom oss från Gustavsberg. Det var dåligt med utrymmet. Britsar hade placerats över varandra. Några fick sin plats i potatiskällaren.

Vi gick direkt till Brasilien. Resan över tog 21 dygn. Det blev långsamt och tråkigt. Många var sjuka. En av Gummessons två pojkar dog på havet. Vi låg ute på redden i Rio de Janeiro men fick inte gå i land. I stället fortsatte vi till "Blommornas ö", där det fanns en emigrantkoloni, och sedan med färjor till Santos. Från Santos hade vi en dagsresa till Jaho (uttryckt schahå), en mindre stad eller köping.

— Hur kunde ni under resan klara er med språket, då väl ingen var hemma i det?

— Överallt var det tolkar som mötte oss och tog hand om oss. Min man lärde sig sedan en del av språket men inte jag. Vår pojke lärde det fortast.

— Fick ni gustavsbergare stanna på samma plats?

— Nej då, vi skingrades åt olika håll och träffades inte sedan. Min man arbetade först i en smedja i Jaho, sedan i de s. k. kaffemyllorna, där dom tröskade kaffet. Det var ganska bra förtjänst. Men bostaden var dålig. Den var visserligen byggd av tegel men saknade ordentligt tak. Stora träluckor fick ersätta fönstren. Maten bestod huvudsakligen av ris och bönor. Något kött och fläsk fick vi ju också.

Vi stannade i Jaho ungefär ett år. Sedan kom vi till Kapinas, där min man fortsatte i smedyrket. På grund av gula feberns härjningar lämnade vi denna plats och kom ut på landet till en tysk herrgård, där mannen arbetade dels som gårdssmed, dels på kaffeplantagerna.

— Kände ni er tillfredsställda med de nya förhållandena?

— Nej, vi insåg snart nog, att vi begick ett stort misstag, då vi reste dit ut. Vi fick ju egentligen förlora allt vi hade och så fara illa dessutom. Ett särskilt lidande var de dåliga bostäderna. Vi bodde nu i en dålig hydda, gjord av kluvna palmstammar. Där fanns inga eldstäder och inga fönster. Golvet bestod av tilltrampad jord. Myror och andra djur hade fri passage genom huset. En dag, då vi satt och åt middag, tog en lång orm, gul över ryggen, sin väg rakt igenom huset. Den var visserligen inte giftig, men det kändes kusligt ändå. Åskan gick ofta så hårt att allt murbruket föll ned från väggarna. En annan plåga var ett slags jordloppor, som lade sina ägg innanför huden. Ur dessa utvecklade sig maskliknande larver, som kunde bli ganska stora.

De flesta av de gustavsbergare, som reste ut till Brasilien dog där ute. De som bara var på gårdar kunde aldrig få ihop så mycket pengar att de tog sig hem igen. Min man hade dock så pass bra inkomst att vi efter tre år kunde undersöka möjligheterna för hemresa. Vi kunde dock inte resa hem på samma gång. Jag reste före och kom vägen över Lissabon, Lybeck och Hamburg. Det var revolution i Brasilien och min man hade mycket svårt att komma därifrån. Men då den svenske konsuln gav honom intyg, att han skulle hem för att hämta sin familj, lyckades de att ordna saken.

Fru Jonsson berättar till slut att hon i Brasilien 1892 födde sin andre son, John Fransisco. När han växt upp, återvände han till sitt födelseland men har inte hörts av sedan 1916.

I Värmdö församlings In- och Utflyttningsbok söker man förgäves under 1890-talet efter inflyttningar från Brasilien till Gustavsberg. De flesta som flyttade ut återvände ju aldrig till hemlandet. De få som återvände var först bosatta i någon annan svensk församling, innan de återkom till Gustavsberg. Så kom familjen Jonsson 1894 från Maria församling i Stockholm till Gustavsberg, där mannen avled 1934.

FRÅN MIN DAGLIGA GÄRNING.

ÖVERLÄRAREN HAR ORDET.

Det finns ett yrke — lärarens — som menige man känner väl till på grund av mångårig, intim kontakt. Med eller mot sin vilja har allt folket i en ålder, då intryck bli djupa och bestående, lärt känna detta yrkes mål och medel samt utövarnas mer eller mindre hårdhänta metoder. Ty det mesta av lärarens gärning försiggår inför öppen ridå. "Det minns man väl, hur det var då", lyder ofta inledningen till hårresande skildringar från skolans värld. "Man skulle ha blivit lärare" och "Jag skulle då inte stå ut en dag med det jobbet" är också två ofta hörda men ganska motstridande känsloutbrott inför minnet av lärarens avundsvärda om ock prövande kall.

Men hur ter sig yrket från katedern sett? Ja, den saken skulle nu belysas i denna spalt.

I enlighet med undervisningsplanen för rikets folkskolor och gammal god tradition börjar skoldagen med psalmsång och bön, och punkt efter det gemensamma arbetet sättes på samma sätt i dag som på farfars fars tid. Till den givna ramen hör 5 45-minuters lektioner skilda åt av 10-minuters raster och en halv timmes frukost.

Äventyrlig och fylld av spänning ter sig skoldagen för nybörjaren, antingen han sitter bakom katedern eller i pulpeten, och denna känsla inför skolarbetet följer mången livet ut, det må nu gälla läraren, eleven eller målsmannen. Läraren planlägger sitt arbete men ställes ideligen under dagens lopp inför oförutsedda situationer, som kräver omläggning, anpassning och nyorientering. Eleven i pulpeten känner nog skoltiden ut en viss osäkerhet inför det oundvikliga förhöret, inför spörsmålet hur mycket han där framme i katedern tål och en viss undran hur betyget kan komma att se ut.

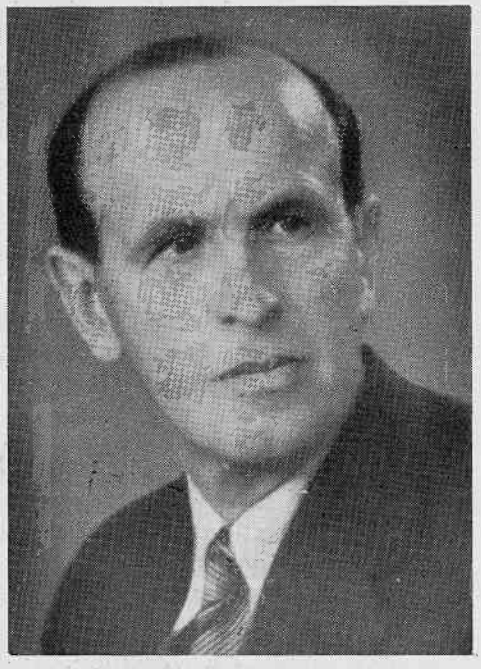

Vilhelm Gezelius.

Målsmannen där hemma är väl också i ständig spänning med avseende på den unge telningens prestationer, lärarens förmåga till rättvis bedömning och kamraternas hårda uppfostringsmetoder.

Att sitta bakom katedern eller gå mellan bänkraderna i en skolklass är i mångt och mycket detsamma som att ha ansvaret för växtlighetens ans och vård i en trädgårdsanläggning. Det förekommer många stilarter inom trädgårdsodlingen. Så ock inom pedagogiken. I båda fallen kan man få känna en fläkt av vildparkens tjusning och häpna inför det hårt tuktade, regelrätta, linjeraka, som både trädgårdsmästare och pedagog tidvis aktat så högt.

Arbetet i en stor klass påminner också om affärsbiträdets. Allt skall gå som smort, ty tiden är dyrbar, kunderna behandlas var efter sin art, så att de trivas och prima varor skall tillhandahållas i lockande förpackning. Tvånget till splittrad uppmärksamhet, träning av förmågan att se och höra, ja, på obestämbart sätt förnimma vad som väntas av en är gemensam dygd för läraren och affärsbiträdet.

En lektionstimme kan vara lång och är det väl ofta för eleverna, men den kan också svinna hän med hisnande fart. Att väcka elevernas intresse, skapa förutsättningar för arbetsiver, är ju en av lärarens förnämsta uppgifter och aldrig känner han sig mera aktiv än då klassen i susande stillhet arbetar med att lösa förelagda uppgifter.

Lärarens dagliga gärning är inte slut, då han lämnar klassrummet. Det förstår var och en som något följt med utvecklingen på skolans område. Rättning av skriv- och arbetsböcker tar sin tid och är ingen stimulerande syssla. Myndigheternas benägenhet att tillföra skolschemat nya ämnen ställer läraren inför nödvändigheten av fortsatt utbildning. Här några exempel från senare år: undervisning i trafikvett, luftskydd, friluftsverksamhet, yrkesvägledning och omfattande prov i vissa klasser för standardisering av betygssättningen.

Trötthet under arbetet känner läraren sällan. Det kommer efter, ofta med kraftig reaktion. Botemedel: annan sysselsättning. Läraren löper lätt risken att bli inkrökt i sig själv och sin gärning. Han behöver vara med i det kommunala arbetet och umgås med andra yrkesutövare.

Till lärarens gärning hör också att stå i kontakt med hemmen. Då och då kommer en ledsen mamma eller uppretad pappa och vill ha upplysning om och snar rättelse av förmenta missförhållanden rörande egna barn och andras ungar. Fel och brister måste rättas till,

---

Den frihetslängtan och strävan till oberoende, som vid 1890-talets början tog sig uttryck i emigrationen till Brasilien, nådde aldrig sitt mål. Men den är dock en företeelse av intresse även för eftervärlden. Kanske tedde sig för vaknasinnen situationen i Gustavsberg så förtvivlad, att man måste göra ett yttersta försök för att förbättra sina förhållanden. Kanske hade man alltför mycket låtit sig ledas av ovederhäftig propaganda, som fött överdrivet romantiska förväntningar. Dessa och andra liknande frågor kan väl aldrig till fullo besvaras. Huru som helst — de som känt lockelsen att fara men inte gjort det kunde glädjas över, att de stannat hemma. De som reste fick själva en dyrköpt lärdom, som förvisso kommit även andra till del.

Oscar Lövgren.

FABRIKENS ÄLDSTA. IV.

"Vem har målat den tavlan?" — "Josef Ekberg! Är den inte förträfflig! Men se på den här då. Den målade han vid 16 års ålder". — Hans tavlor är konst. I oerhört många hem finnas en eller flera målningar av Ekberg. Många gustavsbergare är inte lite stolta över dem. "Ekberg är en samhällets egen son". — Med känsla och smak har Ekberg vetat att välja sina motiv. Från vår bygd må nämnas tavlor med motiv från Farstaviken, Kajen, Kattholmen, Kyrkan o. s. v. I bra många hem finns en tavla med en Ekbergskyrka.

En vacker sommardag hälsar vi på hos Ekberg i hans hem vid Haga. Det första man där märker är tavlor. Man ville så gärna plocka med sig den och den. — Så börjar vi samspråka om konst och konstarter och kommer så in på gammalt och nytt.

Med tacksam glädje talar E. om sin fader och tar med varsam hand fram och visar hans betyg på organist- och kyrkosångarexamen, daterat i Stockholm den 11 juni 1842. Fadern arbetade i fabriken men var dessutom organist och klockare i gamla kyrkan — nuvarande museet. Där konstruerade han och byggde själv orgeln. Alldeles nyligen har jag fått tre av dessa gamla ritningar, vilka kommer att förvaras i kyrkan.

Den 18 febr. 1877 föddes Josef Ekberg. Den 1 sept. 1889, 12 år gammal, började han på målarsalen. Det dröjde inte så värst länge, förrän han på egen hand fick börja måla egna små saker: väggfat och brödfat med landskapsmotiv. Målning och teater har alltid varit hans stora intresse. Förr i tiden fanns det en målarskola i Gustavsberg. Den fick man besöka, tills man fyllt 20 år. Två kvällar i veckan kl. 7—8,30 fick man där under en herr Meders ledning lära sig måla efter gipsmodeller.

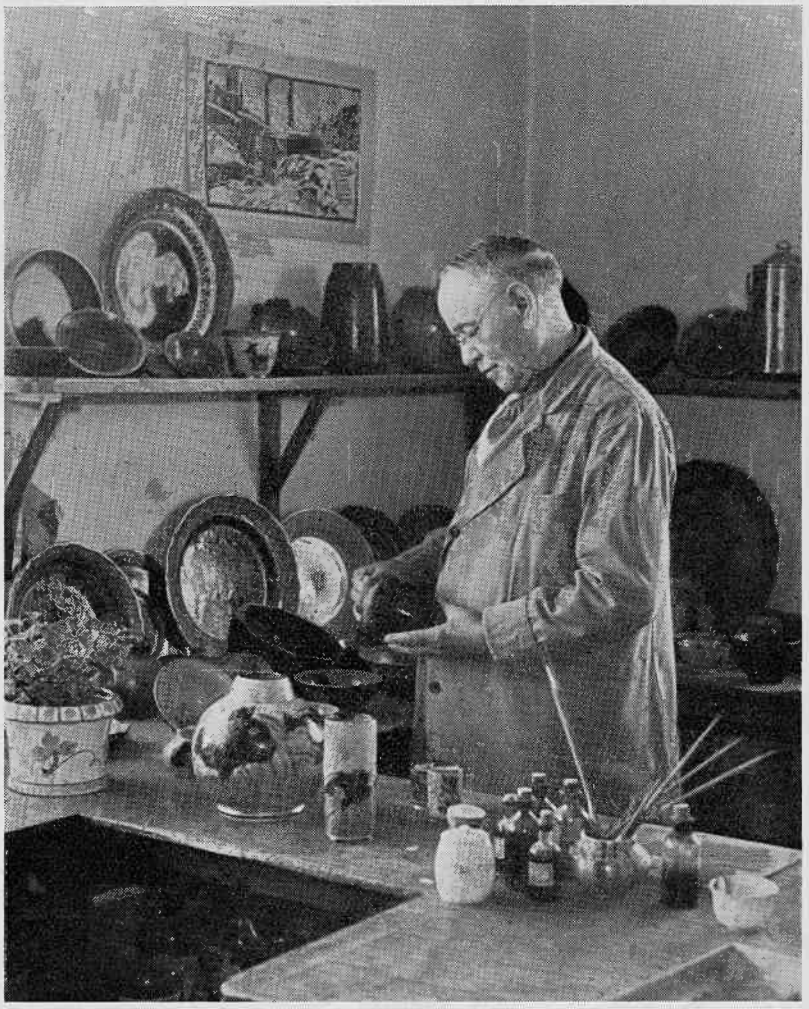

Josef Ekberg.

I fabriken fann Ekberg snart en god och trofast vän i Gunnar Wennerberg. Denne föreslog en gång brukspatron Odelberg, att man skulle låta Ekberg fortsätta och ingående studera konst. Men brukspatron svarade kort: "Nej, då vill han också snart ha mer betalt. Låt honom hållas och experimentera bäst han vill här". — Så blev det. Ekberg fick hållas och experimentera. "Det är bra annorlunda nu", tillägger E., "nu hjälper fabriken fram dem som kan och vill".

Från 1898 började Ekberg utarbeta tekniken till sgrafitto. En gång fick Wennerberg besök av prins Eugén. Ekberg nedkallades också. Då visade prinsen ett gammalt brunt glacerat fat. Det var efter denna händelse, som man på allvar sökte få fram en fullgod sgrafitto. Vari låg själva svårigheten? Jo, givetvis i själva glaceringen. I stum beundran sitter man och lyssnar till E:s berättelse om många misslyckade och lyckade försök. Man ser bakom allt detta oerhört arbete, stor idérikedom och okuvlig energi. Då experimenten avslutat, ville brukspatron, att man skulle göra sgrafitton till en lönande masstillverkning. För detta var varken Wennerberg eller Ekberg riktigt hågade. Men sgrafitton blev i alla fall en stor artikel. "Jag skall aldrig kunna glömma Wennerberg. Det var han som förde sgrafitton ut i affärskretsarna. Ej heller skall jag glömma året 1900, då vi hade en gemensam, lyckad utställning i Paris".

År 1924 upphörde sgrafittotillverkningen. En ny konsttillverkning — den med lyster — påbörjades. "Hur kom herr Ekberg på denna idé?" — "Jo, jag satt i en gammal kyrka och tittade på en gammal ljuskrona. Plötsligt tog dess undre del formen av en vas — och se, jag såg framför mig modell efter modell. — Men sen kom de många svåra försöken, ända tills jag lyckades få fram den nya till-

Forts. å sid. 12.

---

missförstånd klaras upp och framför allt gäller det att få båda parter att tyda allt till det bästa. Ty råder fred och samförstånd i skolans lilla värld och mellan hemmen och skolan, då kan skolan fylla den förnämsta av sina många uppgifter: fostrandet av fridsamma, samarbetsvilliga medborgare.

Vigda:

den 10 juni furiren Stig Harald Frisk, Mörtnäs, och sömmerskan Sonja Margit Frideborg Johansson, Spånga,

den 16 juni snickaren Erik Valfrid Millström, ö. Stenhuset, och hemmadottern Johanna Back, Djura förs.,

den 23 juni porsl.-arb. Rurik Eugen Smedslund, G:la Kontoret och porsl.-arb. Karin Margareta Danielsson, Skuggan,

den 24 juni gravöreleven Nils Roland Fröberg, B. 9, och husföreståndinnan Lilly Alexandra Örwald, B. 9,

den 14 juli porsl.-arb. Torsten Yngve Gustav Nordblom, ö. Stenhuset, och husföreståndinnan Märta Elisabet Karlsson, ö. Stenhuset,

den 14 juli montören Karl Erik Lennart Johansson, Högalid, och porsl.-målarinnan Märta Linnéa Gustavsson, Mariag. 7,

den 21 juli bagaren Karl Reinhold Valdemar Karlsson, Bageriet, och bageribitr. Mere Riwke Blumenau, Enskede,

den 21 juli porsl.-gjut. Gösta Nils Eugén Berglind, Tallåsen 11, och porsl.-arb. Gurli Magda Irene Karlsson, Skogsbo,

den 23 juli porsl.-arb. John Emanuel Norberg, Tallåsen 25, och Edit Linnéa Dorotea Martinsson, Engelbrektsförs.

Födda:

den 31 maj Anne-Christine, d. t. snick. Karl Georg Valdemar Lindroth, Villagat. 6, o. h. h. Ester Kristina, f. Karlsson,

den 1 juni Per-Olov, s. t. åkaren Georg Olof Gustavsson, Sorunda förs. o. h. h. Karin Viola, f. Ringström, Skeviksgat. 6.

den 8 juni Christina Maria, d. t. ing. Lars Erik Nyström, Tvärväg. 20, o. h. h. Irma Maria, f. Wallberg,

den 14 juni Kjell Arne, s. t. jordbruksarb. Nils Åke Bergström, Farsta, o. h. h. Saga Eleonora, f. Haglund,

den 22 juni Börje Helmer, s. t. snick. Johannes Helmer Johansson, Mörtnäs, o. h. h. Svea Maria Cecilia, f. Svensson,

den 22 juni Hans Erik, s. t. porsl.-gjut. Karl Birger Pettersson, Skeviksgat. 4, o. h. h. Signe Margareta, f. Nordström,

den 26 juni Karin Marie-Louise, d. t. Ing. Nils Torsten Box, 1 Tvärv. 1, o. h. h. Karin Elisabet f. Sandström,

den 29 juni Lars Olov, s. t. grovarb. Ernst Rudolf Samuelsson, Dalv. 5, o. h. h. Engla Maria, f. Svanberg,

den 13 juli Rolf Lennart Mauritz, s. t. porsl.-arb. Eskil Mauritz Westin, Skeviksgat. 7, o. h. h. Svea Linnéa, f. Sjöbom,

den 23 juli Håkan Sven-Arne, s. t. affärsbitr. Karl Håkan Leonard Arvidsson, Mörtnäs, o. h. h. Kerstin Elisabet, f. Berglin.

Döda:

den 22 juni gipsgjut. Eskil Samuel Pettersson, f. 3 nov. 1885 (59 år), Höjdgat. 5,

den 23 juni fru Edit Elisabet Svensson, f. Nilsson, f. 6 nov. 1897 (47 år), h. t. lagerarb. Karl August Vilhelm Svensson, Villagat. 8,

den 27 juni änkefru Hilma Emilia Odelberg, f. Godenius, f. 2 dec. 1848 (96 år), ä. e. brukspatron Oscar Vilhelm Odelberg, Farsta,

den 10 juli porslinsbrännaren John Erik Vilhelm Andersson, f. 14 maj 1894 (51 år), Bergsgat. 3 B,

den 2 aug. f. lantbruk. Lars Larsson, f. 9 jan. 1869 (76 år), Mörtnäs.

Kyrkan hålles öppen alla vardagar kl. 9—19.

Johan Movinger.

Överlämna förtroendefullt all omsorg vid dödsfallet till

BARDELS
BEGRAVNINGSBYRÅ
Odengatan 84 Stockholm
Ring vårt ombud:
Fru LISA JOHANSSON
Tel. Gustavsberg 174
eller direkt 30 84 42 30 93 93

Glimtar från Bommarsbo.

Neej, nästa sommar spar jag mig och låter barnkolonien sköta sig mig förutan!

Jag är hemma igen, och det är, som om en slamrande motor plötsligt stannat, då barnens stoj och larm inte längre hörs. Jag har fått sova ut på morgonen efter att föregående dag ha haft det ganska arbetsamt med hemresan. Kvavt var det i en dåligt ventilerad järnvägsvagn, och när man så till på köpet helt plötsligt får packa ihop barn och 40-talet resväskor och flytta till en annan vagn, blir man just inte glad. Tur att gruppen består av hyggliga pojkar och flickor, som man vågar släppa ut på vagnens plattform, då det blir för tryckande varmt inne. Förut ha de fyra veckorna just inte bjudit på någon överflödig värme, ganska blåsigt och just inte inbjudande till bad alla dagar. Och så har vi ju haft "röda hund", som löpt från den ena till den andra och nästan varje dag hållit någon i säng.

Åjo, alldeles utan sol och värme har vi väl inte varit. Midsommaren var underbar. Den står kanske som det ljusaste minnet från den första perioden däruppe i år.

Kl. 5 på midsommaraftonens morgon smög sig en liten pojkskara med "magistern" i spetsen ner till fiske. Och det blev 21 abborrar, som, egenhändigt rensade och tillagade av migstern, åts med välbehag på kvällen. Om någon sett magistern linka litet illa i sommar, så är det ett minne efter den fisketuren. Ja, doktorn fick t. o. m. komma till oss ett tag på eftermiddagen, inte direkt för fotens skull, men för en besvärlig böld på en av pojkarna.

Och under tiden plockade vi andra löv och blommor, underbara ängsklockor, tjärblomster och smörblommor för att pryda majstången. Och sannerligen, var det inte nätt opp den grannaste stång vi sett, då den var färdig.

Nu måste de allra finaste klädningarna och hårbanden fram ur packningen, och det blev toalettbestyr som till en amaranterbal. T. o. m. pojkarna skrudade om. Sannerligen hade inte Ingvar bytt ut

Forts. å sid. 13.

MED 19,000 TÄNDSTICKOR.

Sedan den 13 juni pågår i Missionshusets lilla sal en utställning, som har sina särskilda poänger. Det är porslinssvarvaren och missionshusvaktmästaren Sven Lövdal, som är 19.000-konstnär och utställare.

Största intresset tilldrar sig de tvenne tändstickstavlor, som för övrigt syns på bilden här bredvid. Som framgår också av bilden, föreställer den ena Gustavsbergs kyrka, den andra Skurubron. Tavlorna är gjorda helt och hållet av tändstickor, vilka använts dels obearbetade, dels avskurna i önskad längd eller rostade till lämplig färg. Också ramarna är på framsidan helt belagda med tändstickor. Dessa tavlor är sannerligen intet kladdverk. Deras upphovsman har fått en stil och rymd över dem, som gör att man inte går dem likgiltigt förbi.

Gustavsbergarens representant tar en titt på utställningen och frågar herr Lövdal, hur han kom på idén att göra tavlorna.

— Jo, svarar han, det var under min tid som inkallad. Jag skötte då en ångpanna och hade en del lediga stunder, dessutom en del fritid och vissa fridagar. Jag tog itu med den lilla tavlan först efter att ha sett en tändstickstavla, som en av kamraterna gjort. Dess motiv var från Gamla stan.

— Hur lång tid gick det åt för att fullborda den stora tavlan?

— Fyra och en halv månad ungefär. Men samtidigt gjorde jag också en del andra saker såsom mellanstick. Det var litet läderplastik och en del arbeten med "trollknutar" eller "timmermansknuta". Men dom har jag ju sysslat med tidigare också.

— Hur stor är Skurubro-tavlan och hur många tändstickor gick det åt till den?

— Den är 85×121 cm. Jag har använt 19.000 tändstickor för den. Av dessa har väl något hundratal gått till spillo under arbetet, men många har delats i två eller flera bitar, så det torde nog vara 19.000 bitar i tavlan och ramen. För fastsättningen av bitarna har det gått åt ett kg. kallim.

— 19.000 tändstickor — det blir många askar.

— Ja, det motsvarar 380 askar. När jag gjorde den första tavlan köpte jag vanliga tändsticksaskar och tog bort tändsatsen. För den stora tavlan skaffade jag tändsticksämnen från Jönköpings tändsticksfabrik — 19.000 kostade bara 3:40.

Sven Lövdal och hans utställning.

— Dom här knåp- och knepknutarna har du inte börjat med nu?

— Nej, dom första gjorde jag för många år sedan. Jag har gjort kopior av fyra andra, som jag fått fatt på. Själv har jag komponerat sex stycken.

Vi tittar bl. a. på ett vackert klot, som vid närmare undersökning visar sig består av 26 likformade bitar. En trekantig pyramid är sammansatt av 50 olika bitar, en kub av 21 o. s. v. Låsknuten, som har fem finurliga lås inuti, är särskilt svår att öppna.

— Hur har det varit med intresset för utställningen?

— Det har varit bra. Ganska många har varit här och då visat ett stort intresse. Det var förresten andra, som föreslog mig den här utställningen. Redan innan den kom till stånd, kom det nu och då folk, som ville se mina arbeten, och de blev ju lättare tillgängliga på det här sättet. Är det ytterligare någon som vill se utställningen, finns det möjlighet därtill någon av de två sista tisdagarna i augusti, kl. 19,30. Därefter slås den igen.

Behållningen från utställningen, som när detta skrives uppgår till kr. 76:—, går oavkortad till underhåll av missionsförsamlingens fadderbarn i Norge.

Det skulle säkert vara både intressant och gagneligt, om här, liksom på flera andra platser, en allmän hobbyutställning anordnades. Där skulle redan intresserade få impulser av varandra, och en del nu oföretagsamma skulle få trevliga och jämväl nyttiga uppslag för sin fritidssysselsättning.

G. Carén.

Av östra Dalarnas erkänt högklassiga virkesproduktion tillverkas

HÖGVÄRDIGA BOSTÄDER, DALAHUS.

Våra konstruktioner och standardtyper äro utarbetade i samråd med Statens Byggnadslånebyrå.
Vi ordna för Edert byggnadsföretag erforderliga lån m. m.
Begär katalog! Ensamförsäljare:

ERNST OCH BERTIL NORDKVIST
Dalahus, Linghedsågverks A.-B.
Götgatan 96 Stockholm. Tel. 44 22 00, 44 22 01.

Saltstänken

fröjdar nu unga och gamla, sedan en härlig sandplage formats vid Skräddarviken, inramad av planerade gräsmattor och med ny brygga fram till trampolinen — allt lagom färdigt som en överraskning för hemvändande semesterfirare. Under de hetaste dagarna i juli verkade det nästan Solvik, med massor av badgäster. Vattnet lär enligt kungl. medicinalstyrelsen vara bättre hos oss. Med tiden skall det väl också bli renare. Nu vore det väl underligt om inte idrottsföreningens simsektion får litet vatten under fenorna och om inte gustavsbergarna till nästa års simborgarvecka hämtar skäppan full med märken.

Kaskader

av ljud når örat, när man en kväll före semestern slår sig ned under tallen, vid vars rot ens bo är fästat, som Havamal säger. Från Höjden hörs vacker sång, uppburen av en klar kvinnoröst. Det är missionsförsamlingen som anordnar friluftsmöte. Från Värdshusets terrass klingar en sprittande marsch — blåsorkestern ger kvällskonsert. Hejaropen ekar i fjärran från idrottsplatsen, där finalmatcherna går i avdelningsserien i fotboll. Saxofon och trumpet från Klubbparkens dansbana blandar sig i leken. Och den evinnerliga vedsågen sätter i med sin fräsande låt.

Det sjuder

av liv i vårt lilla samhälle. Ljuden samlar sig till en fanfar för fritiden, för aktiviteten, för livsbehoven, för gemenskapen och trevnaden. Och en tid senare ger de tysta semesterdagarna en lika intensiv känsla av naturlig vila. Bygd och folk anpassar sig i en lugnare rytm och sakta kluckar vågorna mot stranden vid Farstaviken.

Vattnet

i den djupa gropen vid 8:an i Skeviksgatan har försvunnit, till lättnar för alla mammor med småbarn. Det var en farlig plaskdamm, som vi väl får hoppas blir ersatt med en officiell och riktig anordning för de allra minsta någonstans, någon gång. Med rekordfart har där i stället vuxit upp ett modernt kollektivhus för flickor till fabriken. 4 rum i varje plan verkar trivsammare är korridorsystemet. Men var ska man ta flickorna från?

Svallvågor

från Aspvik minner om de härliga dagar som bygdens ungdomar upplevde vid ungdomslägret. De blev en bejakelse av de andliga värdena och ett erkännande åt fritidens möjligheter till trivsel både i allvar och gamman. För en lekman var det en upplevelse att se kyrkans män med liv och lust svänga om i ringlekarna. Det bådar gott för framtiden. Med sitt initiativ visade också Kyrkan oss gustavsbergare hur Aspvik bör nyttjas.

Uppfriskande

och sval blev äntligen fruntimmersveckan efter de föregående Afrikadagarna över hela landet, med 37 grader vid själva Polcirkeln. Vill man nu erfara värme, så kanske det snart kan ordnas vid friluftsbastun vid Vilan, där idrottspojkarna slagit om till spurt med bygget, som skall göra gubbarna till pojkar, driva bort träningsvärken och få folk att trivas på ett särdeles sätt. Måtte det bli upplysning — om bastuns nytta — och på vägen fram till Vilan!

Som böljor

vaggar sädesfälten och lantfolket tycker att vetet är alldeles särskilt vackert i år. Höet bärgades och inkördes i önskeväder. I trädgårdarna blir fruktskörden medelmåttig, ärtor och bönor prima. Att vi nalkas konserveringstider kan man förstå av alla dem som smugit sig ut i arla för att plocka korgarna fulla av de rikliga skogsbären. Kollektivpotatisen bortom Skogsbo inger ljusare förhoppningar än fjolårets vid Södersved. Det blir fredsskörd! Och augustimåne — kräftor! För alla och envar alltid något att glädjas åt.

Svalkande

var det att läsa en stor annons i bladet, när värmen var som mest tryckande. Där stod: "Jultomtar till salu!" Det var alltså inte fråga om några j u l i-tomtar, som man ville sälja billigt. Snälla redaktören! Det är kanske säkrast att börja planlägga Gustavsbergarens julnummer.

Lekaren.

Forts. från sid. 9.

verkning." — För närvarande arbetar E. mest och helst med starkeldsgods.

De minnesrikaste resorna då? —" Resan till Paris 1925. Tänk att i lugn och ro få besöka de stora museerna och titta på franska och engelska mönster. Och den 1910 till Danmark och Tyskland, det blev en resa med idel konststudier. Men här hemma i Sverige tycker jag mest om att resa till skärgården och till Öland. Vilka motiv man kan få där".

Sedan blir det tal om teaterhobbyn. Oskar Severin och E. brukade ibland som barn leka teater och ge föreställningar för kamraterna. Kökssoffan fick fungera som scen. Då E. var 14 år målade han sina första kulisser till klubben. 1910 gjorde han en ny scenanordning där och vid invigningen gavs "Svärfar" av Heidenstam med Ekberg i huvudrollen. Han myser belåtet vid tanken på alla glada minnen från föreställningarna i klubben. Han nämner en rad gustavsbergare såsom goda skådespelarförmågor. På klubben finns mängder av Ekbergskulisser, stora och präktiga saker, som ännu användes.

Önskemålen då? "Jo, att få krafter att fortsätta med min målning". I den önskan instämmer vi gustavsbergare av allt hjärta.

Johan Movinger.

FRÅN LERA TILL TALLRIK.

Industrispionage avslöjar porslinets hemlighet.

Vi har i de föregående artiklarna uppehållit oss vid den kinesiska porslinstillverkningen, och detta av ganska naturliga skäl. Ty dels är den kinesiska metoden grundläggande för all modern porslinstillverkning, och det är f. ö. häpnadsväckande hur de tekniska detaljerna och arbetets organisation påminner om modern tillverkning. Dels påstår kräsna porslinskännanare med en viss överdrift, att efter Ming och K'ang-hsi (d. v. s. till fram på 1700-talet) har intet porslin framställts värt att slösa trycksvärta på!

Men innan vi går vidare till europeisk porslinstillverkning (och då framför allt produktionen vid Gustavsberg), kan det ha sitt intresse att dröja kvar ännu en stund i Kina och i allra största korthet behandla någonting som i porslinets historia kallas för Pére d'Entrecolles brev. Och detta av två orsaker: 1) maken till ett mera intressant och värdefullt industrispionage har väl sällan eller aldrig förekommit, 2) förekomsten av dessa brev ställer alla gamla idéer om porslinets upptäckt i Europa på huvudet. Vi skall i en senare artikel påvisa, hur den tyske apotekarlärlingen och alkemisten Böttger, som hittills i allmänhet ansetts vara avslöjaren av den kinesiska porslinshemligheten, helt enkelt baserade sin upptäckt på dessa brev.

Père d'Entrecolles var en fransk jesuit. Han verkade som missionär i den kinesiska provinsen Kiang-si under de första åren av 1700-talet. Jesuiterna hade nämligen erhållit tillåtelse av kejsaren K'ang-hsi, som gett sitt namn åt den sista stora porslinsepoken, att missionera i Kina. Det slumpade sig så, att man överallt i Europa med alla medel sökte upptäcka tillverkningshemligheten av dåtidens mest eftertraktade vara, porslinet, kulminerade porslinskonsten i Kina. De stora kejserliga fabrikerna i Ching-tê-Chên med sina miljoner arbetare leddes av en av historiens främsta porslinsexperter Ts'ang Yung-hsüan, vars produktion av världens främsta kännare allmänt anses vara det absolut högsta som någonsin åstadkommits inom porslinskonsten. Man får ett begrepp om det plan varpå detta porslin ligger, när man får veta att en liten ingefärskruka av hans produktion redan för femtio år sedan inbringade ett pris av 120.000 kr. Under det sista halvseklet har dess ekonomiska värde stigit ytterligare.

Det var således i vad man skulle kunna kalla det psyokologiska ögonblicket som jesuiten Pére d'Entrecolles satte sig ner och skrev sina brev till sin chef, Pére Orry, biskop för de indiska och kinesiska missionerna. Första brevet skrevs den 1 sept. 1712 och börjar:

Forts. från sid. 10.

sin rosafärgade älsklingströja mot en ren och fin skjorta och tagit på sig skor!

Och så började midsommardansen. Pojkar och flickor, koloniens och andra, lärare och kökspersonal, vänner och bekanta från trakten — alla ställde upp och dansade av hjärtans lust. Kaffe för de äldre och läskedrycker och bullar och kakor för barnen, det smakade sen. För att inte tala om kolan, som Maj, rund och och glad, sålde från sin "kiosk".

"Så går en dag än från vår tid", ljöd psalmsången därutifrån plan, och kl. 10 sov små tröttdansade ungar i sina halmbäddar. Sängarna hann inte knarra och gnälla lång stund den kvällen. Eljest var det ganska svårt att sova, när kvällen kom. Man hade ju sovit middag, och så lägga sig kl. 8! Det är väl mycket begärt. Inte går det att sova då, även om "fröken" läst en stund i en spännande bok. Alla somnar inte så lätt som Karin, och Ingrid och Berit skulle helst vilja ligga och prata och viska ännu en stund, men detta är nu en gång förbjudet på koloni. Man är här för att äta och sova och må gott och öka i vikt. Och de äter sannerligen! Man häpnar över vad barn kan konsumera, när det finns mat att ta av. Det vill till att ha fått licenser till allt som behövs, och så att ha kokerska, som förstår att laga till både tillräckligt och gott för barnmunnar. Den saken har vi haft tur med alla år. När sista kvällen kommer och vägningen, visar det sig också, att det är ökning över lag, ända upp till 3 kg.

Men hur ska det gå med packningen till hemresan? Solen förmörkas just som vi ska ta itu med den. Nå ja, det ena först och det andra sen. Vi sotar glas och näsor och fingrar. Den sista resten av majstången får t. o. m. tjänstgöra som teleskop. Och sen blir det packning, inte just så prydlig, som när mamma gjorde den i ordning därhemma, men får man bara allt med hem, får man vara nöjd.

Det tasslas om kuddkrig till natten. Det hör nu till sista natten på koloni. Men det blev inget. Fröken hade för långa öron, och vad är det för nöje med kuddkrig, när fröken är beredd på det. Och när jag så lovade att skriva i Gustavsbergaren och tala om, vilka lydiga barn de var, så inställdes fientligheterna. Och detta har jag talat om nu, så nu kan pennan vila.

Men ännu en sak måste jag berätta. Då vi ätit pannkakan sista dagen strax före avresan, reser sig Gösta och utbringar ett fyrfaldigt leve för fröken Lindholm och så för tant Ingrid och tant Olga i köket. På tåget litet senare kommer han och sätter sig bredvid mig och säger: — Tyckte inte fröken det var bra, det jag sa i morse? — Jovisst, tack ska du ha! — Ja, jag skulle ha sagt mer, men jag kom av mig. — Nå, vad skulle du då ha sagt? — Jo, så här: Ett hjärtligt tack till fröken Lindholm för den här tiden från alla kamraterna. — Och jag förstår honom och är lika glad åt de orden nu förstås.

Ja, barn är barn. Stimma och stoja kan de, men de kan också vara rara och öppenhjärtliga, och aldrig blir de i skolan så, som de är på kolonien, då inget tvång läggs på dem, utan allt bara är liv och lust. Så vem vet! När sommaren kommer på nytt, kanske lusten kommer igen.

Clary Lindholm.

"Alltemellanåt har jag vistats i Ching-tê--Chên för att hjälpa mina diciplar tillrätta med sina andliga problem, och medan jag var där har jag intresserat mig för tillverkningen av detta vackra porslin som är så högt skattat och sändes till alla delar av världen. Ingenting annat än min nyfikenhet har sporrat mig till mina undersökningar, men det förefaller mig som om en detaljerad beskrivning av allt som rör detta arbete borde på något sätt vara av värde i Europa.

Förutom vad jag själv skådat, har jag fått lära mig många detaljer från mina lärjungar, som arbetar med porslinet eller handlar med det. Jag har kontrollerat sanningen om vad de har berättat för mig genom att studera kinesiska böcker om porslin, så jag tror att jag har tillägnat mig en ganska god kännedom om allt vad som rör denna vackra konst..."

d'Entrecolles fortsätter så inledningsvis att beskriva staden och trakten samt övriga städer i Kina, där porslin tillverkades, och fortsätter:

"Porslin består av två slags leror, den ena kallad Pe-tun-tse (= fältspathaltig sten) och den andra Kaolin... Pe-tun-tse är helt enkelt pulvriserad sten hämtad ur stenbrott och därefter pressad till tegelformade stycken. Vilken sten som helst duger inte, annars vore det inte nödvändigt att hämta den 40—50 km. in i nästa provins. Den riktiga stenen, säger kineserna, är svagt grönaktig. Stenarna slås först i stycken med slägga och krossas därefter till pulver i en stor mortel med hjälp av en slags stånghammare med järnbeslaget stenhuvud. Dessa stånghammare arbetar oavbrutet antingen för hand eller med vattenkraft. Pulvret hälles därefter i en stor behållare fylld med vatten och omröres kraftigt med en järnspade. När det fått stå några minuter bildas ett slags skum, fyra eller fem fingrar tjockt. Detta skummas bort och hälles i ett annat vattenfyllt fat. Blandningen i det första karet omröres flera gånger och varje gång borttages skummet som bildas på ytan, tills ingenting återstår än de grövre partiklarna, som sjunker till botten. Dessa tas upp och males ytterligare.

Det andra fatet får stå tills en slags massa har bildats på botten, och när vattnet klarnat hälles det bort utan att bottensatsen störes. Massan hälles därefter i en form av trä med en botten bestående av jämnsatta tegel. Över tegelbädden och utefter formens sidor sträcker man sedan en grov duk, som fylles med massan, varpå man täcker den med ännu en duk. På denna placerar man ett jämnt lager av tegel sida vid sida, och på detta sätt kan man krama ut vattnet snabbare och utan att förlora någonting av porslinsmaterialet, som snart hårdnar och antar tegelform..." (Här har vi alltså filterpressen omnämnd 150 år tidigare än den började användas i Europa.)

Forts. i nästa nummer.

Ett stycke svenskt näringsliv

I DIN HAND

• Det är för Er skull — liksom för alla andra varuförbrukares – som varor produceras och förmedlas. Konsumtionen är det yttersta målet för all produktion. Men är Ni säker på att all hänsyn verkligen tas till just Era intressen som varuförbrukare?

I den del av näringslivet, som konsumenterna själva äger, föreligger den säkerheten! Där bestämmer varuförbrukarna själva i demokratisk ordning. Över 800.000 hushåll äger och kontrollerar de svenska konsumtionsföreningarna och deras centralorganisation, Kooperativa förbundet – d.v.s. 6.000 butiker med en omsättning av närmare 900 milj. kr. och ett hundratal produktionsanläggningar med ett produktionsvärde på 420 milj. kr.

Ett stort stycke svenskt näringsliv i konsumenternas ägo – och samtidigt ett medel i deras hand att påverka den ekonomiska utvecklingen i stort!

Ni kan som medlem och delägare i en Konsumtionsförening vara med och bestämma över detta. I praktisk, demokratisk samverkan med andra varuförbrukare ur alla samhällsgrupper gör Ni därmed en samhällsgagnande insats för ett utvidgat konsumentinflytande i det ekonomiska livet. Bliv medlem i

konsum/kooperativa

GUSTAVSBERGS UTSTÄLLNING av sintrat sanitetsporslin hos AB Svensk Byggtjänst, Kungsgatan 32, Stockholm.

Välkommen *till vår utställning*

Vi har nyligen öppnat en centralt belägen utställning av vårt sintrade sanitetsporslin hos AB. Svensk Byggtjänst, Kungsgatan 32, Stockholm. Där kommer tid efter annan våra nyheter att presenteras liksom värdefulla tips för planering och inredning av toaletter och badrum. Både fackmän oeh byggnadsintresserad allmänhet har nytta av att regelbundet besöka utställningen och alla hälsas hjärtligt välkomna.

GUSTAVSBERG

Detta märke är en garanti för tekniska kvalitetsfordringar enligt svensk standard

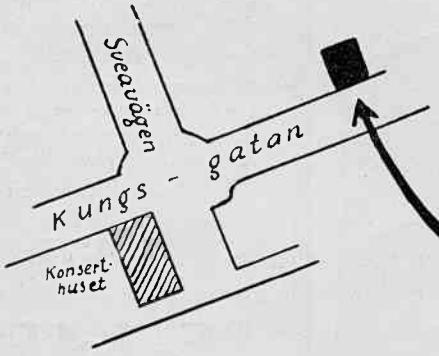

titta in till oss på Kungsgatan 32

AB GUSTAVSBERGS FABRIKER • GUSTAVSBERG

Herr Axel Björkman
Mariagatan 6
GUSTAVSBERG

Gustavsbergsnytt.

Kyrkan.

Torsdagen den 26 juli anordnade kyrkl. arbetskretsen sin årligen återkommande "de gamles dag". Med Gustavsberg V reste de 150 deltagarna till Tollare. Vädret var utmärkt — inte för kyligt och inte för varmt. Det syntes redan vid starten, huru glatt förväntansfulla de gamla var. Det kändes vid återkomsten, att de var mycket belåtna med resan.

På gårdsplanen till Tollare gård sjöng vi psalmen "Härlig är jorden". Deltagarna hälsades välkomna och bjöds stiga in i festvåningen, där ett utomordentligt gott kaffe och rikligt med dopp serverades vid småbord, som var smakfullt smyckade med rosor vid varje kuvert. Det goda kaffet uppskattades av alla. Ola Woxström och Roland Fröberg underhöll med gammal känd musik. Under båtresan ut och hem sparade Fröberg inte heller sitt dragspel.

Nöjda och belåtna efter kaffekalaset samlades vi sedan i storstugan. Pol. mag., fröken Birgit Johnson, sjöng några vackra sånger och talade sedan rättfram och gripande om "Lysande människor". Hennes ord och berättelser kommer vi länge att minnas. — Med psalmen "Jag lyfter mina händer" avslutades samvaron på Tollare. Före uppbrottet framförde Isidor Olsson varmt och innerligt de gamlas tack till kretsens medlemmar och medarbetare.

Många med mig tyckte, att timmarna på Tollare rusat i väg. Är inte det ett gott bevis för, att vi alla trivdes gott. — På kajen hemma blev det kraftiga hurrarop för "Femmans" kapten, styrman och besättning.

"De gamlas dag" är en av de vackraste och roligaste på hela året. I år blev den alldeles särskilt god. Och nu börjar vi återigen längta till nästa års utflykt. Väl mötta igen, ni kära alla gamla.

Johan Movinger.

A. B. F:s lokalavdelning

har haft årsmöte. Av verksamhetsberättelsen framgick att 21 cirklar varit i arbete i följande ämnen under det gångna året: Musik 2, (blås- och stråkorkestern), efterkrigsproblemen 2, föreningskunskap 1, matematik 1, gymnastik 4, talarkurs 1, sång 1, arbetarskyddslagstiftning 1, svenska språket 1, engelska 1, tyska 1, amatörteater 1, mötesteknik 1, nationalekonomi 1, heminredning 1, samhällsproblem (Forum) 1. Antal deltagare i cirklarna 349 varav 87 kvinnor.

Föreläsningar ha hållits av fil. lic. Olof Thanning: om vandring på jämtländska fjällstigar, förbundssekreterare G. Mohlne: Arbetarskyddslagstiftning, dr. G. Berndtsson: Våra vanligaste folksjukdomar, teol. dr. Th. Wanngård: Gustavsbergs kyrkas nya altartavla, samt 7 föreläsningar i samband med ungdomsledarkursen. En resa till Stockholm, varvid gamla stan besågs under ledning av fil. lic. H. Alm, hade även anordnats. Biblioteket hade vid årets slut ett bokbestånd av 2.058 band. Den avgående styrelsen beviljades ansvarsfrihet och omvaldes. Den består av H. Lindholm, Alice Pettersson. Biblioteksstyr. består av G. Lundgren, E. Sander, G. Bengtsson, Bertil Pettersson och Curt Säfström. Bibliotekarier äro Gustaf Bengtsson och Curt Säfström. Trots krigsberedskapen har det gångna året varit ett toppår. Lokalavdelningens kassa har en omslutning på 2.754:61. Bibliotekets 1.203:83.

H. Lindholm.

INNEHÅLL:

En torpardräng. Dikt av J. A. Löfdal 1
Aspviksläget. Av Johan Movinger .. 1
Fritidsgården. Av Gunnar Andersson 3
Bara en bagatell. Av Edla Emanuelsson 3
Gamla arbetslag. Av G. Säfström .. 4
En idrottsfest. Av Martin Appelqvist 4
Ungdomsklubben. Av Gunnar Andersson och S. Lindhall 5
Brasilienfebern i Gustavsberg på 1890-talet. Av O. Lövgren 6
Min dagliga gärning. Av V. Gezelius 8
Fabrikens äldsta. Av Johan Movinger 9
Från pastorsämbetet 10
Glimtar från Bommarsbo. Av Clary Lindholm 10
Med 19.000 tändstickor 11
Salstänk från Farstaviken 12
Från lera till tallrik 13
Gustavsbergsnytt 16

Saltsjöbadens Tvättinrättning
Ombud i Gustavsberg
ALBERT L. CARLSSON
Tel. 68

Sommarnytt

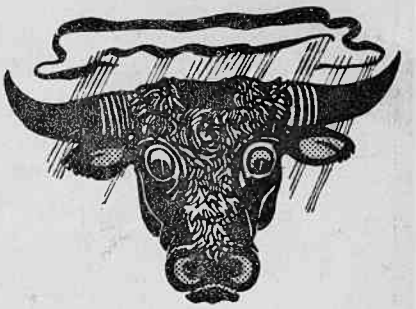

Estniska sagor och sägner

Tolkade av Anna-Lisa Grängberg och Elisabeth Pähn-Palm. Förord av Greta Wieselgren.

Här äro estniska variationer av gamla sagomotiv, och många sägner om vandrande sjöar och förtrollade källor, som erbjuda en svalkande läsning i sommarvärmen... Gammal hednisk tro framträder i några myter, som andas en utsökt poesi.

Boken ansluter sig till KF:s serie nordiska antologier.

3:75

Stjärnklara firmamente...

En reserapsodi.

Av Åke Claesson.

Rapsodin skildrar en turné med Bellman i "Staterna" 1939. Den ger bl. a. intressanta glimtar från svensk-amerikanernas liv.

"Claesson är inte bara en utmärkt Bellmanstolkare utan en underhållande berättare med förstklassig iakttagelseförmåga och fallenhet för saltade reflexioner."

B. Bernholm i Expressen.

4:75

KF:s bokförlag

Pris 30 öre

Umeå 1945 - Larsson & C:o Tryckeri

N:r 5. Årg. 3. 1945.

GUSTAVSBERGAREN

UTGIVEN AV
DISKUSSIONSCIRKELN
FORUM
I GUSTAVSBERG

Septemberminne.

Himlen var blå, och solen sken varm
över ett färgrikt septemberland.
Jag bar dig lilla barn på min arm
och höll i din knubbiga hand.

Jag bar dig över en mossig stig,
som var kantad med blommande ljung.
Jag ville visa den värld för dig,
som jag älskat, sen jag var ung.

Ett knippe ljung i lilaröd skrud
jag höll inför din undrande blick.
Jag måste tacka den gode Gud
för det leende, som jag fick.

"Mitt barn! Jag önskar, att du en dag
måtte älska små blommor som jag."

Du var för liten att tyda mitt ord.
Men din blick var blå som vårens viol,
och den rymde all visdom på vår jord,
och dagen blev uppfylld av sol.

En strålande sol,
Ett barn, som ler
åt blommande ljung —
kan jag önska mer!

Alice Pettersson.

VÄLKOMMEN HEM!

Man kan gott våga påstå, att den 4 aug. 1945 för Gustavsberg blev en historisk dag. Då kom nämligen en länge efterlängtad gäst hit — en ångare med lera från England. Fredstrafiken hade åter kommit igång.

Vi uppsöker porslinsfabrikens redare, herr E. Bodelsson, för att av honom få höra något om den återöppnade trafiken. Den 5 sept. 1939 kom den sista lerlasten från England före kriget. Det var ångaren Hege med 1.200 ton. I augusti förra året upphörde också importen från Tyskland. Men nu har fyra fartyg kommit från England med prima lera. Först kom ångf. Devon med 1.100 ton och senare m/s Zenita, m/s Astrid och m/s Birgitta, som för övrigt gjorde sin junfruresa. Inom kort lär ytterligare ett par laster komma.

Devon betraktade vi med respekt. Hon hade nämligen sedan tidigt på våren 1940 gått i trafik "utanför spärren", mitt i farozonen utmed den engelska kusten. Lyckligtvis hade hon undkommit utan större missöden. En del av besättningen hade varit med hela tiden. Herr Bodelsson hade alldeles särskilt lagt märke till en styrman, "en sån där verkligt prima representant för svenskt sjöfolk, stor som en Goliat, stark som en björn. Han förrådde inte ens med en min, att han varit med om hela kriget".

Vi gläder oss över att förhållandena åter tillåter handel med England, men också över att fabriken därigenom fått sitt närmaste behov med prima lera tillgodosett.

J. M.

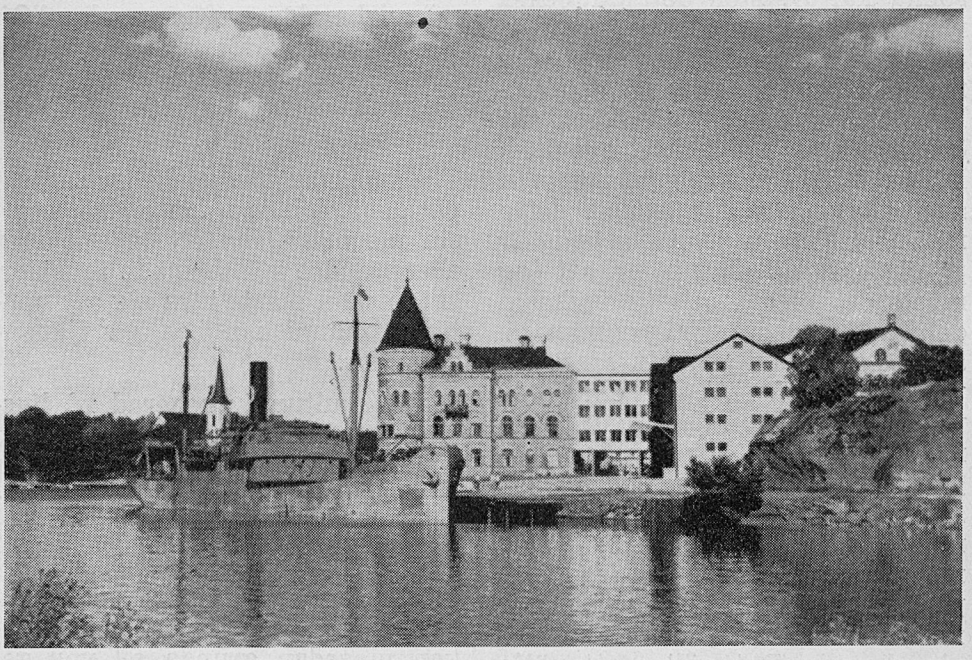

Ångf. Devon vid kajen.

GUSTAVSBERGAREN

ÅRG. 3 OKTOBER 1945 N:r 5

Utgivningsort och adress:
Gustavsberg

Redaktionskommitté:

Ansvarig utgivare:
Gust. Andersson, Tallåsen 6, tel. 357

Redaktörer:
O. Lövgren, Tallåsen 30, tel. 137
J. Movinger, Tvärvägen 18, tel. 264

Expedition:
H. Lindholm, Grindstug. 11, tel. 308
Postgirokonto 27 51 73

Annonsförmedlare:
G. Dahlberg, Höjdhagsv. 19, tel. 359

Prenumerationspris:
Helår 1:50. Lösnummer 30 öre.

Annonspris:
20 öre pr mm.
För särskilt begärd plats 25 öre pr mm.

PERSONLIG KULTUR.

Vägen.

I ett par föregående artiklar i denna serie har framhållits, att vi redan i kulturarvet har ett nödvändigt utgångsläge för personlig kultur. Men det har också visats, att det inre livet har sina egna fiender att bekämpa, om man skall nå det inre livets fasthet och trygghet. Och trots allt önskar vi nå ett sådant resultat. Då inställer sig strax frågan, vad skall jag göra för att nå detta mål. Hur skall jag veta, att jag är på rätt väg dit. Jag inser, att jag måste stå med i och ta verksam del i detta arbete. Frågar man så är detta tecken på, att man antingen är på rätt väg eller står vid en god början. Ty frågan kommer inifrån och hör det personliga livet till. Därför är den en personlighetslivets ofrånkomliga bildningsfråga. För närvarande står mänskligheten som kanske inte på århundraden mitt uppe i en för framtiden avgörande livsåskådningskamp. Det gäller att välja rätt plats i den striden. Det gäller hjärtat i hela vår kultur. Ty mer truktansvärt allvarlig än någonsin står i dag frågan om människans ställning i världen. Vilken bestämmelse har hon ännu? Betyder hon över huvud något — hon detta lilla något i universums väldiga krafter? Äntligen bör vi inse, att vägen först och främst måste föra ut ur detta kaos och virrvarr av föreställningar. Vi måste göra oss kvitt alla dessa kvasiföreställningarna för att klart kunna se allvaret i situationen. Kort sagt, det gäller att mitt i teknikens oerhörda erövringar återfinna själens liv och hålla det fritt från mekanisering. Man måste komma dit hän, att man klart inser, att mekanisering hotar allt, om personlighetslivet ej får utvecklas. Vi måste åter lära oss, att utan misstänksamhet betrakta hjärtats ideella längtan och vårda den. Eljest går man fattig ut i livet, där lösen nu är tempo. Men vilken styrka ligger det inte i den upptäckten, att det mitt i detta uppdrivna tempo finns människor med växande lugn, sinnesjämvikt, harmoni. Det är dessa som sökt och funnit det inre livets danande kraft.

Först och främst måste vi lära oss inse, att vi formar tingen omkring oss genom våra tankar, ord och handlingar. Skall vår civilisation ej stanna vid tom formalism eller vacker etikett fordras ande, liv från personligheterna. Men ju mer människan blir sitt eget mått, sitt eget centrum, desto mindre mänsklig blir hon. Om människan lever efter regeln: "Oj, vad jag är bra!", skall hon aldrig finna den vandringslust, som frammanas av hjärtats ideella längtan.

Människan kan ej heller segra i världen, så länge hon endast ser i sin medmänniska ett knippe mer eller mindre väl formade muskler. Människan måste lära sig att upptäcka människan och gå tjänandets väg.

Vår kultur är baserad på livsvärden, som är uttryck för inre enhet, fasthet och trygghet. Går dessa värden förlorade, hotar undergång.

Ur allt kulturarbete måste därför ett personlighetslivets och saklighetens resultat nås. Härpå kan vi sedan grunda all vår gemenskap, vår saklighet, vår idealitet, vår längtan och vår kärlek — om detta skall talas i ett par kommande artiklar —.

Vår första uppgift är således, att vi blir riktiga människor. Det är fel, då vi i vår umgängelse med människor först sneglar efter vilken social rangordning han kan inpassas i. Människans värde sitter inte i bankkontot eller i aktiestocken utan i hennes förmåga att vara en hjälpande människa, en sökare. Ingen duktighet eljest kan ersätta detta. Var och en måste vara sådan, att en medmänniska inför honom inte får känslan av att behöva be om ursäkt för att hon finns till. På den vägen hjälper vi aldrig någon att finna meningen med livet, med arbetet, med försakelsen. Vi hjälper aldrig en sådan till ett personligt liv. Jag måste själv ha inte en allmän uppfattning utan den bärande livstron, förenad med ett eggande hopp för att kunna hävda den individuella människan med hennes rättigheter och krav. Därför är det nödvändigt att ha gjort klart för sig, vilken livsåskådning som i livets skiftande lägen är den bärande.

Alla har vi känt något av denna det inre livets dragning och längtan framåt. Det är i denna längtan, rätt tillvaratagen, som det inre livet mognar och fostras till personlighetsliv. I denna strävan liknar vi alla mer eller mindre ynglingen, som spanande och undrande börjar vandra uppför hemmets närmaste kulle. Men dit uppkommen ser han, att det strax bortom finns ännu en och där bortom ytterligare flera. Detta är sökandets väg. Han upptäcker den ena höjden efter den andra i personlighetslivets utveckling och daning. Han lär sig att se framåt. Då utvecklas hans livsföring efter den beprövade regeln: framåt, uppåt, inåt!

Har du sett Brevskolans annons i sista numret av Studiekamraten: mannen som efter dagens tunga gör sig redo att söka. Vägen till det inre livet, personlighetslivet, är den ärlige sökarens.

Johan Movinger.

——o——

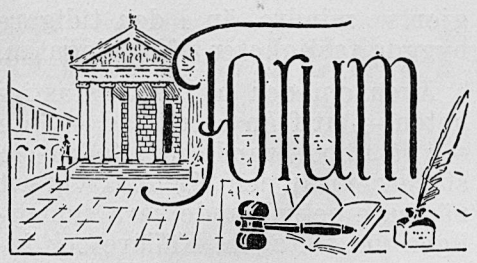

Är Du med?

Hösten och vintern är i det frivilliga bildningsarbetet den tid, som motsvarar terminen vid en medborgarskola. Med vårt nuvarande skolsystem kan dock ej alla få den medborgarutbildning, som är önskvärd. Lokala förhållanden och ekonomiska svårigheter gör, att en väldig skara ungdom, som skulle bevista läroanstalterna, ej är där. Är det då så, att den som vill skaffa sig kundskaper, står utan sådan möjlighet? Kan man å andra sidan utgå ifrån, att alla efter slutad skolgång vill fortsätta att "läsa"? Man kan nog tyvärr säga, att långt ifrån alla fortsätter att studera, sedan de från folkskolan gått ut i livet. För den som vill, finns rika möjligheter till ökade kunskaper: boken, studiecirkeln, korrespondensinstitutet, radion m. fl. som kan och vill ge sökaren en utgångspunkt, ja t. o. m. en plattform för livet.

Ur en recension över en i England utkommen bok om det frivilliga bildningsarbetet i Sverige kan jag ej underlåta att återge ett avsnitt. Boken bär titeln School for Life och är tillägnad biskop Björkqvist, vår store folkbildare.

"Svensken i gemen är rätt okunnig om de bildningsmöjligheter, som står till hans förfogande. Det är endast en elit, som gjort sig mödan utforska de bildningsvägar, som står öppna. Propaganda och reklam har här ett mycket försummat fält att röja upp. Men orsaken till okunnigheten på detta område ligger helt visst inte bara hos målsmännen för denna sida av svenskt bildningsarbete. Okunnigheten har också sin grund i bristande intresse. När en svensk skall bilda sig, så tänker han genast på examina, på sådan bildning som han kan få papper på och som sedan kan ge honom full valuta i en högre levnadsstandard. Att bilda sig för bildningens egen skull faller genomsnittssvensken inte in. Hela den propaganda för högre bildning, som drives av vissa bildningsinstitut har också matat folk med synpunkten "läsa för att få", så att det inte är så underligt egentligen, att man glömt den andra sidan av saken "bilda sig för att ge". För att nu inte tala om det bildningens egenvärde, som i denna effektivitetens guldålder allt mer håller på att totalt falla i glömska."

Det är klart, att man måste skilja på de studier, som avser utbildning för yrket — låt vara att gränsen kan vara hårfin — och den personliga längtan att få veta mer och mer om vårt samhälles kulturliv för att även själv kunna göra en insats. Ska demokratin inte bli ett yttre skal bara utan ett kärnfullt frö med rika utvecklingsmöjligheter, behöver vi hjälpas åt. Det finns många olika föreningar, som i sin gärning vill ge sina medlemmar en medborgerlig skolning. Det kan vara likgiltigt vid första påseende, tycks det, hur studiearbetet bedrives inom en sådan förening. Jag tror, att man ska vara försiktig med att isolera sig inom en grupp av likatänkande. Detta gäller framförallt vid studiet av samhällsproblem. Där har ABF en stor uppgift att fylla. Enligt sina stadgar vill Arbetarnas bildningsförbund "genom en fri och frivillig, partipolitiskt obunden och religiöst neutral bildningsverksamhet, på demokratiskt grund, fostra sina medlemmar för arbetarrörelsen och samhället samt göra kulturvärden tillgängliga för alla medborgare".

Efter förra världskriget erhöll vi en politisk demokrati i vårt land. Att vi kunnat bevara den, och att vi i dag kan säga den vara fullständig med rösträtt för alla medborgare, oberoende av under vilka ekonomiska förhållanden en person lever, är inte i och för sig en garanti för framtiden. Demokratin måste uppbäras. Den är beroende av, hur den stora medborgargruppen, arbetarklassen, kan självbilda sig för de många sociala och kulturella uppgifter, som väntar oss nu när kriget är slut.

Här har det frivilliga bildningsarbetet sin stora betydelse. Det är inte bara fråga om målet. De välfärdsanordningar, som skapas, måste uppbäras av det levande och pulserande samhället.

I Gustavsberg är vi inte utan möjligheter till självstudier. Både yrkes- och samhällsutbildningsmöjligheter finnes. Det finns plats för många flera inom de olika föreningarna med medborgarfostran på programmet. Det är fara å färde, om vi inte vill göra någon insats för vårt framtida samhälle. Finns det inte intresse och vilja hos ungdomen att skapa en bättre värld, då kan demokratin inte leva.

Ett kulturarv kan man ej förkovra utan kulturarbete. Ty kultur är odling, en högre förmåga, så att man duger till mer och mer. Men detta nås ej genom att endast övertaga andras verk utan genom att själv vara verksam. Kultur är något levande. Är du med i detta levande arbete!

H. Lindholm.

Studieverksamheten

inom ABF har börjat. En god anslutning till cirklar och föreläsningar har vi även i år. Föreläsningar har hållits av Carl-Erik Almström, Stockholm, som talade om "Stormakter och småstater. Den nya världsbilden". Emil Lemhagen, Väddö, talade och spelade. Ämnet för hans föreläsning var "Musikens makt". ABF:s ombudsbiljettförsäljning har skött sig utmärkt. Båda dessa föreläsningar var välbesökta.

Nästa föreläsning hålles den 6 november, då fil. lic. Torsten Eklund kommer att tala om "Ryskt folklynne och rysk diktning". Lokal: Värdshuset, kl. 19,30. Den 25 november föreläser forskningsresanden Gösta Moberg, Stockholm, om "Fyra månader i södra Tunisien". Bilder visas. Lokal: Värdshuset, kl. 19,30. Vidare kommer ingenjör Hjalmar Olsson att hålla ett föredrag. Rektor Alva Myrdahl har även lovat komma under hösten. Den 17 januari 1946 kommer forskningsresanden Sten Bergman. Under vårterminen har vi även fått löfte om en föreläsning av med. dr. Gottfrid Thorell, Stockholm.

Studiecirklar i följande ämnen har påbörjats: i svenska, tyska och engelska språken, i musik med blås- och stråkorkestern, manskören, teater, gymnastik med 3 avd., arbetarskydd, efterkrigsprogrammet, socialism, heminredning, fotografering, litteratur och mötesteknik. **H. L.**

Biblioteket.

Begagna Er av möjligheten till fria boklån i ABF-biblioteket, som är inrymt i fackföreningens exp., Kommunalvägen 3.

Tid för utlåning: Helgfria måndagar och torsdagar kl. 18,00—19,00.

Butiken vid Grindstuplan.

NYA KONSUM.

I förra årets oktobernummer av Gustavsbergaren lämnades en redogörelse för det då påbegynta arbetet med konsumbutiken vid Grindstuplan och en förhoppning uttalades, att bygget snart måtte fullbordas, så att butiken kunde öppnas. Det dröjde emellertid längre än beräknat, innan arbetet var avslutat o. butiken kunde ta emot sina kunder. Bland annat gjorde strejken inom metallindustrin sitt till att fördröja arbetets fullbordande. Under högsommaren, som är semestertid också för butikspersonalen samtidigt som det är rusningstid framför allt i Grisslinge-butiken, visade det sig omöjligt att få personal för den nya butiken och det omfattande förberedelsearbete, som självfallet måste utföras, innan en ny butik har sina varor på rätt plats och i övrigt är färdig att ta emot den köpande allmänheten.

Den 27 augusti var emellertid allt klart, och butiken kunde ta emot sina första kunder. Föregående dags eftermiddag var den öppen för visning. En jämn ström av intresserade samhällsbor och medlemmar tog tillfället i akt och besåg den nya affärsfastigheten. Det rådde bara en mening om, att butiken är både rymlig, praktisk och trevlig samt att den har alla förutsättningar att väl fylla sin uppgift.

Erfarenheterna från butiken vid Villagatan har medfört, att mjölkbutiken och charkuteributiken är större i butiksgruppen vid Grindstuplan än vid Villagatan. Av samma skäl har speceributiken här gjorts mindre än i den tidigare byggda fastigheten vid Villagatan.

Även om den nya affärsfastigheten — utifrån betraktad — inte ser så imponerande ut i fråga om storlek, visar den sig dock vid ett närmare betraktande vara synnerligen väl tilltagen. Källare och lagerutrymmen har en fullt betryggande storlek.

Det har berett en viss överraskning, att många som bor i närheten av den nya affären dock hållit fast vid den gamla, trots dennas brister och trots att man sällan behöver befara nämnvärd väntetid i den nya butiken. Endast så småningom har omsättningen ökat i den nya affären, och det är tydligt, att man allt mer och mer kommer under fund med, att tillkomsten av den nya butiken innebär ett stort framsteg ifråga om varuförsörjningen inom samhället och att den är en god och behövlig tillgång för den köpande allmänheten. Men det konservativa fasthållandet vid den gamla var, som sagt, en viss överraskning. Nu är den nya butiken emellertid på väg att få större dagsomsättning än huvudaffären. Det var också en förutsedd och önskad utveckling.

O. L—n.

En av dagens mest brännande frågor,

kanske nu mer än någonsin, är spörsmålet om

samarbete och samliv

folk och stater emellan.

Kooperationen söker en lösning av detta problem över alla klass-, ras- och nationalgränser.
Studera kooperationen av i dag och dess planer för framtiden genom att deltaga i någon kooperativ studiegrupp.
Närmare upplysning erhålles genom föreningens funktionärer och butiksföreståndarna.

Konsum Gustavsberg

Bränslesituationen vid fabriken.

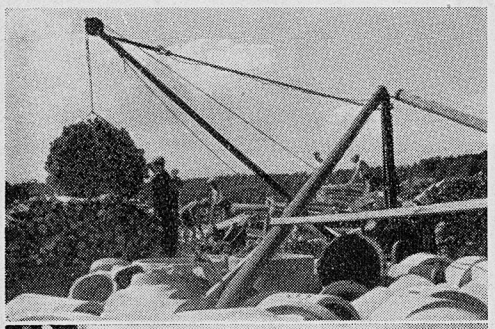

Bränslet är ett av våra viktigare råmateriel. Inte minst ekonomiskt sett. Under normala förhållanden använda vi c:a 6.000 ton kol per år, som normalt betingar ett pris av ungefär 30 kronor per ton, alltså totalt bortåt 180.000 kr. per år. Härav går ungefär 45 % till gasgeneratorn, 45 % till ångcentralen och resterande 10 % till några mindre ugnar samt till diverse lokaluppvärmningar.

Då kriget kom skärptes bränslesituationen för vårt land. Kolransonerna måste skäras ned och ved tillgripas som bränsleutfyllnad. De första åren gick detta relativt bra, bortsett från att bränsleomkostnaden blev betydligt större. Först och främst blevo priserna på kolet i och för sig väsentligt högre än förr och vidare blev vedbränslet jämfört med kol ytterligare mycket dyrare. Dessutom tillkommer för själva veden betydligt större kostnader för lagring, framkörning och sågning. Sist måste nämnas, att förbränningsresultaten givetvis blevo väsentligt sämre, då alla bränsleförbrukarna äro inrättade för eldning med kol.

Under det sista året har bränslesituationen ytterligare skärpts. Vår kolranson har under bränsleåret 1945—46 skurits ned till ett mycket litet kvantum. Vedsituationen tedde sig i början av bränsleåret, alltså under sommaren 1945, synnerligen mörk. För fabrikens del verkade således läget då rätt hopplöst. Det har dock lyckats att inköpa en hel del sekunda bränsle, såsom rivningsvirke, stubbar etc. Därmed blev situationen ljusare. Så vitt vi nu kunna se, komma vi att klara bränsleåret fram till juli 1946 bra, under förutsättning att den allra största sparsamhet iakttages på alla händer. Bränslekostnaderna ha givetvis ytterligare stegrats genom dessa extrema bränsleköp. Den totala bränslekostnaden per år stiger nu till kanske 700.000 kr. per år mot förut 180.000 kr. Det är således ungefär en fyrdubbling av bränslekostnaden. För dagen får man främst se till, att driften kan hållas igång. De ekonomiska synpunkterna få komma till sin rätt, sedan världen återgått till en mera normal ordning. Men dessa siffror böra i varje fall giva var och en en allvarlig tankeställare om nödvändigheten av att skära ned värmeförbrukningen och effektivisera driften av alla bränsleförbrukande organ.

I detta sammanhang bör nämnas, att fabrikens nya generator- och ångcentral nu är klar att köras igång. Detta innebär en väsentlig bränslebesparing. Denna central är i sin storleksordning säkerligen den modernaste inom landet. Inga kostnader ha skytts för

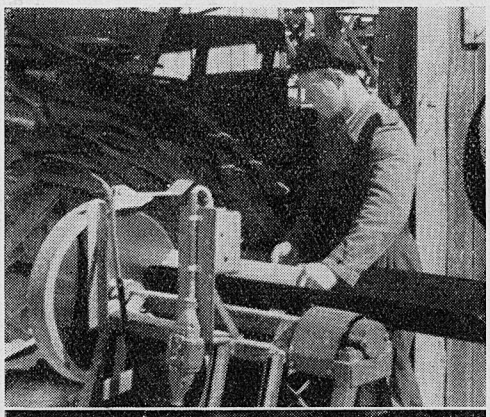

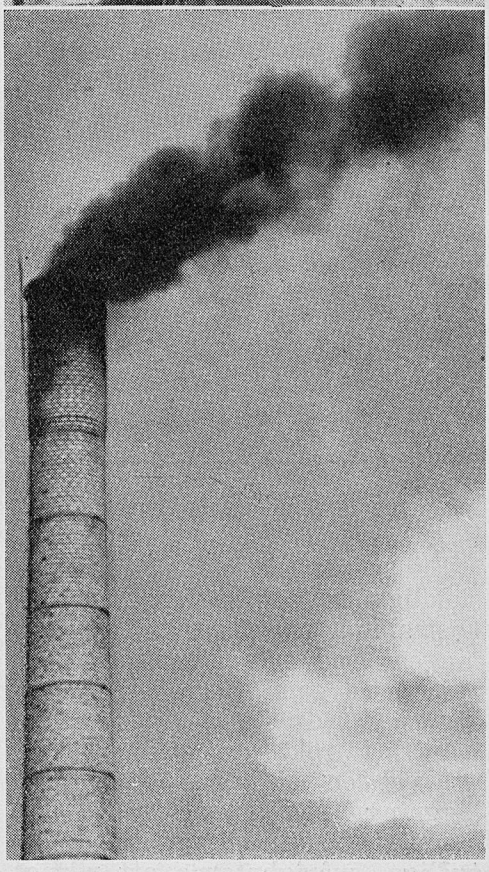

FRÅN MIN DAGLIGA GÄRNING.

PERSONALKONSULENTEN HAR ORDET.

I produktionsapparaten är personalkonsulentfunktionen en relativt ny uppgift som numera införes vid större företag. Verksamheten har sina rötter i det amerikanska intressekontoret och de anglosachsiska länderna Welfare workers. Dess utbredning i Sverige har gått hand i hand med den rationalisering och specialisering, som hotade att minska den mänskliga kontakten mellan arbetsgivare och arbetstagare.

I vårt land har denna verksamhet utformats mycket olika, allt efter företagets och ortens förutsättningar. Ofta har tillvaratagandet av rent ekonomiska intressen för de anställda blivit en huvuduppgift. Men detta har i regel lett till, att bostadsfrågor, fritidsverksamhet, personaldetaljer och rent sociala ärenden även hänvisats till intressekontoret och personalkonsulenten. Arbetet upptar dels konkreta organisationsuppgifter, dels rådgivning i rent personliga angelägenheter.

För porslinsfabrikens del är intressekontoret en avdelning under uppbyggnad. I det följande vill jag något dröja vid mina skiftande arbetsuppgifter, och hur jag ser min "gärning" som personalkonsulent.

En huvuduppgift i Gustavsberg är vicevärdskapet för bolagets bo-

Gösta Dahlberg.

städer. Dessa måste vara registrerade med alla erforderliga uppgifter. Upprepade justeringar måste därför göras vid omflyttningar, ombyggnader m. m. Som vice värd har jag således även att ta emot och vidarebefordra önske- eller klagomål om bostädernas underhåll, lägenhetsbyte o. d., vilket kan ha sina sidor. Kanske ryker t. ex. spiseln in. Men sotarn är inkallad och hans vikarie på tur utanför samhället. Vad skall man då säga och göra!

För kollektivhusen, som i regel bebos av ungdomar, har jag uppgiften att utöva tillsyn och tillvarataga såväl hyresgästens som företagets intressen och medverka till den allmänna trivseln. Härvidlag har slöjdkurserna, vävstugan och studiecirklarna inneburit en samverkan utöver bostadsvården, vilket onekligen bidragit till stärkande av hemkänslan. Med tanke på familjebostäderna var arbetet i heminredningscirkeln förra året en upplevelse. Sällan har man sett en sådan sammanhållning i ett cirkelarbete. Och det måste väl betraktas som ett utmärkt resultat, när gustavsbergscirkelns arbete står som mönster för liknande Bo-cirklar landet runt.

Trots allt som gjorts för att lösa bostadsfrågan, är denna alltjämt ett problem, som kräver sin särskilda omsorg. Där har personalkonsulenten sina särskilda uppgifter i ett detaljrikt organisationsarbete för bostadsbeståndets bästa utnyttjande.

Intressekontoret är samtidigt personalkontor. Detta innebär, utom uppläggandet av personalkort o. d., förmedling av statistik och uppgifter till olika myndigheter jämte allehanda andra personalärenden. För anställning av personal använder vi i likhet med andra KF-företag ett särskilt anställningsformulär, som ger oss bättre möjlighet att bedöma den sökandes kvalifikationer än en mer eller mindre ofullständig avfattad ansökningsskrivelse. Vid nyanställning söker jag genom ett särskilt formulär, kallat "intresseundersökning", även utröna den nye medarbetarens fritidsintresse. På så sätt har jag i flera fall kunnat medverka till, att han eller hon sökt sig till någon av våra föreningar och därigenom snabbare kommit med i samhällsgemenskapen. I ungdomsledarekursen kommer under höstsäsongen dessa formulär att bearbetas för en "gallupundersökning". Även då någon slutar sitt arbete vid företaget, får jag kontakt med denne och söker då göra en liten avskedsintervju om "varför" och "varthän". Det skulle vara särskilt intressant att få tid att göra en utredning i denna fråga, som f. n. är så aktuell i hela vårt land.

Företagets avdrag å avlöningarna för hyror etc. har av praktiska skäl förlagts till intressekontoret, där dessa uppgifter skötes av en medhjälpare. I samband härmed har vi lagt upp särskilda s. k. "intresseavdrag" med anteckning om skatter, sjukkassa och sparkassa, som den anställde frivilligt överlåter till intressekontoret. Detta är alltså ett led i personalkonsulentens uppgift att ge impuls till sparsamhet och ekonomiskt förutseende. Tyvärr har vi allt för många, som har införsel på skatterna och inte går in för

---

att göra den så effektiv som möjligt.

Bildsvepet å sidan 5 vill åskådliggöra vedbränslets långa och kostsamma väg fram till användningen. Den sista bilden med skorstenen till gamla ångcentralen visar på ett drastiskt sätt med all sin svarta rök, hur det icke får se ut vid en riktigt skött pannanläggning. Som förmildrande omständighet kan dock anföras de betydliga svårigheterna att riktigt sköta eldningen med så pass dåliga och så olika bränslen, som vi få använda oss av idag. Mottot "gå upp i rök" är ganska träffande. Den svarta skorstensröken får utgöra ett belägg för det snedvridna i tiden just nu.

G. Granelli.

den billigare vägen att förtroendefullt anlita intressekontorets tjänster. Men bland de yngre, ogifta, där utsikterna till en sparslant ligger bäst till, har jag glatt mig över att personlig propaganda givit positiva resultat. Det är uppmuntrande att se, hur stolta ungdomarna är, när de till semester eller jul kvitterar ut sina sparmedel.

En personalkonsulents främsta uppgift ligger emellertid icke på det administrativa utan på det sociala området. Kontakten med ungdomen t. ex. ställer honom inför nödvändigheten av att ta initiativ och söka samarbete med fritids- och bildningsverksamheten. Därtill kommer hans insatser för att hjälpa de yngsta till bättre rumstrevnad, ordnad mathållning, klädvård och hygien. Hänvisade till sig själva föredrar de nämligen ofta att snåla in på mat, köpa kläder på avbetalning och att slarva med hygienen för att kanske lägga sina slantar på cigarretter, nöjen, dyra bokverk eller t. o. m. på kortspel. Det gäller därför att ha tid för människor och ta tillfället i akt, när någon söker kontakt och råd.

För fritidssysselsättning är det väl sörjt i Gustavsberg med alla dess föreningar. Kursverksamhet bedrivs genom ABF, Konsum och olika föreningar, varför det icke finns någon anledning för företaget att starta dylik i egen regi. Genom intressekontoret ges dock gratis vissa kurser från brevskolan. Konstavdelningen ordnar specialkurser för keramiker. Stipendier utgår till elever i vissa allmänna kurser eller för utbildning i arbetet. Under hösten har vi bl. a. givit stipendiater till Slöjdföreningens bostadskurs, Korpidrottsförbundets ledarekurs, dess industrigymnastikkurs och musikalisk folkbildnings ledarekurs. Genom anslag i olika former stöder företaget i övrigt en vittomfattande fritidsverksamhet, där samhällsmedlemmarnas egna intressen ger direktiv.

Den färdiga industriproduktens kvalitet är emellertid först och främst beroende av yrkeskunskap och denna av aktning för arbetet. Uppfattningen att arbetet är ett nödvändigt ont, kan inte revideras på annat sätt än genom att skapa intresse för detsamma. Genom yrkesutbildning och ökad kännedom om sammanhanget i produktionen måste de unga lära sig att se fabriken i ett större sammanhang än enbart från sin egen arbetsplats. Detta må nu ske genom studiebesök, film eller sist men icke minst genom att i större antal utnyttja de yrkesskolekurser, som särskilt tillrättalagts för de anställda i Gustavsberg.

Att här ytterligare söka redogöra för alla de sysslor, som faller inom ramen för mitt arbete eller som är avhängiga av huvuduppgifterna, skulle fresta alldeles för mycket på tidskriftens utrymme. Det gäller ofta detaljarbeten, organisatoriska eller rutinmässiga och till synes obetydliga. Men ett till synes obetydligt ärende kan ofta vara ett verkligt problem för den anställde. Det må gälla anskaffandet av en nyckel, ett låneärende, en omflyttning, en lokalfråga o. s. v. i en ständigt växlande och växande skala.

Samhällets nydaning har rönt så stort intresse på olika håll, att jag därtill ofta får utöva ciceronskap. Det är i och för sig mycket intressant, särskilt när man får rådbråka sina språkkunskaper från skolan med journalister från Daily Mail, amerikanska stridsflygare eller Röda korsflyktingar. Och det har faktiskt hänt, att vi förstått varandra. — Men under tiden hopar sig papperen på skrivbordet. Täta telefonsamtal och besök gör också, att ett pågående arbete ofta måste överges för handläggning av ett nytt ärende, varför arbete, som kräver tid och koncentration, kanske måste förläggas till kvällen eller i hemmet. Och så kanske det måste vara, ty en personalkonsulent kan ju aldrig bli färdig, då det gäller samverkan och samarbete.

I mitt arbete har jag förmånen att i helg och söcken få sammanträffa med arbetskollegerna från maskinerna. En liten detalj i mitt arbete har givit rikt utbyte: uppgiften att vid högtidsdagar uppvakta medarbetare med en minnessak från företaget. Många frågor, t. ex. rörande samlingslokaler, fritidsgård, ungdomsledarekurs, idrotten och nöjeslivet delar jag också med andra. I Forum, i kommittéer och cirklar, i Hem-

GUSTAVSBERG

Med blick för

vad traditionen förpliktar

arbetar GUSTAVSBERG på samma

plats där fabriken grundades

1827

Namnet GUSTAVSBERG borgar nu för

konstnärligt och tekniskt nydanande

inom svensk porslinsindustri

GAMLA ARBETSLAG.

IV. HANDMODELLFORMARLAG 1897.

Stående fr. v.: **fröken Ingrid Friström, fruarna L. Sten, A. Blomberg, Klara Sten, Stina Säfström-Lundin, Tekla Holmqvist, f. Söderberg.** Sittande fr. v.: **fruarna Anna-Julia Karlsson, Anna Forslund, Anna Vadström-Jonasson, f. Jakobsson, fröken Tekla Sten (dotter t. Klara Sten), samt Karl Nyström.**

Även inom porslinsindustrin har kvinnlig arbetskraft tagits i anspråk. Det var inte bara dekoreringar och andra liknande arbetsgrenar, som förr utfördes av kvinnor utan även porslinsformning. På bilden ser vi en grupp handmodellformare av år 1897. På den tiden förekom nämligen ingen porslinsgjutning.

Det var säkert svårt många gånger för föräldrarna att behöva lämna sina barn vind för våg, då även modern var tvungen att arbeta i fabriken. På den tiden fanns det inget barnhem, som man kunde anförtro sina små.

G. Säfström.

Skolresan 1945.

Det var en förväntansfull avgångsklass, som tisdagen den 12 juni steg på 6,35-bussen för att anträda en fyra dagars skolresa till Småland och Östergötland. I stan hade vi god tid på oss, så vi hann att se Sveriges kustflotta, som låg samlad på Strömmen.

Målet för dagens resa var Jönköping, dit vi anlände kl. 17. Sedan vi ätit middag på Mäster Gudmunds källare visade en student oss omkring i staden. Vi gick först till Stadsparken men kom knappt dit, förrän det började ösregna. Vi flickor kavlade upp våra långbyxor till knäna och sprang så genom staden. Folk undrade säkert, vad det var för tokar, som var ute. När vi senare på kvällen gått och lagt oss, såg det ut, som om vi hade haft stortvätt, för överallt hängde det våta kläder.

Det vi låg i den natten, var knappast värt att kallas sängar. Men vi var så trötta, att vi somnade nästan genast. När vi vaknade på morgonen, var vi både rutiga och randiga, ty madrasserna var så tunna, att vi känt varje spjäla i sängbottnen.

Efter frukost gjorde vi en utflykt till Taberg. Därifrån hade man en mycket vacker utsikt. På toppen av berget hade man rest ett monument till minne av Oscar II.

Sedan vi kommit tillbaka till Jönköping och ätit middag, steg vi ombord på båten, som skulle föra oss till Visingsö. Resan dit tog en timme och 45 min., men det gick fort för vi hade så roligt. När vi kom fram, stod det några hästskjutsar och väntade på att få köra oss omkring till sevärdheterna på ön. Detta sätt att färdas kallas att åka remmalag. Vår kusk talade om, att det varje dag var 5—6 skolklasser, som besökte ön. Visingsö var

---

bygdsgillet och andra sammanslutningar har jag rönt rika möjligheter till gemenskap. Här har jag träffat fackföreningens förtroendemän, idrottsfolk, kyrkans män, kommunalmän, föräldrar och därigenom nått en kontakt, som svårligen kan erhållas vid kontorsbordet. Många goda uppslag och råd har jag fått, men ock direkt hjälp för samhörighetens stärkande. Vid en animerad diskussion i en sådan krets framkastade någon förresten en gång det påståendet, att en personalkonsulent måste vara "bolagets man". I sitt påstående inlade han då en en negativ betydelse. Men är det inte så, att vi alla är medarbetare i företaget! Var och en har sin funktion att fylla för det gemensamma arbetsresultatet. De olika intressen, som kan uppstå mellan produktionsfaktorerna, kan givetvis i vissa fall irritera och vålla spänning. Det är också här som vanskligheten i personalkonsulentens arbetsuppgift ligger. Det är han som kan få order att säga nej, vilket givetvis ibland kan vara mycket svårt. Kanske är ibland båda parterna trötta eller jäktade efter dagens arbeten och tonfallen kan förefalla en smula kärva. Det bör man besinna. Jag vill tillägga, att ju mer förtroendefullt man kan mötas, desto lättare kan de personliga frågorna lösas. Därför måste varje tillfälle utnyttjas så, att man även med en negativ början når de bästa resultat genom tillvaratagande av nya uppslag och initiativ. Intressekontoret blir i varje fall kontaktpunkten i det sociala samarbetet vid företaget. Personalkonsulenten vill därför också göra en vakthållning kring de mänskliga värdena på arbetsplatsen och göra sitt bästa till allas bästa. Jag är glad och tacksam över mina uppgifter och vågar se framtiden an med tillförsikt och hopp om ömsesidigt förtroende.

Vigda:

den 15 sept. trädgårdsmäst. Karl Erik Åkerlind, Långsunda, och fröken Elisabet Justina Sofia Johansson, Oscars förs.,

den 22 sept. porsl.-arb. Börje Uno Johansson, Mörtnäs, och porsl.-arb. Elin Linnéa Frölund, Mörtnäs,

den 29 sept. muraren Karl Tore Hedberg, Boo, och porsl.-mål. Rut Linnéa Karlsson-Lorang, Kommunalv. 5.

Födda:

den 17 aug. Anita och Annette, döttrar t. sanitetsgjut. Karl Linus Lundgren, Tallåsen, o. h. h. Lilly Linnéa, f. Sandin,

den 23 aug. Kerstin Gunhild Birgitta, d. t. båtbygg. Karl Gunnar Ossian Karlsson, Räknäs, Wik, Höjdgat. 9, o. h. h. Dagmar Maria Elisabet, f. Nelson, o. h. h. Gunhild Alma Maria, f. Söderström,

den 24 aug. Hans Gösta s. t. tjänstemannen Gösta Harald Dahlberg, Höjdhagsv. 19, o. h. h. Alice Maria, f. Sporrong,

den 24 aug. Madeleine Kristina, d. t. lagerarb. Karl Erik Borg, Dalväg. 3, o. h. h. Sally Kristina Emilia, f. Johansson,

den 27 aug. Kjell Olov, s. t. varvsarb. Gustav Ture Valdemar Johansson, Räknäs, o. h. h. Selma Martina Alexandra, f. Karlsson,

den 6 sept. Sven Steffan, s. t. ing. Sven Fredrik Johansson, Tvärv. 16, o. h. h. Rut Astrid Vera, f. Andersson,

den 18 sept. Leif Gunnar, s. t. furiren Nils Gunnar Andersson, Farsta, o. h. h. Elin Ingrid Maria, f. Berglund,

den 24 sept. Lempi Elisabeth, d. t. porsl.-arb. Knut Uno Armas

den 27 sept. Siv, d. t. byggnadsarb. Fritz Harald Söderlund, Mörtnäs, o. h. h. Rut Vilhelmina, f. Lindberg.

Döda:

den 17 aug. f. d. porsl.-arb. Gustav Vilhelm Wiström, f. 19 febr. 1871 (74 år), Ålderdomshemmet,

den 6 sept. f. d. jordbr.-arb. Anders Teodor Andersson, f. 2 jan. 1861 (84 år), Farsta,

den 12 sept. porsl.-sliparen Alfred Fingal, f. 23 sept. 1866 (78 år), Höjden,

den 13 oktober f. d. porsl.-arb. Daniel August Ekberg, f. 4 aug. 1879 (66 år), Ålderdomshemmet.

Johan Movinger.

"Uppsala är bäst".

"Vad är det för främmande i stan i dag? Ganska stor skara är det, och ledaren ser rätt originell ut i svart basker, som försöker dölja ett ostyrigt hår? Det är visst två ciceroner förresten, en i studentmössa också. Å, den förra är ju en gammal välkänd teolog av Göteborgs nation, Johan Movinger, och den andra är kand. Dahlin från Norrlandsnation".

Och så är det helt enkelt vi, ett 60-tal gustavsbergare, som i arla morgonstund begett oss hit för att ta den gamla lärdomsstaden i betraktande. Vi är gamla och unga, men alla är vi lika vetgiriga och intresserade.

Först ta vi en rundvandring för att litet orientera oss i staden vid Fyrisån. Luften är kristallklar och ren, som den endast kan vara en solig septemberdag. Vi njuter av att vandra bland de gamla byggnaderna och genom parkanläggningarna. Var det inte "Paradiset" eller "Lycksalighetens ö" den utsökt vackra planteringen kallades. Den var värd namnet. Vi gör en kaffepaus vid 10-tiden, och sedan far vi med buss till Gamla Uppsala med de bekanta tre gravkullarna. Vi stå på minnesmärket över hövdingar eller kanske kungar, som för mer än tusen år sedan förde spiran i vårt land. Och nedanför oss se vi templet, som en gång under medeltiden restes på den plats, där våra fäder i grå forntid blotade till guden Odin. Vi kan inte

---

mycket vackert. Vi fick se Brahekyrkan och Kumlaby ödekyrka. Snart började det regna igen. Vi fick en presenning att hålla över oss, men den skyddade knappt mer än huvudena. Pojkarna blev ännu våtare, för de hade ingenting alls att skydda sig med. Slottsruinen fick vi också se, men besöket där blev kort på grund av regnet.

Denna dag blev en riktig olycksdag för en del av oss. Medan vi väntade på båten, satte vi våra väskor på bryggan. Därefter gick vi ifrån dem. Plötsligt fick vi höra rop och skrik. När vi kom för att efterhöra anledningen, fick vi se några tillplattade resväskor. Bredvid stod en lastbil med en uppretad chaufför. Han hade inte observerat väskorna utan kört över dem med bilen. När magistern talat med chauffören och vi fått ersättning, kom båten och vi steg ombord.

Om en liten stund var vi i Gränna. Det var en liten söt stad, som vi fick gå och bese på egen hand. Naturligtvis köpte vi massor med polkagrisar.

Dagen därpå reste vi med buss till Alvastra. Där såg vi den vackra och intressanta klosterruinen. Just som vi skulle gå upp på Omberg började det regna. Då fick vi gå ned i en källare och vänta tills det värsta var över.

Sedan vi beundrat utsikten från Omberg, fortsatte vi med tåg till Vadstena. Där bodde vi i S. T. F:s vandrarhem, som ursprungligen varit ett kloster. Vi mottogs av en sträng och bister föreståndare, som höll ett långt tal om alla de bestämmelser, vi måste rätta oss efter. Efter maten gjorde vi en rundtur i staden och såg bl. a. klosterkyrkan, rådhuset och slottet.

Nästa dag bar det iväg till Linköping. Det mest sevärda där var domkyrkan. Vi var ända uppe vid klockorna i det 105 m. höga tornet.

I Linköping skildes vi med sorg från magistern och en av kamraterna, som skulle åt annat håll. Därefter steg vi på tåget, som skulle föra oss till Stockholm. Vi fick egen vagn och kunde husera, som vi ville.

Bussen ut till Gustavsberg skulle inte gå förrän 22,30. När den äntligen körde fram, och vi fick gå in och sätta oss, slumrade de flesta till.

Det var en trött men ändå nöjd och belåten klass, som steg av bussen efter en — trots allt regn — rolig och intressant skolresa.

Kerstin Norinder. Berit Lithander.

FABRIKENS ÄLDSTA. V.

Den 23 september i år fyllde Oscar Severin 70 år. Han är en äkta gustavsbergare, född i Grindstugatan 7, där hans broder Karl nu bor. På 1840-talet inflyttade hans fader hit och började arbeta i porslinsfabriken.

En lördagskväll helt nyligen gjorde vi ett besök hemma hos herr Severin vid Värmdögatan 5. Det är alltid roligt och uppmuntrande att få känna, att fabrikens äldste så gärna tar emot intervjuaren. Och så mycket gammalt han får reda på sen! Vid ett gemytligt kaffebord berättas det ena minnet efter det andra. Där rullas gamla problem och önskemål upp. De diskuteras och ställas kanske också i ny belysning.

Herr Severin har många synnerligen intressanta uppgifter att lämna. Hur många gustavsbergare vet, att husen vid Grindstugatan en gång höll på att bli "Egna hem"? Efter bl. a. sin moder kan herr Severin berätta härom. På 1860-talet hade brukspatron Godenius — brukets dåvarande direktör — en dag kallat in några i fabriken anställda och erbjudit dem de blivande nybyggena vid Grindstugatan som egna hem på följande villkor. Varje hus skulle bebos av två familjer. Varje lägenhetsinnehavare skulle betala 5 kr. per månad eller 60 kr. per år under 20 år. Därefter skulle lägenheten tillfalla hyresgästen. På nämnda villkor skulle man således inbetala

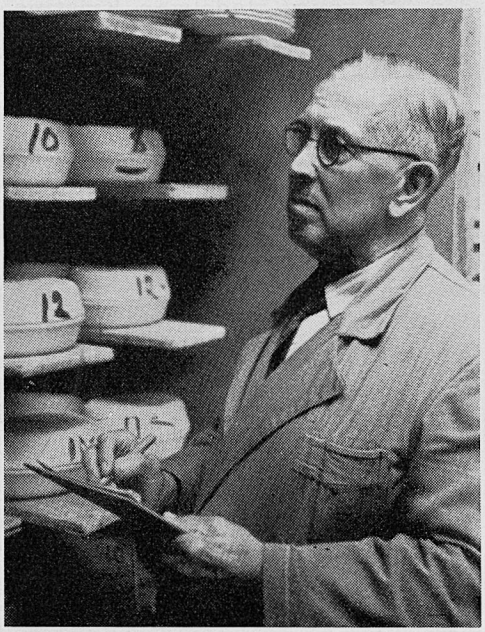

Oscar Severin.

1.200 kr. Erbjudandet var onekligen generöst. Av okänd anledning blev dock denna goda plan aldrig förverkligad. I och med chefskiftet i fabriken år 1869 ändrades säkerligen en hel del och kanske också denna plan. Men ett så gott förslag borde inte ha fått förfalla.

Som så många andra gustavsbergare har herr Severin aldrig haft någon annan anställning än här i fabriken. Den 1 juli 1887 började han "på allvar i fabriken" — 12 år gammal. Under 58 år hinner man sannerligen med åtskilligt. Med strålande humor och upprigtigt allvar berättar herr Severin om skolmagistern, om sina första läroår som springpojk på nabbavdelningen men även om att han redan som 10-årig brukade förtjäna några kronor i månaden genom att efter skolans slut för dagen skynda till fabriken för att göra hänklar. Ingen hade så stora förtjänster på den tiden. Därför måste var och en så fort som möjligt hjälpa till att arbeta. Tio barn hade funnits i föräldrahemmet. Fyra dog tidigt. Ett hårt slag drabbade familjen, då husfadern — 46 år gammal — gick bort. Herr Severins äldste broder, som var "äkta koppformare", fick nu "träda i fars ställe och för en del år bära huvudbördan för familjen". Hans ackordsarbete brukade ge så där 50—60 kr. per månad.

Efter ett par år på nabbavdelningen med en förtjänst av ungefär 20 kr. i månaden, blev S. handmodellformare och blommakare. "Det där med blommakare, vad vill det säga?" — "Ända in på 90-talet gjorde man i olika storlekar allehanda blommor av porslin. Dessa fästes sedan på vaser av olika form och utseende. Många vet, hur en sådan vas ser ut. På fabrikens museum finns några bevarade. Arbetet kunde vara nog så omväxlande, och pjäserna kunde få ett vackert utseende. Men som prydnadssaker kunde de inte tävla med dagens konstföremål. Ja, en jämförelse är f. ö. inte möjlig."

År 1908 blev herr Severin förman på porslinsverkstaden. Det innebar bl. a., att han fick lära elever att göra handmodellgods. Förr formades varje detalj för hand och hopfogades sedan med gips till önskad pjäs. Men även detta arbetssätt har varit på avveckling. F. n. har fabriken endast en sådan for-

---

motstå längtan att få sjunga en psalm i den gamla kyrkan. Men vi hinner också läska oss med ett glas mjöd på Odinsborg, restaurangen med den stora privatsamlingen av fornsaker. Kanske drycken förlänas en särskild arom, om den dricks ur silverhornet, som skänkts av konung Gustaf.

Det är tre byggnader i Uppsala, som man måste se för att kunna tala om, att man varit i staden. Det är slottet, universitetet och domkyrkan. Och vi besåg dem i nämnd ordning. Den stora festsalen i slottet, där arkitekterna Gustav Vasa och Ragnar Östberg mötts i största samförstånd, imponerade kanske mest på oss. Det var ju ock i den salen som drottning Kristina en gång avsade sig Sveriges krona.

Och vad ser man i universitetet? Jo, naturligtvis de stora, numera modernt inredda föreläsningssalarna och aulan, där doktorspromotionerna äga rum.

På detta följde nära nog en promotionsmiddag på Rosendahls matsalar. Det stället vill vi rekommendera till alla, som besöker Uppsala. Så mycket mat till så billigt pris, har man inte sett någonstans, tror jag, under de sista fem åren.

Sist på programmet stod besöket i domkyrkan. Det var en värdig avslutning på en innehållsrik och minnesvärd dag. Resor i likhet med denna hoppas vi få vara med om flera gånger. Tack!

En deltagare.

Överlämna förtroendefullt all omsorg vid dödsfallet till

BARDELS
BEGRAVNINGSBYRÅ
Odengatan 84 Stockholm
Ring vårt ombud:
Fru LISA JOHANSSON
Tel. Gustavsberg 174
eller direkt 30 84 42 30 93 93

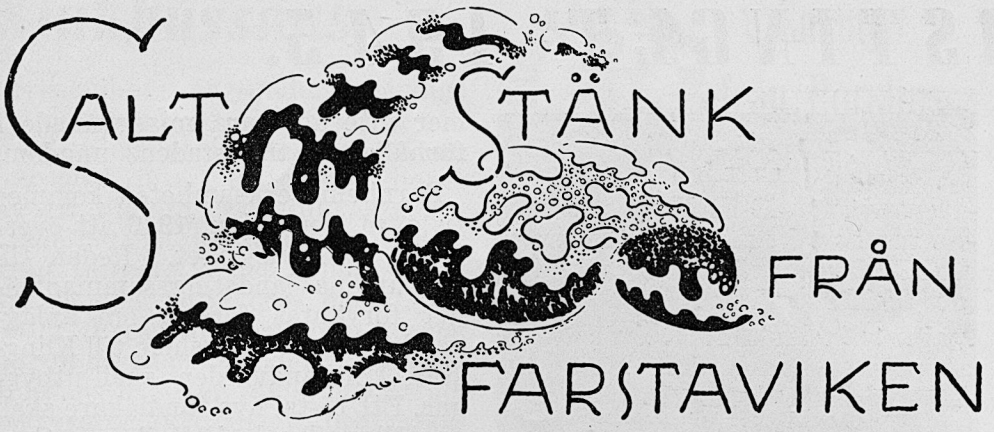

I varma rännan

har det snart runnit färdigt. Den nylagda kloaken mynnar ett gott stycke ut i viken, och det som där ute skall blandas med de salta böljorna kommer från ett reningsverk i Kvarnberget. Gustavsbergare i förskingringen, du vet bra litet vad stort som sker i din hemtrakt!

Algatan

t. ex., den beryktade och i mörker och smuts av gammalt fruktade trafikådran, mister snart sin karaktär av bakgata. Det nyaste nya inom fabriksområdet får inte skymmas av ett jättefult plank. Insyn i företagen, det är ju tidens melodi, och hur vackert den kan klinga, se vi bortom postkontoret, där muren ramlat och blottat, att intet fanns att dölja.

Gaslyktan

mellan de nyrenoverade stenhusen blev en fullträff. Vi ha fått en stilfull gatubild, som minner om framfarna dar. "Det låg ett skimmer över . . ."

Ett komplement

till Åkerlyckan och "13" är under uppförande bakom Villagatans konsum. Lägenheter på 1 rum och kök till ett antal av 50 är det fråga om, så nu är det snart slut med köbildningen hos Dahlberg. Prästen kan taga vid.

Belysningsfrågan

är åter aktuell. Visst kostar det väl pengar att ha ljust omkring sig och visst var det ekonomiskt med de små "tintorna", som lyste i spisvrårna förr i världen, men nog är den nutida trevnaden i våra ljusa rum värd kostnaden. Utomhus ha vi dock "tintorna" kvar. Vårt samhälle måste lysas upp en smula. Vår självaktning kräver det och våra ungdomar är värda det. Kostar det mycket, så låt oss veta priset. Kanske vi är villiga att göra en uppoffring för att få ha det ljust och trivsamt.

Trängseln omkring kyrkan

av bussarnas mångfald borde väl snart vara känd av vägstyrelsen. För lekmannen förefaller det enkelt och självfallet, att trafikcentrum omedelbart borde flyttas ned på det igenfyllda träsket. Hur vore det med en inbjudan till vederbörande att en lördag eller söndag komma och beskåda myllret och studera trafikfällan vid "Bleket".

Hösten är kommen

när detta skrives, och färgprakten har redan nått sin höjdpunkt. Kyliga vindar draga och i fjärran hörs stormarna gny. Det är tid att tända brasor och steka äpplen i hemmets lugna vrå. Men hur ska vi få kvällarna att räcka till klaga våra ambitiösa, studieintresserade ungdomar.

Fritidsproblemen

behöver inte vara svåra att reda ut i vårt samhälle, där kurser i mängd bjuds de unga. En provkarta på alla möjligheter blir för lång att publicera här, och soffliggaren, som läser detta, bör inte ansträngas över hövan, men visst är, att alla dessa, som i ur och skur kväll efter kväll och vecka efter vecka skynda från arbetet till sina lektioner, cirklar och sammanträden, är värda både honnör och salut. **Krönikören.**

---

mare — Samuel Svensson. Sedan 1921 är herr S. kontrollör för vissa ackordsarbeten. Allt porslin kommer före bränningen, uppstaplat på bräder. Varje sådan sändning åtföljes av en lista med uppgift om varans namn, antal och tillverkaren. Detta kontrolleras. Listan underskrives av kontrollören och sändes vidare till verkstadskontoret.

Herr Severin har alltid trivts bra med sitt arbete. För ett par år sedan tvingades han genom ett benbrott ligga på ett sjukhus någon tid. "Hur det kändes? Långsamt. Jag saknade mitt arbete så våldsamt, och så fick jag ju inte röka heller!" Båda synpunkterna torde åtskilliga kunna förstå och skriva under på.

Fritiden har herr Severin varit mån om. I över 30 år tillhörde han klubbens styrelse. Tillsammans med sin gode vän Josef Ekberg har han i Klubben haft många minnesrika kvällar. De ordnade underhållningsprogram, de övade sånger, de anordnade konserter och föredrag. Precis som ABF nu gör. År 1905 hade de en stor uppvisning i folkdans. Och så alla pjäserna. Ekberg var den drivande kraften. "Jag minns, hur vi började. I gamla tider brukade man vid midsommarkalaset ge en pjäs om ett bondbröllop. Detta återupptog vi 1892. Den längsta karln i sällskapet blev brud. Det var jag. Den kortaste blev brudgum. Och Ekberg själv var klockarfar. Vilka minnen! Vi kunde försaka allt och arbeta hela nätterna. Och kamraterna: Axel Undén, Carl Pettersson, Sven Jonasson, Ester Vadström, Valborg Persson, Selma Lowndes, som var vår strålande primadonna, och Hanna Andersson och många andra. Vi var ett verkligt gäng, som förstod varandra, och som hjälpte varandra. Eller då vi spelade dinkanegrer, färgade med blyerts till blankskinande negrer. Vi hade negerhyddor av säck och palmer av vass. I blanka hjälmar utförde vi krigsdanser. Jag är glad och tacksam för alla dessa ungdomsminnena."

I det kommunala livet har herr S. gjort en god och betydande insats. Redan 1914 blev han ledamot i pensionsnämnden. Sedan 1926 är han dess ordförande. Många gamla är glada över och tacksamma för hans goda och vänliga bemötande.

Vi tackar vår vitale 70-åring och frågar honom slutligen om eventuella önskemål. "Jo, att våra unga måtte känna samma fritidsglädje, som vi gjorde. Och en sak till, jag är glad över att ha krafter till att arbeta." **Johan Movinger**

LANDSTINGET 1945.

Första veckan i september hade landstinget sitt ordinarie sammanträde. Ärendena på föredragningslistan ökar varje år, och nu hade landstinget inte mindre än 190 frågor att behandla. Landstingsstaten ökar också och är nu uppe i runt tal 16 milj. kronor. Därav tar sjukvården i runt tal 10 milj. kr. Det är en kraftig ökning från tidigare år, men sjukvårdsanstalterna måste tillbyggas, moderniseras och nybyggas. Den väldiga expansionen inom landstingets byggnadsverksamhet har gjort, att en landstingets egen byggnadssakkunnig skall tillsättas. Vi hoppas också kunna få en central förmedling till sjukvårdsplatserna. För detta ändamål anvisades 5.000 kr.

Landstinget kommer under våren 1946 hålla ett urtima landsting för att fatta beslut ang. utbyggnaden av centrallasarettet i Stocksund och ang. ordnandet av hem för de kroniskt sjuka. Sistnämnda fråga blev föremål för debatt på tinget. Inte minst Värmdöområdet med den därutanför liggande skärgården borde bli ihågkomna, när denna fråga skall lösas. På sjukvårdens område skall ävenså ny sinnesslöanstalt uppföras. Vid Löwenströmska skall nytt sanatorium byggas.

Vid Lännersta har arbetarkvinnornas semesterhem varit inrymt sedan flera år. Vid det naturskönа Baggensstäket förhyres lokaler fr. A.-B. Gustavsbergs fabrik. Landstinget beslöt vid sitt sammanträde i år att inköpa det angränsande området Gammeludden till ett pris av 100.000 kr. Landstinget beviljade också 5.000 kr. till semesterstipendier och 5.000 kr. till husmorsvikarier. Dessa beslut hälsas med stor glädje av länets kvinnor. Vid Finnsta skall uppföras en lantmanna- och lanthushållsskola. Yrkesskolan vid Häggvik är nu färdig och invigdes just under det samlade landstingsmötet. Här har en verkligt förnämlig yrkesskola skapats, och länets ungdom kommer inte att vara missgynnade i förhållande till stadens ungdom.

Landshövding Karl Levinson och landstingets ordf. F. V. Thun.

Barnhemsverksamheten kommer fr. o. m. den 1 jan. 1946 att övertagas av landstinget. Redan till det urtima landstingssammanträdet förväntas förslag om anläggandet av spädbarnshem till Klingsta. Folktandvården skall utbyggas. Ett 15-tal nya tandläkare skall anställas. Tandpolikliniken i Gustavsberg får två tandläkare. Det är dock fortfarande brist på tandläkare, varför frågan av denna anledning f. n. är svår att lösa.

Landstingets sammanträde avslutades i år med ett besök i skärgården med länets hövding i spetsen. Från Lillsved företogs resan med Sandhams Express. Stockholms stads fritidsområden, Möja och Sandhamn, besöktes. Skärgården har väldiga problem, som tarvar utredningar, beslut och resultat. Motioner i ämnet hade avlämnats till årets landsting. En utredningskommitté tillsattes.

Vid landstingeledamöternas resa genom Gustavsberg besöktes Daghemmet, som livligt uppskattades. I studiesyfte medföljde också en rad gäster, såsom statsrådet Danielsson, amiral Lindström och kapten Wassel från skärgårdsförbundet, landssekr. Åman och länsassessor Fogelberg samt representanter från Stockholm stads fritidsnämnd och från Reso m. fl.

Gunnar Andersson.

"Jag måste rådgöra mig med herr Andersson", sade syster Rut och sökte upp honom bland landstingsherrarna.

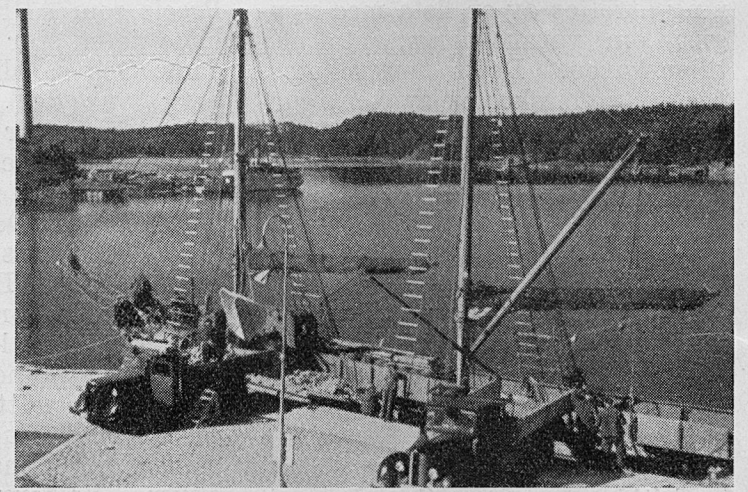

"Ett skepp kommer lastat" — med lera från England. M/s Birgitta vid kajen i Gustavsberg.

Sjukkassans

verksamhet är under ständigt framåtgående i Gustavsberg och medlemsanslutningen ökar. Ännu har dock inte alla insett behovet av att tillhöra erk. sjukkassa. Inträdesåldern har numera höjts från tidigare högst fyllda 40 år till 49 eller intill dess man fyller 50 år. Prestationerna från kassan har ju också ökat undan för undan. Kassans utgifter för sjukpenning, läkarvård, kristillägg och intagning och vård å sjukhus har för innevarande år redan överskridit 50.000 kr. Genom att kassan är statsunderstödd går verksamheten ändock ihop. Utgifterna för kassan har ökat högst väsentligt genom att fri sjukhusvård tillämpas och ävenså har utgifterna till läkarvården höjts. Sjukkasserörelsen är en solidarisk rörelse och genom att anslutningen är den bästa tänkbara har vi också möjlighet att utbygga rörelsen och utvidga möjligheterna och förmånerna. Något avkall på sjukkontrollen får dock inte göras. Den sjuke måste lyda läkares ordination och för sjukkassan uppvisa läkarintyg. Sjukkontrollverksamheten är dock inte något problem för oss och genom vårt samhälles centrala bebyggelse går det lätt att uppehålla kontakten mellan de sjuka, sjukbesökaren och sjukkassans expedition. Det är dock ett påpekande som alltid måste göras: Anmäl alltid inträffat sjukdomsfall omedelbart! Det får inte slarvas på denna punkt. Även vid intagande på sjukvårdsanstalt skall anmälan omedelbart ske till kassans expedition. Det är även av vikt, att alla medlemmar, som ha barn, ha dessa anmälda till sjukkassan, enär barnen ävenså får fri sjukhusvård och läkarvård i samma utsträckning som vuxna medlemmar. Alla friska innevånare som ännu inte äro fyllda 50 år hälsas välkomna som medlemmar i sjukkassan.

Gunnar Andersson.

Goda prestationer.

Stud. Ingrid Jonsson, Ö. Ekedal, har jämte 16 klasskamrater från Södermalms högre allm. läroverk f. flickor en dag plockat 500 kg. potatis för N o r g e-h j ä l p e n. Unga örnar har för samma ändamål plockat 700 kg. Bra gjort. Tack.

Smånytt från Porslinsfabriken

Ingenjör Hjalmar Olson har återkommit efter tre veckors vistelse i England, där han anskaffat material för vår produktion och återknutit förbindelserna med våra engelska kolleger samt studerat den keramiska industrins arbetsförhållanden och forskningsvägar. Det har funnits rika studiemöjligheter — i Stoke-on-Trent lär finnas omkring 300 porslinsfabriker!

"Porslin" heter en ny tidning, som redigeras av fabrikens försäljningsavdelning. Den skall utkomma med fyra nummer årligen och är i första hand riktad till porslinsfabrikens kunder. Den kommer att innehålla nyheter av intresse för porslinsbranschen, artiklar avsedda att öka varukännedomen och i övrigt verka för en höjning av fabrikens kunder och andra intresserade. Försäljningschefen Rune Sundin är ansvarig utgivare. David Westman är redaktör.

Sommarkurser har bevistats av några medarbetare. Anslag har tilldelats från företaget, delvis förstärkt med bidrag från ABF eller fackföreningen. Sålunda var Axel Björkman på Slöjdföreningens kurs i bostadskunskap i slutet av augusti å Wendelsberg. G. Dahlberg har gått igenom en liknande kurs föregående år och Alice Pettersson har som ordförande i Heminredningscirkeln också studerat ämnet närmare. Dessa tre ämnar i fortsättningen söka stå till tjänst som rådgivare vid bosättning och bosättningslåns utnyttjande.

Axel Eriksson deltog i korpidrottsförbundets uppmärksammade ledarkurs på Bosön i slutet av aug. och inhämtade en hel del nyttiga lärdomar genom praktiska övningar, föreläsningar och studiebesök. Veckan efter var Tora Severin på Bosön, där Maja Carlqvist inspirerade industrigymnastikledare för sina kommande uppgifter.

Sven Pettersson var en av de 35 deltagarna i Centralkommitténs för musikalisk folkbildningskurs å Viggbyholm. Högintressant kurs med goda ledare. En bra bild av Sven-Pelle fanns i D. N.

Harry Pettersson deltog i studieledareveckan på Vår Gård i början av september, där Anna Larsson följande vecka var med på kursen för tvättmästare. Så nu ska här fejas!

Ungdomsledarekursen, som ordnas av ABF och Intressekontoret startade höstsäsongen den 8 oktober med föredrag av ungdomskonsulent Oskar Svensson om "Ungdomsvårdskommitténs betänkande och synpunkter däromkring". Den 15 oktober fängslade Emil Lemhagen sina intresserade åhörare med "Musikens makt".

Engelska tenderar att bli höstens språk i Gustavsberg. Fabriken har ett par studiegrupper i gång för tjänstemännen och ett flertal studerar per korrespondens. ABF:s nybörjargrupp har dessutom samlat 25 deltagare.

Slöjdkursen i Tretton och Vävstugan å Åkerlyckan, den senare i Hembygdsgillets regi, har startat med fullbesatta 12 hyvelbänkar och 8 vävstolar. Som lärare fungerar ingenjör Ture Persson och fröken I. Gedda.

Fotograferingskurs startade den 10 oktober i samarbete med ABF. Syftet är att ge fotointresserade en inblick i framkallning och kopiering och framför allt i konsten att ta vackra bilder. Ledare blir Hilding Ohlsson. Om intresset blir stort, kommer sedermera en fotoklubb att bildas.

Grammofonmusiken under arbetet är ett uppskattat arrangemang. Smaken i önskemålen på skivval varierar väsentligt. En inbjudan till personalen att göra utkast till dagsprogram har resulterat i en del goda programförslag från olika avdelningar. Weimark har också fått anledning att utöka grammofonarkivet med ett 70-tal skivor. C:a 500 st. finns nu att välja på.

Idrotten har haft en mycket god säsong. Porslinsfabriken har varit representerad vid ett flertal tillfällen. I kooperativa stockholmsmästerskapen i fri idrott å Zinkens damm den 21 aug. hemförde Gustavsberg en överlägsen lagseger. Hånell vann 100 och 400, Berglund 3.000, Gustavsson spjut och Lars Eriksson höjd och längd. Elsie Andersson vann 80 m., Tora Severin längdhopp och Svea Box slungboll.

Korporationstävlingarna i början av sept. gick på hemmaplan. Även här uppnådde Gustavsberg högsta sammanlagda poäng i sin klass.

Till kooperativa RM i orientering i Borlänge och korporienteringen i Stockholm hade fabriken 7 man med. Placeringarna blev blygsammare, men våra orienterare höll sig väl framme.

Femkampen i idrott mellan avdelningarna vanns av Mekaniska med Sanitetsavd. på andra plats. Av Meks 280 poäng tog Lars Eriksson hem 79 och Åke Andersson 63.

Fotbollsserien mellan avdelningarna resulterade i en seger för Benporslin med 7 poäng. Serien följdes med särskilt in-

tresse av personalen på de olika avdelningarna och torde väl återkomma nästa år.

Celebra besök ha varit många sedan sist. Engelska arkitekter, amerikanska attachéer, danska och norska kooperatörer. En polsk delegation med vice finansministern och polske ministern i spetsen gästade oss den 2 sept. Den 20 sept. hade vi engelske ministern C. B. Jerram på besök och samma dag kom också styrelsemedlemmarna i skotska kooperationen mr Leckie, mr Mc Thail m. fl.

Deltagarna i Vår Gårds nordiska konferens vandrade genom samhälle och fabrik den 23 aug. och under följande två veckor kom ytterligare studiegrupper från Vår Gård.

En mycket intresserad och intressant grupp var Röda Kors-flyktingarna från Rumänien och Ungern, som inbjöds till besök i augusti. Av dessa har ett flertal anställts vid fabriken.

Under senaste tiden har vi bl. a. också haft besök av en kontigent polska läkare, majorer från USArmy m. fl., ingen nämnd, mången glömd.

En bröllopsgåva

från de anställda vid porslinsfabriken, en servis "Gustavsbergsblommor", avgår i dagarna till "Janine", den oförvägna och legendomspunna ledarkvinnan inom franska motståndsrörelsen. Gåvan har åstadkommits genom en 10-öresinsamling å fabriken. Tanken på en uppvaktning uppstod efter en tidningsartikel om "Janine" av den svenska Paris-korrespondenten Rita Vinde, som f. ö. gästade fabriken den 17 oktober.

Gösta Dahlberg.

Gustavsbergsnytt.

Baptistförsamlingens 85-årshögtid.

"Söndagen den 30 sept. höll Gustavsbergs baptistförsamling sin åttiofemårsfest under god tillslutning av deltagare från såväl samhället som från andra orter.

Vid sammankomsten på f. m. predikade pastor Jakob W. Erikson över Efes. 5:32, varvid hans ämne var Kristus och församlingen.

Själva jubileumshögtiden började kl. 5 em. Till denna hade representanter för andra kristna samfund i Gustavsberg inbjudits. Samtliga deltagare hälsades välkomna av församlingens föreståndare, hr Birger Lindberg, som ledde högtidsstunden. Därefter talade kand. Sixten Carlsson om sådd och skörd i anslutning till Gal. 6: 7—9. Med hänsyn till dagens fest betecknade han det trogna tjänandet som den sådd, varur skörden kommer.

Pastor Jakob W. Erikson erinrade om den stora betydelse en fast övertygelse, som man trofast vidbliver, äger, varjämte han framförde hälsning och lyckönskan från Stockholms distriktsförening av Baptistsamfundet. Därefter talade missionssekr. K. A. Modén som Skuru baptistförsamlings representant samt berättade om sitt första predikobesök i Gustavsberg för 54 år sedan.

Därefter föredrog kantor Israelsson intressanta brottstycken ur den av honom skrivna 85-årsberättelsen, varvid växlande bilder ur församlingens historia på ett skickligt sätt sammanknöts. Ringa var begynnelsen, men församlingen hade senapskornets natur. Den växte och blev större och starkare.

Vidare höllos varmhjärtade anföranden av pastor Artur Stafrin, Söderfors, pastor Oscar Lövgren, som framförde Gustavsbergs missionsförsamlings lyckönskan, och pastor Johan Movinger, som å kyrkans vägnar tackade för det goda samarbetet.

Församlingens kör, ledd av kantor Israelsson, gjorde också en god insats i dagens sammankomsetr."

Ur Sv. Morgonbladet.

Gustavsbergs soc.-dem. Ungdomsklubb.

Gustavsbergs soc.-dem. ungdomsklubb firade lördagen den 22 sept. sin 25-åriga tillvaro med en festlighet å Värdshuset. Efter ett kort och kärnfullt hälsningstal av klubbens ordf., Svenning Göth, följde ett omväxlande program med musik, tal och sång. Högtidstalet hölls av Ungdomsförbundets representant, red. Gunnar Dahlander. Hälsningar och lyckönskningar framfördes av partidistriktets representant, Nils Eliasson, Knut Lindberg från Ungdomsdistriktet samt från representanter i samhällets olika organisationer. Glimtar från förr lämnade Gunnar Andersson i en kort återblick. Klubbens förste ordf., disponent Oscar Olsson, betygade sin glädje över att ha blivit inbjuden samt önskade klubben fortsatt framgång. Vidare talade K. V. Svensson, Harry Pettersson och "Kalle Bagarn". Talens långa rad följdes av kaffepaus. Efter kaffet vidtog ett underhållningsprogram, vari förekom sång av Gunvor Sander, vilken framförde Romans av Tschaikowsky och Wien mina drömmars stad på ett förtjänstfullt sätt. Dessutom medverkade Arne Andersson med visor, och

För en avgift som alla ha råd till....

1. Sjukpenning varje dag under två år.
2. Läkarvårdsersättning.
3. Sjukhusvårdsersättning och ersättning för intagningskostnader.
4. Moderskapshjälp.
5. Barnförsäkring utan särskild avgift.

GUSTAVSBERGS OCH INGARÖ ERKÄNDA SJUKKASSA

Tallåsen 20, **Gustavsberg.** Tel. 156

Postgiro **138630**

Exp.-tid vardagar utom lördagar 9,00—13,00. Månd., onsd. o. fred. dessutom 16,30—18,30.

Ungdomsklubben vid 25-årsjubiléet.

Gustav S. Berg från Gustavsberg presenteras härmed för stora och små. Författare är konstnären Stig Lindberg.

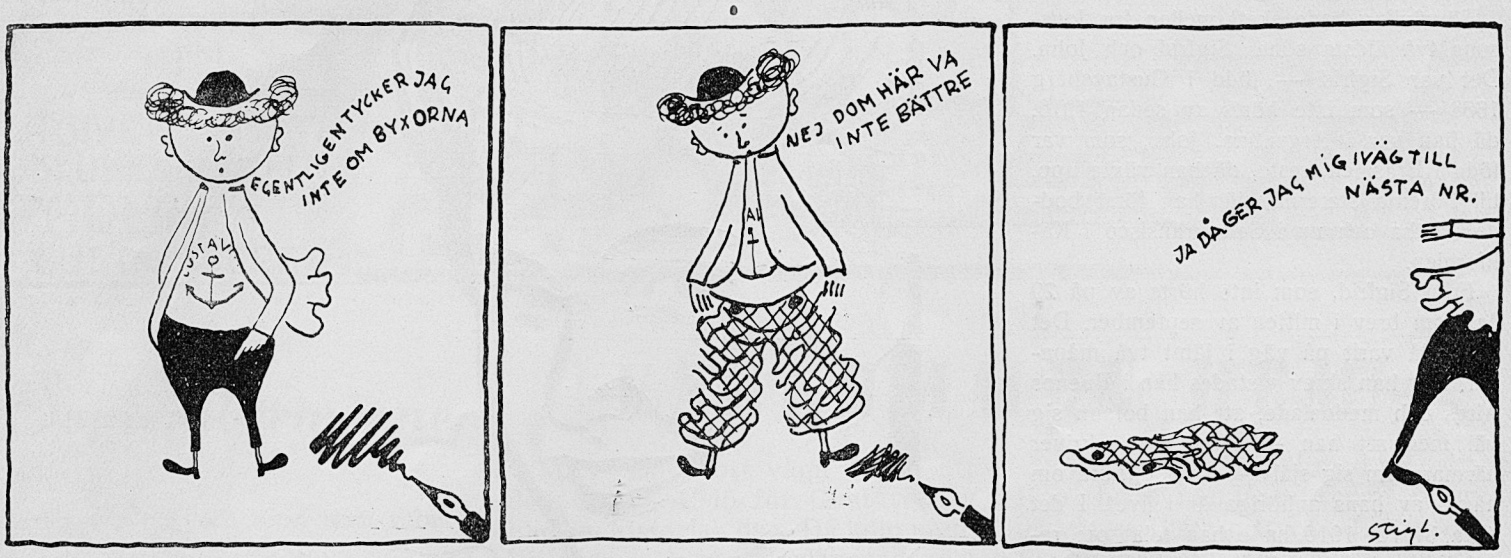

Svante Lindhall läste en prolog, som författats till jubileet. En stunds svängom avslutade kvällens festlighet.

Svante Lindhall.

Juniorfotbollen.

Vi var ett femtiotal gustavsbergare som letade oss upp till idrottsplatsen söndagen den 26 augusti för att se vad våra allra yngsta bollsparkare kunde bjuda på.

Överraskade blev vi i alla fall. Vi väntade ej, att de skulle vara så pass bra som de var. Nu var visserligen motståndare inte från det hårdaste laget. Endast 9 man ställde upp. Enligt deras påstående uteblev deras 2 bästa spelare av någon okänd anledning. Våra pojkar tog ledningen i halvtid med 2—0 genom högeryttern Velander och centern Eriksson.

I andra halvlek målade vänsteryttern 1 gång och centern 2 gånger, varför slutresultatet blev 5—0.

De bästa i vårt lag var utom målskyttarna, målvakten och centerhalvbacken.

Inrarna var ej i klass med den övriga kedjan ännu. Men de kommer. Domaren Säfve var bra.

Gustavsbergare, gå upp någon gång och se på våra juniorer. Det lönar sig. Dom är bra.

John-Pelle.

Gustavsbergs idrottsförening 25 år.

Lördagen den 25 aug. firade GIF sitt 25-årsjubileum med fest på Klubben. Programmet var strålande: supé, revy, prisutdelning, tal, sång, musik och dans.

Efter föreningsordföranden Gunnar Björks hälsningsanförande höll hedersledamoten Albin Åhberg festtalet. Han prisade de gamla kämparna, men hyllade även dagens idrottsmän.

Vi låta hedersledamoten själv tala. Han fortsatte: ”Här kan jag inte underlåta att betona vilken välsignelse idrotten varit för vår ungdom. Den har fostrat män och karaktärer och skapat en god kamratanda under inbördes hård tävlan.

Goda idrottsmän bliva alltid goda kamrater. I idrott hyllar alltid den besegrade segraren. Idrotten ger också fysisk spänst, hälsa och gott humör. Idrotten är alltjämt en utmärkt fritidssysselsättning, som kan utövas av varje man och kvinna.

När jag bläddrat i protokoll och redogörelser för vår förening, har jag sett påtagliga resultat i siffror. Jag har även sett det osjälviska arbetet från styrelseledamöternas sida. Jag önskar god fortsättning.”

Fru Bonnevier förrättade prisutdelningen och överlämnade priser till orienterare samt till övriga äldre och yngre styrelseledamöter från 1920 till 1945 (en minnestallrik). Källarmästare Fredriksson med personal från Gustavsbergs värdshus stod på ett mycket smidigt sätt för supén. I detta sammanhang tackar vi John Svensson som kostnadsfritt ställde sina bilar till förfogande för transporter. Kvällens höjdpunkt nåddes, när fabrikens representant kamrer Ericson överlämnade 500 kr. till föreningen. Vid kaffet passade revygänget på att framföra Axmans revy GIF genom tiderna, ett utmärkt krönikespel. Gustav Roos som uppläsare var en upplevelse. Alla utförde sina saker på ett förtjänstfullt sätt. Avslutningen med fana och nationalsång var vackert och gripande. Efter en stunds dans visade Gustav Blomberg bilder från ”När seklet var ungt”. Utfyllnadsprogram ordnade Mylla och Påpan genom att berätta minnen från idrottsresor.

Festen besöktes av omkring 200 personer. Bland de närvarande märktes, förutom de särskilt inbjudna från företag och klubbar, Emil Boberg, en av de första medlemmarna i föreningen, Ernst Lindahl, G. Säfström, K. Boox med fruar och många andra äldre medlemmar. Hela styrelsen från 1920 med ordf. G. Boox i spetsen var ock med.

Vi vill härmed rikta ett tack till styrelsen, jubileumskommittén, tidningskommittén och alla som arbetat för denna sak.

Till pastor Johan Movinger ber vi att få rikta ett hjärtligt tack för all hjälp vid utgivandet av vår festskrift. Tack!

Festskriften kan alla, som ej var med, erhålla till ett pris av 1:50. Den kan rekvireras hos John Pettersson, Höjdg. 1, tel. Gustavsberg 10.

John-Pelle.

Brasilienfararna.

En rättelse och ett tillägg till förra numrets artikel om brasilienfararna må här införas.

Gunnar Floréns
Cykelverkstad
Grindstugärde C 16. Telefon 218.
Gustavsberg
Cyklar, däck och slangar säljes. Reparationer utföres. Cyklar kunna för vinterförvaring och justeringar inlämnas.

rr Axel Björkman
riagatan 6
JSTAVSBERG

Förväxling hade skett mellan fru Jonssons två äldsta söner Sigfrid och John. Det var Sigfrid — född i Gustavsberg 1888 — som inte hörts av sedan 1916, då han var i Argentina. John, som var född i Brasilien, reste, då han växte upp, till Förenta staterna, där han först bodde i Utha och nu i San Fransisco i Kalifornien.

Från Sigfrid, som inte hörts av på 29 år, kom brev i mitten av september. Det hade då varit på väg i jämt två månader. När han skrev vistades han i Buenos Aires och meddelade, att han befann sig väl men att han — innan han skriver närmare om sig själv — önskar höra om några av hans anhöriga är i livet. I det sista brevet 1916 hade han talat om revolutionsartade oroligheter, varför hans anhöriga räknat med, att han nu inte längre var i livet. Efter 29 år har han nu, som sagt, till de anhörigas överraskning och glädje låtit höra av sig igen.

O. Lövgren.

INNEHÅLL:

Septemberminne. Dikt av Alice Pettersson 1
Välkommen hem! Av Johan Movinger 1
Personlig kultur. Av Johan Movinger 2
Är Du med. Av Harald Lindholm 3
Nya Konsum vid Grindstuplan. Av O. Lövgren 4
Bränslesituationen vid fabriken. Av G. Granelli 5
Min dagliga gärning. Av Gösta Dahlberg 6
Gamla arbetslag. Av G. Säfström .. 8
Skolresan 1945. Av K. Norinder och B. Lithander 8
Från pastorsämbetet 9
"Uppsala är bäst" 9
Fabrikens äldste. Av Johan Movinger 10
Saltstänk från Farstaviken 11
Landstinget. Av Gunnar Andersson 12
Smånytt från fabriken. Av G. Dahlberg 13
Gustavsbergsnytt 14
Gustav S. Berg. Av Stig Lindberg .. 15

Fru Nilsson

har funnit en ny melodi i livet —

samarbetets melodi, samarbetet mellan hushållen!

Aldrig hade fru Nilsson förr tänkt på att just hennes sätt att använda hushållspengarna kunde betyda så mycket. Utan att betala ett enda öre extra har hon blivit medlem i sin orts konsum och delägare i dess butiker och egendom. Utan att betala ett enda öre mer för varorna är hon med sina små hushållspengar med och bygger upp stora fabriker, som bara har till uppgift att tillverka goda och billiga varor för hennes och alla andra husmödrars räkning. Där är det ömsesidiga tjänandet den vägledande principen — inte det självviska vinstintresset på andras bekostnad.

Vi är alla beroende av varandra. Varför då inte låta samarbetet till allas gagn bli melodin?

***Bliv medlem i ortens* kooperativa förening**

FRISÉRSALONGEN
GUSTAVSBERG
GRINDSTUGATAN 5
(invid kyrkan)

Nya, moderna lokaler. Särskild herr- och damavdelning.

Tel. 140.

Folktandvården

Tandpolikliniken i Gustavsberg öppnas åter den 1 november.

FÖR HÖGTIDSDAGEN
beställes bäst
Tårtor och namnsdagskakor
från
Värmdö Bageri
Matbröd, kaffebröd, skorpor o. småbröd!
Tel. Hemmestavik 61

Pris 30 öre

Umeå 1945 - Larsson & C:o Tryckeri

N:r 6. Årg. 3. 1945.

Ett inbetalningskort följer som bilaga.

GUSTAVSBERGAREN

UTGIVEN AV
DISKUSSIONSCIRKELN
FORUM
I GUSTAVSBERG

Anmälan.

När detta nummer utkommer har Gustavsbergaren fullbordat sin tredje årgång. Allt mer och mer har den arbetat sig in i vårt samhälle och bland gustavsbergare annorstädes i vårt land, ja, även utanför vårt lands gränser. För alla skulle det bli en stor saknad, om den ej komme.

Det är också självklart att den skall komma även under nästa år, också då med sex 16- à 20-sidiga nummer. Sin karaktär — känd genom tre årgångar — kommer den att behålla.

Tidningens i förhållande till omkostnaderna synnerligen låga prenumerationspris har visat sig vara alltför knappt för att inkomster och utgifter ska gå ihop. Anslag från kommunen och fabriken har dock löst denna fråga för detta år. Det har dock ansetts både nödvändigt och skäligt att för nästa år höja prenumerationspriset med 25 öre, till 1,75, och lösnummerpriset till 35 öre. Distribueringen kommer att tillgå som förut. Prenumerationsavgiften kan lämpligen insättas å tidningens postgirok. 275 173 eller inbetalas å tidningens exp., Grindstug. 11.

För allt intresse, som visats tidningen och för allt det stöd den på olika sätt fått mottaga, är det oss en glädje att få varmt tacka, samtidigt som vi tillönskar en god jul och ett gott nytt år.

Redaktionen.

Befriarens stjärna.

Det vilar mörker över Judabergen.
och ingen stjärna lyser ur det blå,
av syndens gift är folket frätt till märgen,
och läkedom ej mera finns att få.

De vikit av från Herrens väg, den fordna,
och vandra bort till Baals offerlund,
Som hednafolk de flesta äro vordna;
med hjälplös avgud sluta de förbund.

"Tänd dina vita ljus, Sancta Lucia!"

Då varsnar Herrens sändebud i syner
en tid, då våld skall bytas ut mot frid,
då krigaren sitt svärd ej mera bryner
och inga koger fyllas mer till strid.

I skuggors land skall ljuset åter lysa
och alla skuldrors gissel brytas av,
betryckta hjärtan mer ej ångest hysa
och ingen säljes mer att bliva slav.

Och mörkret viker inför siarns öga
för furstesonen utav himmelsk börd.
Se, morgonstjärnan lyser från det höga,
och lovsångstonen är i Juda hörd.

Lys, stjärna, in i varje sorgset sinne
och skingra mörkret uti hjärtats prång,
var vilsen sökare sitt slutmål finne
vid julens under och dess änglasång.

J. A. Löfdal.

GUSTAVSBERGAREN

ÅRG. 3 DECEMBER 1945 N:r 6

Utgivningsort och adress:
Gustavsberg

Redaktionskommitté:

Ansvarig utgivare:
Gust. Andersson, Tallåsen 6, tel. 357

Redaktörer:
O. Lövgren, Tallåsen 30, tel. 137
J. Movinger, Tvärvägen 18, tel. 264

Expedition:
H. Lindholm, Grindstug. 11, tel. 308
Postgirokonto 27 51 73

Annonsförmedlare:
G. Dahlberg, Höjdhagsv. 19, tel. 359

Prenumerationspris:
Helår 1:75. Lösnummer 35 öre.

Annonspris:
20 öre pr mm.
För särskilt begärd plats 25 öre pr mm.

Julotta i havsbandet.

Havet ligger lugnt, stilla och svart. Blott några svaga dyningar från sydost komma vattnet att häva sig i högtidliga rörelser. I söder sänder fyren ut sitt mäktiga ljussken — ut i det nästan ogenomträngliga mörkret. I ljuskäglan synas lätta små snökorn virvla omkring i luften, medan vår fiskebåt glider fram i julnatten med säker kurs mot fyren. På båda sidor om oss draga emellanåt små kobbar och stenar förbi, markerande de sista utposterna av fastlandet.

Framme i fören stå församlingens präst och kantor försjunkna i meditativ tystnad, gripna av havets storslagna ödsliga skönhet. Det är precis som om havet just i natt sjönge en klangfylld och mäktig julhymn om frid på jorden och om det glada budskapet, allt under det fyren framför oss lik Betlehemsstjärnan strålar i all sin prakt och visar oss den rätta vägen.

Helt plötsligt höres ett rop längst framme i fören. Det är fiskarens 12-årige gosse, som där framme fungerar som utkik. Ropet åtföljs av en häftig gir, och på en dryg meters avstånd se vi nu några stenar sticka upp ur vattnet! Vi prisa vår goda tur och den vakne gossens uppmärksamhet, och färden går vidare.

Helt öppet vatten ligger nu framför oss, och dyningarna börja så sakta göra sig kännbara. I sydsydväst synes ljusen från två fartyg stäva in mot lotsplatsen för att hämta lots för vidare färd genom den inre skärgården. I våra tankar sända vi sjömännen ombord en tacksamhetens julhälsning. Vad ha vi icke allt att tacka dem för i dessa tider! Till och med på julnatten stå de på sin post.

Vår båt börjar nu närma sig den stora lots- och fyrplatsen, där den ligger på sydspetsen av den avlånga ön. Lotsarnas villor, byggda tätt bredvid varandra till ömsesidigt skydd mot stormen äro nu — tidigt på julmorgonen — helt upplysta och bilda mot det omgivande nattmörkret en effektfullt skimrande ljuskrans. På en klippa avtecknar sig fyren som en mäktig granitpelare, från vars topp ljuset med jämna mellanrum sveper ut över havet till hjälp och vägledning för havets färdemän. Mitt i den lilla byn reser sig kapellet som en andlig medelpunkt. Vår båt löper in i hamnen, och vi styra våra steg mot kapellet.

Därinne råder högtidlig tystnad. Folket har kommit. På altartavlan synes solen strö sitt guld över havet, en symbol för den gudomliga kärlekens ändlöshet, och på altaret tindra de levande ljusen. Från orgelläktaren ser jag ut över församlingen. De flesta av lotsarna, som icke äro upptagna av tjänsten, sitta i sina bänkar med hustru och barn. De äro starka, rakryggade män dessa lotsar, väl medvetna om sin betydelse. Deras ansikten äro garvade av havets vindar, och deras ögon vana att se faran. Den gamla lotsänkan sitter på sin givna plats. Hon har sett flera generationer lotsar och fyrfolk komma och gå. En del har havet tagit. För alltid.

Orgeln ljuder, i början svagt och trevande, men snart övergår den i jublande fortissimo. Den förkunnar så julens glada budskap och förlänar julens underbara högtidsstämning åt sinnena. Nu falla rösterna in. De ljuda mäktigt. Männens sonora, malmklingande stämmor blanda sig skönt med kvinnornas ljusa röster. Till orgelns toner ljuder den underbara välkomsthymnen: "Var hälsad, sköna morgonstund" . . .

Så fortsätter vår julotta därute i havsbandet. Ånyo höra vi julevangeliet läsas från altaret. Ånyo kunna vi glädja oss åt vår Frälsares födelse, och ånyo ljuda de gamla kära julpsalmerna. Genom ett fönster ser jag ett svagt ljus vid östra horisonten förebådande den nya dagen. Ännu ligger dock nattens mörker tungt över hav och land. Ännu synas stjärnorna tindra över oss . . . Postludiet spelas. Vår julotta är slut, och församlingen lämnar kapellet, fylld av den andakt och den skönhetsmättade stämning, som blott en vacker julotta kan skänka.

Men för oss kyrkans män återstår ännu en julotta. Den skall firas i den egentliga församlingskyrkan. Så embarkera vi åter vår förhyrda fiskebåt, och åter äro vi på havet. Men nu har vädret avsevärt förändrats. En kompakt, ogenomtränglig snötjocka ligger hotfull på alla sidor om oss. Roparen från fyren vrålar ut sin varning i natten, och en olustig, ja, kuslig stämning fyller oss, vitt skild från den känsla av högtidlig skönhet, som vi förnam på ditfärden. Tjockan har utplånat alla konturer. Med möda se vi de närmaste i båten. Havet företer nu i sanning ett annat ansikte.

Vår duktige rorsman söker orientera sig så gott han kan. Men av det starka mäktiga ljuset från fyren se vi absolut ingenting längre. Fiskaren låter båten gå för halv maskin. Gå vi på grund, bli åtminstone skadorna något mindre. Där framme ligger gossen med halva kroppen utanför — ivrigt spejande. Vilket ögonblick som helst kunna vi höra det välkända ljudet, då båten skrapar i botten . . .

Skönt! Vi äro åter välbehållna i land — men avsevärt försenade. I ilmarsch bär det av mot den lilla kyrkan, där den ligger så vackert på en sluttning mot öster. Dess exteriör är enkel — ytterst enkel. Den saknar t. ex. torn. Men därinne råder en okonstlad, ren skönhet. I taket hänger en fregatt, som sig bör i en riktig skärgårdskyrka, och enbart levande ljus upplysa kyrkan, åstadkommande väldiga skuggor av bjälkarna i taket. Elektriskt ljus har man icke dragit in. Av pietetsskäl sägs det.

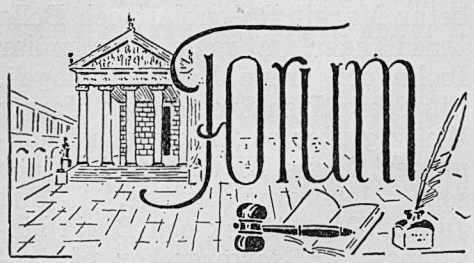

Är julen behövlig?

En av mina vänner berättade för inte länge sedan, att han en vacker vårdag i Skåne stannade i hänförd betraktelse av en ängsbacke, där tusende vårblomster prunkade i årstidens hela fägring.

— Åh, så vackert, yttrade han till skåningen i sitt sällskap.

— Ja, men de ä ju ingen nödda te (de är ju inte till någon nytta), yttrade denne likgiltigt.

En konsekvent materialist måste ge skåningen rätt. Vitsippor och andra vårblomster duger inte till kreatursfoder. Inte heller på annat sätt kan man förtjäna pengar på dem. Oxen går likgiltigt förbi. Korna fnyser åt dem och menar, att de är odugliga, men människan — om hon inte är totalt fördärvad av ett materialistiskt tänkesätt — stannar hänförd och utropar: "Åh, så vackert". Och hon njuter av fägringen, upplever att hon får något, som hon visserligen inte kan mäta med metermått eller väga med kronkrönta vikter men som ändå har ett så stort värde för henne.

Ett likartat förhållande råder, när man stannar inför julen.

— Tänk så mycket pengar det går åt till jul, klagar den ene och tycker att det hela är en förlustbringande affär.

— Och så mycket arbete och slit det är sen, suckar en annan och känner sig trött vid blotta tanken på allt som behöver göras.

— Än all den förfärliga skövlingen med granskogen då, ondgör sig en tredje. Kanske han t. o. m. skriver en insändare i en tidning och tycker att julgranar skulle förbjudas.

För människans vidkommande är det i grunden omöjligt att lägga en konsekvent materialistisk syn på livet och tillvaron. Men vart skulle vi komma, om vi i likhet med t. ex. oxen och åsnan skulle göra det. Kroppen skulle få sitt — utan hämningar och självbehärskning — så långt det vore möjligt. Allt själsligt och andligt kunde utan vidare avskrivas som opraktiskt och onyttigt. Kan en konsekvent materialist — observera att jag skriver konsekvent materialist — ha något som helst rum för skönhets- och stämningsvärden? Säkert inte. Då måste han ju också säga farväl till allt vad helg och högtid heter. Att julen och julfirandet inte får någon plats i hans medvetande och livsföring är självklart — såvida han nu inte vill utnyttja andras positiva inställning till julen och förtjäna pengar på den. Men i så fall måste han ju vara tacksam för, att andra inte är lika konsekvent materialistiska som han själv är.

Mången menar, att vi nu — i maskinkulturens tidevarv — skulle kunna göra oss av med inte endast jul och påsk utan även med söndagarna, åtminstone vad deras religiösa innebörd beträffar.

Så långt tillbaka, som man kan forska i svenska hävder, har julhögtid firats i vårt land. Alltid har den haft en religiös innebörd: först ägnades den asatron, sedan fick den kristet innehåll. Den yttre formen av vårt julfirande har åtskilliga reminiscenser från den gammalnordiska asatrons dagar, men de övervägande beståndsdelarna har tillkommit under kristen påverkan.

Ju mer utvecklingen skrider fram mot fabriksmässigt utförda standardartiklar, vars symboler kan sägas vara tidsstudiemannen och det löpande bandet, desto mer

---

Från orgelläktaren ser jag ånyo ut över församlingen. Men denna gång domineras den av fiskare och deras familjer. De ha skapliga tider nu dessa havets skördemän. Så har det inte alltid varit. Men i sann ödmjukhet inför naturens och tidens växlingar bevara de i med- och motgång sinnets jämvikt.

Se, där sitter den gamle kyrkvärden på sin plats! Hans bägge söner har havet tagit. Men han tycker sig se en mening även i detta. Även detta måste ingå i den Högstes rådslag. Och där sitter den gamle klockaren och läraren. Han har sett en stor barnskara växa upp omkring sig. Alla ha de blivit dugande män och kvinnor. Deras framgång är hans ålderdoms glädje och välsignelse...

"Stilla natt, heliga natt..." sjunger kören. Tonerna svinga sig upp mot takbjälkarna. De ljuda mot väggarna i denna åldriga helgedom, där så många generationer av skärens folk fått tröst och hugsvalelse efter veckans strävsamma id, och där de vigts till ro och vila i mullen utanför. När nu julevangeliet ånyo läses och när änglarnas budskap ånyo ljuder om frid på jorden, då smyger en bönesuck ur djupet av månget bröst: Frid på jorden...

Men där ute gryr dagen. Östra horisonten är flammande röd. Utifrån havet kommer en svag bris. Julen har kommit till skären.

Stig Magnusson.

God jul
och
Gott nytt år
tillönskas alla Gustavsbergare
av
Bapistförsamlingen.

Julen firas i Missionshuset:
Dec. 23 kl. 15 söndagssk. julfest.
Juldagen kl. 7 julotta.
Annand. jul kl. 11,15 missionshögtid.
Dec. 30 kl. 16 församl. julfest.
Nyårsafton 22,30 nyårsvaka i Kapellet.
Nyårsdagen kl. 18 gudstjänst.
Alla hälsas välkomna och tillönskas.
God jul och Gott nytt år
Missionsförsamlingen.

Varje gustavsbergare
tillönskas en
God jul
och ett
Gott nytt år
Templet 137 Sirius.

Rumänskorna i Gustavsberg.

I augusti inbjöds en grupp rumänskor från flyktinglägret i Kummelnäs till Gustavsberg. I oktober var pass och andra papper klara och nu sitter 16 av dem som medarbetare i porslinsfabriken. Alla har de liksom boskap körts från land och hem, genomlidit fruktansvärda månader som slavarbetare, berövats sina anförvanter. Under några månader i Sverige har de sakta byggt upp sin hälsa. Nu är de fria människor, som börjar på nytt. Ett vänligt leende har de alltid på läpparna, men svårmodet ruvar därbakom. De glömmer aldrig Auschwitz och Belsen. Framtidshoppet går kanske till Amerika eller Palestina, några vill återvända till hemlandet, en och annan skulle helst vilja stanna i Sverige. Det är vår plikt att låta dem känna sig hemma här.

På bilden här nedan ser vi Gizela Angel stämpla pyroformar med "Swedish Produce". På maskintryckeriet klipper Gizella Rosenblatt, på cromoavdelningen arbetar Margit Rosenblatt och Bella Friedländer, å målarsalen målar Ibolia och Irene Katz "allmoge". Lili Stein, Iren Szekely och Margit Weisz gjuter på flintporslinsavdelningen, Irene Kleinman tjänstgör som laboratoriebiträde. Piri Junger, Eva Malek och Berta Moskovits är sortererskor på tekniskt porslin, medan Iren Fein, Nelly Schanzer och Olga Tronstein sitter vid bandet och putsar.

Sunteti bineveniti in Gustavsberg si dorim ca timpul ce-l petreceti la noi să Vă fie cât mai plăcut, si să fie o scară spre un viitor fericit.

Vă urăm un plăcut Crăciun Suedez, si un an nou fericit.

G. Dbg.

---

behövs de sedvänjor och värden, som ger omväxling, helgd och högtid över livet. Vi har faktiskt inte råd att vara av med julen och julfirandet. Ett vittnesbörd om att också nutidsmänniskan känner sig dragen till högtid och stämning möter man t. ex. i det förhållandet att Lucia-firandet vunnit en så utomordentlig spridning på sista tiden.

Men såväl när det gäller Lucia- som julfirande löper man lätt risken att låta det bli endast ögonblickets stämningsstunder, där ögat och magen får sin fägnad men där det inte blir mera. Det är då trots allt ett urblåst och torftigt högtidsfirande, som aldrig ger vad det skulle kunna ge.

Visst behöver vi en jul med ljus, med hemkänsla och helgstämning, gärna också litet extra ifråga om mat. Men detta är alltför litet för oss, och det är inte allt vad julen kan ge. Vi behöver därför också höra och ta emot julbudskapet: "En Frälsare har blivit född åt eder i Davids stad, och han är Messias, Herren". — "Ära vare Gud i höjden, och frid på jorden, bland människor till vilka han har behag". Detta är själva kärnan i julens högtid. Varför skulle man då nöja sig med skalet, även om detta är vackert och ger en eller annan stämningsstund. Maskinkulturens människa har behov av julen i hela dess rikedom.

Oscar Lövgren.

Till Eder tjänst

Vid val

Praktiska Julklappar

ALBERT L. CARLSON.
Herr- & Damkonfektion.
Tel. 68

Lämpliga
JULPRESENTER

köper Ni bra
och billigt i

KONSUM

Missionsförsamlingens ungdomsförening.

Missionsförsamlingens ungdomsförening våren 1943.

Det är ett för alla människor känt och upplevt förhållande, att unga trivs bäst tillsammans med unga och att även andra åldersgrupper dras till jämnåriga. Att samma företeelse yppar sig också inom det kristna verksamhetsområdet är ganska självklart.

Under väckelsetider har i första hand ungdomen gripits och börjat ett nytt liv. Också här i Gustavsberg hade särskilt på 1870-talet betydande väckelser gått fram i de ungas led. Därom vittnar för övrigt ett intressant uttalande i tidningen Norden för 1879, i en artikel som återges i detta nummer av Gustavsbergaren. Även om artikelförfattaren inte har någon förståelse för väckelsen, har han dock måst fastslå dess på samhälls- och nöjeslivet omskapande förmåga.

De ungdomar, som på 1870-talet kom med i den kristna verksamheten i Gustavsberg, hade vid 1890-talets mitt nått medelåldern. Samtidigt hade nya ungdomsgrupper kommit till genom väckelser, som vid denna tid gick fram över samhället. Dessa unga ryckte nu på ett märkbart sätt fram i församlingsarbetet och gav uttryck för, att de utöver det vanliga verksamhetsprogrammet önskade gemenskaps- och verksamhetsformer, som lämpade sig särskilt för dem. Man kände ju också till, att det på andra platser redan på 1870-talet bildats kristliga ynglinga- och jungfruföreningar. I Gustavsberg bildades 1897 Baptistförsamlingens ungdomsförening.

Åtminstone två gånger — april och dec. — 1895 hölls inom Gustavsbergs missionsförsamling (eller Friförsamling, som den då kallades) speciella ungdomsmöten. Och man synes ha fortgått på denna väg. Till församlingsmötet i nov. 1897 anmälde de troende ungdomarna, att de "önskade hålla en fest för de unga". Och vid församlingsmötet i dec. uttalades från deras sida en önskan om, att flera ungdomsmöten måtte förekomma under året.

I aug. 1899 framställde pastor Nyberg frågan: "Kan församlingen göra något a) för att sätta de unga troende i lämplig verksamhet, b) möjligen vinna den icke troende ungdomen för Herren — och om så är, vad bör göras?" Styrelsen fick i uppdrag att jämte fyra andra utreda frågan.

Ur denna åtgärd kom ungdomsföreningen till stånd. Den bildades vid ett möte i "Hyddan" den 22 okt. 1899. Handlande F. Hultman, vilken fungerade som mötets ordförande, redogjorde för syftet med föreningens bildande.

Redan från början försiggick ungdomsföreningens arbete i bästa samförstånd med församlingen. Pastor Nyberg hade fruktat, att ungdomsföreningen skulle komma att verka splittrande och därför motarbetat den, men det visade sig då, och har visat sig även sedan, att dessa farhågor saknade grund.

I okt. 1899 behandlade och godkände församlingsmötet ungdomsföreningens stadgar.

Under de första åren anordnade ungdomsföreningen i regel offentliga möten varje kvartal. Vanligen kallades då främmande talare. Första-maj-festerna, som firats från och med 1901, var till att börja med av enskild karaktär. Senare har de blivit offentliga och anordnas gemensamt med Baptistförsamlingens ungdomsförening — växelvis i Kapellet och Missionshuset. De senare åren har Lucia-fester anordnats, ibland har de varit av enskild, ibland av offentlig karaktär.

De enskilda mötena har haft uppbyggelse-, studie- och samkvämskaraktär. Från de senare åren kan särskilt nämnas bibelstudierna i Apostlagärningarna, vår äldsta kyrkohistoriska urkund. Korrespondenskursen i Kristen livsåskådning har genomgåtts, med deltagare också utanför ungdomsföreningens led. Varje år hålles på senare tid en systrarnas och en brödernas afton, varvid respektive systrarna och bröderna står för såväl programmet som förekommande servering. Dessa tillfällen har varit mycket uppskattade och visat prov på, hur allvar och glädje kan förenas i samkväm och samvaro inom kristen ungdomsverksamhet.

Biblioteket, som ungdomsföreningen 1902 fick övertaga av församlingen och sedan betydligt utvidgat, har skänkt dels god förströelse, dels uppbyggelse och kunskap.

Det förtjänar antecknas, att föreningen i maj 1911 beslöt kalla lektor P. Waldenström att hålla föredrag över ämnet: "En människovärdig tillvaro". Av allt att döma kom föredraget inte till stånd, men det förhållandet att frågan kom upp visar, att den kristna ungdomen hade intresse också för de stora samhällsfrågorna och att den väntade och önskade deras lösning i kristen anda.

Pastor P. O. Nyberg blev föreningens förste ordförande. Från aug. 1906 till slutet av 1913 innehade pastor O. Mellblom denna befattning. Åren 1914—21 samt 1927 var Sven Svensson ordf., Sam. Svensson tjänstgjorde 1922—26, John Hagby 1928—32 och Sven Lövdal sedan 1933.

Alltsedan 1902 har ungdomsföreningen underhållit antingen en skolgosse eller en hjälplärare i Kongo, förutom att den även på

annat sätt bidragit till missionsarbetet i andra världsdelar.

Nu väntar vi på och beder om en andlig väckelse bland vårt samhälles unga. Den skulle på ett utomordentligt sätt lösa problem, som nu rättsinniga föräldrar, ungdomsvårdare och andra för ungdomen ansvariga fåfängt brottas med, utan att finna någon effektiv lösning. Den skulle också hjälpa många unga fram till en lösning av de egna problemen, en lösning, som de nu inte förmår åstadkomma.

Oscar Lövgren.

FRÅN MIN DAGLIGA GÄRNING.

FOTOGRAFEN BERÄTTAR.

Min dagliga gärning började så. Från maskintryckaravdelningen kallades jag en för mig oförglömlig höstdag 1937 upp till konstnären Wilhelm Kåge. Han höll just då på med utgivandet av en argentakatalog. Jag tillfrågades, om jag ville börja att sköta fabrikens fotografering. Om jag ville! Sällan har jag blivit så glatt överraskad som den höstdagen. Min gamla önskedröm blev verklighet. Jag skulle få bli fotograf. Min gamla hobby skulle bli min dagliga gärning.

Hur jag fått denna hobby? Jo, under krigs- och krisåren 1916—17 gick jag i en skola i Närke. Då fick jag en kamrat, som ägde en kamera. Och då började det. Allt omkring mig fick nytt liv och liksom nytt innehåll. Allt kunde ses med nya ögon. Sex sju år senare fick jag av denne kamrat en hel del plåtar. Då gällde det att lära sig framkalla och kopiera. En svåger till mig blev min läromästare

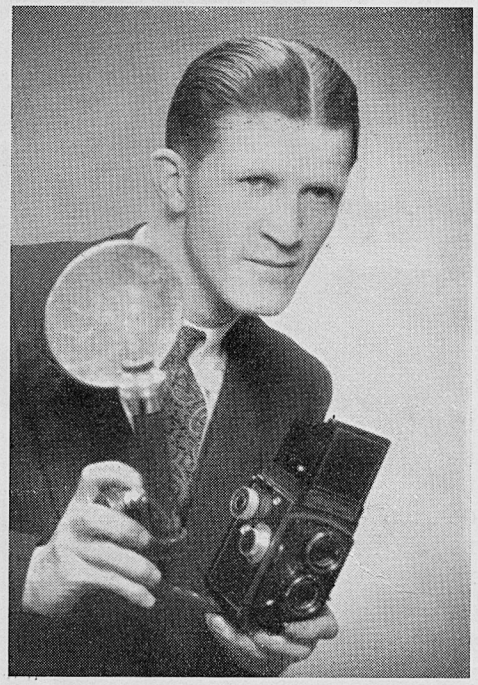

Hilding Olsson.

häri. Och en dag fick jag överta hans gamla avlagda kamera. Så fortsatte det. Nu blev det ett strövande i skog och mark. Jag tog ett väldigt antal naturbilder. En dag kunde jag också skaffa mig en egen ny kamera. Då blev det ett experimenterande. Den gamla byggdes om och fick tjänstgöra som förstoringsapparat.

Då jag därför fick möjlighet att bli fabrikens fotograf, kände jag mig obeskrivligt både glad och tacksam.

Vad gör nu fabrikens fotograf en dag? Den kan fortgå i största enformighet — i mörkrummet vid framkallningsapparaterna. Men det kan också hända, att dagen bjuder omväxling från minut till minut, då jag med kameran söker fånga olika motiv.

Käre läsare, följ med mig i min dagliga gärning.

Först och främst har jag order att fotografera olika pjäser från konstavdelningen, servismodeller och alla nya dekorer. Det är alldeles tydligt, att detta är ett både intressant och spännande uppdrag. Man får följa tillverkningsutvecklingen och på detta sätt ha kontakt med de olika avdelningarnas försök och resultat.

Vår tid är ju bl. a. reklamens tidevarv. Det gäller att visa affärsmän och allmänhet de olika fabrikernas möjligheter. Därför har jag även order att för fabriken taga en del reklamfoton för tidningar och broschyrer. Sådana uppgifter stimulerar. Det gäller ju att vid denna reklam klart och tydligt söka få fram detaljer och nyanser i modellerna.

Ett annat mycket viktigt uppdrag gäller fotografering av teckningar, skisser, förslag till monogram o. s. v. Dessa bilder ska förminskas eller förstoras och sedan användas vid dekorer på konstgods eller serviser. Genom detta förfaringssätt gör en avdelning en väldig tidsbesparing. Det går fortare att på fotografisk väg förminska eller förstora en bild till precis den storlek, som en pjäs kräver, än om man skulle göra en avteckning för hand. Men dessutom utvinnes ytterligare ett. I fabrikationen finns det många pjäser med synnerligen detaljrika mönster. Kameran ljuger inte, den glömmer ej och förbiser ej heller något. Genom kameran kan en konstnär vara viss om, att

God jul och
Gott nytt år
tillönskas alla gustavsbergare
av
Sv. Grov- & Fabriksarb.-förb:s Avd. 205.

Varje gustavsbergare
tillönskas
GOD JUL
och
GOTT NYTT ÅR
Sv. Lantarb. förb:s Avd. 182.

God jul —
Gott nytt år
tillönskas
medlemmar o. vänner.
Mörtnäs Soc.-Dem. Förening.

alla hans detaljer i en teckning kommer med. Kameran återger direkt, den är exakt.

En del mycket hastiga arbetstempon filmas i ultrarapid. Dessa filmer användes sedan som instruktionsmaterial, då en nybörjare vid fabriken skall lära sig exempelvis vissa handgrepp. Min dagliga gärning ger mycket att tänka på.

Under nu pågående omfattande om- och tillbyggnad av fabriken ska jag fotografera alla nedrivnings- och uppbyggnadsarbeten. En del av dessa arbeten filmas. Det kan förefalla en och annan underligt, att man gör så stort väsen med kameran vid dessa arbeten. Men saken är enkel nog. Kameran ger samtiden och eftervärlden en klar bild av dagens Gustavsberg. Tänk om så där 50 år! Då kan vi som gubbar och gummor stappla iväg till ett präktigt medborgarhus och där titta på bilder från den tid, då vi själva stod mitt uppe i arbetet. Och efterkommande generationer ska säkert tacka oss, för att vi med kameran förevigade våra strävanden.

Ibland händer det att man lyckas med en riktig tävlingsbild. En dag, då jag fotograferar vissa arbeten ute, kan det hända, att jag helt plötsligt upptäcker ett strålande motiv. Man ser bilden framför sig. Kameran inriktas och man knäpper. Men många faktorer måste samverka: belysningen, omgivningen, ögonblicket. Ofta är det rena turen, om en bild blir så bra, att den duger som tävlingsbild. Jag minns, då jag upptäckte och med nya ögon såg byggmästare Danielssons gamla vattenhjul. Den bilden gav mig sjätte pris i en tävlan och åtta poäng av tio möjliga. En sådan uppmuntran stimulerar och skärper ögats iakttagelseförmåga. Jag gör aldrig en utflykt eller en resa utan kamera. Man skulle ju kunna råka göra sitt livs bästa bild!

Men tänk nu en het julidag! Det kan bli mer pressande en sådan dag att sitta innestängd i mörkrummet, än mången vill tro. Men arbetet där är nödvändigt. Det hör med till den dagliga gärningen. Det kände jag väl till redan förut. Glädjen över arbetet är dock så stor, att jag glömmer en och annan nackdel. Och då bilderna är färdiga, numrerade, klistrade och för arkivering lämnade till fröken Ekberg, känner man, hur nutiden griper in i framtiden.

Ibland får fotografen order att möta ett sällskap och visa det fabriken. Det tillhör något av det roligaste jag vet: att från ensamheten gå ut i fabrikens olika avdelningar. En och annan gång får jag under ciceronskapet även bli fotograf. Vanligen tages ett par bilder av de gäster, som ombedes skriva i gästboken.

Det tacksammaste jag vet, är att fotografera barn. Deras naturlighet och enkelhet är större än hos äldre. De har ännu inte lärt sig att förställa sig. Men det kan ha sina sidor och muntra stunder att vara barnfotograf. Tänk Er in i en sådan situation. En pappa vill ha en glad bild av sin pojke. Men denne vill inte alls. Tror Ni, att det kan bli en skaplig bild, då pappan står bakom stolen och ryter: "Hör du inte, du ska skratta. Gör du inte det, får du stryk, då farbror fotografen gått". Eller den förstfödde — 5—6 mån. gammal. Fastrar och mostrar, tanter och farbröder i långa rader gör sitt bästa för att få pysen att med ett leende visa sin första tand. Det kan bli en regelrätt uppvisning i kråkhopp, viftning med öronen, katthärmning, gökkluck o. s. v. Sånt är tålamodsprövande och ganska irriterande men sagolikt roligt. Men skönt känns det efter en sådan pärs att få kila iväg till Skräddarviken och där fånga bilden av några naturligt lekande och badande barn.

Och nu har ett tjugotal gustavsbergare startat en fotocirkel. Jag förstår deras iver. Fotografering är en god och utvecklande hobby. Självkritik och iakttagelseförmåga övas. Man arbetar med det levande, då man fotograferar, ty bilden kan lämnas åt framtiden.

Funderingar i min fåtölj.

Jag sitter hemma i min bekväma fåtölj, sträcker på mig och gäspar. Jag slöar. Sånt gör man vanligen inte nu för tiden — officiellt vill säga. Det anses inte riktigt höra ihop med den stramare livsföringen. Men om vi skall vara riktigt ärliga, så tycker vi nog att det ibland är skönt att riktigt vila ut och känna att man trivs. Ja, det vill säga inte alla, inte t. ex. den avdelningschef på fabriken, som tyckte att ledighet för att piska sängkläder var onödigt. Sådant kan man göra på söndagarna, menade han. Själv har han antagligen stora blåsor i händerna vid det här taget av dylikt söndagsarbete.

Ja, det är verkligen skönt med ett hem, en plats där man rår sig själv, där ingen kan kommendera en till något som man inte tycker om. Det vill säga om ens fru är borta så man själv är herre i huset. Tidens hets och jäkt gör, att man ibland kan behöva en lugn och fridfull stund. Det är ju under sådana stunder av välbefinnande och lugn meditation som de stora värdena i livet framträder. Det var under sådana stunder som de stora filosoferna kom till klarhet och sedan kunde kläda de eviga sanningarna i ord. Tänk om de hade haft en tidsstudieman bakom sig! Jag undrar vad vi då skulle ha fått lära oss om de allvarliga frågorna. Eller om deras idéer hade framkläckts på löpande band! Då hade det väl blivit utskott alltsammans. Apropå utskott, dom kanske skojar lika bra som på fa-

Gustavsberg-Ingarökretsen av Svenska Röda Korset

önskar sina medlemmar och vänner

EN GOD JUL
och
GOTT NYTT ÅR

Gustavsbergs Lottakår

ber att få framföra ett varmt tack för det gångna året samt önskar alla en

FRIDFULL JUL

och ett

GOTT NYTT ÅR

briken, dom kanske skriver femtio procent när det är sjuttiofem. Ett litet fel då och då på tjugofem procent gör väl inget, bara det inte är fråga om löneförhöjning, för då räknar vi i tiondelar. Men apropå tidstudier så undrar jag, om den där Taylor, som kom på denna strålande idé, någon gång själv unnade sig någon ro. Jag undrar om han själv hade någon spilltid. Eller om han spillde all sin tid på tidtagning.

Ja, det är verkligen en skön kväll att sitta inne! Ute piskar regnet mot rutan och stormen viner. Visserligen kan inte väggarna helt hindra luftmassorna från att komma igenom, men ett lager masonit plus tapeterna gör väl alltid något. Jag bor nämligen i ett hus som är nyrenoverat, och det är klart att frisk luft är bra för hälsan. Frisk luft dör ingen av, även om man kyler tårna. Termometern på väggen visar tjugotre grader, men sätter jag den på golvet så visar den fem, och ännu är det inte så kallt ute. Men som sagt, frisk luft dör man inte av.

Men min tanke går till de stackars ungkarlarna, de har det inte för trevligt. Inte nog med att de skall pressa byxor och stoppa strumpor, de måste också ut i regnvädret. Visserligen är det inte så långt mellan Tretton och Åkerlyckan, men i alla fall, i detta busväder. Men något måste man göra. Åtminstone så länge man stannar på bruket. Antagligen blir det väl inte så länge. Gustavsberg hade en gammal god arbetarstam 1937, sades det då, och man skröt mycket med den. Men 1944 höll man på att skapa en ny, enligt vad då meddelades i Dagens Nyheter. Så fort går det i vår moderna tid. Kanske man kunde ta tid på hur länge en arbetarstam räcker, alltså ta både verktid och spilltid och alltihop. Det kanske vore något för Nordiska Muséet eller för Gustavsbergs Hembygdsgille.

Ja, Gillet ja, jag tycker det är en bra institution för den ordnar gammaldans. Det är så trevligt när paren svänger omkring i sirliga vändningar och graciösa böjningar. Det är skillnad mot den moderna dansens vulgära hoppande och skuttande. Fram för gammalt säger jag, men det är visst ett bevis för att jag själv börjar bli gammal, för den moderna ungdomen far till Paviljongen och dansar Hoot.

Men det finns trevligare saker att tänka på, den stora byggnadsverksamheten i samhället och vid fabriken till exempel. Nog måste man erkänna att det är roligt att det byggs nytt. Tänk så trevligt det är när det sura virket börjar torka så att tapeterna spricker och golvet går i vågor. Det blir precis som på lustiga huset på Gröna lund. Och inte kostar det något heller, utom hyran förstås, och den är ju bara 150 procent högre än förut, utom i mitt hus, där ökningen är drygt 300 proc. Och tänk så praktiskt man bygger nu, utan fönster på väggarna, dom sätter man i taket i stället. Så har man gjort i den nya fabrikslokalen, det är antagligen av omtanke om dem som arbetar där. Tänk om dessa skulle se, att det regnade, då vart de så ledsna, så ledsna. Eller om det var vackert väder, då kanske de gjorde revolution en gång till. Och så är det inte bra med fönster på väggarna, för då kan det dra på de stackare, som ska tillbringa dagen där. Nej, varmt och ombonat skall det vara, helst så där en fyrtio grader, då trivs man allra bäst. Och så skall där bli gott om toaletter, helst en för varje rökare, åtminstone bör varje cigarrettmärke få en för sig själv. Det är inte bra att Robin Hood och Hudson röks på samma ställe, det kan bli eksem av det.

Men som sagt det är skönt med ett hem, det är lugnt och fridfullt. Pelargonierna som nickar så vänligt från fönstret har ännu några knoppar kvar. De för en ojämn kamp mot mörkret och kölden, de orkar nog aldrig slå ut. Men de lever och i vår skall de åter börja blomma. Slingerväxtens mörkgröna blad klättrar uppför den ljusa tapeten. Den växer inte längre, den har slagit sig till ro för vintern. Men den påminner om sköna sommardagar, som åter skall komma och som vi ändå får njuta utan restriktioner. Jag sträcker på mig och tittar på klockan och ser att det är liggdags. Sängen väntar. Det är ändå en tröst, trots allt.

Erik Wadström.

Soliga spalten.

Viktig.

— Petterkvist blir faktiskt viktigare och viktigare för varje år.

— Nej, det tycker jag inte. Han förefaller mig i stället vara godmodig och hygglig.

— Javisst, men i fjol vägde han 105 kilo och nu väger han 110, förstår du. Så nog har han blivit viktigare.

Uppskörtad.

— Har du hört att fröken Liljegren varit ute för en sol-och-vårman?

— Det kan jag tro, hon ser faktiskt uppskörtad ut.

— Uppskörtad?

— Ja, kjolarna räcker ju inte ens till knäna.

EN GOD JUL
och ett
GOTT NYTT ÅR
tillönskas varje gustavsbergare
av
Soc.-dem. Arbetarkommunen.

Varje gustavsbergare
tillönskas
GOD JUL
och
GOTT NYTT ÅR.
Soc.-Dem. Ungdomsklubben.

Gustavsbergs
Soc.-Dem. Kvinnoklubb
tillönskar medlemmar och samhällsbor
God jul och
Gott nytt år

Reningsverket vid Algatan.

Då det i våras hördes sprängskott från bergknallarna vid Algatan undrades mycket, vad som nu skulle ske. Som väl alla vid det här laget redan vet, rörde det sig om sprängningar för den nya reningsanläggningen för avloppsvatten. Tidigare finns tre reningsbrunnar, s. k. emscherbrunnar, belägna en vid sanitetsgodsfabriken, en vid Bagarevägen och en vid Strandvik. Den förstnämnda renar kloakvattnet från sanitetsfabriken och södra samhället, den andra från samhället söder om kyrkan och väster om Värmdövägen och den tredje från övrig bebyggelse öster om Farstaviken. Förutom dessa finns en del s. k. Hoffmanbrunnar för rening från enstaka bebyggelser. Den nya anläggningen skall i första hand rena kloakvattnet från hushållsgodsfabriken, nya och gamla kontorsbyggnaderna samt Stenhusen. Ifrån alla dessa byggnader skall genom rörledningar kloakvattnet ledas till den å fabriksgården belägna pumpstationen, varifrån det sedan pumpas till den nya emscherbrunnen i Kvarnberget. Denna brunn blir större än någon av de övriga och är tilltagen med tanke på eventuell framtida utbyggnad av fabrik och samhälle. Genom den nya anläggningen blir det möjligt att förse Stenhusen med vattenklosetter, varav följer att de gamla "dassen" vid Algatan kan försvinna — vi får hoppas nästa år.

Det kan nämnas att det slam, som genom förmultningen erhålles från brunnarna, är ett utmärkt gödningsämne och fullt jämförligt med biohumen från Henriksdal.

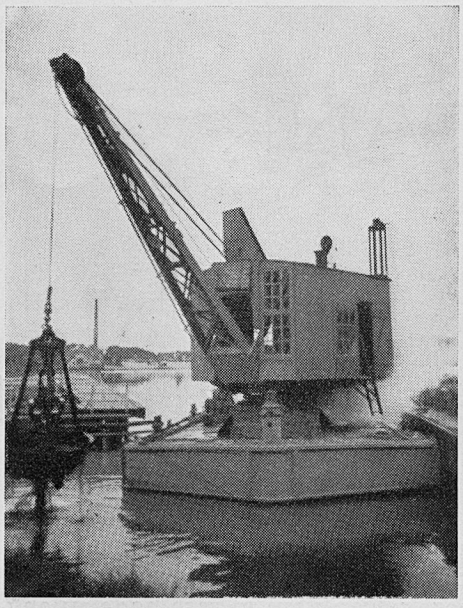

"Skopning" av avlagrat slam pågår.

Ett annat problem är att ur det slamhaltiga avloppsvatten från fabrikationen avskilja det slam, som nu rinner ut i Farstaviken. Detta har tidigare lösts för sanitetsgodsfabrikens del genom den avsättningsbassäng, som ligger under markplanet öster om denna fabrik. Från gamla fabriken har avskiljningen skett i slamhusens golvbassänger. Dessa har med tiden blivit otillräckliga, något som kommit till synes i avlagringar, såväl i "Varma rännan" som vid dess utrinning i viken. Avloppsvattnet från den nya fabriken kommer även det att passera en avskiljningsanordning, vilken i skrivande stund ej fått en slutgiltig utformning. Det gäller här att balansera effektivitet med platsbehov och kostnader. Någon hundraprocentig avskiljning är tyvärr ej tänkbar.

"Varma rännan", som tidigare varit ett uppsamlingsdike för litet av varje, kommer snart att vara helt ersatt av den nya kulvertledningen, vars nedersta del består av en trätrumma för avloppsvattnet en bit ut i viken. Det var arbetet i samband med utläggningen av denna trumma, som i höstas rönte så stor uppmärksamhet genom att dykare måste anlitas. Det var också åtskilligt med slam, som vid samma tillfälle "skopades" bort.

F. Möller.

Fackföreningen har ordet.

Den enskilde har små chanser att göra sig gällande. Inom alla områden fordras det, att enskilda människor sammansluter sig i organisationer för att kunna genomföra sina berättigade anspråk. Detta gäller på snart sagt alla områden inom samhällslivet. Men alldeles speciellt gäller detta för arbetarna. Arbetarna är var för sig utan möjlighet att kunna hävda sig gent emot arbetsgivaren. Men sammanslutna i en organisation bildar de en makt, som även den hårdföraste arbetsgivare måste ta hänsyn till. Fackföreningen har till uppgift att i löne- och andra frågor som har med arbetsplatsen att göra föra medlemmarnas talan. Genom fackföreningen, som upprättar kollektivavtal med arbetsgivaren, bestämmes lönen. Vid avskedanden och permitteringar

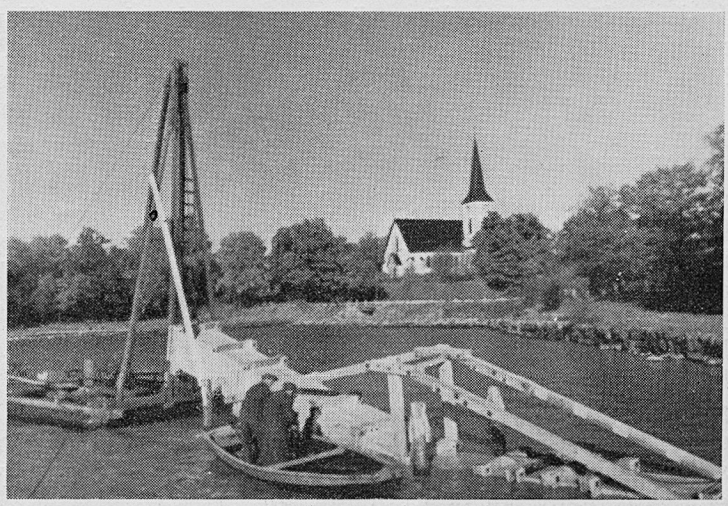

Bilder från utläggningen av kulvertledningen vid "Varma rännan".

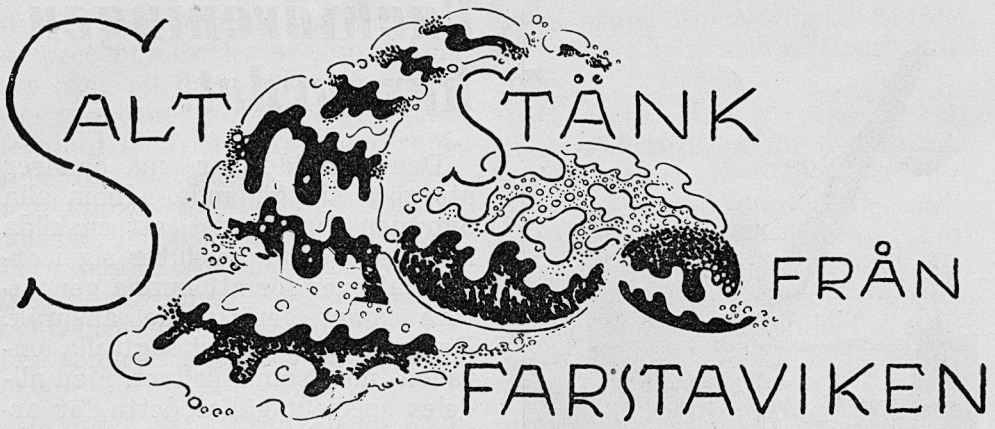

Lucia

har kommit, och kaffet hon bjöd på var äkta vara. Nu skall det alltså bli ljusare tider, och nog finns det vissa förutsättningar. Snön gör väl sitt till att skyla över de mörka markerna och de leriga vägarna. Den regntunga höstperioden är till ända, solen har till och med hälsat på igen och det lackar mot jul!

Visserligen gjorde novemberskatten ett streck i jultomtens önskelista, men det är i alla fall jul — jul med alla minnen från tidiga barndomsår, jul med dess sällsamma stämning, då alla traditionsenligt söker vara snälla och hyggliga och då kyrkan i julottan kan räkna med de mest oväntade besök. Tänk om vi inte hade julen? Den enda tid på året, då vi kan vara som barn, som verkliga människor, vara oss själva — utan att behöva skämmas för det. Ty alla andra är likadana.

Mantalsskrivningen

jämte folkräkningen och bostadsuppgifterna har vi nu lyckligen genomlidit. Det är alldeles vådligt vad myndigheterna kan sätta hu-

vudbry i folk på en gång. Hade vi inte haft våra kortombud som stabspersonal kring pastorn, så vete socialstyrelsen hur det gått. Granskningsnämnden får väl också sin beskärda del med rättelser och kompletteringar, innan det nya folkregistret kan läggas upp. Alla vet vi nu också vad hmg, öf och mf betyder. Och skillnaden mellan bisysselsättning och hobby har väl herr cykelreparatören funderat ut. En och annan falskdeklarant lär ha upptäckts bland de julifödda, vad det gällde simning 50 meter, varför man funderar på att låta vederbörande undergå praktiska prov. Hus- och lägenhetsuppgifterna har lett till animerade samtal i känd stil. Men det var synd om ombudet som stegade upp längden och bredden på Farsta slott.

Det nya året

som gläntar på dörren lär bli spännande. Mänsklighetens nya väg skall äntligen bli farbar, med klara trafiksignaler och vägvisare mot ljusare nejder. Hållplatserna kommer att bli små oaser med regnskydd. (Ungefär så som buss-

---

från arbetet har fackföreningen genom huvudavtalet möjlighet att hävda arbetarnas mening.

I Gustavsberg med dess speciella problem får fackföreningen även ingripa i många frågor, som inte är av direkt facklig karaktär. En av dessa frågor är yrkessjukdomarna. Här har fackföreningen med förbundets hjälp sökt att i största möjliga grad hjälpa sina medlemmar. Andra frågor som även ligger under fackföreningen är hyresfrågan och bostäderna över huvud taget. Genom avtalet regleras lönen, men lönen är sammankopplad med hyran, varför även den regleras genom avtalet.

Men fackföreningen står och faller med medlemmarna. För att fackföreningen skall bli den starka sammanslutning som fordras måste medlemmarna visa intresse och ansvar. Det är på medlemmarna det ankommer vilka resultat fackföreningen kan uppnå. Om medlemmarna visar sig aktiva, om de besöker mötena, om de i sin dagliga verksamhet söker förverkliga de fackliga idéerna, skall också resultaten visa sig. Varje fackföreningsmedlem bör vara något av en agitator, han bör försvara de fackliga idéerna gentemot hållningslösa individer. Men han bör inte endast vara agitator, han bör också söka tränga in i problemen och lösa dem på ett riktigt sätt. Fackföreningen har ett stort ansvar inom samhället, den får ta ställning till frågor som är av stor räckvidd. Det fordras då att medlemmarna är insatta i vad det gäller, att de positivt tar ställning till de fackliga frågorna. Den bästa informationen får medlemmarna genom att besöka mötena, ty där får de en klar framställning av vad saken gäller, och där kan de i fri diskussion framföra sina åsikter. Mötet är en bättre plats än omklädningsrummet och vedbacken för den fackliga diskussionen.

I det samhälle som kommer får fackföreningsrörelsen allt större uppgifter. Den kommer inte bara att reglera anställningsförhållanden inom företaget, den kommer också att bli medansvarig för företagets skötsel. Den kommer att få större makt, men också större ansvar. Detta innebär att medlemmarna i högre grad blir beroende av sin organisation och att denna kan göra mera för sina medlemmar.

Gustavsbergs fackförening avd. 205 har i stort sett en god anslutning av de anställda vid porslinsfabriken. Procenttalet organiserade är högt. De flesta är medvetna om fördelen av att tillhöra organisationen. Men några står utanför. Det är personer som inte förstår innebörden i satsen om inbördes hjälp, om solidaritet och sammanhållning. Det är vår mening att även dessa personer skall tillhöra fackföreningen. För medlemmarnas bästa och för ökat arbetarinflytande är vår paroll. Därför strävar vi också efter ett hundraprocentigt deltagande i vår organisation.

För avd. 205. Styrelsen.

FRISÉRSALONGEN
GUSTAVSBERG
GRINDSTUGATAN 5
(invid kyrkan)
Med tack för det gångna året tillönskas
GOD JUL
och
GOTT NYTT ÅR
Gunnar Brinck.

bolaget på sistone ordnat dem i Gustavsberg). Drivmedlen blir ransoneringsfria för den som kan och vill bruka dem rätt. Det gäller bara att ha klar blick och att vara vid sunda vätskor. Atomenergin kommer att föra folken närmare varandra genom snabbare förbindelser, och i bildradion kommer de mest avlägsna små stugor att få erfara kulturens välsignelser och se världen byggas upp till ett framtida folkhem. Med de gångna årens minnesbild av världen följer vi skaldens exempel: "Vänder generad till slut tavlan med baksidan ut, vänder ett blad i sin bok, skriver 'En dårtids epok.'"

Samhörigheten

kunde förresten underlättas omedelbart genom att fr. o. m. 1 jan. införa en enkel reform. I det gamla samhället var titlarna en onaturlig börda, som inte hade något med likställdhet eller god vilja att göra. Den nya tiden, som måste gå i broderskapets anda, kräver enklare umgängesformer. De ärliga dalabönder har alltid använt Du som tilltalsord. I beredskapen var vi alla Du med varandra. Hos föreningsfolk är det en oskriven lag. Alla sitter vi i samma båt! Tack ska Du ha!

Årsberättelserna

för 1945 ger nu våra redogörare sysselsättning under mellandagarna. Det gäller att konstatera, vad man sått och vad man fått skörda, innan de stränga revisorerna kommer. Skulle man tolka föreningarnas beskrivningar över verksamhetsåret bokstavligt, så måste det ha varit synnerligen livaktigt och fyllt av idel framgångar. Mässfallen och föreningsledan glömmer man under de fridfulla helgdagarna. Ärligt talat: lever vi inte bra mycket på gamla lagrar? Är idealen av den höga kvalitet, som pastor Norrby pekade på vid sitt klämmiga föredrag i Kommunalhuset i november? Ja, det är bara en fråga.

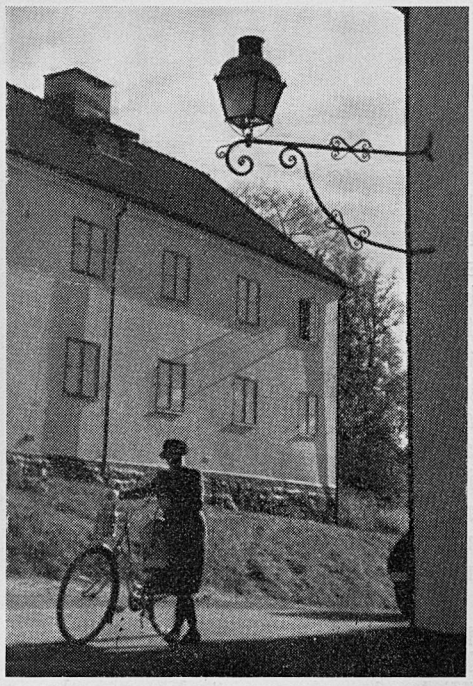

Nedre Stenhusets nordöstra hörn har fiffats upp med en stilig lykta.

Apropå föreningsverksamheten

och goda föresatser, så måste vi tänka på att utjämna gränserna mellan de olika föreningarna. Visserligen kan icke en viss åsikt alltid accepteras av all ungdom, men en kombination mellan de olika intressena och de ideella programmen skulle säkert vara till gagn. Nykterheten borde t. ex. stå på alla ungdomsföreningars program. Ett intensivare samarbete kunde också slutas på flera områden: för tankeutbyte, för studier och gemensamma aktioner. Målet är ju gemensamt: att fostra svensk ungdom till harmoniska och ansvarskännande människor.

Rent praktiskt kan vi göra ett gemensamt krafttag på det nya året för att nå ett resultat i fritidsgården, medborgarhuset och idrottsplatsen. Här finns plats för ledarnas entusiasm och organisationsförmåga.

Humorn

får vi inte glömma att ha som färdkost! "Soliga spalten" borde vara en stående rubrik i Gustavsbergaren, fylld av alla de goda historier, som man en och annan gång hör berättas om gustavsbergsfolk. Låt oss nu muntra upp denna allvarligt menade krönika med en mer eller mindre sann historia. Under ett besök hos en gammal gustavsbergare utspann sig följande dialog:

— Det är allt ett strävsamt liv, som gjort farbrors rygg så böjd!

— Nej då. I min ungdom skulle bror min och jag hoppa bock — men han kom aldrig!

God fortsättning!

Lekaren.

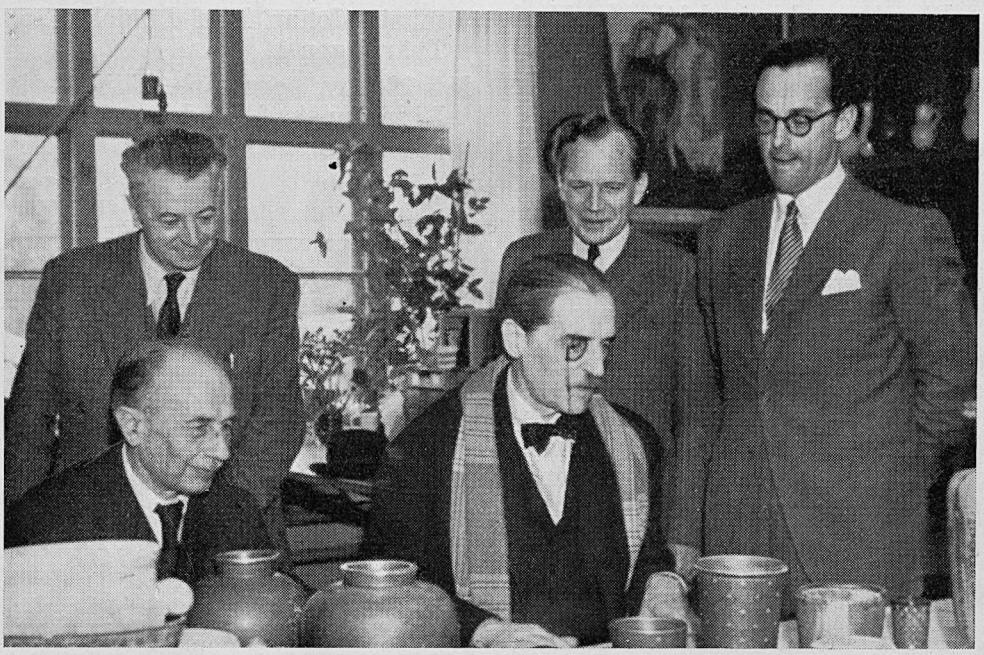

En bild av fyra intresserade fransmän på besök i Gustavsberg den 10 okt. i sällskap med Anders Hedberg. M. René-Jean, konstkritiker i Le Monde, den efter befrielsen förbjudna Le Temps efterföljare. M. René Naegelen, flygande reporter för det socialistiska huvudorganet Le Populaire. M. Jean-Louis Vandoyer, tidigare chef för Musée Carnavalet och Comedie Francaise, nu som representant för Le Monde Illustré. M. Merlean Ponty, representant för Agence France Presse, Havasbyråns efterträdare.

Vigda:

den 27 oktober snick. Gustav Olov Lennart Lindh, Mariagat. 13, och porsl.-arb. Astrid Viola Eriksson, Ingarö Tvärgata,

den 27 oktober porsl.-arb. Ragnar Ludvig Kårén, Mariagat. 13, och porsl.-arb. Rut Karin Margareta Engblom, Kullen 6,

den 14 november 2 kl. sjöman Folke Reinhold Rask, Skeppsholmen, och estniske undersåten, hembitr. Agneta Grundsten, Prästgården,

den 17 november sanitetsgjut. Knut Einar Axelsson, Tallåsen 9, och porsl.-arb. Vivan Eugenia Hamberg, F. 38,

den 17 november montören Bo Arne Hjalmar Westerlund, Sthlm, och Ingrid Johanna Margareta Hansson, Långsunda,

den 24 november brevbäraren Sven Erik Axel Jansson, Betsede, och porsl.-arb. Alma Lovisa Jävert, Betsede.

Födda:

den 23 augusti Kerstin Gunhild Birgitta, d. t. båtbygg. Karl Gunnar Ossian Karlsson, Räknäs, o. h. h. Gunhild Alma Maria, f. Söderström,

den 24 september Lempi Elisabeth, d. t. porsl.-arb. Knut Uno Armas Wik, Höjdgat. 9, o. h. h. Dagmar Maria Elisabet, f. Nelson,

den 14 oktober Nils Åke Tommy, s. t. porsl.-arb. Nils Lennart Åke Berglind, Kullen 4, o. h. h. Inga Linnea, f. Nilsson,

den 14 oktober Ann Sonja Ulla-Britt, d. t. furiren Stig Harald Frisk, Mörtnäs, o. h. h. Sonja Margit Frideborg, f. Johansson,

den 25 oktober Inga Viveca, d. t. tidsstudietag. Bertil August Petersson, Stenkullen 2, o. h. h. Frida Astrid Maria, f. Karlsson,

DRÖMMEN.

Om julen skulle jag ha skrivit i dag, men mina julminnen ligga oåtkomliga som pärlor i gråa skal. Ibland förefaller det mig som om närliggande upplevelser, smärtsamt verkliga, skymma utsikten bakåt och hindra en att se in i det förflutnas skattkammare. Är det tillfällig minnesförlust eller självbevarelsedriften, som samlar alla sinnen till vaksamhet mot nuets angrepp? Alltnog, minnet släppte inte fram ens det minsta lilla ämne till en julnovell men lämnade mig ändå inte tomhänt utan gav mig — Drömmen.

En natt drömde jag, att jag var på väg till min hemsockens kyrka. Det låg inte något ovanligt i detta. Vi bruka så om söndagarna hemma i Bohuslän, kanske av olika skäl. Men i dag hade jag ett angeläget ärende, vilket ärende, ja, det visste jag inte själv, bara att det var mycket viktigt. Jag, som annars sökte dunklet bakom pelarna, gick denna gång och satte mig ända framme under predikstolen med de präliga, förgyllda änglarna, och jag fäste blicken på hålen efter spikarna i den korsfästes fötter. Med drömmars vanliga inkonsekvens blev det varken predikan eller altartjänst, bara en stor, ljus stillhet, utan ord och tankar. Så gick jag ut med den övriga församlingen men svängde av från huvudgången och drev aningslöst mot en sidodörr. Väl utkommen skyndade jag med en egendomlig förväntan i hjärtat bort mot sakristian. Där mötte jag en ung präst, som kastat en trenchcoat över prästkappan. Just då visste jag, att detta att möta honom, var mitt angelägna ärende. Jag kände honom väl och hade känt honom länge. Han hälsade mig med glädje och tog min arm och förde mig till kyrkans solvägg, där vi slogo oss ned på några kvarglömda byggnadsställningar. Det stod som en cirkel av mänsklig värme omkring oss. Solen lyste så vårvänligt. Det var just en sådan tidig vårdag, då det är ljuvligt varmt i solen, men snålt och kallt utanför ljuskretsen. Jag lutade mig mot kyrkväggen, teg och trivdes. Den unge prästen talade oavbrutet och med entusiasm, men jag uppfattade hans tal blott som ett behagligt ackompangemang till den sköna söndagen, som en vårbäck, som porlar fram genom tystnaden. Så småningom började ordens innebörd tränga in i mitt medvetande. Han talade övertygande om nödvändigheten av att ha någonting att tro på och leva för utöver det realistiska varandet. Jag såg på honom från sidan. Han var blek och blond och under trenchcoaten skymtade en hemstickad slipover och en mjuk skjortkrage. Ja, han såg ut som vilken ung man som helst. Att han nyss varit prästklädd bekymrade mig inte, men hans brinnande ögon och bjudande röst oroade mig. Han var inte vem som helst och jag trivdes inte så väl längre. Då tog han min hand, som av en händelse eller för att understryka ett argument. All min oro försvann, och jag blev varm av trygghet. Men strax släppte han han-

---

den 29 oktober Kai Axel Dennis, s. t. danske undersåten, snick. Ove Axel Emil Sörensen, H. 45, o. h. h. Aili Anna Lisa, f. Tuovinen.

Döda:

den 27 oktober änkefru Anna Lovisa Österberg, f. Mild, f. 16/1 1866 (79 år), ä. e. ugnsbrännaren Johan Alfred Österberg, Ingarögat. 6,

den 2 november f. skepparen Karl Gustaf Österberg, f. 21/9 1861 (83 år), Ålderdomshemmet,

den 19 nov. änkefru Johanna Matilda Lindahl, f. Gustavsdotter, f. 17/7 1872 (73 år), ä. e. byggmäst. Johan Elof Lindahl, 2:a Tvärstigen 1,

den 19 nov. porsl.-arb. Elin Maria Ljungkvist, f. Rydman, f. 15/7 1882, (63 år), Mariagat. 10.

Johan Movinger.

Överlämna förtroendefullt all omsorg vid dödsfallet till

BARDELS
BEGRAVNINGSBYRÅ
Odengatan 84 Stockholm
Ring vårt ombud:
Fru LISA JOHANSSON
Tel. Gustavsberg 174
eller direkt 30 84 42 30 93 93

GUSTAVSBERG 1879.

I n:r 25 och 47 av tidningen Norden för 1879 infördes tvenne mycket intressanta och klarläggande artiklar om Gustavsberg. Av allt att döma är det tidningens redaktör, Per Lindell, som fört pennan. Eftersom Lindell vid denna tid var ingenjör vid Gustavsbergs porslinsfabrik och tydligen högst intresserad för den sak det gäller, torde han få anses som fullt initierad. Då hans artiklar ha ett synnerligt intresse även för vår tid, komma de att i sin helhet återgivas i Gustavsbergaren. Början göres i detta nummer. Endast den ändringen har gjorts att nystavning genomförts och att underrubriker införts i texten. Författarens omdömen få självfallet stå för hans egen räkning.

Uti en av de vackraste trakterna av Stockholms lövbeprydda skärgård, vid en från Baggensfjärd inskjutande vik i "det granna Värmdön", ligger en av vår storslöjds märkligare härdar, en av de få, som skaffat sig ett berömt namn långt utom vårt lands gränser. På främlingen tränger sig gärna den förmodan att här hellre än annorstädes måtte en lycklig befolkning bo, ty människan tager omedvetet och i mycket intryck av den natur som omgiver henne, och denna förmodan skall öka i styrka, då hon vidare ser de nya gatorna med sina arbetarebostäder i villastil, omgivna av de täckaste planteringar och bebodda av belevade, arbetsamma människor.

Ett mångskiftande arbete.

Det torde ej givas någon fabrikation som erfordrar en så brokig blandning av olikartade arbeten som tillverkningen vid en porslinsfabrik, särdeles om denna bedrives så mångsidigt som förhållandet är vid de två stora porslinsfabrikerna i Sverige. En sådan fabrik sysselsätter också modellörer och dessinatörer, fina mamseller, som måla porslin, tryckare, sorterare och flera andra med jämförelsevis mindre tungt arbete, samt vidare de många, som syssla med själva massans beredning, tillverkningen av gipsmodellerna, porslinets formande, beskickningen och brännandet av ugnarna, och slutligen även diverse hantverkare och utearbetare. Ett och annat av dessa arbeten är förenat med sina särskilda vådor, vilkas inflytande på hälsotillståndet och dödligheten det skulle ha sitt intresse att lära känna; men någon närmare utredning av dessa förhållanden, likartad den som vi förlidet år meddelade från Motala verkstad, har icke blivit gjord. Så mycket vet man dock att sjukligheten och dödligheten över huvud taget ej är större än annorstädes. Mycket göres emellertid för minskandet av de olägenheter, som det stoftfina, allestädes närvarande dammet och den blyhaltiga glasyren medföra samt för att med maskiner utföra det tyngsta arbetet, men härom skola vi närmare tala, då vi något längre fram i en särskild uppsats ämna beskriva de tekniska anordningarna vid fabriken och då även lämna en avbildning utav det stora etablissementet.

Arbetarna och tillverkningen.

Oberäknat de omkringboende arbetarna vid Farsta stora lantegendom, vilken ävenledes tillhör "Gustavsbergs Aktiebolags Fabriksintressenter", utgör antalet arbetare vid fabriken 516, därav 281 män och 137 kvinnor äro över 18 år samt 53 gossar och 45 flickor vid en ålder därunder. Tillsammans och med de hemmavarande familjemedlemmarna utgör hela arbetarebefolkningen ungefär 1.150

---

den och jag blev den fattigaste på jorden. Ingen var i sådant armod som jag. Jag kunde inte ens behärska mig utan drog honom i rockärmen och förkunnade, att höll han mig inte i handen, så frös jag. Då vände han sig långsamt emot mig och jag förnam plötsligt, att denne hade jag aldrig känt. Kanske kände han mig, men han liknade ingen jag sett och hans röst var så betydelsefull, när han sade: "Om du vill, skall jag hålla dig i handen hela livet". Då varseblev jag, att det var Kristus, jag mött, en modern Kristus i trenchcoat och hemstickad slipover. Och här slutade drömmen, tvärt, som drömmar ha för sed.

Drömmen tjusade mig och jag berättade den en kväll för mina vänner, den litteräre esteten, den unge framgångsrike målaren, min konstnärliga syster och den, som stod mitt hjärta nära. När jag slutat sade den, som jag höll av, att det var en underbart vacker dröm, på ett sätt, som kom mig att tro, att jag inte förrän nu upptäckt drömmens skönhet. Min syster frågade, om jag blivit religiös, med ett tonfall, som förrådde, att hon åtminstone inte skulle tro på min omvändelse. Den litteräre påpekade, att så kunde bara en litterär människa drömma och började berätta om drömmar, han själv hade haft, alla högst litterära. Men målaren satt tyst. Hans ögon sökte ängsligt något i mörkret utanför vår sällskapstrevnad. Så sade han i en paus i samtalet, när de andra redan glömt min dröm. Och jag kände ångesten, rotlösheten bakom orden: "Det måste vara något fel på en konstnär, som inte har någon fast livslinje. Jag lever som på en höft och skapar, när jag måste skapa, de gamla, stora mästarna —", så tystnade han. Min dröm hade åstadkommit det med honom, som den inte förmått med oss andra. Den hade kastat ut honom i det kaos, som lurar utanför vårt vaneliv. "Jag vet", svarade jag, "vad du menar, men det är så med oss alla. Vi tror på ingenting, begär fakta och bevis, som ingen kan ge oss. Vi går där berövade illusionerna, berövade tron på det övernaturliga. Allting flyter. Det ligger i tiden, i själva atmosfären". Min syster såg imponerad på mig och tänkte: "Att hon kommer ihåg allt hon läser!" Målaren sade: "Men vi kan inte vara nöjda med detta. Vi längtar in i ett annat tillstånd, varför kan vi inte få något att tro på, att leva för?"

Ja, så är det, just så, men inte kunde jag svara på det. Jag hade en dröm. Den gav intet tillfredsställande svar, bara en tankeställare, och målaren söker sin livslinje än, och vem gör inte det i dag, på tröskeln, som leder — till vad?

Edla Emanuelsson.

personer, alla bosatta på fabrikens mark och åtnjutande i händelse av behov fri läkarevård och medicin. Vid fabriken äro nämligen läkare och präst anställda, varjämte där äro anordnade apotek, postkontor, telegraf och t. o. m. telefoner, som sätta brukskontoren och disponentbyggnaden i nära förbindelse med varandra och med försäljningskontoret i Stockholm.

Tillverkningsvärdet vid fabriken utgjorde år 1877 1.028.000, men nedgick förlidet år till 860.000 kr.

Arbetslönerna beräknas per styck överallt, där sådant låter sig göra. Med kännedom om de många växlande öden, en porslinspjäs har att genomgå, innan den blir till försäljning färdig, och de tusentals olika artiklar, som priskuranten upptager, är det naturligt att arbetstaxan utgör en ganska diger lunta. I medeltal kan man säga att en porslinsarbetare, utom nyss nämnda förmåner, per dag förtjänar 2:50 kr. och kvinnorna 1 kr. samt gossar under 18 år 75 öre och flickor 60 öre. Bland övriga arbetare förtjäna ugnsarbetare i medeltal 1,80, tryckare och hantverkare 1,60 samt utearbetare 1,50 pr dag. Avlöningen utbetalas en gång i månaden, och är avlöningsdagen vanligen den andra lördagen i månaden. Den dagen är en viktig dag för hela ortens ekonomi. Då reglerar gustavsbergsbon sina små affärer till höger och vänster, och mången gång är det den enda dag i månaden då han, och detta endast under en kort stund, hanterar en sedel eller silverslant. Utav hans avlöning frångrages nämligen redan på kontoret ½ procent till en småbarnsskolefond, 1 kr. till avbetalning av hans aktie uti Uppköpsföreningen (såvida nämligen denna ännu ej är med 10 kr. till fullo gäldad), hans under månaden iråkade skuld för levnadsförnödenheter till samma förenings handelsbok samt i sällsynta fall bötesbelopp för någon förseelse. I kontorets yttre rum kan man vidare ej undgå att lämna sin tribut till där sittande föreståndare för sjuklådorna, inkasserare för klubbens räkning etc., och har man sedan någon penning över, försvinner den lätt redan samma kväll, ty den, som sällan hanterar penningar, förstår i allmänhet ej konsten att väl begagna dem. Detta är en ofördelaktig sida av detta förmyndaresystem, men det har det goda med sig att arbetaren därigenom så småningom gör besparingar, vilka till det följande året innestå ibland Uppköpsföreningens vinstmedel, och kan för övrigt vem som det önskar lätt undandraga sig detsamma genom att göra sina uppköp i andra, nära liggande handelsbodar. De flesta föredraga emellertid det först nämnda sättet.

Visst hände det fordom att företagsamt folk under dessa avlöningsdagar tillförde befolkningen spritdrycker, vilka fingo en strykande avsättning och med första möjliga konsumerades till obehag för den, som ej älskade skrål och slagsmål; och mången kan ännu erinra sig hurusom en spekulativ skeppare fick så många kunder att han helt plötsligt gjorde haveri, varvid en av hans brännvinskuttingar bärgades av en manhaftig tryckare, som med den sam i land, — men detta allt tillhör en gången tid. Den nuvarande befolkningen kan tagas till ett mönster för måttlighet och nykterhet, och det tillfälle, som för den erbjuder sig att på det näraliggande värdshuset erhålla öl, missbrukas icke. Anmärkningsvärt är för övrigt att grövre förseelser och brott, särdeles förbrytelser mot äganderätten, nästan aldrig på den orten förekomma.

Uppköpsföreningen.

Gustavsbergs Fabriks Uppköpsförening började för 10 år sedan på fabriksägarens initiativ sin framgångsrika och välsignelsebringande verksamhet. Det ursprungliga driftkapitalet, 10.000 kr., förskotterades av herr S. Godenius, vilken härför efter hand ersattes i den mån inbetalningarna på aktierna inflöto. Varje vid fabriken anställd person är skyldig att i bolaget taga en aktie på 10 kronor, och ske inbetalningarna härå månatligen med 1 kr. Till en början kunde en enda person få i bolaget teckna 10 aktier, men numera ej flera än 2. Fabrikens disponent är ordförande i direktionen, vilken för övrigt består av 6 bland arbetarna. En bland dem är verkställande direktör med ett årsarvode av 150 kr. 2 revisorer granska årligen de förda räkenskaperna. Uppköpen verkställas av fabrikskontoret i Stockholm, vilket för härmed förenat besvär ersättes med 1.000 kr. om året. I försäljningsboden äro anställda en föreståndare med 1.500 kr. lön samt 1 biträde och 1 dräng, vardera åtnjutande 500 kr. lön jämte fri bostad och litet "torrskaffning" ur boden. Det inbetalda aktiekapitalet utgör f. n. 10.000 kr., vartill kommer en reservfond på 4.000 kr. Omsättningssumman under förlidet år utgjorde 146.000 kr. Utav den uppkomna behållningen erhöllo aktieägarne 6 proc. i ränta samt, alltefter som de handlat hade, en vinst av 8 proc. utav vars och ens omsättningsbelopp under året. De något höga försäljningspriserna, som förklara uppkomsten av en så stor vinst, ses ingalunda med oblida ögon, ty ju större vinst föreningen gör, ju större blir vars och ens behållning i denna på ett föga kännbart vis verkande sparbank. Försäljningar per kontant före-

GOD JUL och
GOTT NYTT ÅR
tillönskas
alla medlemmar
Gustavsbergs Idrottsförening.

God jul —
Gott nytt år
tillönskas
medlemmar och vänner.
Gustavsbergs Nöjesklubb.

Medlemmar och vänner
tillönskas
God jul och
Gott nytt år
Gustavsbergs Schacksällskap.

komma icke i föreningens handelsbod.

Sjuklådor.

Vid fabriken finnas 3 sjukhjälpslådor, vilka alla skötas av arbetare, och har mot deras förvaltning aldrig någonsin klagomål förnummits. Den äldsta s. k. Stora lådan, är 20 år gammal, den andra i ordningen 16 och den tredje 1 år gammal. Årsavgifterna till dem äro respektive 12, 9 och 6 kronor, och åtnjuter deltagare i sjukhjälp per dag respektive 1, 0,50 och 0,50 kr., och detta i obegränsad tid. Kvinnor äga tillträde endast till den andra lådan, vars såsom här synes något mindre liberala sjukhjälp är föranledd av deras oftare påkommande opassligheter — eller kanske "skolsjuka". Flera bland arbetarna äro delägare i alla 3 lådorna. Dessa sjuklådors sammanlagda kapital utgör ungefär 43.000 kr., vilka tillika med arbetarnas i sparbanken insatta belopp (ung. 20.000 kr.) förvaltas av fabriksägarna, som på beloppen erlägga 6 proc. ränta.

En delägare uti en eller flera av dessa lådor äger således att på ålderdomen beräkna en liten men säker inkomstkälla. Då så behöves erhåller arbetaren understöd från en fattigkassa, vilken förvaltas på fabrikskontoret. Under förlidet år inflöto i denna kassa 235 kr. i för varjehanda förseelser ådömda plikter. Det i utgiftssumman felande beloppet lämnades av fabriksägarna. De ålderstigna arbetarna, som ännu äga någon arbetsförmåga kvar, betraktas av fabriken såsom ett slags pensionärer. Deras antal utgör ungefär 20, och sysselsättas de med lättare arbete såsom slipning av parian o. dyl. mot en dagspenning av 1,25 à 1,50 kr. Man har gjort den iakttagelsen att upphöjelsen till värdighet av fabrikens pensionär i allmänhet åtföljes av ökat tillmötesgående och villighet i arbetet.

Skolverksamheten.

Folkskolan besökes av 170 barn uti en ålder av 7—15 år. Undervisningen pågår under 9 månader av året uti 4 skolsalar med 2 månaders uppehåll på sommaren och 1 på vintern samt bestrides av 1 lärare och 3 lärarinnor. En av dessa avlönas utur den förut omnämnda Småbarnsskolefonden, de övriga av fabriken. Dessutom finnes en frivillig skola, besökt av ungefär 80 elever uti en ålder av 16—25 år med undervisningstid på kvällarna.

Av synnerligt intresse är den för snart 10 år sedan grundade frivilliga ritskolan. Lärare där äro förste modellören och föreståndaren för målarsalarna. Elevernas antal är ungefär 50 och försiggår undervisningen under vintermånaderna 3 kvällar i veckan, varje gång under 1½ timme. Denna skola har högst fördelaktigt inverkat på utbildande av smak och konstsinne hos den uppväxande ungdomen.

Klubbverksamheten.

Vid fabriken finnes en klubb, vilkens lokal utgör läserum med tidningar, bibliotek, piano, schackspel, brädspel m. m. Ledamotsavgiften är för man 25 öre och för fruntimmer 12 öre. För några år sedan uppfördes på klubblokalen teaterpjäser, verkställdes schackturneringar, avsjöngos kvartettsånger och emellanåt tog sig ungdomen på densamma en glad sväng vid musik av skarpskyttarnas musikkår. Numera förekommer nästan intet av allt detta, och själva klubben är förflyttad från den vackra härligt belägna lokal, den förut innehaft, enär densamma behövdes för folkskolans behov, och dessutom minskat intresse för klubben började visa sig. I den mån glädjen avtager så i de yngres som äldres kretsar, sticker läseriet allt mera fram sin dystra skepnad, och talrika bönemöten äro numera nästan de enda tillfällen, då befolkningen samlas utom arbetslokalerna. På midsommaraftnarna inbjudes den dock enligt gammal sed mangrannt av fabriksägarna till en festmåltid med dans kring majstången, och ännu oftare livas den tämligen tysta trakten av den ganska goda skarpskyttemusikkårens 6 horninstrumenter.

Direktörer, styrelseledamöter, revisorer m. m. till alla de nu omnämnda föreningar och institutioner väljas ungefär samtidigt på sammankomster i mars månad.

Samhället och bostäderna.

Vad som i synnerhet bidragit till fabriksbefolkningens höjande så i ett som annat hänseende under de senare åren och vad som vi ivrigast vilja förorda såsom föredöme för andra fabriker, äro de redan omtalade, i villastil uppförda arbetarebostäderna. Lektor M. Isæus har till dem alla uppgjort planritningarna och till några även fasadritningarna, men i första rummet har man att för dem tacka fabrikens kraftfulle och humane disponent, löjtnant W. Odelberg, vilken med särdeles förkärlek ägnat sig åt denna verkligt storartade anläggning. Ursprungliga planen var att de ordentligaste o. skickligaste arbetarna skulle göras bofasta vid fabriken genom att så småningom få göra avbetalningar på av fabriksägarna uppförda vackra bostäder med tillhörande trädgård, vilka därigenom efter ett antal års förlopp skulle bliva deras tillhörighet, men övergav man snart av varjehanda skäl denna plan och uthyrer numera dessa lägenheter, vardera bestående av 2 rum med kök, en liten kökträdgård och en mot vägen liggande liten planterad plats för 60 kr. om året. 2 sådana lägenheter finnas i varje hus och de hittills uppförda husens antal utgör 18, samtliga liggande å ömse sidor av tvenne varandra vinkelrätt korsande gator. Det är överflödigt att säga att var och en av dessa hyresgäster gör vad han kan för att ej hans jordagods skall se mindre putsat och inbjudande ut än grannarnas.

Vi önska Eder alla
en fröjdefull jul

Gustavsbergs Hembygdsgille.

GOD JUL
och
GOTT NYTT ÅR
tillönskar

Gustavsbergs Unga örnar.

Var, när och hur?

När jag häromdagen gick förbi anslagstavlan, såg jag en kungörelse om mantalsskrivning och folkräkning. — Jasså, tänkte jag, är det så dags igen? Så gick jag vidare och uträttade mitt ärende. På återvägen kunde jag inte låta bli att ytterligare studera anslaget, och jag varseblev då, att det skulle komma att kosta mig 5 kr., om jag icke fullgjorde min skyldighet i detta avseende. Så tänkte jag inte mer på saken, förrän jag ryktesvis fick höra, att den skulle handhas av kristidsnämndens kortutdelare. Skönt, tänkte jag, då slipper man Dahlberg och dom andra gubbarna, som brukar ranta omkring och skriva.

*

Men ska man vara rättvis, så är det ingenting nu mot förr. Då var det ett riktigt äventyr, det där med "skrivningen". Då fejades och städades det många gånger "i onödan", ty hovjägmästarn och befallningsman och de övriga behagade plötsligt avbryta skrivningen mitt i en gata och åka hem till lunch, och så stod man där vackert med allt, som man skulle "säja till om", och inte visste man, om dom skulle komma nästa dag, ty dom kunde helt enkelt börja i en annan gata. Men om dom kom, så gick det till ungefär så här:

Man kanske rent av gick ut på trappan och låtsades bli överraskad av det säregna besöket. Hovjägmästarn sa kanske:

— Go dag, får vi stiga in?

— Åh, kors ä' de skrivningen, som ä' ute! Då kan man väl få säja till om nya fönster och ny trappa . . .

Vid hörnet av en föråldrad "sanitetsinrättning".

Hovjägmästarn var redan inne i köket och tittade även in i kammardörren. Kassören räknade upp familjemedlemmarna i rask följd, och man bara nickade och sa ja. Så rabblade man upp det där om fönstren och trappan.

— Skriv opp det, sa hovjägmästarn till befallningsman. Tack så mycket och adjö, och så gick dom vidare till nästa lägenhet. Skönt att det är över, tänkte man sedan och återgick till den normala vardagen.

*

Det knackar på dörren.

— Stig in, ropar jag, och in kommer kristidsnämndens kortutdelare. Jasså, ska vi få nya kort? säjer jag av gammal vana vid sådana besök.

"I skrivande stund".

— Nej, den här gången blir det inga kort. Det gäller mantalsskrivningen i samband med folkräkningen, som nu ska ske i alla hushåll, vars äldste familjemedlem är född i juli, sa ombudet.

— Ja, de va då för väl, för här är ingen av oss födda i den månaden.

— De va bra, sa ombudet, då behöver vi bara skriva A-blanketten då.

Jag torkade kvickt av köksbordet med disktrasan och bjöd honom sitta ned. Han tog fram några blanketter, och så gick vi tillsammans igenom alla punkter, och jag tyckte inte, att det var svårt.

— Jag vill rekommendera, att ni skriver ett exemplar med blyerts först, innan ni skriver med bläck, sa ombudet, så kan vi lättare ändra det sedan, om det skulle bli något litet fel. — Så har jag andra blanketter här om bostadsundersökning, som ni också ska fylla i, fortsatte ombudet. Det är bara att skriva ja och nej, allt eftersom det passar in på bostaden. Och ni ska inte glömma att underskriva desamma med hushållsföreståndarens namn.

Nu gäller det att mäta rätt.

— Men vem är hushållsföreståndare? frågade jag. Den som sköter hushållet eller den som svarar för ekonomin?

— I detta avseende naturligtvis den, som svarar för ekonomin, sa ombudet. Och när det gäller mantalsskrivningen, ska ni komma ihåg, att alla barn, som är födda på B. B., inte är födda i Gustavsbergs utan i Engelbrekts församling.

— Kors då, ä de så noga, utbrast jag. Ja, man ska vara så noggrann som möjligt, menade ombudet, och medan ni skriver, ska jag gå ut och mäta huset.

Han gick mot dörren.

Jag satt och läste den lilla blanketten med frågorna: "Har Ni W. C. eller torrklosett eller annat avträde i eller utom lägenheten?" så jag fick för mej, att han skulle mäta uthuset, därför skrek jag efter honom:

— Det vore bra, om det kunde bli någon ändring, för här i Franska byggena ä vi 12 familjer om samma avträde.

Då skrattade karln och sa, att han skulle mäta boningshuset.

Scherzo.

NAMNFÖRÄNDRING

Axel Evan Gustafsson, Strandvik, bär med vederbörligt tillstånd släktnamnet

Gejnevall.

FRÅN LERA TILL TALLRIK.

Forts. från n:r 4.

"Kao-lin kräver mindre arbete, ty naturen har gjort det mesta arbetet. Gruvor finns på vissa platser mitt ibland bergen. De är ganska djupa och kaolinet finns där i stora mängder. Det slås i små fyrkanter på samma sätt som pe-tun-tsen. Fint porslin får sin styrka från kaolinet. En rik köpman berättade för mig att engelsmän eller holländare (kineserna har samma namn för båda) för flera år sedan köpte en del pe-tun-tse som de medförde hem för att göra porslin av, men de tog inte med sig något kaolin, så de misslyckades, enligt vad de själva erkände. Kinesen skrattade och sade: "De försökte åstadkomma en kropp utan ben att uppbära köttet".

Förutom båtarna lastade med pe-tun-tse och kaolin utmed flodstränderna vid Ching-tê-Chên finns det andra fartyg lastade med ett vitaktigt flytande ämne. Jag har länge vetat att detta är oljan (= kinesernas benämning på glasyren) som ger porslinet dess vithet och glans, men jag har inte känt till dess sammansättning förrän nu. Denna olja eller glasyr är framställd av den hårdaste sten, och även om samma sten, varav pe-tun-tse tillverkas, kan användas för framställning av glasyren, väljes vanligen de vitaste stenarna.

Stenen tvättas väl och behandlas sedan på samma sätt som pe-tun-tsen, men när den renaste delen har överförts till det andra fatet, sätter man till varje skålpund välling ett skålpund av en sten som påminner om alun, kallad Shih-kao (= gips). Denna har förut bränts eller krossats.

Stenglasyren användes aldrig ensam utan en annan glasyr blandas med den. Sammansättningen av den andra glasyren sker på följande sätt: Man tar stora kalkstycken som släckes genom att man stänker vatten på dem, därpå lägges ett lager torkade ormbunkar och så ännu ett lager släckt kalk o. s. v. Sedan tänder man eld på ormbunkarna. När elden slocknat lägges askan på nytt mellan ormbunkar, och proceduren upprepas fem eller sex gånger. Gör man det ännu flera gånger, blir glasyren ännu bättre.

Egenskaperna hos kalken och ormbunkarna bidrar till att förbättra glasyren, och jag har lagt märke till att den som kommer från vissa trakter är mera omtyckt än vad man får från andra. När de så erhållit en viss mängd aska från kalk och ormbunkar, hälles den i behållare fyllda med vatten. Till hundra skålpund sättes ett pund Shih-kao. Blandningen röres om, tills ett skum bildas på ytan. Detta skummas bort och hälles i ett annat fat och så kan man fortsätta många gånger. De bästa glasyrerna utgöres av en blandning av tio delar stenglasyr till en del kalk och ormbunksaska . . ."

"Porslinfärgerna är av allehanda slag. I Europa ser man aldrig någonting annat än klarblått på vit botten, men jag tror att våra köpmän även importerat porslin med andra färger. Här finns porslin med en yta som påminner om våra polerade metallspeglar samt rött porslin av olika slag. Enär dessa arbeten är svåra att utföra, blir de synnerligen eftertraktade och oerhört dyra, när de lyckas.

Och så finns det porslin med landskap målade i nästan alla färger, som ytterligare framhäves genom en kraftig förgyllning. Dessa blir mycket vackra, när man inte sparar på kostnaderna, men vanligt porslin dekorerat på detta sätt kan inte jämföras med det blå. I Ching-tê-Chêns krönika påstås det att folk förr i tiden endast använde vitt porslin, då de tydligtvis inte hade påträffat någon blå färg som kunde jämföras med den som kommer långt borta ifrån och är mycket dyr.

Man berättar att en porslinsköpman, som hade lidit skeppsbrott på en öde kust, där fann större rikedom än han förlorade. Medan han vandrade utefter kusten fann han att stenar, som man kunde göra en vacker blå färg utav, fanns där i stora mängder. När hans tjänare hade reparerat fartyget, tog han med sig en stor last, och man påstår, att någon vackrare blå färg hade man aldrig förut sett i Ching-tê-Chên. När köpmannen sedan återvände för att hämta mer, kunde han inte hitta platsen.

Numera gör man blått på så sätt att man gräver ner det i gruset undet brännugnarna, där det bränns under tjugofyra timmar, varefter det krossas till ett fint pulver i en stor porslinsmortel med oglaserad botten. Även stöten är oglaserad Rött gör man från järnsulfat, och då jag tror, att kineserna använder en speciell metod, skall jag beskriva den närmare. De lägger ett skålpund järnoxid i en degel med ett tätt lock, vari finns ett litet hål, som fylles igen på så sätt, att fyllningen lätt kan tas bort om så önskas. Degeln placeras i en stor träkolseld omgiven av en slags tegelskärm. Så länge som röken från hålet i locket är svart, är materialet inte färdigt, men så snart den blir vit, börjar färgen bli färdig. Man tar ett prov, blandar det med vatten och experimenterar med det genom att gnida det mot trä.

Alla gustavsbergare

tillönskas

GOD JUL

och

GOTT NYTT ÅR

Lokalavdelningen av A. B. F.

GOD JUL och GOTT NYTT ÅR

tillönskas alla gustavsbergare.

Arbetsledare- och tjänstemannaorganisationerna.

Medlemmar och kunder

tillönskas en

GOD JUL

och ett

GOTT NYTT ÅR

Konsum.

Om träet då blir vackert rödfärgat, rakar man bort kolen, och när degeln kallnat finner man, att en liten kaka av rött ämne har bildats på botten, men den finaste röda färgen sitter på degelns lock."

Så fortsätter d'Entrecolles sin detaljerade beskrivning av framställningen av alla de övriga färgerna, som det emellertid är onödigt att här närmare ingå på. Det torde dock klart framgå av ovanstående utdrag av hans brev, att den gode missionären erhållit en nästan vetenskaplig inblick i porslinets råmaterial och deras behandling och detta vid en tidpunkt, då européerna fortfarande famlade omkring i mörker på sin jakt efter hemligheten.

I det föregående har några utdrag givits av de delar av Pére d'Entrecolles berömda brev, som behandlade porslinets råvaror. Samtidigt med denna beskrivning sände han prover till Frankrike och satte därmed fart på de franska forskningarna i porslinets natur. Det var framför allt kemisterna Hellot och Macquer vid den berömda Sévrefabriken, redan då känd för sitt vackra fritporslin, som gjorde stora ansträngningar att i Frankrike finna de svåråtkomliga råvarorna, kaolin och fältspat. Men det skulle ta fransmännen över trettio år, innan de påträffade franskt kaolin, och då var det genom en ren tillfällighet. De hittade nämligen efter alla dessa år den eftertraktade leran i St. Yrieix, där hustrun till en fattig apotekare befanns använda traktens kaolin som bykmedel.

Så snart råvarorna påträffats, dröjde det inte länge, förrän de duktiga franska keramikerna hade fått fram ett riktigt porslin, och de första hårda porslinspjäserna visades för kung Louis XV i Versailles den 21 december 1769, femtiosex år senare än det första — fastän då ännu ofullbordade — tyska porslinet exponerats på Leipzigmässan 1713.

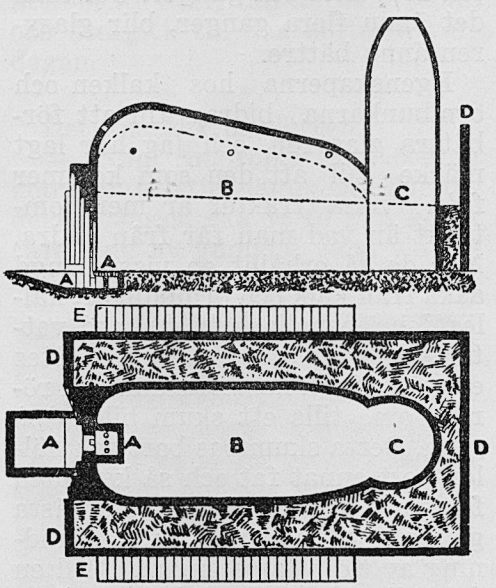

Kinesisk brännugn:
A. Ugnsmynningen, B. Ugnsrummet, C. Förstärkningsvägg, E. Trappsteg till ugnstaket.

Men för att återgå till Pére d'Entrecolles. Om man bortser från hans användning av det kinesiska ordet pe-tun-tse för det viktiga sintringsmedlet i porslinet, istället för den mera lättförståeliga termen finmalen fältspat, som otvivelaktigt försvårade de europeiska efterforskningarna av det nödvändiga mineralet, var hans avslöjande av porslinshemligheten praktiskt taget fullständig. F. ö. skulle han med fullt fog kunna påstå, att hans användning av det kinesiska ordet ur vetenskaplig synpunkt var fullt berättigat, ty pe-tun-tse bestod väl sällan eller aldrig av någon ren fältspat. De kinesiska keramikerna har överhuvudtaget aldrig arbetat med rena råvaror på samma sätt som en modern porslinsindustri, och detta är en av huvudorsakerna, varför skärvan av kinesiskt porslin — liksom utseendet i övrigt — varierar under de olika epokerna, allteftersom olika fyndorter blir exploaterade och råvaror med större eller mindre procent föroreningar kommer till användning.

Hans beskrivning av själva tillverkningen är lika detaljerad som intressant. Så här tillgick enligt hans skildring porslinstillverkningen i världens största porslinsfabrik i början av 1700-talet, och så har den med tanke på kineser-

"Kvalitetshöjning innebär höjning av levnadsstandarden — den i själva verket finaste form av standardhöjning som finns. Som nyligen en framstående representant för den svenska kooperationen betonade: "Kvaliteten är detsamma som kultur, och vår strävan måste vara kultur åt hela folket." Det är förblindelse att tro att förbättringen av "de breda folkmassornas" levnadsstandard måste stanna vid att låta dem få någorlunda rikligt av tämligen bra varor men dock av slätstruken kvalitet, vare sig det gäller kläder, möbler och husgeråd, födoämnen eller nöjen. En gång, och för inte så länge sedan, har folket ägt genomgående hög kvalitet också i vardagslivets brukssaker — trots att produktionsresurserna var ofantligt mycket mindre än nu".

Ur dr Gunnar Beskows nyutkomna bok, "Morgondagens människa".

GUSTAVSBERG

nas konservatism otvivelaktigt försiggått i åtskilliga århundraden, innan denne förste europé kom i tillfälle att skildra den.

"I de mindre besökta delarna i Ching-tê-Chên finns det stora skjul omgivna av höga murar, och där ser man uppstaplade på varandra ett stort antal lerbehållare. Innanför dessa murar lever och arbetar ett oändligt antal arbetare, som var och en har sin speciella uppgift, och en porslinspjäs passerar, innan den når ugnen, genom händerna på många arbetare utan någon oreda. Utan tvivel har de kommit underfund med att arbetet går mycket snabbare på detta sätt.

Den första uppgiften består i att rena pe-tun-tsen och kaolinet från de föroreningar som brukar tillsättas av köpmännen, innan de levererar råvarorna. Det sker på samma sätt som förut beskrivits .. När de två materialen har renats, blandas de i riktiga proportioner, och för det finaste porslinet åtgår lika delar kaolin och pe-tun-tse, för lägre kvaliteter fyra delar kaolin och sex delar pe-tun-tse samt för det sämsta en del kaolin och tre delar pe-tun-tse.

Blandningen kastas i en stor stenlagd och cementerad grop, och där knådas och trampas massan tills den blir styv. Detta är ett mycket ansträngande arbete, och de kristna arbetare som håller på med det har svårt att komma ifrån för att besöka kyrkan, ty de är förbjudna att lämna gropen om de inte kan skaffa ersättare. Avbrytes arbetet i massagropen, avstannar allt annat arbete i fabriken.

När massan är färdig, tar man klumpar därifrån och sprider ut dem på stora skifferbord. Arbetarna fortsätter att knåda, banka och rulla massan tills det inte längre finns några främmande ämnen i den. Ett hår eller ett sandkorn skulle förstöra alltsamman, och om inte massan bereds tillräckligt noga på detta sätt, kommer porslinet att spricka, kasta sig eller sjunka ihop under bränningen.

Från detta råmaterial tillverkas sedan dessa vackra porslinsföremål, en del endast på drejskiva, andra i formar, och efteråt putsas de med kniv. Alla enkla föremål formas på det första sättet, och en kopp t. ex. är när den lämnar drejskivan endast ofullständigt formad — den liknar mest en hattkulle, innan den pressats. Den förste arbetaren ger koppen dess diameter och höjd och lämnar den ifrån sig nästan på ett ögonblick, ty han erhåller endast tre skärvar per bräde, och varje bräde rymmer 26 koppar. (Forts.)

GOD JUL
GOTT NYTT ÅR

önskas
våra ärade kunder

GUSTAVSBERGS BAGERI.
K. W. Johansson

Fritt Forum

Har haft den stora glädjen att få läsa flera nummer av Gustavsbergaren. Jag är infödd gustavsbergare och var nära 19 år, då jag lämnade Sverige. Det gläder mig ofantligt att få uppliva gamla minnen. Jag är mycket tacksam till Gunnar Ekberg för att han sände tidningen till sin bror Sven Ekberg. Vi umgås här dagligen på samma fabrik. Även min bror Martin och syster Hulda har njutit av tidningens innehåll.

Den stora förändring som skett förvånar mig — och alla dessa olika föreningar som bildats — och allt för det bästa. Jag bodde i Övre Stenhuset, tills jag lämnade Gustavsberg den 7 maj 1902. Har sedan varit i Sverige två gånger — 1907 och 1932 — och hoppas att än en gång få se det kära hemlandet.

Det är svårt att komma ihåg alla namn man ser i tidningen, men nu och då dyker de gamla namnen upp, och dem kommer jag ihåg. De yngre som skriver i tidningen får jag gissa mig till.

Några glimtar från min barndomstid. — Gick i småskolan för fröken Henrietta Haglind, i folkskolan för fröken Ebon, Heikon och Lagerström, blev konfirmerad i Gustavsbergs kyrka av pastor Oliv från Ingarö. Härliga minnen som aldrig glöms!

Vi är sex gustavsbergare, som bor här i staden: undertecknad samt syster Hulda och Martin Flink, Sven Ekberg, (Grindstugatan), Eskil Gustafson samt Nancy Gustafson (Södra Kullen).

En kär hälsning till alla gustavsbergare, ung och gammal, samt en god och fridfull jul och ett gott nytt år.

Gustavsbergaren Carl S. Flink,
9 Ivernia Road, Worcester, Mass. USA.

Gustav S. Berg på fiskafänge.

Teckningar av Stig Lindberg.

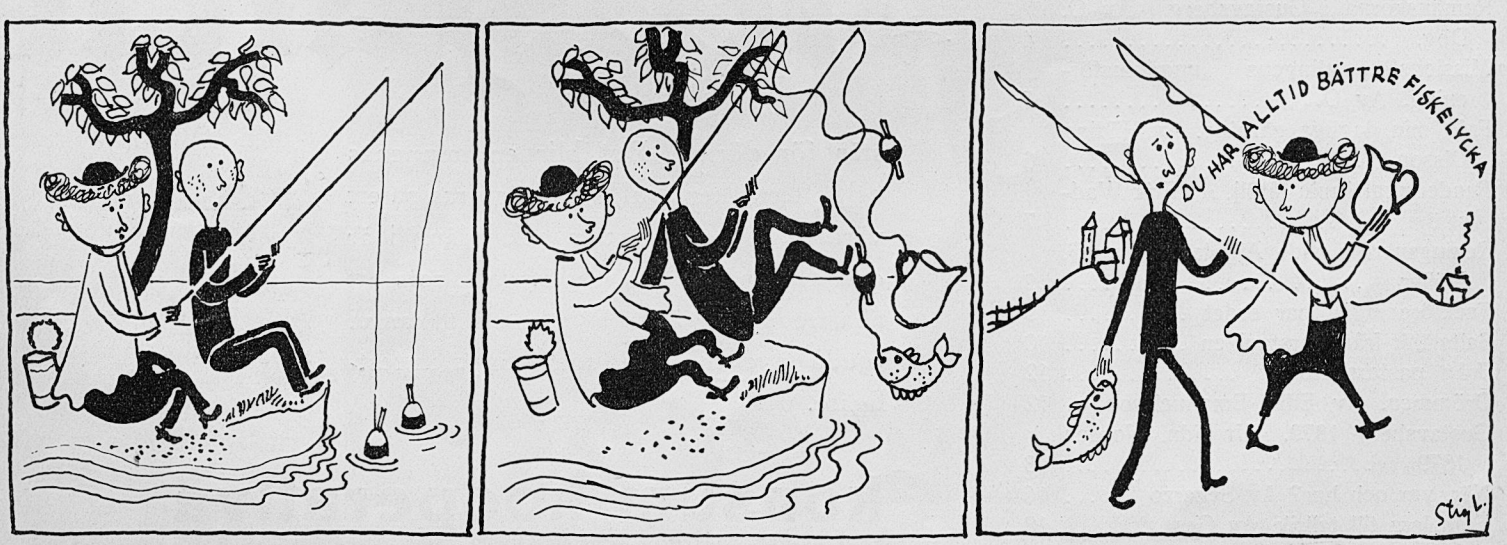

Herr Axel Björkman
Mariagatan 6
GUSTAVSBERG

God Helg

önskas alla gustavsbergare genom goda köp i

Gustavsbergs Mjölkförsäljningsförening u. p. a.

Till Julen

rekommenderas våra julvörtbröd, julkakor och grytdopp.

Värmdö Bageri

Tel. Hemmestavik 61.

Lämplig julklapp

till gustavsbergare på andra platser är

GUSTAVSBERGAREN FÖR 1945.

Till ett pris av 1:50 erhålles en komplett årgång med ett trevligt omslag, avsett för dem som önskar sända tidningen som en julhälsning.

Förnya prenumerationen

å Gustavsbergaren

genom att insätta prenumerationsavgiften 1:75 å tidningens postgirokonto 275173 eller genom att inbetala den till tidningens expedition, H. Lindholm, Grindstugatan 11, och Ni får tidningen på posten under hela nästkommande år.

INNEHÅLL:

Befriarens stjärna. Dikt av J. A. Löfdal 1
Julotta i havsbandet. Av Stig Magnusson 2
Är julen behövlig? Av Oscar Lövgren 3
Rumänskorna i Gustavsberg. Av G. Dbg. 4
Missionsförsamlingens ungdomsförening. Av O. L. 5
Från min dagliga gärning. Av Hilding Olsson 6
Funderingar i min fåtölj. Av Erik Wadström 7
Reningsverket vid Algatan. Av F. Möller 9
Fackföreningen har ordet 9
Saltstänk från Farstaviken 10
Från pastorsämbetet 12
Drömmen. Av Edla Emanuelsson .. 12
Gustavsberg 1879. Ur tidn. Norden 1879 13
När, var och hur? Av Scherzo 16
Från lera till tallrik. Av Ges 18

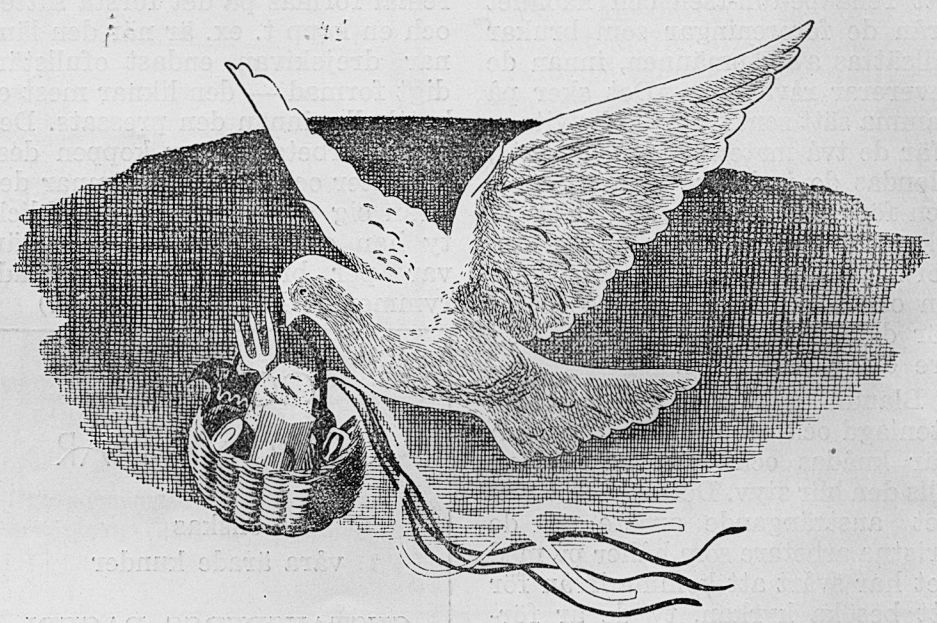

DEN FÖRSTA

Fredsjulen

står för dörren. Det blir en minnenas och eftertankens jul, som bör firas på ett värdigt sätt. Julen blir också lång i år och allt måste planeras noga. Trots att alla fredsvaror ännu inte kommit, kan vi bjuda mycket av det som gör julen festligare.

konsum/kooperativa

Pris 35 öre

Umeå 1945 - Larsson & C:o Tryckeri